

ÖN SÖZ

onsozdergisi@gmail.com ayışığı kitap dizisi

Temmuz
'07
B VII

1902'de doğdum /
doğduğum şehre
dönmedim bir daha /
geriye dönmeyi
sevmem /
üç yaşında Halep'te paşa
torunluğu ettim / on dokuzumda Moskova ko-
münist Üniversite öğrenciliği / kırk dokuzumda
yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu / ve
on dördümden beri şairlik ederim / ... /
otuzumda asılmamı istediler /
kırk sekizimde Barış madalyasının
bana verilmesini / verdiler de /
otuzaltımda ,yarım yılda geçtim
dört metre kare betonu /
elli dokuzumda on sekiz
saatte uçtum Pırağ'dan Havana'ya /...
partimden koparmaya
yeltendiler beni / sökmedi /
yıkılan putların altında da
ezilmedim

DOSYA
EYLEM

NAZIM YASAKLANABİLİR Mİ?

Neruda'nın dediği gibi "Şiir kedi gibidir, dokuz canlıdır, her yere girer ve yaşar" İspanya iç savaşında Neruda'nın, Lorca'nın, Alberti'nin şiirlerini halk, paçavralara basarak çoğaltıyor, elden ele yayıyordu. Kağıdın bile yasaklanabildiği dönemlerdi o dönemler. Yıllarca bizler de Nazım'ın olduğu gibi devrimci yazar ve şairlerin kitaplarını en gizli yerlerimizde saklamadık mı? Dilden dile ezberleyerek ulaştırılmış söylenceler, masallar, halk edebiyatının birçok eseri gibi bu güne taşımadık mı?

Ve yıllarca onun şiirlerini okumak suç sayılmadı mı?

Ama teknolojiyle birlikte burjuvazinin alması gereken önlemler de gelişmeliydi. Yapı Kredi gibi tekeller, ilerleyen teknoloji yoluyla evden eve hızla sıçrayan, yayılan devrimci kültürü çevirmek zorundaydı. Bu onlar için ölüm-kalım meselesiydi. Üstelik bu yayılma hacklenerek ya da virüs atarak da bitirilebilecek gibi değildi. Önce "telif haklarını" alıp "bu yazarlar bizim tekelimizde" dediler. Sonra da karakterleri gereği ikiyüzlükle onları "korumaya aldıklarını" iddia ettiler. Siz hiçbir halk sanatçısının korumalar, eskortlar eşliğinde gezdiğini gördünüz mü? Gerek yoktur çünkü onların etrafını saran milyonlar vardır.

Ancak mızrak çuvala sığmadı. Email yoluyla insanlar birbirlerine ellerindeki Nazım ve yasaklanan şairlerin şiirlerini ulaştırıyorlar, yayıyorlar. Tekeller için bu savaş paradan öte bir savaş. Onlar için ne kadar ölüm kalım meselesiyse bizim için de öyle... hem de daha fazla...

Biz de Ayışığı Sanat Merkezi olarak, devrimci sanat merkezleri ve devrimci-demokrat sanatçılarla birlikte her Cumartesi saat 14.00'da buluşup bildirilerimizi dağıtarak ve Nazım'ın şiirlerini megafonla okuyarak Yapı-Kredi'nin önünde buluşuyoruz. Basın açıklamamızı yapıyor, Nazım'ın şiirleriyle sokak gösterileri yapıyoruz. Amacımız daha fazla kişiye ulaşmak, Nazım'ın yasaklanamayacağını İstanbul'un merkezinde yüksek sesle okuduğumuz şiirlerle göstermek. İlk yürüyüşümüzde Gazi Ayışığı Sanat Merkezi'nin hazırladığı şiir mizansenli bir oyun gösterisi yaptık. İkinci günkü yürüyüşümüzde Emeğe Ezgi de bizimleydi. Çevredeki pek çok duyarlı insan tarafından seyredilen ve alkışlanan etkinliklerimiz değişik biçim ve yollarla, devam edecek.

Sizler de Nazım'ın şiirlerini çoğaltıp paylaşarak bize katılabilir, çevrenizdeki herkesle bu konuyu tartışarak Nazım'ın ve "yasaklanan" sanatçılarımızın değerlerini geleceğe taşımanın köprüsü olabilirsiniz. Yapabileceklerimiz sadece hayal gücümüzle sınırlı...

Bizlere Nazım'ı ve devrimci değerleri taşımak için bugüne kadar bedeller ödemiş bütün aydınlar, demokratlar, devrimciler adına bu görevi devraldık. Her yerde Nazım'ı okuyacak, onun, mücadelenin bedellerinden yarattığı şiirlerini onun düşmanlarının eline bırakmayacağız.

AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ

VII
KİTAP DİZİSİ

kültür / sanat / edebiyat

Genel Yayın Yönetmeni
Songül Yücel

Yazı Kurulu
Songül Yücel
Ülkü Şeyda
Fatma Yıldırım

Ofset Hazırlık
Kapak tasarımı
tux ajans
tuxajans@gmail.com
0212 653 44 23
Baskı: Ser Matbaası
Mücellit: Ser Mücellit
0212 565 17 74

İstanbul
İstiklal Cad. Rumeli Han
88/11 Kat: 6 Tel: 0212 249 44 43

İzmir
1337. Sk.No:18
Tel: 0232 446 35 14 Çankaya

Antep
Atatürk Bulvarı Bey Mahallesi
No:6/7 Kat:3 Şahinbey Tel: 0 342
230 38 74

istanbulayisigi@gmail.com
onsozdergisi@gmail.com

AYIŞIĞI

Yeni bir sayıda sizlerle birlikte yine “bahara merhaba” diyoruz. Gerçi kışın bitişi ile bahara girme arasındaki farkı pek anlayamadık. “Beyaz örtü kalktı, soğuklar yerini ılık rüzgarlara ve yağmura bıraktı” diyemiyoruz. Önümüzdeki günler, kırsal bölgeler ve varoşlar için sellerin, fırtınalı havaların tehdidiyle geliyor. Tarımın gördüğü zarar, tarım işçilerinin yıkımları ve gıda ürünlerindeki pahalılıkla şimdiden karşımıza çıktı bile. Küresel ısınıyoruz...

Ama ısınma her anlamda devam ediyor. Yılın ilk günlerinde Hrant Dink’in katledilişine gösterilen kitle- sel tepki, faşizmin temel unsurlarına, şovenizme ve dinci faşizme karşı büyüyen ateşin dalgası gibiydi.

Ve yılın ilk günleri köklerimize kadar inen bir saldırıyla karşılaştık. Nazım’ı ve birçok şairi tekeline alıp metalaştırmaya çalışan Yapı Kredi, bu ağacın sandığından daha güçlü olduğunu öğrendi. “Baltayı taşa vurdu”... Elbette bundan sonra da o baltanın sapı olmaya can atacaklar olacaktır. Onlar da köklerimizden o kadar savunmasız olmadığını görecekler. Ve bizlerin günü geldiğinde nasıl tek gövde olduğumuzu... Çünkü hepimiz o köklerden besleniyoruz. şiirlerimizden, romanlarımızdan, resimlerimizden, sanattan ve sanatçı- larımızdan...

Ve Mart ateşi... Dünya Emekçi Kadınlar Günü 8 Mart... 13 Mart 1982’de İdam edilen üç komünist işçi İbrahim Ethem Coşkun, Seyit Konuk, Necati Vardar... Gazi Ayaklanması, Beyazıt, Halepçe Katliamı... ve Newroz... Sıcak eylem dalgalarıyla geliyor...

Bu sayımızla böylece, “işçi emeğiyle eylemiyle değiştirir” dörtlemesinin üçüncü dosya konusu “Eylem”e zamanında yetiştik. Bahar sayımız sizlerdeyken 77 1 Mayıs’ının 30. yıldönümünde Taksim’de 1 Mayıs Alanında olacağız. Bu yılın daha önceki yıllar gibi 1 Mayıs günü gelip çatıncaya kadar, herkesin Taksim üzerine “şeref sözü” verdiği ama sonra –belki de bir gün önce- “alanlara” çağrısıyla dönüş yaptığı bilindik zamanlardan biri olmamasını umut ediyoruz. Hrant Dink’in cenazesinde alanları dolduran görkemi 1 Mayıs’ta Taksim’de görmek hiç de uzak değil.

6 Mayıs’ı bu sene de İstanbul’da bir mitingle karşılayacağız. Denizlerin idamlarının yıl dönümünde 2005’de Harbiye Açık hava’daydık. 2006’da Ankara’da mezar başında ve Abdi İpekçi pakındaydık. Bu yıl 6 Mayıs’ta yeniden Denizlerle buluşmak üzere...

Hazıranda yaz sayımızla yeniden burada olacağız. Bize kattıklarınızla birlikte...

Estetik
Sıla Erciyes

9-11

İnceleme
Kültür devrimi
D. DAĞLI

16-20

Güncel
Hrnt'ın Ayakkabısı

26-28

Ekin Sanat
Popüler kültür
Özgür Güven

12-15

Yabancılaşmaya Karşı...
Dünyayı ben mi ısıtıyorum?
Temade Çınar

21-25

Destan
Ametheia
Yaşar Kenan

29-32

Proletaryanın sınıf savaşımları:
Uzun İç Savaş
Özgür Güven

35-45

Ropörtaj
Ruhan Mavruk (Şair, Şiir ve Eylem)

46-47

Dev Başını kaldırıyor

48-51

Anti-kapitalist Hareket

52-54

Zonguldak

55-58

Ölüm yürüyüşü

59-60

Emekçiler

61-63

Şiir
Kara Aralık
Atilla OĞUZ

68-69

Röportaj
Atilla Oğuz
Ruhan Mavruk

65-67

Şiir
"İşte benim topraktan gelen"
Yunus Karakoç (Okur)

69

Atölye

Ludvig van Beethoven
Grup Emeğe Ezgi

70-71

Şiir

Umudun Sayfasında Ak bir
Gülüşür Yarın
İsmail BİÇER (Okur)

71

Öykü

Bir Evin Öyküsü

72-73

Destan

Hemşire
Eftelya Deniz

74-76

Şiir

Bu şehir de büyür
S. Güzel- S. Kaplan
(Okur)

77

Şiir

Sadece Görmek
Recep Adıbelli
(Okur)

77

Öykü

Yade
Sena Demir

78-80

Zindan Türkü Söylüyor

81-85

Röportaj

Ömer Uğur (Eve Dönüş)

Önsöz

86-87

Öykü

İlk Adımlar
Sena Demir

88-91

Filistin'in ve Devrim'in
Küçük Generallerine

92-95

Atölye: Yeni İnsan

Zaman Ve Yaratılış
Antep ASM

96

Kitap Tanıtımı

Zindan Savaşlarının Kısa Tarihi

97

Öykü

İplik Fabrikası

98-101

Şiir

Yedinci
Atilla Josef

102

Etkinlik

Fidel için bende bir şeyler
söylemek istiyorum

103-109

Ara Konferans

110-111

Şiir

Benim işim şairlik
Nazım Akarsu

111

112

Sanat Banka Kasasına Sığmaz!

Sığdırılmaz! Yaşamımızı, her günümüzü ve her dakikamızı talan edenler, olanca güçleriyle tüm nefes boralarımızı tıkamaya çalışanlar, şimdi de bizim olanı; şiirlerimizi, şairlerimizi soğuk banka kasalarına hapsederek sesimizi boğmaya çalışıyorlar.

5 Ocak 2007 tarihinden itibaren Koç Holding'e bağlı Yapı Kredi Yayınları; internette binlerce üyesi olan iki sitede (www.antoloji.com, www.siiir.gen.tr) Nazım Hikmet, Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday, Behçet Necatigil, Ahmet Muhip Dranas, Cemal Süreyya, Edip Cansever, Ece Ayhan gibi halka mal olmuş şairlerin şiirlerini okur erişimine kapattırılmıştır! Üstelik Sabahattin Ali, Sait Faik Abasıyanık, Turgut Uyar gibi onlarca yazarın yayın hakkı da YKY'nın elinde. Günlerdir tartışılan bu yasak şiirlerimizi banknot ve kar kapısından ibaret gören YKY ve satılık kalemler tarafından telif hakları, emeğe saygı kılıfı altında şiddetle savunuluyor. Yani şiirlere ulaşmak isteyenler onların biçtikleri fiyatı vermek zorunda. Paran kadar Nazım, paran kadar Orhan Veli!

Yeter!

Yıllarca yasakladıkları, hapislerde çürüttükleri, vatanışılıktan çıkardıkları Nazım'ı ve diğer şairlerimizi içlerini boşaltarak sahiplenmeye çalışanlar bilsinler ki karşılarında biz varız. Biz milyonlarız! Toplumsal değerlerimiz olan şiirlerimizi bir avuç kapitalist tekelin himayesine bırakmıyoruz. Bizim olanı paketleyip üzerinden kar elde etmeye çalışanlara inat, daha gür bir sesle haykırıyor ve şiirlerimizi okur erişimine açıyoruz!

Tüm işçi ve emekçileri, gençleri, şiirseverleri, edebiyatçıları, aydın ve sanatçıları, Koç Holding'in bu küstahlığını protesto etmeye çağırıyoruz. Şiirlerin açık erişimine koyulan yasağın kaldırılması için mücadele etmeye, Yapı Kredi Yayınları'nı boykota! Holdinglere ve bankalara, tekelci özel mülkiyet anlayışına karşı Nazım'a, tüm şairlerimize ve yazarlarımıza sahip çıkmaya kampanyamıza destek vermeye çağırıyoruz!

Ayışığı Sanat Merkezi Başka Kültürevi Güney Kültür Merkezi Önder Babat Kültür Merkezi Tohum Kültür Merkezi Üreti-Yorum Kolektifi Yapı-Sanatevi

Önce NAZIM'ı

şimdi de şiirlerini kapatıyorlar hücreye

Antep Ayışığı Sanat Merkezi olarak Nazım HİKMET'in tekelleştirilmesine karşı 4 Şubat Pazar günü saat 15.00 da Yeşilsu Parkı önünde bir basın açıklaması ve sokak etkinliği düzenledik.

Komünist şair Nazım HİKMET sizin tekelinizde değil. O parayla alınmayacak kadar kendisini sınıfına, mücadelesine adanmış yürekli bir şairdir. Tüccarlar size satmış olabilir telif hakkını fakat işçi sınıfının şairinin şiirleri işçi sınıfındır. Toprak doyarsa. / Gözleri doymuyor. / Çok, çok para kazanmak istiyorlar. / Öldürmemiz ölmemiz lazımdır geliyor. / Çok, çok para kazanmaları için. Bu durumu Nazım böyle açıklıyor. Zorla yutkunduğumuz kelimeleri bağırarak söyledi Nazım'ın şiirleri. O şiirler bize yaşamayı, direnmeyi öğretti; ve insanları sevmeyi. Yarısı buradaysa kalbimin / Yarısı Çin'dedir doktor. / Sarı nehre doğru akan / Ordunun içindedir. / Sonra her şafak vakti doktor / Her şafak vakti kalbim / Yunanistan'da kurşuna dizilir. Devrimci şairi, kendisini işçi sınıfına adanmış mavi gözlü dev vatan haini diye suçlayan zihniyet şimdi hapsedmek istiyor. Sokaklara çıkıp hep bir ağızdan komünist şair Nazım'ın şiirlerini haykırmanın zamanı.

Basın açıklaması bittikten sonra "Umudumuz kavgada, kavgamız sanatımızla. Devrimci sanat susturulamaz" Sloganları atıldı. Daha sonra gitar eşliğinde şiir okuyan sanat merkezi şiir grubu, Nazım Hikmet'in: "vatan haini, hürriyet kavgası, ellerinize ve yalana dair, dünyanın en tuhaf mahluku" şiirlerini okudular küçük sanat dostu Berfin Demir, Nazım Hikmet'in Hiroşima'da atom bombasından ölen çocuklar için yazdığı Kız çocuğu adlı şiirini okuyarak çevredeki izleyenlerden büyük beğeni aldı. Yapılan sokak etkinliğine çevredeki toplanan insanlara hazırlanan broşür dağıtılarak son verildi. Sanat merkezine kadar broşürleri dağıtarak yürüdük.

Taksim

Adana

Adana

Emekçi Kadınlar 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde Alanlardaydık

Taksim

İzmir

İzmir

İzmir

13 MART'çılarını Anıyoruz

13 Mart 1982'de idam edilen üç devrimci işçi İ. Ethem COŞKUN, Necati VARDAR, Seyit KONUK düzenlenen bir etkinlikte Ayışığı Sanat Merkezi'nde anıldı. Anma etkinliği 13 Mart Savaşçıları başta olmak üzere bu kavgada ölümsüzleşmiş tüm devrim savaşçıları için saygı duruşuyla başladı. Saygı duruşundan sonra 13 Mart Savaşçıları'nı anlatan slayt gösterimi sunuldu. Grup Emeye Ezgi marşlarıyla etkinliğe katıldı. "Komsomol Marşı" hep bir ağızdan söylendi. 13 Mart Savaşçıları için kurulan serbest kürsüden herkes onlara dair düşüncelerini aktardı. "Onların yolunda tüm inancımızla mücadelemize devam edeceğiz" şeklinde konuşmalar yapıldı.

Mart İşçi Kültür Merkezi Açıldı

Mart İşçi Kültür Merkez'i çalışanları olarak ÖNSÖZ dergisi emekçilerini ve okuyucularını selamlıyoruz. 28 Ocak günü merkezimizin açılışını yaptık. Açılış etkinliğimizin çalışmalarına bir hafta önce başladık. İlçemizin birçok mahallesine afişlemeler yaptık, broşür ve davetiyeler dağıttık. Çalışmalarımız sırasında çevremizdeki insanlardan büyük bir ilgi gördük. Olumlu tepkiler aldık. Çalışmaları yürüten arkadaşlarımız yaklaşık bir saat gözaltında tutuldu. İzinsiz afiş asmak ve "çevreyi kirletmek" gerekçesiyle her birine 250 ytl para cezası kesildi. Arkadaşlarımız gözaltından çıktıktan sonra kaldıkları yerden afiş çalışmasına devam ettiler. Ve nihayet o büyük güne gelindi. Hepimiz de tarifi imkansız bir heyecan vardı. Mutluluk ve heyecan... Bütün duyguları bir arada yaşıyorduk...

28 Ocak Pazar günü saat 13.00'da etkinliğimize başladık... Dostlarımıza Nazım'ın Hoşgeldin şiiriyle merhaba dedik ve etkinliğimize işçi eylemliliklerinden oluşan sinevizyon gösterisiyle başladık. Sinevizyondan sonra Mart İşçi Kültür Merkezi emekçilerimizden Murat arkadaşımız açılış konuşmasını yaptı. Daha sonra Mücadele Birliği dergisi adına Vefa Serdar, onun ardından Devrimci İşçi Komiteleri adına Yılmaz Ekşi

birer konuşma yaptılar. Açılış etkinliğimizde bizi yalnız bırakmayan öğrenci arkadaşlarımız DÖB adına hazırladıkları metni bizimle paylaştılar. Ayışığı Sanat Merkezi'nden bir arkadaşımız da hazırladığı şiir dinletisini sundu.

Son olarak Mart İşçi Kültür Merkezi müzik grubu Güneşe Akın sahne aldı. Ezgileriyle acıları, aşkları, savaşları, öfkeyi ve umudu anlattılar bizlere. Etkinliğimiz tüm bunların ardından son buldu.

Çalışmalarımız devam ediyor. Her pazar film gösterimi düzenleyeceğiz. Tiyatro çalışmalarımız başladı. Ve yakın zamanda öğrenciler için bir etkinlik daha yapacağız. Biz daha yolun başındayız. Kapitalizmin yarattığı yıkımlara karşı işçi sınıfının yeni bir dünya kurma mücadelesinde sanat cephesinden bizde yerimizi alacak, o güzel günleri kuruncaya kadar mücadele edeceğiz.

İkitelli Ekin Sanat'ta Panel

4 Şubat Pazar günü, İkitelli Ayışığı'nda "İşçi Eylemiyle Eylemiyle Değiştirir" adı altında iş ve işçi sağlığı, iş kanunları ve işçi örgütlenmesi üzerine bir söyleşi düzenlendi. Söyleşiye katılan sağlık emekçisi Ülkü Şeyda, iş kazalarından ve meslek hastalıklarından, korunma yollarından ban Tilmaş ise, işçilerin komitelerde örgütlenmesinin zorunluluğundan bahsetti. Son olarak söz alan Vefa Serdar ise işçilerin yönetimi ve denetiminin ancak sosyalizmde yaşam bulacağını, sosyalizmle işçilerin yaşamlarının nasıl değişeceğini açıkladı.

Söyleşi bittikten sonra bile soru-cevaplar devam etti. Ayışığı dostlarının hazırlayıp getirdikleri yiyecekleri yerken işçilerin buldukları durumdan kurtulmak için durmaksızın sordukları sorular söyleşiye katılanlarda

başka bir dünyanın mümkün olduğu gerçeğiyle somutlandı.

Sarıgazi Ayışığı Ekin Sanat Derneği Açıldı

Birçok saldırı, gözaltı, tutuklama, mühürleme, ve kapatılmaya rağmen inatla sürdürülen çalışmanın sonunda Derneğimiz açıldı. 18 Şubat'ta yapılan etkinlikle çalışmalarına başlayan ekin-sanat derneği Sarıgazi halkına merhaba dedi

Şiir Atölyesi

Şiir Atölyesi, sanat çalışması yapan her kurumu zorlar. Aslında ilk bakışta çok fazla masraf ve malzeme gerektirmeyen bir çalışma gibi masum masum durur karşımızda. Ama içine girince lebiderya...

Ayışığı'nda daha önce de şiir atölyesi çalışmaları yapmıştık. Çoğunlukla bir konu üzerinden yola çıkılarak hazırlanan şiir mizansenlerinden oluşan gösteriler yapmaktan ibaret kalıyordu bu çalışmalar. Etkinliğin ardından da bir diğer etkinliğe kadar çalışmalar dururdu.

Edison ampülü bulmadan önce yüzlerce kez başarısız olmuş. "O kadar deney, zaman boşa gitti" diyenlere de "Hayır ben yüzlerce kez ampulün nasıl yapılacağını ispatladım" demiş.

Biz de bu "Şiir Atölyesine" başladığımızda aslında kimi deneysel, kimi sezgisel olarak uzun erimli bir çalışma yürütmek için nelere ihtiyacımız olduğunu az çok biliyorduk. Şair dostumuz Ruhan Mavruk'un katılımıyla yılların deneyimi de eklenince atölyemize yolumuz açılmış oldu.

Amacımız dünyanın çeşitli ülkelerinden şiire hayat veren sanatçıları keşfetmek, tanıtmak, ufukumuzu genişletmekti. Bunun için önce neleri öğrenmek istediğimizi tartıştık. İki ay önce çalışmamız böylece başlamış oldu. Ülkeleri paylaştık, araştırmalarımıza giriştik. Her iç sunum sonrasında elimizdekileri paylaşmak ve yeniden tartışıp öğrenmek için bir söyleşi yapmayı hedef belirledik. İlk olarak yakın çevremizden başladık. "Kürt Şiiri" daha önce Önsöz'ün 3. sayısında "Kürt Dili ve Edebiyatı"nda incelediğimiz ama her zaman eksikliğini duyduğumuz bir konuydu.

Şiir Atölyemiz şiire ve şiirin tarihteki serüvenine ilgi duyan herkese açıktır. Zaman zaman değişik alanlardan dostlarımız da çalışmamıza katıldı, katkıda bulundu. Atölyemizi her alana duyurmak ve daha fazla insana ulaştırarak paylaşmak, birikimi genişletmek hedeflerimiz arasındadır.

24 Şubat'ta ilk etkinliğimizi yaptık. Kürt Edebiyatı ve Şiiri üzerine yaptığımız etkinliğimize, Kürt Enstitüsü'nden Miraz Ronî, Araştırmacı-Tiyatrocu Aydın Orak ve Araştırmacı Nuri Kaymaz katıldılar. Biz de Ayışığı Şiir Atölyesi olarak Kürt şiirini, geçmişten bugüne bir çeşme başı hikayesiyle sunduk. Herbirimiz bir şairi şiiriyle sunduk. Söyleşimiz geç saatlere kadar sürdü.

Bu etkinlikle hepimiz bir kez daha ne kadar çok şey öğrenmek zorunda olduğumuzu anlamış olduk. Aldığımız yolu küçümsemeden şiir dünyasının açık kapılarına yönelmeye devam edeceğiz.

Bir sonraki konumuz "Azınlıklar Şiiri". Şair dostumuz Atilla Oğuz Önsöz'de olduğu gibi şiir atölyesinde de katkılarıyla her zaman dolu dolu aramızda oldu. Trapezos'dan doğan şair bizim "Azınlıklar Şiiri"nde yol göstericimiz olacak.

Şiir atölyesiyle yazılan şiirleri, yeni gelişen şairlerin şiirlerini de tartışmak, değerlendirmek istiyoruz. Atölyeye katılan herkes şair değil. Kimimiz edebiyatla ilgileniyoruz, kimimiz başka birşeyle ama şiir hepimizin okumaktan zevk aldığı, dilin gücünü duyumsadığı bir alan. Kim şiirsiz yaşayabilir ki.

Atölye çalışmalarımız devam ediyor. Şiirlerinizi, araştırmalarınızı, düşüncelerinizi alıp gelin, Taksim Ayışığı'nda her Cumartesi 17.00'da şiirle buluşmak isteyen herkese açığız.

Grup Denize Ezgi

Bizler de işçi ve emekçilerin kültürünü üretme ve yayma gayretindeki bir müzik grubu olarak bu mücadele gününün önemini emekçilere anlatmak, 8 Mart'ta onlarla birlikte olmak için bazı etkinliklere ve programlara katıldık.

Bunlardan ilki Adana'da Çukurova Kültür Merkezi'nin düzenlediği etkinlik oldu. 3 Mart Cumartesi günü gerçekleştirilen etkinlikte kendi bestelerimizin yanı sıra emekçi kadınlar için yazılmış eserlere de repertuarımızda yer vermiştik. Şiirler ve şarkılarla süslenen güzel bir etkinlik gerçekleşti.

Aynı gün akşam Akdeniz FM'e program konuğu olarak katıldık ve Çukurova'ya bir de bu yolla ulaşarak ezgilerimizi yine emekçi insanlar için söyledik.

4 Mart Pazar günü yine Adana'da İstasyon Meydanı'nda gerçekleştirilen Emekçi Kadınlar Günü mitinginde Çukurova işçi ve emekçileriyle birlikte olduk. Burjuva medya ve sanatçılar tarafından 8 Mart'ın sadece kadınlara hediye alınması gereken bir gün olarak lanse edildiğine değinerek asıl anlamı itibarıyla emekçi kadınların mücadele günü olduğunu anlattık şarkılarımız ve sözlerimizle.

Ve 8 Mart günü Besni'deydik. İlçenin girişinde polisler tarafından kimlik kontrolü ile karşılandık. Bölgedeki öğrencilerin ve Eğitim-Sen'in ortak çalışması ile tertiplenen etkinlik çok yoğun bir katılımı son derece coşkulu şekilde gerçekleşti. Türkü ve halaylarla son de-

rece hareketli geçen etkinlikte elbette ki marşlara da yer verdik. Mart ayının ortalarına gelirken, yaklaşan 1 Mayıs'a da değinerek 1977 yılındaki Taksim katliamı ile bu meydanın kızıştığını ve 30 yıl sonra, 2007 1 Mayıs'ında tüm emekçilerin 1 Mayıs alanında, Taksim'de olması gerektiğini anlatarak tüm işçilerin uluslararası mücadele gününde Taksim meydanına davet ettik. Bu esnada yeni bir bestemiz olan ve "Taksim sore, sor bi-jime" (Taksim kızıldır, kızıl kalacak) dediğimiz Taksim marşını da ilk olarak Besni'deki öğrenci ve emekçilerle paylaşmış olduk.

Son olarak 10 Mart Cumartesi günü Antep Ayışığı Sanat Merkezi'nde düzenlenen emekçi kadınlar söyleşine katıldık ve söyleşinin sonunda katılımcılara dinleti vererek Kapitalist sistemde yaşanan her günün emekçi insanlar için birer mücadele günü olduğunu duyurmaya çalıştık.

Her dilde tiyatro yapılmalı

Aziz Nesin'in 'Gara'sı Kürtçe sahnelenecek

2003 yılında Cihan Şan, Aydın Orak ve Ömer Şahin tarafından kurulan ve biri "Bir Delinin Güncesi"nin Kürtçesi olmak üzere iki oyun sahneyen Tiyatro Avesta, bu defa mizah yazarı Aziz Nesin'in yazdığı "Tu Ne Gara yî" (Sen Gara Değilsin) adlı eserini Kürtçeye çevirip sıkı prova sürecine girdi.

Mehmet Dicle'nin Kürtçeye çevirdiği oyunun yönetmenliğini İstanbul Devlet Tiyatroları sanatçısı Turgay Tanülkü yapıyor. Aydın Orak, Remzi Pamukçu ve Ömer Şahin'in rol aldığı oyunun konusu; Günümüzde alışlagelen kahramanlık olgusunu en iyi ve hicivli şekilde ele alan yazar Aziz Nesin, kahramanların bilmediğimiz yönlerini, başta-

yaptığımız, anıtını diktiğimiz, hatta taptığımız önder ve tarihe mal olmuş kahramanların olasılık içi boş ve sahte kahramanlar olabileceğini mizahi bir dille sahneye aktarıyor.

tiyatroyavesta@gmail.com

Estetik

Sıla Erciyes

Estetik

YÜCE - OLAN İLE AŞAĞI - OLAN

Kış sayımızda estetiğin kategorilerinden güzel-olan ile çirkin-olan arasındaki ilişkiyi ele almış, sanatta güzel-olan ile çirkin-olanın ne olduğunu incelemiştik. Bu sayımızda ise yüce-olan ile aşağı-olan arasındaki ilişkiye baktık, yüce-olan nedir, aşağı-olan nedir sorularına cevap vermeye çalışacağız.

Güzel-olan ile yüce-olan ve çirkin-olan ile aşağı-olan arasında bir anlam birliği olduğunu belirtmeden geçmeyelim. Bilirsiniz, bazen bir güzellik karşısında, öyle bir şaşkınlık yaşarız ki onu yalnızca güzel diye adlandırmak yeterli gelmez bize ve “ne kadar yüce” deriz. Tıpkı yan tarafta bulunan tablo karşısında hissettiğimiz duygu gibi.

İnsanların davranışlarını, iyi, kötü, çirkin gibi kavramlarla adlandırırız. Ama öyle bir davranışla karşılaşırız ki, bunu anlatmak için yukarıda ki kavramlar yeterli değildir. O davranış için “ne aşağı, ne bayağı davranış” deriz. Neden o davranış çirkin değil de aşağı ve bayağı buluruz.

Tüm bu benzerliklere ve aralarındaki ilişkiye rağmen bu kategorilerin birbiriyle özdeş olduğu sonucunu çıkarmamalıyız. Kagan, güzel-olan ile çirkin-olan ve yüce-olan ile bayağı-olan arasındaki ilintiyi şu şekilde ortaya koyuyor: “güzel-olan ile çirkin-olan gerçek-olan ile ideal-olan arasındaki bağlaşıklık nitel açıdan, yüce-olan ile bayağı-olan ise bu bağlaşıklığı nicel açıdan dile getirmektedir” (s.150)

YÜCE-OLAN NEDİR?

“Yüce-olan Üstüne” adlı incelemesiyle bu sorunu ele alan Longinus Cassius olmuştur. Bizim ulaşma şansımızın olmadığı bu çalışma için Kagan’ın öğretmenliğine başvurarak, öğreniyoruz ki, “Longinus Cassius’tan bu yana, yüce-olanın içerdiği, nitelik ile nicelik arasındaki özel bağlam, idealist estetikçe her zaman için gizemselleştirilmiştir. Görkemli, anıtsal, ölçünün üstünde olan şeyler, Cassiusile “öğrencilerinin gözünde, tanrının her şeye yeten gücünün bir anlatımı olarak görülmüştür.”

İnsanoğlu doğa karşısında yaşadığı çaresizliği ve doğa olayları karşısında yaşadığı şaşkınlığı aşar aşmaz, yüce-olanı tanrısal olanda aramaktan vazgeçmiş, yüce-olanı doğanın kendisinde, doğanın kendi temel güçlerinde aramıştır. Artık doğa olaylarını estetiksel olarak değerlendirmeye başlamıştır. Yüce-olan artık onun için bereketi taşıyan nehirler, yağmur gibi

Doğada Güzel ve Yüce olan

doğa olaylarıdır. İnsan düşüncesinin daha da geliştiği, değer yargılarının zenginleştiği dönemde yüce-olan artık yalnızca boylu-poslu olan, görkemli olan değil, aynı zamanda tanrılardan ateşi çalan ve insanlığa armağan eden, bu arada tanrılar tarafından cezalandırılan Prometheus'un insanlık adına yaptığı eylem yüce-olandır.

İkinci dünya savaşında faşist Hitler ordusunun Moskova önlerine kadar dayandığında, Sovyet askerlerinin "bir adım gerimiz Moskova, geri adım atmak yok" diyerek savaşan ve ölümü göze alan davranışı yüce-olandır. Diyarbakır zindanlarında yaşanan insanlık dışı uygulamaya karşı, "burada yaşamak ihanettir" diyen Dörtlerin bedenlerini ateşe veriş i yüce-olandır. Yani "insanda yüce-olan şey aynı zamanda kahraman-olan şeydir." Sanat bu örnekleri ölümsüzleştirmiştir.

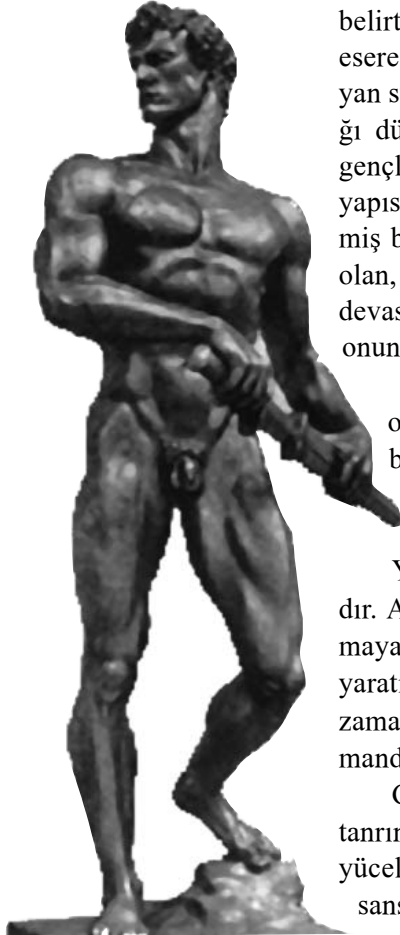
Anıtsal bir eser yaratmak istiyorsak, örneğin bu eser, bir ölüm orucu savaşçısının heykeli olacaksa burada eylemin kendi niteliğine uygun bir özü ve biçimi yansıtması zorunludur. Yıllar sonra, bu heykeli görenler, ölüm orucu eyleminde yer almış bir insanın tüm yanlarını bulabilmeli, eyleminin niteliğine uygun bir öz ve biçimi yansıtmalıdır, izleyene bunu hissettirebilmelidir.

Lenin, Ekim devriminden hemen sonra, yarattıkları devrimin büyüklüğüne, onun özüne ve biçimine uygun, "anıtsal propaganda" planını hazırlayarak yeni toplumun, Sovyet toplumunun ruhuna ve estetiksel gereksinimlerine en uygun düşecek olan görsel sanat biçimini anıtsal eserlerde gördüğünü belirtiyor. İşte yan sütunda bulunan gençlik heykeli bu anıtsal esere bir örnek oluşturuyor? Bu heykele baktığımızda; tıpkı yan sütunda bulunan Sovyet gençlik heykelinin, bize yansıttığı dünyayı değiştirme eyleminde başarılı olmuş bir halkın gençlerinin kendine güvenini, kararlılığını, güçlü ve sağlıklı yapısını hissettiğimiz gibi. Böylesine büyük eylemlere girişmiş bir insanı anlatırken ya da çizerken, onu ürkek bakışları olan, omuzları çökmüş bir şekilde yansıttığımızda, böylesine devasa bir eylemde bulunmuş bir insanı hiç anlamadığımız, onun gerçekliğine nesnel yaklaşamadığımızın ifadesidir.

Hitler faşizmi döneminde yapılan faşizme güzelleme olan birçok eserde de yücelik duygusunu hissederiz. Ama burada yüce-olan güzel-olan değildir. Onun karşısında insan kendini güçsüz ve çaresiz hisseder. Ona hiçlik duygusu verir.

Yüce-olan, bizim üzerimizde güçlü bir etki bırakmaktadır. Alışılmadık oluşuyla, her gün günlük yaşamda karşılaşamayacağımız olgular oluşuyla, görkemli oluşuyla şaşkınlık yaratır, genel geçer davranışlar değil, kendimizde dahi çoğu zaman karşılaşmadığımız yanlarından dolayı bizde aynı zamanda hayranlık uyandırır.

Gerçekçi sanat, yüce-olanı yaratırken, göklere çıkarılan tanrının gücü karşısında ezilen insanın değil, gerçek insanın yüceliğini ortaya çıkarmıştır. Onun amacı insanın kendi insansal gücüne inandırmayı, dünyayı değiştiren gücün, tanrı-

nın dokunan eli, köle sahibinin kırbağı, feodal beylerin toprakları, kapitalistin parası olmadığına bu gücün insanın kendisinde olduğuna ikna etmeye çalışmıştır. Gerçekçi sanat yarattığı yüce kahramanlarla insanların onları örnek alması hedeflenmiştir. Bu arada bu kahramanlar verilirken, asla idealleştirme tanrılaşdırma boyutlarına varılmadan yapılması, insanın tıpkı tanrının gücü karşısında ezilmesi gibi, yaratılan kahramanların insanı ezmemesi gerçekçi sanatın yöntemi olmalıdır. Tabii bu arada yalnızca kahramansı olanı vermek yaşamın çeşitliliğini yadsımak olacağından eksik bir yaklaşımdır.

Burjuva toplum, parayı tek değer yaparak, çirkin-olanın ve aşağı-olanın estetiğini yaratmıştır. İnsanlar arası dayanışmayı temel alan toplumcu düzen ise güzel-olanın estetiği ile yüce-olanın estetiğini geçirmiştir. Burada tabii aynı zamanda çirkin-olan ile aşağı-olanda vardır ama bunlar insanın temeli olarak değil, geçmiş sistemden kalan özellikler olduğu ve aşılabileceğini göstermesiyle ayrılır. Burjuvazinin eylemlerini harekete geçirecek tek ideal, kar peşinde koşmak, bencil çıkarlarını korumaktır. Bu durum burjuva toplumda estetik bilince büyük bir darbe vurmuştur. Zenginleşme hırsını şiirselleştirebilecek durumda değildi hiç kimse. John Ruskin'in dediği gibi "insan yitirdiği bir aşk için şarkı söyleyebilir, ama kaybettiği parası için asla"

İnsanlık yüzyıllardan beridir birçok sorunun yanında, şu sorunun da cevabını aramış durmuştur, insanlardaki kötülük nereden gelmektedir? (dini söylemde kötülük şeytan, iyilik tanrı) Kapitalizmle birlikte dinsel yanılsamalar yıkılınca kötülüğün kökenlerinin nereden geldiği sorulmaya başlanmıştır. Bu noktada eleştirel gerçekçiler ortaya çıkar.

"Kapitalizm, sanatı nasıl yüce değil de bayağı bir içerikle beslemek zorunda kalmışsa, toplumcu düzende sanatsal yaratımları öylesine sahici yüce düşüncelerle donatmak zorunluluğunu getirmiştir.

Schiller bundan yıllar önce, paranın kendini henüz yeni yeni ifade etmeye başladığı dönemde, "toplumsal bir yüreğin çarpmadığı yerde" sanatın nasıl yerlerde süründüğünü görmüş ve kendine şu soruyu sormuş; "insan bu duruma nasıl geldi, nasıl çıkacak"

Ekin-Sanat

Özgür Güven

Bu öyle bir bombardıman ki, günün her saatinde, evlerimizde, fabrikada, atölyede, okulda, gazeteyle, radyoyla, televizyonla ve daha binbir yolla beyinleri vuruyor, tüm toplumu hedefine koyuyor. Katledilen, ezilen, aşağılanan, hor görülen, açlık, yokluk ve yoksunlukla acılı ve yavaş bir ölüme mahkum edilen milyonların üzerine; Reynalardan Bodrum'a, Çeşme'den Antalya'ya kadar bütün "eğlence" merkezlerinden neredeyse 24 saat canlı yayın yapan televizyonların eğlence programlarından, magazinleşen haber bültenlerine, gazetelerin rengarenk sayfalarına dek her yerde bir "teslimiyet kültürü", "bir uyuşturucu kültürü", bir "bencillik" kültürü boca ediliyor; her şey, kızların sallanan kalçalarıyla beyinler dumura uğratarak unutturulmaya çalışılıyor. Bu durumda bazı şeyleri tekrarlamayı da göze alarak yeniden yazmak gerekiyor.

POPÜLER KÜLTÜR

ve postmodernizm üzerine değerlendirmeler

Önsöz'ün ilk sayısını elime aldığımdan beri "kültür-sanat" üzerine yazmak istiyordum. Bu uzun süren kararsızlığın nedeni, öncelikle bu konuda yazılıp çizilenlerin çokluğu ve bir de konunun çok geniş olması nedeniyle bir makalede ele almanın güçlükleri. Ayrıca konuyla ilgili külliyatın genişliği kafamda hep şu soruyu doğurdu: "Yeni bir şey söylemeyeceksem niye yazayım?" Bu sorunun çengeli halen kafamda asılı. Buna rağmen bazı şeyleri tekrar etmeyi de göze alarak yazmaya karar verdim. Bu kararı almadaki başlıca etkense, burjuva sınıfın her an yaşamın bütün alanlarında sürdürdüğü kültürel-ideolojik bombardıman oldu.

Bu öyle bir bombardıman ki, günün her saatinde, evlerimizin içinde, fabrikada, atölyede, okulda, gazeteyle, radyoyla, televizyonla ve daha binbir yolla beyinleri vuruyor, tüm toplumu hedefine koyuyor. Katledilen, ezilen, aşağılanan, hor görülen, açlık, yokluk ve yoksunlukla acılı ve yavaş bir ölüme mahkum edilen milyonların üzerine; Reynalardan Bodrum'a, Çeşme'den Antalya'ya kadar bütün "eğlence" merkezlerinden neredeyse 24 saat canlı yayın yapan televizyonların eğlence programlarından, magazinleşen haber bültenlerine, gazetelerin rengarenk sayfalarına dek her yerde bir "teslimiyet kültürü", "bir uyuşturucu kültürü", bir "bencillik" kültürü boca ediliyor; her şey, kızların sallanan kalçalarıyla beyinler dumura uğratarak unutturulmaya çalışılıyor. Bu durumda bazı şeyleri tekrarlamayı da göze alarak yeniden yazmak gerekiyor.

Kültür, çok geniş bir kavram. Marx, doğanın değil, insanın yarattığı her şeydir diyordu kültür için. Soruna böyle bakınca çok geniş bir alanı kapsıyor bu kavram. Biz burada bu genişliği içinde ele alma şansına sahip olmadığımız gibi, böyle bir iddiada da değiliz. Popüler ise halkın malı olan, halka ait olan. Kısacası "popüler kültür" kelime anlamıyla "halkın kültürü" demek oluyor. Ancak buradaki "halk", Marksist literatürdeki anlamıyla halk değil; sınıf farklılıklarının üzerinden atlayarak bir ülkede, kentte, bölgede yaşayan herkesi kapsayan bir halk. Ama en doğru anlamıyla, burjuvazinin aristokratlardan aldığı, emekçi sınıflara, alt sınıflara hitaben kullandığı aşağılayan, hor gören anlamıyla "avam" ya da "halk" demek oluyor.

Konu bu genişliği içinde ele alınca, insanın yarattığı her şey ve herkesi içine alan halk söz konusu olduğunda popüler kültür denince anlaşılması gereken yaşamın tamamı ve bütün alanları oluyor. Yani sadece entelektüel alanı değil, maddi ve entelektüel yaşamın üretimini ve yeniden üretimini kapsıyor. Burada karşımıza çıkan kapitalizmin kendisi oluyor. Tüm bu genişliği içinde, komünist hareket kapitalizmi Marx'tan bu yana 150 yılı aşan bir süredir eleştiriyor. Bu nedenle bizim burada konuyu daraltmamız bir zorunluluk oluyor; konuyu entelektüel alana, hatta ekin-sanat alanına çekmemiz gerekiyor. Bunu yaparken amacımız diğer yanını reddetmek değil, aksine, kapitalist üretim ve yaşam, bir sistem olarak kapitalizm en acımasız biçimde her türlü araçla eleştiriye tabi tutulduğundan, biz burada ekin-sanatla yetinmek istiyoruz.

"Egemen sınıfın düşünceleri, bütün çağlarda, egemen düşüncelerdir; başka bir deyişle, toplumun egemen maddi gücü olan sınıf, aynı zamanda egemen zihinsel güçtür. Maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf, aynı zamanda zihinsel üretim araçlarını da emrinde bulundurur; bunlar o kadar birbirinin içine girmiş durumdadırlar ki, kendilerine zihinsel üretim araçları verilmeyenlerin düşünceleri de aynı zamanda bu egemen sınıfa bağımlıdır."(Alman İdeolojisi)

Marx'ın bu sözleri bir gerçeğin en açık biçimde ortaya konuşudur. Konumuz açısından da burdan yine aynı sonuç çıkar; popüler kültür kapitalist kültürdür, "egemen sınıfın" kültürüdür. Burada kültür-sanat da maddi üretime bağlıdır, ekonomik alt yapıya bağlıdır, bu alt yapı üzerinde yükselen ideolojik üst yapının bir parçasıdır.

POPÜLER KÜLTÜR

Bilinen şey, Aydınlanma (Rönesans) burjuvazinin çikış çağının kültürüdür; o, üst yapıdaki ideolojik egemenliğini bu çağda kabul ettirmiştir. Yani modern olan burada başlamıştır, modernizm burjuvazinin egemenliğinin diğer adıdır, bir başka söylemlle modernizm kapitalizmdir. Uygarlıktaki her yeni ilerlemenin kapitalizm koşullarında anlamı, toplumdaki sınıflar arasında varolan eşitsizliğin artması demektir. Her yeni kurum kısa sürede değişip kendi asıl amacının karşısında yer alır. Burjuva sınıfla birlikte büyük bir hızla kültürel yapıda gelişir, toplumda büyük bir ilerleme yaratır. Aynı zamanda sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşması da gerçekleşir, sonuç tekeldir. Bu süreçte kültürel kurumlarda da büyük bir karşıtlaşma gerçekleşir, asalaklığın, çöküşün, çürümenin kültürüne sanatına dönüşür.

Kapitalizmin gelişim sürecinde, daha önce toplumda varolan geleneksel üretim alanlarındaki insanlar hem mülklerinden, hem de topraklarından koparılıp kentlere doğru itilirler. Bu, kapitalizmin her aşamada tekrar tekrar yarattığı bir durum. İster ekonomik zor yoluyla olsun, ister siyasi zor yoluyla, isterse savaşlar nedeniyle olsun farketmez, sürekli olarak kırdan kente doğru bir göç kapitalizmin işleyişinin bir sonucudur. Burada yaşanan bir durum var. Milyonlarca emekçi sürekli olarak, içinde kendilerini var ettikleri ekonomik kültürel koşullardan koparılırlar. Her ne kadar geldikleri kentlerde onları köydekine benzer koşullar bekliyor olsa da, kendi kültürel köklerinden koptular. Kentlerin "modern proleter" sınıf kimliğini ve kent kültürünü özümsemeleriyle birçok etkene ve zamana bağlı. Tam da burada popüler kültür devreye giriyor. Ancak bunun gerçekleşebilmesi de bir takım koşullara bağlı. Sadece kırdan kente göç yeterli olmuyor. Bunun yanı sıra hem kültürel faaliyete ayıracak boş zamana hem de bu iş için harcayabilecek paraya sahip olmaları gerekiyordu. İşte bu koşullar bir araya geldiğinde popüler kültürün tüketicileri olabildiler.

Kapitalizm burada iki temel etkenden hareketle popüler kültürü öne sürdü, geliştirdi. Birincisi, sanatı popüler kültürün bir tüketim nesnesi haline getirmenin müthiş karı; ikincisi, geniş yığınları bu yolla kendi egemenliğinin devamına itiraz etmeyen, hatta destekleyen bir konuma çekme olanakları. Bu konuda Sibel Özbudun, "Kültür Halleri" n de:

"ABD patentli 'küreselleşen tüketim kültürü' ya da popüler kültür, tüketim kapasitesinin alabildiğince geniş-

letilmesini hedeflediğinden" diyor ve ekliyor, "Tüketimin boş zaman sahibi üst sınıfların ayrıcalığı olduğu 19. yy. kapitalizminin tersine, geç dönem kapitalizmi ağzına kadar metalarla doludur."

Kolaylıkla özdeşleşme sağlayan popüler kültür nesnelere, simgeler ve anlamlar aracılığıyla, kültürel coğrafyasından koparılan bu geniş yığınlar, sistemin bir kenarına, tıpkı kentlerin varoşlarına eklendikleri gibi eklemlediler. Bir süre önce konuyla ilgili olarak yazışırken Setanay Berdan diyordu ki:

"Arabeskten "televole-BBG" ye nasıl geçildiği üzerine düşünmek gerek. Bunun iki nedeni olabilir; birinci neden, yaşanan iç savaş farklı bir eklemlemeyi gerekli kıldı. Arabesk gibi derbeder, pasif bir eklemleme yerine daha aktif; parlıtlı burjuva dünyanın nimetlerini, ona hizmet edenlerin kucağına vaat eden bir çağrı oldu. İkinci neden seçici ama kof bir eğlencenin tencerenin buharını alma gücü vardı."

Bu eklemlemenin aracı yolu da popüler kültür nesnelere oldu, metalar oldu. Bu nesnelere genel olarak tüketim nesnelere oldular. Üretilip piyasaya sürülen, kullanım süresi dolunca da bir tarafa atılan bu nesnelere son kullanma tarihleri, genellikle o türden bir başka nesne-metadır. Kullanım süresi dolduğunda sanki hiç olmamış gibi ne bir iz ne de başka bir şey unutulup, yok olur giderler. Bu nesnelere en revaçta olanlarını da solun kültürüne şu ya da bu biçimde bulaşmış, ondan etkilenmiş, daha sonra kapitalist sistemde kendisine bir yer bulmuş, entegre olmuşlar, sisteme katılan ya da sistemin kendisine kattıkları tarafından üretildiğini de belirtmek gerek. (Emperyalist-kapitalist sistem yüzyıllara varan birikimi ve deneyimiyle kendi karşıtı olarak yola çıkan pek çok sanatçıyı yarattığı olanaklar ve verdiği fırsatlarla kendine katıyor, entegre ediyor. Eğer buna karşı bir tavır geliştiren olursa karşısında suskunluk duvarını bulup yalnızlığa mahkum ediyor. Emperyalizm tarafından öyle çok yetenek daha yolun başında bu türden bir yolla yok edilmiştir ki, sayısı bile belli değil) Popüler kültür toplumsal yapıyla öylesine bir içiçelik, bütünleşme sağlamış ki, her şey kısa sürede onun bir parçası haline getirilebiliyor. Bu nedenle en ciddi, en kutsal, en saygın şeyler, değerler bile bir nesneleşme yaşıyor, kısa sürede magazine edilip piyasaya sürülebiliyor.

Bu kültürün toplumda bu kadar yaygınlaşmasının bir diğer nedeni de, günümüzde en gelişmiş iletişim teknolojilerine sahip tekeldi basının ve medyanın, insanların evlerine dek girerek, hem kendi kendilerine, hem birbirlerine yabancılaştırması, örgütsüzleştirip, atomize ederek, aynı aile bireylerini bile birbirlerine rakip haline getirerek hem birbirlerinden hem de gerçeklikten uzaklaştırması, gerçeklik yerine bir imajlar dünyası tesis etmesidir. Popüler kültürün yarattığı bu imaja dayalı sahte sanal dünyalar, sadece bu kültürün tüketicilerine zarar vermekle kalmıyor. Aynı zamanda varolan toplumsal-siyasal-ekonomik yapı-

nın değişmezliğini, değiştirilemezliğini bir ön kabul halinde yerleştirerek, olsa olsa Van Der Haag'ın söylemiyle "idareten yer dolduran haz"lar sunup, bir uyuşturucu işlevi görüyor.

"Kapitalist düzen sanatı afyon olarak çoğaltmanın kazanç olanaklarını hemen sezdi. Bu afyon sanatın üreticileri, tüketicilerin çoğunun, ilkel içgüdüleri hoşnut edilmesi gereken mağara insanları oldukları varsayımına dayanarak işe giriyorlardı. Bu varsayım o ilkel içgüdüleri kışkırtıp onları ayakta tutmaktan ve heyecanlandırmaktan da geri kalmıyorlardı." (E. Fischer-Sanatın Gerakliliği)

Fischer'in de söylediği gibi insanı ilkel gören, aşağılayan bu kültür-sanat anlayışının somut, canlı örneklerini çeşitli televizyon kanallarının her gün yayınladıkları "BBG", "Survivor", "Popstar" gibi onlarca soytarıklık şovunda bulabilirsiniz.

Popüler kültürün yaygınlaşması, toplumda sadece kültürel yozlaşma, kalite düşüklüğü yaratmakla kalmıyor, aynı zamanda toplumdaki her türlü geri yanları kışkırtıp geliştirerek, faşizmin üzerinde durabileceği edilgen bir kitle yaratıyor. Tekelci faşist basın ve medya da burada üzerlerine düşeni fazlasıyla yerine getiriyor. Popüler kültür nesnelere sunarken bir yandan da genel beğeni düzeyini sürekli olarak düşürüyor, duyuları dumura uğrattırıyor, emekçi yığınların dikkatini sınıf mücadelesi dışında her şeye yoğunlaştırmak için çaba gösteriyor.

"Çağdaş teknolojinin topyekun tek elden denetleniyor oluşu yeni bir tür topluma yolaçmıştır. Bu toplumdaki popüler kültür bir yandan insanları daha rahat, yaşamlarından gittikçe daha memnun kılarken, bir yandan da aslında şeytani kötülükte olan yoksulluğa göz yuman, masum köylülere emperyalistçe savaş açan, ancak etkisiz kaldıkları sürece içerdeki aykırı seslere izin veren, bu toplumsal sisteme karşı çıkma özgürlüklerini insanların ellerinden almıştır." (Herbert Marcuse, Popüler Kültür-Yüksek Kültür)

Marcuse'nin emperyalizmden anladığı her ne kadar bizden çok farklı olsa da popüler kültür üzerine yerinde değerlendirmeleri olduğu anlaşılıyor. Yukarıda verdiğimiz örneklere bakarak popüler kültürü sadece Laylalarda, Reinalarda olduğu gibi kültürel faaliyetin salt sallanan kalçalara indirgenmesi ya da "popstar" vb. programlarla sınırlandırıldığı sanılmasın. Görsel medyanın en ciddi programlarında da aynı şeyi görüyoruz. Bütün bir halkın dikkati en önemsiz konulara, ayrıntılara yoğunlaştırılıyor; burjuva politikanın "büyük" büyük adamları bir ortaoyunundaki ibiş-pişekar kalitesinden bile düşük kelimeler, kelime oyunları ile "tartışıyor", bir yandan insanları tv karşısında uyuklamaya zorlayarak vakitlerini doğru bir işle değerlendirmelerini önüyorlar, bir yandan da düşüncelerini dumura uğrattırıp, yerine kendi iğdiş edilmiş boş laf salatalarını doldurmaya çalışıyorlar.

J.B. Foster'ın dediği gibi "... boş zamanın kendisi de; devasa bir üretken kapasiteyi emerken insan varlığının anlamlı bir dönüşümüne ya da bireysel işçinin zincirlerinin gevşetilmesine izin vermeyen bir ekonomik sistemi güçlendirmek üzere tasarlanmış olan bir başka sömürü biçimi haline: 'pasif biçimde emilebilen eğlenceye' dönmüştür."

Popüler kültür siyasaldır, çünkü bir sınıfın egemenliğinin devamını sağlamaya hizmet ediyor. Çünkü toplumun sadece bir yanını, en sahte, en cilalı yanını öne çıkarıp pohpohlayarak, tıpkı bir metanın reklamında olduğu gibi bütün olumsuz yanlarını gizliyor. Popüler kültür, "egemen sınıf" olan burjuva sınıfın kültürüdür, sanattır dedik. Burjuva sınıfın topluma dayattığı, egemen kılmaya çalıştığı popüler kültürün bir başka versiyonu olan postmodernizm üzerine de bir iki şey söylemek istiyoruz.

POSTMODERNİZM

Daha önce de söyledik, modernizm 500 yıllık kapitalizmin kendisi. Postmodernizm, modernizmden sonra ya da modernizm sonrası demek oluyor. Peki bu gerçek mi? Yani kapitalizm aşıldı mı? Elbetteki hayır. Ama özellikle sosyalist bloğun dağılmasından sonra bu kavram emperyalizmin ideologları tarafından piyasaya sürüldü, çok yaygın olarak kullanıldı. Bu akımın en çok kullandığı argümanlar "tek kutuplu dünya", "küresel köy", "dünya küçüldü", gibi şeyler oldu. Aslında bütün bu söylemlerle ifade edilen emperyalist-kapitalist sistemin kendini dayatması, "neo liberal globalizm" adıyla başlattığı saldırının ideolojik cephedeki uzantısıydı. ! "Komünizm bitti" diye ortaya çıkararak sahte zafer ilan edenlerin, "tarihin sonu" deyip dünya pazarlarında sermayenin egemenliğini herkese kabul ettirme çabasıydı bu. Diyorlardı ki, "iletişim devrimi", "telekomünikasyon", "internet"... yani dünyanın bütün pazarlarına hızla ulaşma, meta ve sermaye dolaşımını hızlandırma. Peki tarihsel gelişimi için de ilk telgraf da bu değil miydi? Ya da telefon, radyo. Yani bütün bunlar, hatta ulaşım alanındaki dev jetler bir yana, kendi çağında karatren, buharlı tren bir devrim değil miydi? Bunlar da kendi dönemlerinde dünyayı küçültüp "küresel köy" yapmamış mıydı? Ha keza o çağda ortaya çıkan, yaygınlaşan "... daily", "... telegraph", "... post" gibi günlük gazeteler dünyanın değişik bölgeleri arasında haberleri günü gününe ulaştırıp, değişik ülkelerdeki borsaları birbirine bağlayarak dünya pazarını tek bir Pazar haline getirmiyor muydu? Elbetteki bütün bunlar da kendi tarihsel bağlantısı, çağı içinde büyük gelişmeler, devrimlerdi. Burada söylenecek şey, bu "küresel köy"ün muhtarıyla ırğatı değişmedikten sonra, emekçi yığınlar açısından, yani insanlığın büyük çoğunluğu açısından pek de değişen bir şey olmadığıdır.

Burjuvazinin bu akımı, yani Postmodernizm denen bu burjuva görüş bütün alanlarda bir şey yapıyor: tarihsel

süreci yok sayıyor. Tarihsel süreç, yani diyalektik gelişmenin yok edilmesi, gelişmenin yok edilmesi oluyor; geçmişin ve geleceğin yok edilmesi, yok sayılması oluyor. Sonuç, sonsuzca uzayan bir şimdiki zaman. İşte “tarihin sonu” sahtekarlığı! Burada metafizik, mantıksal olanın, diyalektik olanın yerini alıyor. Olguları dış ortamından olduğu kadar kendi iç bağlantılarından da kopararak yapıyor bunu. Kendi konumuza döndüğümüzde, kültür-sanat tarihsel-toplumsal bir olgudur, tarihsel-toplumsal olanla içindedir. Postmodernizm, burada da bu bağı koparıyor. Çünkü kültür-sanat, tarihsel-toplumsal olanla ilişkisi içinde ve bunun üzerinden geleceği işaret eder, etmelidir. Kültür, böylelikle düşünsel-felsefi bir sonuç üretir. Postmodernizmin burada asıl yok ettiği, yok etmek istediği bu oluyor. Her şey gelip geçici, tarihsel bağı olmayan, toplumsal olmayan, toplumla bağı ve geleceği olmayan haline getiriliyor.

Burada şunu belirtmek gerekiyor: kapitalizmi savunan bir sanatçının durumunu, konumunu belirleyen temel olgu ufkunun kapalı oluşudur, yarınısızlığıdır. Bu nedenle sürekli olarak tekrarlanan bir şimdiki zaman, “an” ya da “an”lar toplamı vardır onun için. Ne kendine ait, sahip çıkabileceği bir geçmiş vardır ne de yarın olarak bir hayali, bir düşü. Geçmişine baktığında gördüğü kan, vahşet, ezip yıktığı, yok ettiği kentler, ülkeler ve ölüm dışında bir şeyi yok. Geçmişinden ona kalan tek şey para ve altın. Yarının yolunu ise kendi yarattığı yıkıcı güçler kesiyor. Önünde proletaryanın, emekçi yığınların devrimi var; yani kendi yok oluşu. Ona kalan tek şey uzadıkça uzayan bir bugün oluyor, geçmişle gelecek arasındaki akışı diyalektik gelişmeyi yok ettiğinde zorunlu olarak “şimdi”, “an” kalıyor ona.

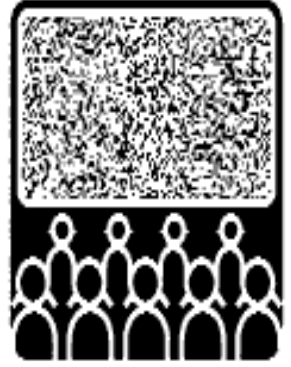
SONUÇ YERİNE

Marx’ın bir belirlemesi var; her ulus içinde iki ulus vardır, biri burjuva ulus, diğeri proleter ulus. Kültür-sanat konusunda da aynı şey geçerli. Bu her ülke, her ulus için böyle. Yani her kapitalist ülkede *bir egemen sınıfın kültürü* vardır, bir de *proletaryanın kültürü*. Egemen olan sınıfın kültürünün, sanatının bazı yanları üzerinde durduk; çöküşün, çürümenin kültürü ve sanatı olduğunu belirttik. Çünkü günümüzde kapitalist bireyin olduğu gibi, kapitalist sanatçının da bilincini belirleyen şey güvensizlik, karışıklık ve anarşidir. Ona bu karakteristik özelliği veren şey, kapitalist üretimin kendisi, kapitalizmin kendi işleyiş yasalarının geldiği yerdir, sonuçlardır.

Proletaryanın kültürü ise, gelişmekte olanın, geleceğin, yarının kültürüdür, sanattır. Geleceği temsil eden, özgürlük çağına sıçrayışı gerçekleştirebilecek bir sınıfın bütün alanlarda olduğu gibi kültür-sanat alanındaki eserleride;

“Okuyuculara, dinleyicilere ya da seyircilere her zaman bir şeyler demek durumundadır, bir şeylerin aydınlanmasını sağlar, onlara yeni bilgiler iletir” (Pospelov- Edebiyat Bilimi) Elbette sadece “söylemek” değil, proletaryanın kültürünü-sanatını yaratmaya çaba gösteren kültür-sanat emekçisi sadece eskisini eleştirmekle, reddetmekle, yıkmakla yetinemez. O, yeni bir yol açmak, eskinin içindeki filizi, cevheri bulmak, yeniyi kurmak, yaratmak durumundadır. Bunu ancak sanatsal yanıtının toplumsal özünü de ortaya koyarak yapabilir. Yani sanat toplumsal olmak durumundadır. Ancak toplumsal olduğunda yeni bir öğrenmeyi gerçekleştirebilir ve bunu gerçekleştirebildiği oranda da öğretici olabilir. Bu, eleştirici, değiştirici, devrimci bir öğrenme olmalıdır. Diyalektik olan budur. Çünkü yeni, kendiliğinden, hiçbir şeyden çıkmaz. Yeni, eskiye karşı verilen mücadelenin içinde oluşuyor. Proletaryanın kültür ve sanatının emekçisi, şunu hep aklında tutmalıdır. İki karşıt sanat vardır, birincisi eski olan, yalnızca önu kapalı, herhangi bir biçime ilerlemesi imkansız bir dünyada tek tek insanın nasıl varolacağını öğretisi olmaya çalışır. İkincisi ise yeni olanıdır; değiştirilmesi zor olanın, değiştirilmesi kaçınılmaz olanın, değiştirilecek olanın, yolunu açan, ilerleyen bir dünyanın öğretisidir.

Artık burada son sözü Lenin’e bırakmak gerekiyor: “Bütün bir çağdaş tarihten edinilen deneyimler, özellikle de *Komünist Manifesto*’nun çıkışından bu yana bütün ülkelerdeki proletaryanın sürdürmekte olduğu yarım yüzyıllık (şimdi 150 yıllık) devrimci mücadele, hiç kuşkusuz şunu göstermektedir ki, devrimci proletaryanın çıkarlarının görüş açısındaki ve kültürünün biricik hakiki ifadesi marksist dünya görüşüdür.”

Kapitalist düzen sanatı afyon olarak çoğaltmanın kazanç olanaklarını hemen sezdi. Bu afyon sanatının üreticileri, tüketicilerin çoğunun, ilkel içgüdüleri hoşnut edilmesi gereken mağara insanları oldukları varsayımına dayanarak işe girişiyorlardı. Bu varsayımın o ilkel içgüdüleri kaşırtıp onları ayakta tutmaktan ve heyecanlandırmaktan da geri kalmıyorlardı.

(E. Fischer
Sanatın Gerekliği)

İnceleme

D. Dağı

Sanata dair notlar

KÜLTÜR DEVRİMİ

Dünyanın değiştirilmesi denince genellikle politik ve toplumsal devrim yönü anlaşılır. Sanata burada yer verilmez pek. Sanat daha çok açıklayıcı, aydınlatıcı çerçevede tutulur. Oysa ki sanat dünyanın yalnızca açıklanmasıyla yetinemez. Onu değiştirmeyi amaçlamalıdır. Politik ve toplumsal devrim, bir kültür devrimiyle tamamlanamazsa, toplumun sosyalist yeniden dönüşümü gerçekleşemez.

Toplumun yeniden örgütlenmesinin ilk ve temel koşulu, proletaryanın iktidara gelmesidir. Politik ve toplumsal devrimle iktidarın ele geçirilmesi kültür devriminin de koşuludur. Devrim mücadelesi iktidara gelmeden önce, kapitalizm altında başlar, iktidar ele geçirildikten sonra devam eder. Kapitalizm altında süren devrim mücadelesi yalnızca politik mücadele değildir. Bu mücadele sanat, estetik, felsefi vb. ideolojik biçimleri de kapsar. Proletaryanın, kapitalizm altında verdiği ideolojik mücadele, politik mücadelesi üzerinde de etkide bulunur, onu ileri iter. Emekçilerin sınıf mücadelesinde yarattığı devrimci etki nedeniyle, sanatın devrimlerde ayrı bir yeri vardır. Toplumun emekçi insanların bilinçlenmesine ve kurtuluş mücadelesine atılmasında sanatın etkisi kesin bir gerçektir.

Bunun yanında komünistler şu gerçeği de hep dile getirirler: Kapitalizm koşullarında toplumun asıl çoğunluğunun bilinçlenmesi, toplumu dönüştürecek bir bilinç ve kültür düzeyine ulaşması beklenemez. Eğitim ve kültür düzeyi gelişmiş toplumlarda bile toplumun büyük çoğunluğu burjuvazinin ideolojik etkisi altındadır. Burjuva toplumunda, ancak emekçi sınıfın öncü kesimi yeni toplumu kuracak bilinç düzeyine ulaşır. Halk kitlelerinin çoğunluğunu devrime yönlentecek olan da, bu öncü kesimdir. Burjuva egemenlik altında, halk kitlelerinin büyük çoğunluğunun sosyalist bir eğitime ulaşacağını beklemek, bu sonucu hiçbir zaman görmemekle aynı anlama gelir. Burjuvazinin kitleler üzerinde ki ideolojik etkisini kırmanın köklü eleştirisi yalnız toplumsal devrimle mümkündür. Devrimin (Proletaryanın toplumsal devriminin) yalnızca kültürlü toplumlarda gerçekleşebileceği tezi, tarihin gerçekleriyle bağdaşmıyor. Devrimler eğitim düzeyi düşük, okuma-yazma bilmeyen insanların, büyük sayılara ulaştığı ülkelerde gerçekleşti. Çünkü devrim toplumun taşıdığı çelişkilerden kaynaklanır. Bu çelişkilerin keskinleşmesi devrime yol açar. Ve devrim sanatıyla, kültürüyle toplumu yeniden örgütler.

Bir ulus ekonomik ve kültürel olarak ne kadar geriye, burada kapitalizmden sosyalizme geçiş de o kadar uzun sürer ya da başka bir ifadeyle burada sosyalizm aşaması daha uzun sürer. Toplumun sosyalist yeniden örgütlenmesi, ya da dönüşümü daha büyük ekonomik ve kültürel gelişmeleri gerektirir. Hele devrim Rusya gibi köylülüğün ağır bastığı, eğitim düzeyi düşük bir ülkede gerçekleşirse burada toplumun sosyalist inşasının bir dizi zorlukla karşılaşacağı ve uzun bir dönemi alacağı açık. Çünkü sosyalizm gelişmiş bir ekonomik temel ve toplumun kültürlü olmasını gerektirir.

“Kooperatifçilik Üzerine” yazısında, Lenin, sosyalizm altında kooperatifçiliğin, toplumun sıkı ilişkisi üzerine önemle durur. “Önümüzde, çağı oluşturan iki temel görev yükseliyor” diyor Lenin, “birincisi, hiçbir işe yaramayan ve bütünüyle önceki çağdan devralmış olduğumuz aygıtımızı yeniden şekillendirme görevi; geçen beş yıllık mücadele döneminde, onu ciddi biçimde yeniden şekillendirmeyi başaramadık ve başaramazdık da. İkinci görevimiz, köylüler arasında kültürel çalışmadır”. V. İ. Lenin köylüler arasında

Proleter devrimin ve sosyalizmin ancak kültürel bakımdan gelişmiş ülkelerde gerçekleşebileceğini ileri süren ve Rusya'yı bu kategoride değerlendirmeyenlere Lenin yanıt verir: “Karşıtlarımız bize sık sık, yeterince kültürlü olmayan bir ülkede sosyalizmi yetiştirmek istememizin saçma bir girişim olduğu itirazında bulundular. Fakat, her türlü müşkülpesendin teorisine göre olması gereken uçtan başlamadığımız ve bizde politik ve sosyal devrimin kültür devriminden, her şeye rağmen karşı karşıya olduğumuz o kültür devriminden önce gelmesi anlamında yanıldılar.”

kültürel çalışmayı Sovyetlerin önünde “çağı oluşturuca” iki temel görevden biri olarak belirliyor, ki bu görev, diğere görevle, iktidar aygıtının yeniden örgütlenmesiyle de bağıntı içindedir. Fakat köylüler arasında kültürel çalışmaların asıl hedefi kooperatifleşmedir. “Ve köylülük arasında” diye devam eder Lenin bu kültürel çalışmanın ekonomik amacı kooperatifleşmedir. Kooperatiflerin örgütlenmesi, proletaryanın iktidarı ele geçirdiği koşullarda sosyalizmle örtüşür. Ama kooperatiflerin örgütlenmesi için köylülerin kültür düzeyinin yükseltilmesi gerekiyor. Bu görev Sovyetlerde devrimden beş yıl sonra gündeme gelmişse bunun nedeni, Sovyet iktidarına karşı o sırada gerçekleşen dış saldırılar ve iç savaştır. Daha sonraki yıllarda ekonomiye ağırlık verilmeye başlanıyor. O zaman zorunlu olarak kültürel çalışmalara da özel bir ağırlık veriliyor. “ Tam kooperatifleşme koşuluyla” diyor Lenin “İki ayağımızla sosyalist zemine basardık. Fakat bu tam kooperatifleşme koşulu kendi içinde köylülüğün (olağanüstü büyük kitle olarak köylülüğün) öyle bir kültür düzeyini kapsıyor ki tam bir kültür devrimi olmadan bu tam kooperatifleşme olanaksızdır.” Lenin burada kültür devrimi üzerinde duruyor. Kültür devrimi olmadan ekonominin, köylülükte kooperatifleşmenin yeniden örgütlenemeyeceği açıktır.

Proleter devrimin ve sosyalizmin ancak kültürel bakımdan gelişmiş ülkelerde gerçekleştirebileceğini ileri süren ve Rusya’yı bu kategoride değerlendirmeyenlere Lenin yanıt verir: “Karşıtlarımız bize sık sık, yeterince kültürlü olmayan bir ülkede sosyalizmi yetiştirmek istememizin saçma bir girişim olduğu itirazında bulundular. Fakat, her türlü müşkülpeşendin teorisine göre olması gereken uçtan başlamadığımız ve bizde politik ve sosyal devrimin kültür devriminden, her şeye rağmen karşı karşıya olduğumuz o kültür devriminden önce gelmesi anlamında yanıldılar.” Kültür devriminin olması için, öncelikle politik ve toplumsal bir devrimin gerçekleşmesi gerekiyor. Rusya proletaryası tam da doğru bir noktadan başlıyor. Ve sıra sosyalizmin örgütlenmesinde temel bir görev olan kültür devrimine geliyor.

Bu konudaki görüşlerini işlerken Lenin temel bir soruna vurgu yapıyor: “Tam bir sosyalist ülke olmak için bize şimdi bu kültür devrimi yeter, fakat bu kültür devrimi bize gerek salt kültürel karakterli (çünkü biz okuma yazma bilmiyoruz) gerekse de maddi karakterli korkunç zorluklar sunuyor (çünkü kültürlü olmak için maddi üretim araçlarının belli bir gelişimine ihtiyaç vardır, belli bir maddi temele ihtiyaç vardır)” Kültür devriminin belli bir maddi temelle birlikte ele alınması gerektiği biçimindeki Lenin’in görüşleri çok çarpıcıdır.

Kapitalist toplumda daha fazla eğitim ve kültür edinenler tüm üretim araçlarını elinde tutan, belli bir maddi olanağa sahip olanlardır, mülk sahipleridir. Emekçi sınıflar ise yeterli bir eğitim ve kültür edinemezler. Bazı yerlerde ise hiçbir eğitimleri yoktur. Çünkü bunun ekonomik olanaklarına sahip değiller. Demek ki, kültür edinme, tamamen belli maddi koşullarla ilgilidir. Proletarya politik ve sosyal devrimle kapitalist ekonomiyi, sosyalist ekonomiye dönüştürür. Ve sosyalist ekonomik temele dayanarak kültür edinir.

KAPİTALİZM VE MODA

Moda, çok eskiden beri varolmakla birlikte, bugünkü anlam ve düzeyine, burjuva toplumunda ulaştı. Bugünkü anlamıyla moda, kapitalist üretim süreci bütünlüğünün (sermaye üretim süreci) bir parçası haline geldi. Kapitalist üretimin önünde sürekli bir sorun olarak duran ‘pazar sorunu’nu çözmeye hizmet etmektedir.

Kapitalizmde, her zaman fabrikadaki üretimle, pazarın genişliği arasında sorun vardır. Pazarın büyüklüğü, üretimin genişlemesine ayak uyduramaz. Fabrikadaki kapitalist üretim geometrik olarak büyürken, pazar aritmetik olarak büyür. Bu, kapitalizmin aşırı-üretimidir. Aşırı-meta üretimidir. Ürünün aşırı-üretimi değildir. Yani paraya dönüşme zorunluluğu olan metaların aşırı-üretimidir. Para ise ancak pazarda, meta-ürünün karşısına çıkar. Metanın paraya çevrilme zorunluluğu vardır, ama paranın metaya dönüşme zorunluluğu yoktur. Satıcı (meta sahibi) alıcının (para sahibinin elindeki parayı çekebilmesi gerekiyor. Ama meta satıcıları pazarın durumuna bakmaksızın, pazarı metayla ağızına kadar

Moda tam da kapitalistin ihtiyaç duyduğu varolan tüketimin niceliğini artırma, tüketimin alanını genişletme ve çeşitlendirme ve yeni ihtiyaçları yaratma amacına hizmet eder. İhtiyaçların çeşitliliği ve değişken karakteri insanın ayırtdedici özelliğidir. Bu ihtiyaçların karşılanması gerekiyor. İhtiyaçları arttıran ve çeşitlendiren emeğin üretken gücünün gelişimidir. Üretilen şeylerin ise tüketilmesi, paraya çevrilmesi gerekiyor. Moda burda tüketimi artırıcı, çeşitlendirici ve yeni fantaziler yaratıcı bir rol oynar. Artık akla gelebilecek her şey moda konusu olabilir. Giyim eşyası, ev eşyası, evin kendisi, otomobil, kozmetik alan, düğün yapma biçimi, tretuvar düzenlemesi, telefon, bilgisayar, tv., video, fotoğraf makinesi vs. vs. İnsanî ilişkilerin her alanı moda konusu olabilir”

doldururlar. Her meta sahibi, meta-değerinden daha az olan parayı çekmek ister. Fakat pazardaki toplam para değer, toplam meta değerden az olduğundan, meta-ürünün tümü satılamaz. Daimi bir sorun olmakla birlikte, buna rağmen, pazarın durumuna bakmaksızın üretim yapmak ve rekabet bir doğa yasası gibi kendini kapitalistlere kabul ettirir. Kapitalistler büyük bir kar tutkusuyla üretim yaparken, her seferinde kendilerine dar gelen pazarı biraz daha genişletirler. Aşırı-meta üretimine çözüm bulmak için yeni pazar alanları, yeni ihtiyaçlar yaratırlar. Her pazar, meta üretimi için aşılması gereken bir sınırdır. Kapitalist üretim her seferinde bir sınır yaratır, ama yine her seferinde bu sınırları aşıp-geçer. Tüm bunları yaparken, pazar sorunu daha büyük bir sorun olarak karşısına çıkar. Çünkü kapitalist üretim, yalnızca bir yenden üretim değildir, o aynı zamanda genişletilmiş yeniden-üretimdir. Demek ki, daha büyük bir pazar bile bir süre sonra meta -yığınıyla dolup taşmaya ve bir süre sonra küçük gelmeye başlar. Kapitalistler aşırı-üretimlerine bir türlü kalıcı çözüm bulamazlar, -hiçbir zamanda bulamayacaklardır.

Kapitalizmde pazar sorunu her zaman olacaktır. Pazarın genişlemesi eğer fabrikadaki üretime ayak uydurmuş olsaydı, o zaman pazar ağzına kadar metalarla dolmaz, aşırı-meta üretimi olmazdı. Sınırsız üretime karşılık (meta üretimi) sınırsız tüketim yoktur. Her şeyden önce ücretli-emekçilerin tüketiminin sınırı, aldıkları ücretleridir. Bu durum aşırı-üretimde etkenlerden biridir. Üreticiler gerekli geçim araçları denen sınırların içine hapsedilmiştir. Üretici güçlerin gelişimi engellenmiştir. Aynı zaman da kapitalistlerin karlarını belirlediği engeller var. Bu şartlarda aşırı üretim her zaman olacaktır. Bunun nedeni kitlelerin eksik tüketimi değildir. Eksik tüketim tüm eski toplumlarda vardı. Ama aşırı-üretim kapitalizmde vardır. Rekabet, en fazla kar elde etme, her kapitalistin emeğin üretken gücünü en üst düzeye çıkarma, bu amaçla işbölümü, gelişmiş teknik, tüm bilimin sonuçlarından yararlanma, toprakların yedi kat altına seyahat, denizlerin dibine kadar araştırma, aya seyahat, sürekli yeni kullanım değerlerinin keşfi durdurak bilmeden sürer gider. Ta ki, yeniden pazar sorunuyla karşılaşana dek. Aşırı-üretim kapitalist toplumda kaçınılmazdır. Bunu aşmak için yeni ihtiyaçlar yaratması gerekir. Tek amacı kar olan kapitalist bunun da yollarını bulur.

“Kendisini başkalarının en pespaye fantezilerinin hizmetine sokar, insanlarla ihtiyaçları arasında pezevenklik yapar, hastalıklı iştahlar uyandırır, insan zaaflarından yararlanmak için pusuda bekler –ki bütün bunların karşılığında para talep edebilsin... Sanayi ihtiyaçlarının inceltilmesi üzerinde döner, ama aynı şekilde, ihtiyaçların kabalaştırılması, ama yapay bir şekilde, yani gerçek doyumlarının kendi kendini uyuşturmakla sağlanacağı şekilde kabalaştırılması üzerinde de döner.” (Marx)

Moda tam da kapitalistin ihtiyaç duyduğu varolan tüketimin niceliğini artırma, tüketimin alanını genişletme ve çeşitlendirme ve yeni ihtiyaçları yaratma amacına hizmet eder. İhtiyaçların çeşitliliği ve değişken karakteri insanın ayırtedici özelliğidir. Bu ihtiyaçların karşılanması gerekiyor. İhtiyaçları arttıran ve çeşitlendiren emeğin üretken gücünün gelişimidir. Üretilen şeylerin ise tüketilmesi, paraya çevrilmesi gerekiyor. Moda burda tüketimi artırıcı, çeşitlendirici ve yeni fantaziler yaratıcı bir rol oynar. Artık akla gelebilecek her şey moda konusu olabiliyor. Giyim eşyası, ev eşyası, evin kendisi, otomobil, kozmetik alan, düğün yapma biçimi, tretuvar düzenlemesi, telefon, bilgisayar, tv., video, fotoğraf makinesi vs. vs. İnsani ilişkilerin her alanı moda konusu olabilir. Moda sektörü ise başlı başına bir hizmet sektörü haline geldi. İlya Ehrenburg’un “otomobilli yaşam”, şimdilerde çok geniş ve çeşitlenmiş durumda. Moda, burjuva dünyasının çok yüksek olan gelirinin daha fazla bir kısmını üretken-olmayan tüketime ayırmasını teşvik eder.

Zaten moda büyük ölçüde belli bir düzeyin üstünde geliri olanlara hitap eder. “Moda dünyası”nın daimi müdavimleri de onlardır. Moda kapitalistin gereksindiği pazarın sınırlarını biraz genişletir ve çeşitlendirir ama aşırı-üretim sorununu çözemez. Moda ve hatta reklam aynı zamanda aşırı-üretim burjuvazi tarafından itiraf edilmesidir. Eğer pazarın genişlemesi üretimin genişlemesine ayak uydurabilseydi moda bu denli gelişmezdi. Moda, ürünü çeşitlendirerek, yeni zevkler yaratarak aşırı üretime bir çözüm olarak hizmet etse de, aynı zamanda yeni üretimi de teşvik etmiş olur. Sonuçta aşırı-üretim krizleri genişleyerek sürer.

Kapitalistlerin amacı insanın ihtiyaçlarını karşılamak değil, kar elde etmektir; kullanım-değeri üretmek değil, meta üretmektir. Kapitalist “üretim için üretim” yapar. Üretim yaptıkça kar sağlar. Üretim yapmak kapitalist için mutlak bir zorunluluktur. Kapitalist üretim bir meta üretimidir, meta üretimi olarak aşırı-üretim krizlerini sürekli doğurur. Ancak planlı komünal üretimde, ürünün aşırı-üretimi bir krize yolaçmaz, tersine üretici güçlerin, ortak denetimi için bir zorunluluk olur. Böyle bir toplumda üretimin amacı:

“Toplumsal bir varlık olarak insanların tüm potansiyellerinin geliştirilmesi, olabilecek bütün ihtiyaçları karşılayabilecek bir üretimin sağlanması, en üst derecede kültüre kavuşabilmesi için pek çok hazzı tatması gereken bu varlığın en tam ve en evrensel toplumsal ürün olarak üretimi” (Marx)

YOKSULLUĞUN SEBEBİ ZENGİNLİK DEĞİL; ZENGİNLİĞİN SEBEBİ HALKIN YOKSULLUĞUDUR

Olguları, toplumsal süreçleri, olayları açıklarken marksist literatürü kullanmak, ancak çıkan sonuçları burjuvaziyi ürkütmeyecek biçime sokmak küçük-burjuva sosyalist hareketin bir özelliğidir. Küçük-burjuva hareketin teorisyenleri burjuvazi karşısındaki tutarsızlıklarını, teori alanında da ortaya koyuyor. Tıpkı İktisat Dergisinde çıkan ve Evrensel gazetesinin 15 Ekim’de manşetine koyduğu “Yoksulluğun sebebi zenginliktir” te-
orik tespitinde olduğu gibi.

Evrensel gazetesi, bu belirlemeyi çok yerinde bulmuş ki, onu emekçi kitleler de duysun diye öne çıkarmış. Böyle son derece doğru görüşlerden geniş kitleler yoksun kalmamalı! Ama öteden beri marksizmi kabalaştırmak, küçük-burjuva görüşleri ve yöntemleri, hatta burjuva bakış açısını marksizm diye kitlelere götürmek sosyal-reformistlerin yaptığı bir şeydir. İşçilerin bilincini “açmak” adına, onu köreltmişlerdir. Sosyal-reformist konumda kalındıkça, bundan başka bir şey de yapılamaz. Görüşleri burjuva sınırları aşmayan ekonomist Mustafa Sönmez’in yaptığı gibi.

Bizim bilmiş ekonomist diyor ki, “Bir ülkede yoksulluk varsa, dünyada yoksulluk varsa bu zenginlikten dolayıdır”. Evrensel’in “Yoksulluğun sebebi zenginliktir” başlığında ki görüş M. Sönmez’e ait. Gerçektende “yoksulluğun sebebi zenginlik” mi? Kapitalist toplumdan sözedildiğine göre, bu toplumda zenginlik (servet) kapitalist sınıfın elinde biriken maddi zenginlikten başka bir şey değildir. Yani zenginlik belirsiz bir maddi güç yığını değildir. Kapitalist sınıfın zenginliği ya da kapitalist ulusların zenginliğinden sözedilebilir. Ulusun zenginliği de mülk sahiplerinden servetinden –dolaylı ya da dolaysız denetledikleri ya da sahip oldukları- başka bir anlama gelmez. Kapitalist toplumda yoksulluk da, emekçi sınıfın sefaletinden başka bir şey değildir. Bu durumda yukardaki tespit şu anlama gelir: Emekçi sınıfların sefaletinin nedeni kapitalist sınıfın servetidir. İyi ama kapitalistlerin serveti nereden geliyor? Diyelim ki bunun başlangıcı kendilerine ordan-burdan kaldı. Bu durumda çoktan tükenmesi gerekiyordu. Halbuki, bu servet değerini koruduğu gibi, süreç içinde daha da büyümüştür. Servet durduk yerde çoğalmaz. Örnek olarak, feodal beylerin, kralların, sultanların büyük bir serveti vardı, ama harcana harcana bitti. Hatta Krallar, sultanlar faizcilere bile borçlandılar. Tüccarların serveti, faizle para verenlerin serveti ise çoğaldı. Çünkü kapitalist ilişkilerde burjuvazinin serveti sermayeye –yabancı emek sömürmeye- dönüşmedikçe çoğalmaz. Durum

Kapitalistlerin tüm sermaye birikimi ve zenginliği ücretli-emek sömürüsüne dayanır, geçmiş emektir. Kapitalist bu geçmiş emeğe dayanarak canlı emek üzerinde egemenlik kurar. Buradan hareketle emekçi sınıfın görevi(devrimi) çok köklüdür: Toplumsal emeğin tüm ürünlerine el koymak.

çok açık, kapitalistin serveti sermayeye dönüşerek başkasının emeğini kullanır. Ve yabancı emek sömürüsüyle büyür. Her seferinde büyüyen serveti daha büyük bir güç olarak sermayeleşir, daha fazla yabancı emeğe kumanda eder. Bu, sermayenin ilk ortaya çıkışıdır.

Sermayenin yabancı emek sömürüsü için diğer kutupta her türden üretim aracından ve geçim arcından yoksun bir emekçiler ordusunun hazır olması gerekir. Peki bu yoksullar ordusu nasıl oluştu? Sermayenin ilk oluşum sürecinde, emekçiler (üreticiler) bir dizi zor yöntemle üretim araçlarından uzaklaştırıldı ya da toprak köleleri bir biçim değişikliğiyle ücretli köle haline getirildi. Belli yerlerde ilk sermaye birikimi, halk kitlelerinin korkunç acıları, ıstıraplarıyla birlikte doğdu. Halk kitleleri topraktan ve emek araçlarından yoksun bırakıldı. Bundan ötürü de geçim araçlarından da yoksun kaldı. Böylece müksüzleşen, sefalete itilen halk kitleleri kırbaçla, açlıkla dize getirilerek, sermayenin sömürüsüne hazır hale getirildi. Burada ekonomik nedenler ağır basar. Emek pazarı sömürülmeye hazır kitlelerle ağzına kadar doludur.

Böylece yavaş yavaş “yoksulluğun sebebi zenginliktir” sözünün ne kadar temelsiz olduğu ortaya çıkıyor. Bir tarafta kapitalistin elinde sermaye var, öte yanda hazır olarak bekleyen emek ordusu var. Burada emekçi emek aletleriyle buluşur. Emek-gücü serveti sermayeye dönüştürür ve her seferinde onu daha büyük bir güç haline getirir. Emekçinin ürettiği ürün sonunda, onu denetimi ve yönetimi altına alır. Emek her seferinde servetin daha büyük bir bölümünü sermayeye çevirmek için yeniden satılır. İşçi emeğin fiyatını ne kadar yükseltirse yükseltsin, ücret artışı, onu hiçbir zaman işçi olmaktan çıkarmaz. Ücretli emek kapitalist birikimin ön koşulludur, varlık nedenidir. Burjuva üretim ilişkileri, her seferinde, ücretli emek, sermaye ilişkisini yeniden üretir. Emekçinin yoksulluğu ve yoksunluğu kapitalist üretimin, burjuva servetin koşuludur. Emekçinin yoksulluğu aynı zamanda kapitalist üretimin daimi bir sonucudur. Bu sonuç devamlı olarak kapitalist üretimin koşulu haline getirilir. Buradan da açıkça anlaşılıyor ki, kapitalizmin elindeki zenginliği ücretin emekçi sınıfıdır, onun yoksullaşmasıdır. Demek ki, “yoksulluğun sebebi zenginliktir” değil, zenginliği yaratan halkın yoksulluğudur. Burjuvazi zengin olduğu için halk yoksul değildir, halk yoksul olduğu için burjuvazi zengindir.

Emek-gücü üretim araçlarının değerini korurken, aynı zamanda yeni değer yaratır. Emekçinin yarattığı değeri, işçi ile kapitalist kendi arasında belli oranlarda paylaşırlar. İşçi kendi payını ücret olarak alır. Kapitalist artı-değer (kar) olarak kapitalistle işçinin birbiri karşısındaki konumunu belirleyen ücretin mutlak miktarından çok, göreceli ücrettir. Yani çalışma saatlerinin ne kadarını emekçi kendisi için kullanıyor ne kadarını kapitalist için harcıyor. Bu ilişki de ücretle, kar arasında değişen bir oran var. Artı-değer (kar) arttığı için ücret düşmez; ücret düştüğü için artı-değer artar. Ya da ücret yükselirse kar düşer. Burada tayin edici hareket ücretten gelir. Kapitalist üretimin mutlak yasası, artı-değer elde etmektir. Kapitalist her seferinde artı-değeri artırmak ister. Bunu da ya emekçiyi çok çalıştırarak (mutlak olarak) ya da emeğin üretken gücünü artırarak yapar (göreceli olarak) Ücretler düşmedikçe, yani emekçi daha yoksullaşmadıkça kapitalistin kar ve serveti artmaz. Kapitalistin zenginliğini yaratan emekçilerdir. Sonuçta emekçinin yoksulluğu biraz daha derinleşirken, kapitalistin sermayesi ve serveti biraz daha büyür.

Evensel gazetesinin İktisat Dergisinden aktardığı başka bir tez şudur: “Eşitsizlikler üzerine kurulmuş kapitalist sistemde yoksulluk probleminin asla çözülemeyeceğinin...” şöyle denmesi gerekiyordu: Kapitalist sistem özel mülkiyete dayanır. Toplumunu sınıflara bölen özel mülkiyettir. Ve sınıflar varoldukça eşitsizlikte olacaktır. Esas olan bireylerin eşitsizliği değil, fakat bireylerin sınıfsal durumlarından ileri gelen toplumsal eşitsizlikleridir. Ama bizim küçük-burjuva, burjuvaziyi korkutmamak için eşitsizliği bile havada bırakıyor. Toplumdaki eşitsizliklerden, çelişkilerden söz etmeyi pek sever fakat bu çelişki ve eşitsizliklerin kapitalizmin kendisinden kaynaklandığını ve esas olanın kapitalizmi yıkmak, sınıfları kaldırmak olduğunu hiçbir zaman söyleyemez.

Kapitalistlerin tüm sermaye birikimi ve zenginliği ücretli-emek sömürüsüne dayanır, geçmiş emektir. Kapitalist bu geçmiş emeğe dayanarak canlı emek üzerinde egemenlik kurar. Buradan hareketle emekçi sınıfın görevi(devrimi) çok köklüdür: Toplumsal emeğin tüm ürünlerine el koymak.

Temade Çınar

DÜNYAYI BEN Mİ ISITIYORUM?

yabancılaşmaya karşı beyin egzersizleri

İlkokul 4. sınıf öğrencisi komşum gelip benden “Küresel ısınmayla” ilgili sorular ve cevaplar hazırlamak için yardım istedi. Sorun şu ki bir ilkokul ödevi hazırlarken “emperyalizm” diyemezsiniz, “kapitalizm, petrol ve otomobil ttekelleri, üçüncü dünya savaşı hatta savaşlar ve bombalar” diyemezsiniz. Zaten konuyu konuşurken savaşlarla ilgili birşey söylediğimde çocuk “yanlış sinyali” veriyor... Tüm bunlar çıkarılınca geriye ne kalıyor? Spreyler, enerji tasarrufu, bilinçli enerji seçimi, atıkların yeniden dönüşüm ve kontrolü, olmayan otomobilimizin bakımı... konu öylesine daraldı ki... “piknik alanımızı temiz bırakmak” düzeyinde bir ödevle gitti çocuk. Sordum ne oldu diye: yüz almış. Üzerimize çamur sıçramasın diye bütün taşları ustalıklı atlamanın notu olsa gerek.

Küresel ısınmayla ilgili haberleri hepimiz biliyoruz. Durumun ciddiyetini de. “Yaşlı dünyamız ona verdiğimiz zararların artık üstesinden gelemeyecek durumda ve ağır hasta”ymış. Bu konudaki haberlerde de dehşet ve suçluluk duygusunun yanyana verildiğini hissederiz. Nasıl ki depremle birlikte hepimiz jeolog olduysak küresel ısınmayla birlikte de metooroloji uzmanı oluyoruz. Basından topladığımız parçalı haberleri tek tek gözden geçiriyor anlamlandırmaya çalışıyor, hararetle tartışmaların ortasında buluyoruz kendimizi.

Isınma konusunun yakıcılığıyla, BM raporunun açıklamasından start alan basın, Avrupa Birliği kriterleriyle konuyu irdelemeye başladı. Ama öyle bir sunumla geldi ki bu sorun karşımıza, hepimiz yeryüzünde insan denen biyolojik varlığın bu sorunu yarattığını, dolayısıyla yaşamamızın suç olduğunu düşünmeye başladık.

Önce basından, haber ajanslarından ve araştırmalarımızdan topladığımız kadarıyla konuyu anlamaya çalışalım, sonra da her konuda bizi suçlayan medyanın ne yapmaya çalıştığı konusunda egzersizimize girişelim.

SORUN NE? BİLİNENLER:

1- Atmosferin, ışığı geçirme ve ısıyı tutma özelliği var ve atmosferin ısıtma ve yalıtma etkisine sera etkisi deniyor.

2-Karbondioksit, su buharı, metan gibi bazı gazların, güneşten gelen radyasyonun bir yandan dış uzaya yansımalarını önleyerek ve diğer yandan da bu radyasyondaki ısıyı soğurarak yerkürenin fazlaca ısınmasına yol açtığı ileri sürülüyor. Karbondioksit iki yolla çözülebiliyor: yeşil bitkilerin fotosentez olayında, litosfer yüzeyinde suda çözünmesiyle. Bu mekanizmaların kapasitesinin üzerinde karbondioksit salınımı, gezegen üzerinde sera etkisi yaratmakta çünkü; havada en çok ısı tutma özelliği olan gaz:Karbondioksit.

3-Buzlar eridikçe, yerini kara veya açık sular almakta. Her ikisi de buzdan daha az yansıtıcı ve böylece daha fazla solar radyasyon emmekte. Bu da daha fazla ısıya, dolayısıyla erimeye yol açmakta.

4- Son yıllarda atmosferdeki CO2 miktarı hava kirlenmesine bağlı olarak hızla artmakta. Metan, ozon ve kloroflorokarbon (CFC) gibi sera gazları çeşitli insan aktiviteleri ile atmosfere katılmakta. Bu gazların da tamamının ısı tutma özelliği

Bizim dikkatimizi cezbeden tüm bu tablodan öte bir şey. Son yıllara kadar burjuvazinin bilgiyi saklama, yasaklama eğilimi başka bir yöne evrildi. Bilgiyi pompalama halini aldı. Her telden başka bir ses geliyor, doğrular tersine çevriliyor, yanlışlar süsleniyor... başınızı nereye çevirseniz aynı konu tartışılıyor... sonra bir anda konu siliniyor, etkisini yitiriyor yeni bir konu başlıyor... Tam bir bilgi kirliliği...

var.

5- “Son bir milyon yılda dünyayı en azından dokuz kez buz tabakalarının kapladığı biliniyor. Bugün aslında, bundan elli milyon yıl önce başlamış olan soğuk dönemin içindeki kısa süreli sıcak vahalardan birindeyiz: Bu kısa ılık dönemin en yüksek sıcaklıklarına 8000 yıl kadar önce ulaşıldı; hava bugünkünden yalnızca 1-2°C daha sıcaktı. Buzların çekilmesi ısınmanın ilk belirtileriydi. Bilim adamlarına göre dünya şu anda artık soğuma eğiliminde olmalı. Ancak son yüz elli yıllık gözlemler, bir şeylerin sanki ters gittiğini gösteriyor. On dokuzuncu yüzyılın ortalarından 1940’a değin, dünyanın özellikle kuzey yarım küresinde belirgin bir ısınma gözlenmişti. Sonra, 1940’tan başlayıp 1960’lı yılların sonuna değin süren yaklaşık 0,25°C’lik bir soğuma yaşandı. Ne var ki 1970’li yıllarda dünya yeniden ısınmaya başladı. Kasım 1976’da iklimbilimci Dr. Wallace S. Broecker ‘Yirmi-otuz yıl sürececek, hızlı bir ısınma döneminin başında olabiliriz. Eğer doğal soğuma eğilimi sona erdiyse, küresel sıcaklık büyük bir artış gösterecektir... bu ısınma 2000 yılında, dünyanın ortalama sıcaklığını son bin yılın en üst düzeyine çıkartabilir’ demişti. Bugünkü durum ortada...” (TÜBİTAK)

6- İnsanların çeşitli faaliyetlerinin küresel ısınmaya katkısı şöyle:

Enerji kullanımı %49, Endüstrileşme %24, Ormansızlaşma %14, Tarım %13.

NELER OLUYOR? KARŞILAŞTIKLARIMIZ

1997 yılı son 1200 yıllık dönemin en sıcak yılı. 1998 ise 1997’den bile daha sıcak. 2007 ortalaması ise şimdiden ’98 den daha yüksek.

İspanya’da dekarlarca alanı küle çeviren yangınlar, Hindistan’da seller, G.Asyada tsunami, Çin ve Amerika’daki kasırgalar daha bizi 2006 da karşılayan felaketler oldu.

Şimdiden Avrupa’nın Akdeniz kıyısında 300 bin kilometreka-relik bir alan yani İngiltere’nin toplam yüz ölçümünden daha büyük bir alan kuraklıkla hatta çölleşme tehlikesiyle karşı karşıya.

Bir zamanlar dünyanın dördüncü büyük gölü olan Aral, bataklık ve çöl haline geldi.

Güney Kutbu’nun uydu görüntülerini inceleyen bilim adamları, 244 buzulun yüzde 87’sinin eridiğini, son 50 yılda 13 bin kilometrekarenin üzerinde buz tabakasının küresel ısınmaya yenik düştüğünü tespit etti.

Klimanjaro’nun buzulları erimeye başladı.

NE OLACAK? BİLİMSEL SENARYOLAR

İki derecelik bir ısı artışı sonunda; su sıkıntısı başlayacak, K. Amerika’da kum fırtınaları tarımcılığı yok edecek, deniz seviyeleri yükselecek, canlı türlerinin yüzde 30’u yok olma tehlikesiyle karşılaşacak. Bazı ekosistemlerin yok olması sonucunda açlık ve su sıkıntısının artmasıyla karşı karşıya kalabiliriz. Bu özellikle “geleşmekte olan” ülkeler için sosyo-ekonomik sorunları da beraberinde getirmekte. Tarım ürünlerinde azalma, Avrupa ve Rusya’da verimsiz hasadın üç katına çıkması, çölleşme sonucunda K. Afrika’dan büyük göçler, 2 milyar 800 milyon kişinin su sıkıntısıyla karşı karşıya kalması, Mercan kayalıklarının yüzde 97’sinin yok olması, Kutup ayıların soyunun tükenmesi, Afrika ve K.Amerika’da sıtmanın yayılması... Sibiryada erimeye başlayan buzulların arkasından ortaya dev bir bataklık çıkacak, erirken açığa çıkan milyarlarca ton metan gazı atmosferde birikecek ve karbondioksitten yirmi kat daha zararlı bu kütle, yeryüzünde sera gazı etkisi yaratacak.

“Gulf Stream’in (okyanuslardaki sıcak su akıntısı) duracağını belirten Amerikalı bilimadamı iki sonuca vardı; biri, akıntının kesilmesiyle Avrupa buzul çağına

girecek, diğeri denizdeki planktonlar yok olacak. Bu küçük canlılar yok olursa balıklar ve insanlar dahil beslenme zinciri darbe yiyecek.”

Isınma ile buzullar eriyecek, deniz seviyesi yükselecek. Bunun sonucunda kıyılarda toprak kaybı oluşacak ve temiz su kaynakları denizle bütünleşecek. Yazla kış, geceyle gündüz arasındaki sıcaklık farkı azalacak ve rüzgar akımları değişecek, fırtınaların sıklığı ve yönleri değişecek.

Eriyen buzlar okyanuslara olması gerekenden fazla su biriktirmekte ve yerleşik iklimimizi değiştirmekte yani küresel ısınma gezegenimizi yeni bir Buzul Çağı'na sürüklemekte...

NE YAPMALI?

NASA için çalışan Hansen, küresel ısınmayla mücadele için fosil bazlı yakıtların terkedilmesi gerektiğini, yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanılması için daha fazla yatırım yapılması gerektiğini söyleme cesaretini göstermiş bilim insanlarından. Aralık 2005'te küresel ısınma nedeniyle sera gazlarının azaltılması gerektiğini söylediğinde Beyaz Saray'ın eleştiri oklarına hedef olmuştu. BM 2007 konuşmasında da Bush hükümetinin politikalarına değinen Hansen, ABD'nin küresel ısınmayla mücadelede geri kaldığını söyledi.

BİZ NE YAPABİLİRMİŞİZ?

Enerji dostu ampuller kullanılmalı, televizyonlar bekleme konumunda bırakılmamalı, doğru ışıklandırma kullanılmalı, klima yerine vantilatör kullanılmalı, evler ısı kaybına karşı yalıtılmalı, eşyalar radyatörleri kapatmayacak şekilde yerleştirilmeli, dış fırçalama, bulaşık yıkama, traş esnasında musluk açık bırakılmamalı, daha az su tüketen yeni teknoloji klozetler kullanılmalı, klozetlere asılan temizleme maddeleri kullanılmamalı, çamaşır suyu tüketimi en aza indirilmeli, akan tesisatlar onarılmalı, hortumla sulama ve yıkama yapılmamalı, suyu, kireç ve bakterilerden arındıran filtreler kullanılmalı, toplu taşıma araçları tercih edilmeli, kısa mesafelere arabayla gitmek yerine yürümeli, kurşunsuz benzin tüketen araçlar tercih edilmeli, aracın taşıma kapasitesi aşılmamalı, uzun duraklamalarda aracın kontağı kapatılmalı, tüketiciler, uzun ömürlü ürünlere yönelmeli, geri dönüştürülemeyen ambalajlarda satılan ürünler alınmamalı, başta PVC olmak üzere, plastik ambalajlardan kaçınılmalı, şişe ve kavanoz gibi cam ürünler tercih edilmeli, plastik poşet ve yiyecek kapları gibi ürünler yenden kullanılmalı, alışverişlerde plastik poşet kullanılmamalı, cam malzemeler organik çöplerle birlikte atılmamalı, bilgisayarlarda elektrik tüketimi daha dü-

şük modeller alınmalı, yazıcıdan kağıt çıktısı alınması asgariye indirilmeli, bilgisayarlar bekleme konumunda bırakılmamalı, kullanılmayan bilgisayarlar atılmamalı...

SATIR ARALARI

ABD dünya nüfusunun %4'üne sahipken karbondioksit üretiminin %25'ini gerçekleştirmekte.

Kuzey Kutbu'ndaki ısınma, dünyanın geri kalanından iki kat daha hızlı. Isınmanın sorumluları en gelişmiş sanayi-i merkezlerine sahip büyük ülkeler. Yani G8 ülkeleri.

Birleşmiş Milletler raporuna göre bu değişimden en fazla yoksul ülkeler etkilenecek.

Uzmanların açıklamaları genelde şu şekilde: “Küresel ısınma şimdiden başladı ve artarak devam edecek. Küresel ısınmayla mücadele etmek için hala zamanımız var, ancak çabuk hareket etmeliyiz” Oxford Üniversitesi'nden Judith Marquand, “Bu tür doğal sistemler bozulmaya başladığında, ok yaydan çıkmış demektir. Hiçbir fren bunu durduramaz” diyor. Bu tabloya baktığımızda bile (ki tüm bilgilere vakıf değiliz, olmamız da mümkün değil) “sonumuz geldi” duygusuna kapılıyoruz değil mi? Üstelik Oxford gibi “adı büyük” bir üniversitenin sözcüsü ‘hiçbir frenin bunu durduramayacağı’ni söylüyor. Tüm bilim dünyası ‘birşeyler yapabiliriz’ derken. Sanırız Oxford kendisine yeni bir gezegen buldu, dünyayı gözden çıkardı ve bizim bundan haberimiz yok.

Bizim dikkatimizi cezbeden tüm bu tablodan öte bir şey. Son yıllara kadar burjuvazinin bilgiyi saklama, yasaklama eğilimi başka bir yöne evrildi. Bilgiyi pompalama halini aldı. Her telden başka bir ses geliyor, doğrular tersine çevriliyor, yanlışlar süsleniyor... başınızı nereye çevirseniz aynı konu tartışılıyor... sonra bir anda konu siliniyor, etkisini yitiriyor yeni bir konu başlıyor... Tam bir bilgi kirliliği...

Her an bir felaket haberiyle uyanıyor, senaryoları, kritikleri dinliyor, dehşet duyuyoruz. Deli dana, sars, deprem, kuş gribi, tsunami, keneler, şimdi de küresel ısınma... Tüm bunların gerçekten başımıza gelen olaylar olduğunu ama dozlarının ve zamanlarının ayarlandığını düşünmek işten bile değil. Felaket senaryoları öyle bir geleceksizlik duygusu yaratıyor ki “ne yapsam boşa, zaten dünya yok oluyor” son derece olağan bir duygu haline gelmiş durumda. 1999 depreminden sonra yok olup giden hayatların sorumluluğunu almak şöyle dursun, burjuva basın, avazı çıktığı kadar bağıyordu “bakın onlarda yok olup gittiler, boşverin, gününüzü gün etmeye bakın, ölüm çok yakın”. Bu çok yakın ölümleri çukura düşen ya da trafikte can veren insanlarla ne kadar ya-

kın yaşıyoruz, yaşıtılıyor değil mi? Üstelik her çıkan yeni durumda herbirimiz bütün dikkatimizle konunun tüm ayrıntılarına çekiliyor, her yerde bunları tartışıyor buluyoruz kendimizi. Bilimsel konular magazin haline geldi. Önemli bir tehlike de bu. Tabii önemli bir başka tehlike de kayıtsız kalamamak. Bir konuda araştırma yapmaya karar veriyorsunuz, önünüze bir konu daha atıyorlar, bir bakıyorsunuz kendinizi o konuya eğilmiş olarak buluyorsunuz. Tıpkı bu yazıda olduğu gibi. Tüm bir toplumun dikkatini bir alana yoğunlaştırmak her alanda verim düşüklüğünü göze almayı gerektirir. Ama bu verim düşüklüğü, ayrıntılarda boğulurken sorunların kaynağına ulaşmayı engelliyorsa göz ardı edilebilir. Hele bütün insanları sınırları belirlenmiş bir konuyla uğraştırmaksa, ekonomik ve politik çöküş yaşayan sistemler için başarı bile sayılabilir. Güçlü ve sağlam bir sistem ne yapardı? Önlemlerini alırdı, diyelimki alama- dı bu kadar geç kaldı, toplardı bilim insanlarını, bu konuda yapılması gerekenleri onlarla birlikte planlar ve hemen yaşama geçirirdi. Bu konuda herkesi net bir biçimde bilgilendirmek için de seferber olurdu. Reklama ve paparazilere yönelen kamera ve enerjiyi düşünürsek bu konuda hiçte olanak yoksunu olmadığımızı zaten görürüz. Sırça köşkte oturmadığı için de taş atmaktan çekinmez, suçu paylaşmaktan kaçmazdı.

En sıradan çevre örgütlerinin bile artık “kapitalizm öldürüyor” demeye başladıkları bir noktada, aslında insanın biyolojik bir varlık olarak yaşaması değil, doğanın biyolojisine aykırı yaşamasının tüm bu sorunları ortaya çıkardığını hepimiz biliyoruz. Başımıza gelen felaketleri önlemek adına uzun tartışmalar dışında henüz radikal ve somut bir adım da görebilmiş değiliz. ABD’nin yarattığı kirlilik ve ısınmadaki payına satır aralarında değinmiştik. Bu konudaki inatçı ve çıkarıcı –sanki dünyada onlar yaşamıyor- tavrına da tanıştık. Diğer G8 bileşenlerinin de çeşitli utançaç açıklamalarına rağmen, kirlenmenin ve ısınmanın önüne geçmenin çok pahalıya malolacağı yönündeki açıklamaları da ironi olsa gerek.

Ancak her köşebaşında karşımıza çıkan enerji tasarrufu ve doğal kaynakların bilinçli tüketimi konusunda payımızı da bilmek istiyoruz. Las Vegas’daki kumarhane ve gece kulüplerinin bir gecedeki reklam aydınlatmasının gideri orta ölçekli bir kentin 24 saatlik enerji kullanımına eşitse, Avrupa kıtası kadar ormanlık arazi son on yılda yok edilip, çeşitli alanlarda kullanıma açılmışsa, sırf fosil ve nükleer kirlenme yoluyla yüzlerce ekosistem çökertiliyorsa ve bütün alışveriş merkezleri, her baktığımız yer plastik ambalaj ve lüks tüketim malzemeleriyle tıkabasa doluyorsa;

tüm bu devasa yokediliş karşısında, televizyonu bekleme konumunda bırakmamak, bir ağaç dikmek, -nereye ve siz onu ne zaman keseceksiniz- ve bez torba kullanmakla bu işteki sorumluluklarımdan bir insan olarak kurtulabilir miyim? Ya da kapitalizmin anarşik üretimi ve tüketimi devam ettiği müddetçe, ben de kapitalizmde yaşayan bir insan olarak bu sorumluluktan bir şekilde kurtulabilir miyim? Kurtulabilmem için dağ başında bir barakaya yerleşip, hiçbir üretimden faydalanmaksızın yaşayıp, bahçemin ürünlerini mi yemeliyim. İnsanlığın bunca yıllık birikimlerinden ve ona katabileceklerimden vaz mı geçmeliyim?

Sadece bu konuda değil, her konuda suçlu bizmiş gibi bir sunumla karşı karşıya kalıyoruz. Kendi aramızda bile konuşurken bu düşüncenin kimi kesimlerde etkili olduğunu bile görüyoruz. “Bizim insanımız adam olmaz!”, “az bile yapıyorlar”, “bize müstehak” türünden konuşmalara hepimiz tanıştık.

Kapitalizmin yol açtığı ve sırf plansız üretim ve tüketimden doğan, israfın boyutlarını günlük gazetelerden, TV’lerden izliyoruz. Ama yaratılmaya çalışılan suçluluk duygusuyla biraz olsun başedebilmek için örnekleri gözden geçirmekte fayda var. Amacımız tarihsel sorumluluğunun bilincinde bir insan olarak dünyayı yok oluşturan bütün bu gelişmelerin bize düşen sorumluluk kısmını ayırıştırılabilmek. Görünen o ki egzersizimiz bizi bütünüyle rahatlatmayacak. Sadece suçun işlenmesindeki katkımızın yüceltilmesinin suçluyu aramaktan vazgeçmemize neden olması gerektiğini düşünüyoruz. “Sezarın hakkı Sezar’a”...

Ülkemizde enerji kullanımı % 60’ın üzerinde doğalgaz ile sağlanıyor. Daha önce elektrik ya da kömürle yakılan sanayi kazanları doğalgaza uyumlu hale getirildi. Her eve bir kombi satın alındı. Doğalgaz kaynaklarından yoksun bir ülke olarak yaratılan bağımlılığı bir yana koysak da sadece her eve bir kombinin nasıl bir teknoloji israfı olduğunu artık herkes biliyor. Orta ölçekte bir apartmanın bütün doğalgaz dönüşümünü sağlayabilecek kombileri neden hiç birlikte alıp kullanmayı düşünmedik? Her evde çamaşır makinası, uydular ve diğer pekçok eşyada olduğu gibi. Daha fazla satıştan başka bir şey düşünmeyen satıcı için cevap kolay. Ya biz? Milyonlarca fazladan üretilen teknoloji... Bu kadar alet yapılırken doğal kaynaklar, enerji ve emek fazladan tüketilmiyor mu?

Teknoloji kirliliğinin hepimiz farkındayız. Bir anda çocukların eline bile düşen, baz istasyonundan cihazına kadar zararları onlarca kez dillendirilmiş cep telefonları; her köşe başında mantar gibi biten, üstelik yalıtımları son derece şüpheli tomografi ve MR merkezleri; oyun oynamaktan başka işe yaramayan

bilgisayarlar, özel uçaklar, kotralar, moda adına yapılan çılgınca tüketimler, güvenlik ağırları, otomobiller...

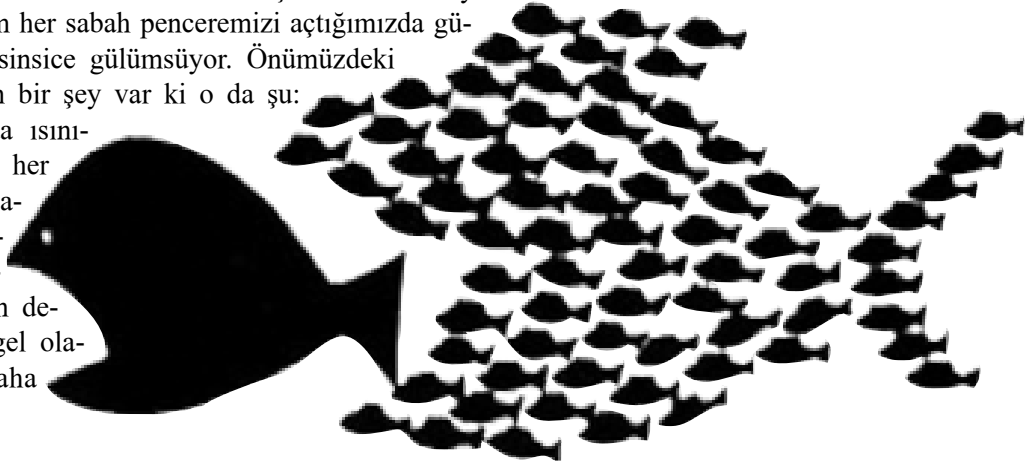
TV kanallarından evimize kadar ulaşan bunca lüks tüketim... Planlı bir ekonomi mi istiyorsunuz? Kaynakların toplumsal paylaşımında bilimsel bir düzenleme mi? Boğazına kadar lüks tüketime batmış olan burjuvaziye buna nasıl ikna edeceğiz?.. Emekçilere bu lüks yaşantının onların çalınmış emekleri olduğunu daha fazla nasıl anlatabiliriz? Dünyamızı hızla yokoluşa götüren bu çılgınlığın önüne geçmek için ne yapacağız? Kimden medet umacağız? Bugüne kadar gittiği her yere yıkımdan başka bir şey götürmemiş olan Birleşmiş Milletlerden mi?

Her yıl denizlere, okyanuslara boşaltılan milyonlarca ton kimyasal ve petrol atıklar ekosistemleri nasıl bir yıkıma uğrattıyor? Savaş "sanayii" nin yıktığı sadece binalar mı? Ya da sadece bombalar atıldığı yerdeki insanları mı öldürüyor? Nükleer atıklar nerelere atılıyor, nükleer, kimyasal ve biyolojik silahlar nerelerde deniyor? Uzaya bırakılan ve işlevi bittiği için terkedilen ve hala dünya yörüngesinde dönmekte olan, uzay kirliliğinin sorumlusu uyduları oraya kim bıraktı ve şimdi ne olacaklar? Daha pek çok soru var elbette... ama amacımız soru üretmek olmamalı. Marks'ın dediği gibi "Felsefe sadece dünyayı yorumlama değil, aynı zamanda dünyayı değiştirmenin bilimidir." O halde bütün bunları yorumlamak egzersizimizi ancak bir yere kadar götürür. Dünyayı değiştirmenin artık daha "yıkıcı" ve "yakıcı" bir zorunluluk olduğunu bilmek ve değişimi yaratmanın yollarını bulmak için düşünmek zorundayız. Yeryüzünün en akıllı canlısı olarak insan, onun eliyle kirlenmiş ve ısınmaya başlamış olduğu açıkça bilinen dünyayı yeniden kazanmanın sorumluluğunu üzerine almalı. Umutlu olduğumuz yan da artık daha fazla insanın insan olmanın sorumluluklarını üzerine aldığını görmek. "Hepimiz Iraklıyız" derken aslında insanlar bu sözü sembolik olarak söylemiyorlar. Tıpkı Hrant Dink'in cenazesinde "Hepimiz Ermeniyiz" derken olduğu gibi. Dünyanın diğer bir ucundaki hiçbir olay benden bağımsız değil ve doğal olarak kimyasal, biyolojik, nükleer saldırıya maruz kalan kişi benim. Hepimizin aynı atmosferi soluduğunu bize anlatmaya çalışan Hrant Dink'e atılan kurşun bana da atıldı.

BBC bu konuya dikkatimizi çekmek için olacak bir flaş başlık atmış: "Dünyaya zarar vermeden yaşamak !" ve sıralıyor bir insan olarak yapmamız gerekenleri... Ama ya kapitalizm... Ya petrol ve otomobil tekelleri... Ya emperyalistlere göbekten bağlı işbirlikçiler... Savaş sanayi... Ya asla vedalaşmaya yanaşmayacakları yüksek karları... Ya tüm bu kirlilikleri kapatmak için parlak ışıklarla gözlerimizi körleştirmeye çalışan medyaya harcanan trilyonlar... Burjuvazi atmosferi ısıtıran emekçiler de onun suyunu ısıtıyor. Çünkü ölüm her sabah penceremizi açtığımızda güneşle birlikte bize sinsice gülümsüyor. Önümüzdeki günlerde kesin olan bir şey var ki o da şu:

Dünya her anlamda ısınıyor... Bu durumda her nefes alışım suç olmalı. Ama tabiki onların dediği gibi dünyayı kirlettiğim için değil, kirlitenlere engel olmadan bir gün daha geçtiği için...

Burjuvazi atmosferi ısıtıran emekçiler de onun suyunu ısıtıyor. Çünkü ölüm her sabah penceremizi açtığımızda güneşle birlikte bize sinsice gülümsüyor. Önümüzdeki günlerde kesin olan bir şey var ki o da şu: Dünya her anlamda ısınıyor... Bu durumda her nefes alışım suç olmalı. Ama tabiki onların dediği gibi dünyayı kirlettiğim için değil, kirlitenlere engel olmadan bir gün daha geçtiği için...

Hrant'ın ayakkabısı

Hayatının ilk yıllarını bir yetimhanede geçirdi, kendisi gibi tüm akrabaları darmadağın olmuş, imi-timi belirsiz ufuklarda kaybolmuş çocuklar arasında. Öldüğünde on bin insan haykırıyordu adını, daha kanının kurumadığı kaldırımlarda. Düşüncelerini cesurca söyleyebilmenin bedelini ödediği kaldırımda yatarken, belki de uzunca bir süredir ilk kez kalabalıkların umutsuzluk ve “nasılsa bir şey değişmez” inançsızlığıyla değil, “yeter artık, buraya kadar!” çığlıklarını taşıyan bir büyük öfkeyle yürüdüğünü görmedi.

Hrant Dink, bir zamanlar bu toprakları mesken tutmuş çok eski bir halkın vurulakırılakırıl bir avuç kalmış üyelerinden biriydi. Belki o da -tıpkı diğer bir çok Ermeni gibi- kendi dünyasına kapanıp kimliğini gizleyerek ve her türlü şovenist aşağılanmayı sineye çekerek yaşamayı seçseydi, hala nefes alıyor olacaktı. Ama o, “Biz Ermeniler, hala buradayız, kendi dilimizi, kültürümüzü yaşamaya devam ediyoruz ve adalet istiyoruz” demeyi seçti. Kıyımın külleri ve onun üzerine serpilen büyük suskunluk arasında gözlerden kaybolmuş gerçekleri, resmi ideolojinin dokunulmaz kıldığı kalıpları tehlikeli biçimde parçalayarak gün yüzüne çıkarmaya girişti. Böylece, hem bu toprakların “ezelden ebede” gerçek sahipleri olduklarını iddia edenlerin kıyım ve yalanlarla örülü dünyasına bir çomak soktu; hem de acımasız bir kıyımdan geri kalan birkaç on bin Ermeni'nin üzerinden atamadığı ağır travmayı hafifletti.

Yokoluş Travması

Ulusların yaşadığı büyük darbeler, etkisi nesiller boyu süren derin yaralar açar. Almanlar otuz yıl savaşlarında nüfuslarının neredeyse yarısını kaybettiklerinde, bu ulusal travmayı atlatmaları neredeyse 200 yıl sürmüştü. Bir ulusu adeta yokoluşun eşğine getiren olaylar asla unutulmaz. Peki ya o eşğin ötesine geçip yokoluşa neden olan olaylar?

Asla unutulmaz ama asla yüksek sesle dile getirilmez bir travmadır o. Yeniden ayağa kalkmanın umuduna hemen hiç yer vermeyen, yaraya batırılmış bir diken gibi sürekli acıtan bir duygudur.

Az değil, dört bin yıldır bu topraklarda yaşayan bir ulusun üzerinden geçen koca bir silindir, geride kalanların çoğunu kendi kültürünü ve ulusal kimliğini oluşturan ne varsa inkar edip unutmaya zorlamıştı; diğerlerini ise inkar yerine kimliğini gizleme, kültürünü gözlerden irak yaşama ve her “Ermeni dölü” küfrünü duyduğunda susup kabuğuna çekilme yoluna zorlamıştı. Dört bin yılda oluşturduğu gelenekleri, kimliği ve kültürüyle güçlü

Hrant Dink, bir zamanlar bu toprakları mesken tutmuş çok eski bir halkın vurulakırılakırıl bir avuç kalmış üyelerinden biriydi. Belki o da -tıpkı diğer bir çok Ermeni gibi- kendi dünyasına kapanıp kimliğini gizleyerek ve her türlü şovenist aşağılanmayı sineye çekerek yaşamayı seçseydi, hala nefes alıyor olacaktı. Ama o, “Biz Ermeniler, hala buradayız, kendi dilimizi, kültürümüzü yaşamaya devam ediyoruz ve adalet istiyoruz” demeyi seçti.

bir ulusu, yaşadığı coğrafyadan silen bir kırım, öyle kolayca atlatılacak bir travma değildi. Kendi kimliğini inkara ve unutuşa mahkum eden binlercesi, dört bin yılda süzülüp gelen ulusal kimliğe, topluluğu koruyamadığı için, adeta en ağır cezayı kesmişlerdi. Akan kanları, kopan organları, çürüyen ve vahşi hayvanlarca parçalanan cesetleri unutmanın, belki de en kolay yoluydu bu. Terör bu kesimler üzerinde amacına tam ulaşmıştı: bezginlik, umutsuzluk ve nihayet inkar ve unutuş.

İster inkar, isterse kendini gizleme ve suskunluğa bürünme şeklinde olsun, 1915'ten bu yana gelen travma, egemen sınıfların sistemli hale gelen baskı ve tehditleriyle, yeni nesiller arasında yeniden ve yeniden üretildi. Hrant, sınavın en yüksek puanına sahip olduğu halde askerde çavuş bile yapılmayan tek "gayrı-müslüm" değildi. Kuşkusuz bir yerlerde yazılı olan ama asla açıklanmayan temel bir yasaya göre, herhangi bir devlet kurumunda "gayrı-müslümler" in amir sıfatına erişmeleri mutlak anlamda önleniyordu.

İlkokul sıralarındaki taze beyinlere, hiç çıkmamacasına sokuldu Ermeni ve Rumların Türk'ü nasıl arkadan hançerlediği. Bu akıl dışı öyküler anlatırken ilkokul sıralarında, köşelerine çekilip ağlayan ya da başını öne eğip susan minik dostlarınızı hatırlıyor musunuz? İşte böyle, korkunç bir kırım travması, koca bir ulustan geriye kalanları, devlet dairelerinde, asker ocağından ve okul sıralarından kovalayıp durdu. Ama, dahası da var. 6-7 Eylül olayları, Maraş Katliamı, bu ülkenin egemenlerinin azınlıklara nefes aldırılmamaya ve gerekirse onların boğazına yeniden basmaya hazır olduklarını hatırlatmadı mı? Çok değil, birkaç ay önce sokaklarda "Kırım yapsaydık soyunuz kalmazdı" pankartındaki aymazlığı pişkinlik ve gururla taşıyan Türk ulusunun sözde temsilcileri, geride insan bırakmamacasına bir kırım yapmayı ulusal bir nişane sayan tutumları nedeniyle, egemenlerin alkış ve takdirini toplamadı mı? Bütün bunlar, tehdidin 1915'te kalmadığını, devam ettiğini göstermeye yetmiyor mu?

Kış Uykusundan Uyanan Bellek

Belki her şeyin Hrant'la birlikte değişmeye başladığını söylemek hatalı olur. Koca bir devrim yaşıyordu bu topraklarda, tek bir aydının çabalarının çok ötesine geçen. Ve o, henüz iktidarı fethedecek güçte olmasa bile, en önemli meyvesini milyonların değişen zihninden derliyordu. Devrim toprağı eşeledikçe, küllerin altında kalanlar da silkindi, umutlandı, güç ve moral buldu. Devrim, oldukça güçlü ve tutarlı olan demokratik programıyla, en başta ezilen toplulukların ve azınlıkların yüreklerinde yer buldu. Hrant, 35 yıl önce başlayan bu büyük devrimin ilk öğrencilerinden oldu.

Devrim, görüntünün altındaki özü, pasın altındaki cevheri, suskunluğun ardındaki feryadı ve inkarın ardındaki korkunç gerçeği getirip toplumun orta yerine bıraktı. Köklü bir ulusun bu topraklarda kalmış üyelerinde, kış uykusuna yatmış bellek yeniden uyandı.

Hrant'ın çabalarıyla çıkan Ermenice-Türkçe gazetesinin yayımlanmasıyla kaldırdı başını umut. Sessizce ağlayan, başını utançla eğen yavaş yavaş ortak oldu bu umuda. Vakıfların, kiliselerin ve yüksek duvarlı mezarların karanlığına sığıp orada kısıp kalan bir topluluk, tüm topluma kendi gerçeğini kabul ettirmeye girişti. Resmi kalıplar tek tek söküldü, ayıplar ve alçaklıklar tek tek ortaya dökülmeye başladı. Utanç başını kaldırdı onurla. Ermeni topluluklarındaki travma aşınmaya başladı. Travmayla geçen koca yüzyılın haklarını, vesayetini ve belki öcünü değil ama adaletini geri almak için, mahkemeler açılıyor, romanlar-makaleler yazılıyor, konferanslar toplanıyordu. Barajdaki gedik, arkasında toplanan suyun korkunç basıncıyla büyüdükçe büyüyor ve sadece Ermenileri değil, diğer bütün ezilen ulus ve toplulukları tahakküm altında tutan barajın tümünü tehdit eder hale geliyordu.

Devrim, görüntünün altındaki özü, pasın altındaki cevheri, suskunluğun ardındaki feryadı ve inkarın ardındaki korkunç gerçeği getirip toplumun orta yerine bıraktı. Köklü bir ulusun bu topraklarda kalmış üyelerinde, kış uykusuna yatmış bellek yeniden uyandı.

Koca bir yüzyıl boyunca aşağılanan, kırımdan geçirilen, küfredilen, düşman ilan edilen bir ulusun, zaptedilmez bir güçle silkinip kendi gerçeğini milyonlara kabul ettirebilmesi için, tarihin acı derslerinin öğrettiği gibi, birilerinin büyük bedeller ödemesi gerekiyordu. Oysa bu bedeli ödeyenler, enternasyonalist devrimciler olmalıydı, Hrant değil. Onun tabanı delik ayakkabısı, yapamadıklarımızı bize hatırlatsın her zaman.

ONSOZ

Egemen ideolojik kalıpların aldığı darbelerden endişeye kapılan sermaye sınıfı, faşist güruhlara havale ettiği çürük yumurta saldırıları, Kerinçsizlerin hukuki ve fiili linç operasyonlarının para etmediğini gördü. Mülkler eski sahiplerine dönecekti, tazminatlar ödenecekti, falan-fılan; bunlar önemli değildi sermaye düzeni için; sahip olduğu tekelci birikim yanında deve de kulak kalırdı nasılsa; ama bundan daha önemli şeyler vardı kaybedilecek. Şovenizmi üzerine inşa ettikleri temel sarsılıyordu. Belleğin yeniden kış uykusuna yatması için, yeni bir travma gerekiyordu. Ve bu bahar uyanışının temsilcilerinden biri olan Hrant, çözülen travmanın yeniden canlandırılması için emperyalistler arası, tekelci sermayenin kendi içindeki çelişki ve çatışmaların bir sonucu olarak katledildi.

Ama Hesaplar Boşa Çıktı

Ama işler, hiç de sermaye sınıfının istediği gibi gitmedi. Devrimin alt üst ettiği bu topraklarda yaşayanlar, utanç ve acı dolu bir tarihle yüzleşip onu belleklerine kazımayı öğrenmişlerdi uzun süredir. Köklü bir ulusu yaşadığı topraklarda yok etmenin utancını bir kez daha yaşamamak, böyle bir utanca bir kez daha ortak olmamak için, ayaklar kendiliğinden alanlara yöneldi. Taksim Meydanını birkaç saat içinde dolduran on bin kişi "Hepimiz Ermeniyiz!" diye bağırды ya, işte asıl travmanın çözülüp parçalandığı tarihi dönemeç orada yaşandı.

Bu manzarayı görüp de yaptığı hesabın yanlışlığına ağlamayan egemen sınıf temsilcisi yoktur herhalde. Onlar da bol bol timsah gözyaşları döktüler. Tam da Avrupa ve ABD'de Ermeni soykırım tasarılarının gündemde olduğu bir sıra, olacak iş miydi bu?! Bu yüzden olsa gerek, olayı ilk kınayan devlet kurumu, Dışişleri Bakanlığı oldu. Logosunda "Türkiye Türklerindir" sözünü taşıyan bir gazetenin yöneticisi göz yaşları döktüğünde, artık ona inanan kimse kalmamıştı.

Hrant Dink'in sahip olduğu politik çizginin eleştirisini yapmak, bu yazının amacı dışında. Tarihsel olaylar içinde bazı kişiler vardır ki, kişisel fikir ve niyetlerinin ötesinde bir sembol haline gelirler. Altı delinmiş ucuz bir ayakkabıyla Şişli kaldırımında yatarken, tıpkı Hristiyanların ikonalarına çizdikleri azizlere benziyordu ve örtüştüğü sembolle uyum halindeydi. Koca bir yüzyıl boyunca aşağılanan, kırımdan geçirilen, küfredilen, düşman ilan edilen bir ulusun, zaptedilmez bir güçle silkinip kendi gerçeğini milyonlara kabul ettirebilmesi için, tarihin acı derslerinin öğrettiği gibi, birilerinin büyük bedeller ödemesi gerekiyordu. Oysa bu bedeli ödeyenler, enternasyonalist devrimciler olmalıydı, Hrant değil. Onun tabanı delik ayakkabısı, yapamadıklarımızı bize hatırlatsın her zaman.

AFA

Destan

Yaşar Kenan

AMATHEIA

VIII

Uzar gider böyle kara günler
Tuzlu dağ gölünde Ametheia, tuzlu denizde Poseidon.
Sevdalı yürek bölünmüştür orta yerden
Öte yanda sevda, beri yanda sevda
Arada geçit vermez yalçın bir dağ, başa bela
Her iki yanda oluk oluk akıp gider tuzlu yaşlar
Akıp gider kara günlerle beraber
O uzun, bitimsiz günler, geceler boyunca
Poseidon'un hasret soluğu, kanayan nefesi
Konup gelirdi sisli denizlerden yayılırdı dağlara
Ulaşırdı sırma bilekli Ametheia'ya
Sarar kabartırdı göğsünde yüreğini
Kamçılardı, imbat yeli, kıskırtırdı dönmeyen hasreti
Uzar giderdi böyle hasret günleri
İşte böyle akıp giden günlerin en son sabahında
Yetim bir bebek getirdi dünyaya
Yazgısı gözünün sürmesinden kara Ametheia
Verdi kalan son yudum canını yavrusuna
Cansız bedeni uzayıp kaldı, boylu boyunca
Yatar acılarla, acılara doğurduğu yavrusuyla
Yatar cansız, can verdiği kucağında
Yatar sevdasına doymamış Ametheia
Damla damla hasretle büyüttüğü tuzlu gölün kıyısında.

IX

Kara bir yılan çıkar gelir yanlarına
Tuzlu gölün çamurundan beslenen
Gelir geçer yeni doğan tanrının karşısına
Sarı gözlü uğursuz başlar konuşmaya:
"Belli ki yeni açtın gözünü dünyaya
Bilmezsin kimsin nesin
Nereden geldin, nereye gitmekte sin bilmezsin
Yine de şanslısın ama
Benim gibi bir yol gösterici çıktı karşına
Söyleyeceğim sana yapman gerekenleri bir bir
Zararlı çıkmayacaksın sen de uymakla bana"

Böyle dedi uğursuz ve getirdi arkasını sözlerinin
“Yemek içmek gerek ilkin
Herkes buna mecbur yaşayabilmek için
Hayatta en zevkli iş bu hem de en kolay
Bak işte bütün gölün suları senin
Sen suyunu içersin ben de kara çamurundan idare ederim”
ve yeni doğan tanrıyı suların içine iter
Böylece Ereys, ana sütü olarak tuzlu gözyaşı içen
Başlamıştır artık tuzlu gözyaşlarıyla beslenen tanrının hikayesi.
İçtikçe yanar ciğeri, daha çok içmek ister
Daha çok içer, daha çok yanar, içer, içer, içer
Yanar ister, içer, yanar ister...
“Pek çabuk öğreniyorsun yaşamın tadını anlamını
Zaten böyle olmalı ölümsüz tanrı
Ama hazıra dağ gölü de dayanmaz
Yaşamak için yaratmalısın bitimsiz gözyaşları”
karayılan, geçer önüne durdurur tanrıyı
Dile gelir tanrı, ilk kez konuşmak için açar ağzını
“Lanet bir şey bu içtiğim, hiç beğenmedim
Ama kavrulur ciğerim, edemem içmeden
Bilmiş ol, seni de hiç tutmadı gözüm, ısınmadı içim
Konuş tıslaya tıslaya
Konuş yine de uğursuz da olsa konuş, dinleyeceğim
Yok başka kimsem, neyleyeyim”
Böyle dedi o aldı sarı gözlü sonra
“Çok ağır sözler söyledin bana
Yine de darılmam sana
Bilirim, darılma gücenme olmaz ölümsüz tanrılara
Sende şunu iyice koy kafana ama
Kaderimiz birbirine bağlanmış bizim
Nasıl bağlıysa kökler toprağa
Toprak kökleri beslerken, kökler toprağı nasıl tutarsa
Öyle bağlanmış, ikimizin yazgısı da tuzlu gözyaşlarına
Önce bunu bir koy kafana tastaman anla
Şimdi gelelim bitimsiz tuzlu gözyaşlarının nasıl yaratılacağına
Şu gördüğün bereketli toprak üstünde sayısız ölümlü yaşar
Bellidir günleri eninde sonunda varırlar, Hades’in diyarına
Bu ölümlüler göğüslerinde yürek taşırlar
Taşırlar o yüreklerinde birbirinden tuhaf huylar
Kimi huylar yakındır bana, kimisi az çok anlaşılır
Ama bir tanesi var ki midemi bulandırır.
Bir arada yaşamak isterler bu zayıf yaratıklar
Nedendir bilmem, bir an uzak kalsalar
Ağlaya ağlaya birbirlerine koşarlar
İşte, sen gireceksin onların arasına
Engel olacaksın mutlu konuşmalarına

Akıp gelecek o zaman bitimsiz tuzlu yaşlar
Oluk oluk akıp dolacaklar tanrısız soframa”
Böyle dedi kara çamurun doğurduğu, parladı gözleri
Bekledi yeni doğan tanrının itaat etmesini
Ama beğenmedi Ereys bu sözleri
Tükürdü kara çamurlu suratına şöyle dedi:
“Kara uğursuz bir yılanın sen
Ne yürek taşırırsın içinde
Bilirsin sevgi diye bir şey ne de
Acı çektirmek hep işin gücün
Bitimsiz belalar musallat etmek herkese
Sen yaşarsın tek başına, kara çamurlar içinde
Uğursuz bir delikte yalnız geçer ömrün
İstersin ki herkes böyle olsun
Kimse kavuşmasın sevdiğine
Ama ben farklıyım senden
Herkes gibi bir yürek taşırım göğsümde
İğrenç gelir bana senin öğütlerin
İsterse susuzluktan ciğerim yanıp kavrulsun hepten
Ölümsüz canım çıkıp gitsin bedenimden isterse
Uymayacağım uğursuz öğütlerine yinede”
Bir bir söyledi bunları, döndü geriye
Ödü koptu uğursuz sarı gözlünün
Belli etmedi ama korktuğunu
Oynattı çevik aklını, türlü oyunlar geçirdi içinden
Buldu hemen, işe yarayacağını umduğu oyunu
Kıvırdı eciş bücüş kuyruğunu
Geçti yine tanrının karşısında durdu.
Bu kez en yumuşak sesiyle konuştu.
“Tanrısın sen, bağışlayıcı olurmuş tanrılar
Umarım sende bağışlırsın benim kusurumu
Zavallı bir ölümlüyüm ben, zaten yakındır günüm dolar.
İhtiyarlık başa bela, bazen bilmem böyle ne konuştuğumu
Kapatalım istersen hiç açılmamış sayalım bu konuyu
Bırakalım tatsızlıkları, yapmamız gereken işler var.
İlk görevimizde işte burada, kumların üstünde yatar
Talihsiz anacığını burada kurtlanmaya bırakmak olur mu?
Böyle dedi oynattı Ereys’in göğsünde yüreğini
Gördü uğursuz oyunun işlediğini, devam etti:
“Bırakırsak gün görmemiş anacığını böyle
Kurtlanacak kokacak kusursuz eti
Bilirim göz yummazsın bu rezalet
Çekmek istemezsin sonuna kadar yüreğinde
Güzel örgülü anacığından yadigar yürek sızlatan laneti.
Hadi tut anacığının bir kolundan sen de
Götürüp gömelim, tuzlu gölün en derin yerine

Üreyemez uğursuz kurtlar tuzlu suyun içinde
Rahat eder anacığın, hiç olmazsa sonsuz düşlerinde”
Saydı döktü bunları, inandırdı cahil tanrıyı
Biçimsiz sarı gözleri kurnazca parladı
Göz değil, sanki bir çift irin damlası
Böylece gidip aldılar aralarına alımlı Ametheia’yı
Yüzüp vardılar hızla gölün tam ortasına
Daldılar sonra, yarıdılar tuzlu suları
İşte, cahil tanrının başına ne geldiye tam orada geldi.
Kara bela, tam orada açığa vurdu gerçek niyetini
Döndü bir anda, süzüldü girdi tanrının ağzından içeri
Ereys anlayamadan olup biteni
Oynattı çevik kuyruğunu uğursuz yılan
Söktü çıkardı Ereys’in göğsünde yüreğini
Anladığında cahil tanrı başına geleni
Olan olmuş, biten bitmişti çoktan
Titretmişti çevik kuyruğunu kara yılan
Kaybolup gitmişti tuzlu suların arasından
Böyle yazılmıştı işte Ereys’in kara kaderi..
Anasız doğmakla yanar yüreği
Uçup gitmişti anasının ardından
Az sonra dönüp geldi geri uğursuz yılan
Götürüp gömmüştü Ereys’in yüreğini
Gizlemişti en bilinmez yerine kara çamurun
Oradan aldığı bir top çamuru da yanında getirmişti.
Ereys, kala kalmıştı, öyle şaşkın.
Ayrıdı birazını çamurun, uğursuz yılan
Tuzlu yaşların içinde iyice bir evirdi çevirdi
Kara çamura lanetli bir yürek biçimi verdi
Bir sıçrayışta girdi, şaşkın tanrının ağzından içeri
Lanetli çamuru göğsüne yerleştirdi
Getirdiği belalar bununla bitmedi
Aldı diğer çamur topağını, kara yürekten arta kalan
Onu da bir güzel evirdi çevirdi
Yarattı ondan da kara bir kalkan
Verdi onu da Ereys’in eline ve şöyle dedi:
“İşte şimdi birleşti kaderimiz
zavallı duygular hissetmek yok artık senin için
Biz ikimiz hiç acı çekmeyeceğiz
İşte sana korkunç kara kalkan tanrısal silahın
Gireceksin onunla arasına zavallıların
Oluk oluk gelecek o zaman tuzlu yaşlar bitimsiz
Keyfimize göre, ne kadar istersek o kadar içeceğiz
Biz ikimiz acısız ve sonsuz bir yaşam süreceğiz.”

(devam edecek...)

*eylem
umudun anasıdır*

dosya

Prometheus

Ateş henüz insanlığın elinde olmadığı için, gerekli olan yiyecekleri pişirmek imkansız, avı yakalamak ya da korunmak için metale şekil vermek çok zordur. İnsanın ilerleyebilmesinin önündeki engel öyle büyüktür ki, ateşin insanla buluşması bir zorunluluktur.

Ateş tanrıların elindedir ve onu alıp insanlığın eline vermek hiç de öyle kolay değildir. Mitolojiye göre, yarı tanrı, yarı insan olan Prometheus, bütün insanlığın esenliği için bir seçim yapar, bir eylem gerçekleştirir, tanrıların elinden ateşi çalar ve insanlara verir. Bunun bedelinin ağır olacağını bilir, ama o, zorunluluğun farkında biri olarak eyleminden vazgeçmez. Tarihin ilk eylemcisi, ilk savaşçısıdır.

Prometheus tanrılar tarafından cezalandırılır. Bir kayaya bağlanır. Her gün yırtıcı kuşlar onun kalbini parçalar ve sonra, ertesi gün oluşan kalp yeniden parçalanıp yenilir ve bu böyle sürer gider. İnsanlık adına, insanın geleceği adına ödenen ilk bedeldir bu...

Başlangıçta eylem vardı...

Prometheus'un ateşi tanrılardan çalıp insana getirmesiyle başlayan, Spartaküsle yetkinleşen, yenilgilerin ve yengilerin içinde gelişen, kitleselleşen bir akış bu. Yakıldılar, çarmıha gerildiler, kurşuna dizildiler, giyotine ya da ipe uzattılar başlarını...

Paris komününden ve nihayet Ekim devriminden, birlikte yönetmeyi ve yeniden yaratmayı öğrendiler. Eyleme geçen her ülkenin emekçilerine olduğu gibi, nice sanatçılara esin kaynağı, öğretmen oldular.

“İşçi, Emeğiyle, Eylemiyle Değiştirir” dörtlememizin *“Eylem”* dosyasında sizlerle. Daha önce de olduğu gibi elimizden geldiğince araştırmalarımızı, bilgilerimizi ve tartışmalarımızı sizlerle paylaşmaya çalıştık.

Dostlarımızın da katkılarıyla aslında ciltlerce kitap edecek bir konuyu yeniden gözden geçirmiş olduk. Eylemin bir dosya kapsamında tamamiyle işlenmesi neredeyse imkansız. Kronolojik bir sıralama için bile burası yetmezdi. Daha çok yakın ve uzak tarihle ilgili konuları bulacağımız bu sayıda eylemin sanata yansımaları, göç ve eylem ya da eylemin tarih içindeki evrimi gibi çok temel konularda eksik kaldık. Bu konularda ileriki tarihlerdeki sayılarımızda yeni dosya konuları belirlemeyi düşündük.

Eylem sürüyor...

PROLETARYANIN SINIF SAVAŞIMI: UZUN İÇ SAVAŞ

Özgür Güven

Bütün tarih bir sınıflar savaşı tarihidir. Toplumları oluşturan sınıflar, içinde buldukları çağın ekonomik ilişkilerinin ürünüdürler. Toplumun hukuksal, siyasal kurumlarının tüm üst yapısına ve çağın dini, felsefi diğer fikirlerini sağlayan son tahlilde ekonomik yapısıdır. Biz de bu materyalist anlayışla işçi sınıfının eylemini ele alacağız. İşçi sınıfının eylemini, bunun ortaya çıkışı, biçimleri, tarihsel olarak onu ortaya çıkaran koşulları içinde ele almak, gelişimi ve sonuçlarıyla ortaya koymak gerekiyor. İşçi sınıfının yeni toplumun kurucusu olarak, yeni toplumu ilk kurma deneyimi Paris Komünüyle gerçekleşti. Ancak işçi sınıfının mücadelesinin gelişiminde 1848 devrimleri, işçi sınıfının, bir sınıf olarak kurtuluşunun ancak kendi eseri olacağını ortaya çıkardı. Aynı dönem Komünist Manifesto'nun yazılması da bunun teorik ifadesi oldu. Bu yazıda, bu döneme kadar, proletaryanın mücadelesi kendiliğinden mücadele olmaktan çıkıp, kendisi için mücadele dönüşümünü gerçekleştirinceye kadar hangi aşamalardan geçtiğini, temel biçimleri ve yönleriyle ortaya koymaya çalışacağız. Bütün bu süreç, işçi sınıfının tarihindeki en vahşi sömürünün gerçekleştiği bir süreçtir. Değişik ülkelerde farklı zamanlarda da olsa işçilerin eylemlerinin kendine has biçimleri gerçekleşti. Makineleşmenin ortaya çıkmasıyla işçilerin eylemi de başlamış oldu. O günden bugüne devam eden bu uzun içsavaş döneminde eylem birçok aşamadan geçti, çeşitlilik gösterdi.

Kapitalist sömürünün vahşetinin en üst boyutlarda olduğu bu dönemin koşullarına gözetmek gerekiyor. Engels'in İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu adlı eseri emekçilerin yaşam koşullarını, tepkilerini, sömürünün vahşetini ortaya koyuyor. Burada, öncelikle emekçileri eyleme iten koşullara bakmak gerekiyor.

Kapitalistler için bağlı kalınan tek amaç artı-değer sömürüsüdür. Bunun uğruna yapmayacağı hiç bir şey yok. Makineleşme, kapitalistlerin artı-değer sömürüsünü itekleyici, artırıcı bir etki yaptı. Makine, aynı işi yapan, işçi sayısını azalttı. Daha az işçiyle daha fazla iş yapılması işçiyi işinden ediyordu. Bunun bir diğer sonucu ise, makinelerin yaygınlaşmasıyla işçi ücretlerinin düşmesi oldu.

Makinelerin artması karşısında, elinde dokuma tezgahı olan burjuvalar tezgahı çöpe atıp zarar etmeyecekleri için diğer burjuvalardan daha ucuza ve daha uzun süre işçi çalıştırarak sömürüyü sürdürdü. Bu tezgahlarda çalışanlar en ucuza çalışan işçilerdi. 4-5 ailenin derme çatma bir kulübede yaşamak zorunda kaldığı bir ücretle çalışıyorlardı. Makineleşme ile yetişkin işçiler işlerinden atılıyor, yerlerine daha az sayıda ve daha az ücretle kadın ve çocuk işçi işe alınıyordu. Kadınların sağlığını çok olumsuz etkileyen koşullar, kendi çocuklarına zaman ayıramadığı, hatta doğumdan hemen sonra bile çocuklarına bakamadığı koşullar; günün büyük bölümünü çalışarak geçirme kadın ve çocuk sağlığını, psikolojisini yılmaktaydı. Çalışan çocuklarda ölüm oranının yüksekliğinin yanında aşırı çalışma nedeniyle aile

1871'de Paris Komünü,
72 gün ayakta kalarak,
tarihe ilk işçi yönetimi
adını yazdırdı.

İşçi sınıfının yeni toplumu ilk kurma deneyimi Paris Komünüyle gerçekleşti. Ancak işçi sınıfının mücadelesinin gelişiminde 1848 devrimleri, işçi sınıfının, bir sınıf olarak kurtuluşunun ancak kendi eseri olacağını ortaya çıkardı. Aynı dönem Komünist Manifesto'nun yazılması da bunun teorik ifadesi oldu.

Tarih 28 Mayıs 1871.
Tüm Paris, karşı-devrimcilerin eline geçmişti.

Ama hala, Fontaine-au-Roi Sokağında çarpışan birkaç kişi vardı. Ferre ve yurttaş Gambon kardeşlerimiz ve on sekiz, yirmi yaşlarında gençlerle, 1848 katliamından, hükümet darbesinden kelleyi kurtarmış kır sakallı eski tüfekçilerden oluşan yirmi kadar savaşıyla bir barikatın arkasında vuruşmayı sürdürüyor-duk.

Saat on bir, on iki arasında, elinde ecza çantası, yirmi, yirmi iki yaşlarındaki bir kızın bize doğru geldiğini gördük. Nereden, niye geldiğini sorduk, burada işin ne dedik. Çok sade bir şekilde, cankurtaran servisinde çalıştığını, Saint_Maur barikatının da askerlerin eline geçtiğini, bizlere yardım için oradan buraya geldiğini söyledi.

yaşantısının, aile bağlarının bozulması, bunun getirdiği yozlaşma, çocuklar ve kadınlar arasında hızla yaygınlaştı. Aşırı çalışma nedeniyle bazı işkollarında işçiler daha 40 yaşındayken çalışamaz duruma geliyor, iş kazalarında ölümler artıyor, yaralanma demekse, sokakta sefalet içinde bir ölüm demek oluyor. Günlük çalışma süresinin 14 saatten 20 saate kadar çıktığı işyerleri olağan sayılıyor. Uzun süreli çalışmadan kaynaklanan uykusuzluk, dikkatsizlik, yorgunluk nedeniyle birçok iş kazası oluyor. Bu kazalarda ölümler ve yaralanmalar çok sık yaşanıyor. Uzun çalışma bazı işkollarında göz bozukluğuna, körlüğe yol açıyor. İşyeri ve iş koşulları nedeniyle olduğu kadar daracak alanlarda, evlerde çok sayıda nüfusun, ailenin birlikte kalmak zorunda oluşu nedeniyle de salgın hastalıklar ve özellikle verem çok sık görülüyor. İşçi bölgelerinde asker alımı sırasında bir doktor, emekçiler için “kısa boylu, çelimsiz ve fizik gücü bakımından tümünden düşük düzeydeler, çoğunun omurgası ve göğsü çarpıktı.” diyerek durumu ortaya koyuyor. İşçilere işyerlerinde verilen yemeklerdeki etler ise ya hasta ya da ölü hayvanların etlerinden ibaret. İşyerleri tamamen sağlıklı. Kimi işyerlerinde aşırı sıcak, kimilerindeyse aşırı nem, havasızlık, soğuk gibi koşulları nedeniyle işçiler en zor koşullarda çalıştırılıyorlardı. Açlık ve sefalet içinde ölen insanların, sokaklarda ölenlerin sayısı artıyordu. Çalışanların çok sağlıklı olmaları, az beslenme ve aşırı çalışma nedeniyle, erken ölümlerin çoğalması ve diğer koşullar nedeniyle toplumun geleceği tehdit altına girmişti.

“Burjuvazinin vahşi ve vahşileştirici muamelesi altında emekçi, su gibi, iradesi olmayan birşey haline gelir ve aynı gereklilikle doğa yasalarına tabi olur; belli bir noktada, tüm özgürlük biter. Bu çerçevede, proletaryanın genişlemesiyle birlikte İngiltere’de suç da artmıştır ve Britanya halkı, dünyadaki en suçlu halk haline gelmiştir. (...) Dahası, suç çizelgeleri gösteriyor ki, suçların neredeyse tümü proletaryanın içinde ortaya çıkmıştır.”

Bunları söyledikten sonra Engels, resmi rakamları açıklıyor. Mala mülke karşı işlenen suçların fazlalığı, bu suçların, kapitalizmin vahşi sömürsünden kaynaklandığının en açık göstergesi. Mala mülke karşı işlenen suçlar: İngiltere için 799 kişiye 1; Fransa için 1824 kişiye 1; Hollanda için 7140 kişiye 1 iken, insana karşı işlenen suçlar İngiltere’de 23.395 kişiye 1; Fransa’da 17.573 kişiye 1, Hollanda’da 28.904 kişiye 1 olarak görülüyor. Günlük gazetelerin haberlerinde hırsızlık, sahtecilik, soygun, kilise soygunu, aile kavgalarının her gün ve çok yaygın yer aldığı görülüyor. Bu suçlara ilişkin olarak Engels:

“Tüm İngiliz gazetelerinde benzer haberler bulunabilir. Bu ülkede toplumsal savaş tüm hızıyla ilerliyor; herkes kendini koruyor ve her önüne çıkana karşı kendisi için savaşıyor ve düşmanlığını açıkça ilan ettiği tüm öteki insanlara zarar verip vermemesi, kendisi için hangisinin daha yararlı olduğu konusunda sinsi bir hesaba dayanıyor. Artık hiç kimse, insanlarla barış içinde yaşamayı düşünmüyor; tüm karşıtlıklar, tehditle, zorbalıkla ya da mahkemede çözülüyor. Kısacası, herkes komşusunu ya ortalıktan temizlenmesi gereken bir düşman ya da en fazlasından kendi yararı için kullanabileceği bir araç gibi görüyor. Ve bu savaş, suçlular çizelgesinin gösterdiği gibi her yıl daha sert, daha hırslı, daha uzlaşmaz biçimde büyüyor. Düşmanlar adım adım iki büyük kampa bölünüyorlar -bir yanda burjuvazi, öte yanda işçiler” belirlemesini yapıyor.

Sermayenin işgününü önce normal üst sınırına ve ardından da 12 saatlik doğal sınırına uzatması yüzyıllarını aldı. Makineleşmenin ve modern sanayinin başlamasıyla 1770'lerden itibaren de müthiş bir sınır tanımazlık başladı. "Ahlakın ve doğanın, yaşın ve cinsiyetin, gecenin ve gündüzün bütün sınırları yıkıldı" diyordu Marx ve aynı konuda devam ediyor: "işgününün sınırlarını belirleyen, emek-gücünün normal varlığını sürdürmesi değildir; bu sınırlar, işçinin dinlenme zamanının sınırı ne kadar ezici, zorunlu ve acılı olursa olsun, emek-gücünün günlük olanaklı olan en üst düzeyde harcanması ile belirlenir. Emek-gücünün ömrünün uzunluğu sermayeye vız gelir. Onu ilgilendiren tek şey, işgünü boyunca akışı sağlayabilecek azami emek-gücüdür. Bu amacına (...) işçinin yaşamını kısaltarak ulaşır."

Artı-değer sömürüsü için kapitalist üretim sürecinde işgününün uzatılmasıyla, insan emek gücünün, makul ve fiziksel olarak gelişmesini yozlaştırır. Emek gücünün ömrünü kısaltıp erken ölüme yolaçar. Bu sömürü sürecinde çocukların çalıştırılması 4-5 yaşlarına dek düşürülmüştür.

"Kapitalist ile ücretli işçi arasındaki savaşımın tarihi sermayenin kökenine kadar gider." (Marx) Manifaktür dönemi boyunca süren şiddetli mücadele, makinenin kullanılmasıyla, işçi, sermayenin soyutlaşmış şekli olan bu emek aracı ile savaşmaya başlamıştır. 1630 yıllarında Londra yakınlarında kurulan bir yol bıçkı değirmeni halk tarafından yıkılmıştır. 1758 yılında, su gücüyle çalışan yün kırpma makinesi yapıldığı zaman işsizliğe itilen 100.000 kişi makineyi ateşe vermiştir. 19.yüzyılın başlarında İngiltere'de manifaktür bölgelerinde özellikle buharlı tezgahların yolaçtığı, Luddite diye bilinen yaygın makine tahribi olayları yaşanıyor. "Emek aracı, makine şeklini alır almaz, bizzat işçinin rakibi olur." (Marx) Makine, sanayide yaygınlaştıkça işçiler arasında sefaleti artırır. Geçişin hızlı olduğu dönemlerde işçiler üzerindeki etkisi de şiddetli olmuştur. "Tarih, İngiliz el dokumacılarının yavaş yavaş yok olmasından daha korkunç bir trajedi kaydetmez; bir kaç on yıl boyunca süren bu yokolma, en sonu 1838'de sona ermiştir. Bunların çoğu açlıktan ölmüşler, pek çok aile günde 2,5 peni ile uzun süre bitkisel bir yaşam sürmüşlerdir. " (Marx) Makine, devamlı olarak el emeğini azaltıp daha çok işçinin yerini alırken, hem makinenin yeni yeni alanlara girmesi, yayılması hem de sürekli daha gelişkin makinelerin yapılması, bu durumu kapitalizmin en başından itibaren sürekli hale getirir.

"Gereklilik icadın anasıdır ve daha önemlisi, düşüncenin ve eylemin de" diyor Engels. Makineleşme ile birlikte yapılan sefalet, insanın yıkımı ve yokoluşu karşısında makinelere karşı işçilerin tepkisi, eylemleri bir savaş halini alıyor. O dönem yaşananları Marx, gizli iç savaş olarak ifade ediyor. Yukarıda değindiğimiz zor koşulların gerektirdiği tepki hangi eylemlerde ortaya konuyor? İşçi sınıfının makineleşmeye karşı bu ilk eylemleri için Engels, "İngiliz proletaryasının tarihi, makinelere ve burjuvaziye karşı yüzlerce başkaldırıdan söz eder" diyor. Proletaryanın makineleşme ile ezilmesinin, zarar görmesinin, işsizlik, yoksulluk ve ızdırıp çekmesinin, umutsuzluğa düşmesinin, maddi-manevi sıkıntılarının sonucunda burjuvaziye karşı isyan ya da ahlaken çözüme ve sarhoşluk seçeneği ile karşı karşıya bırakıldığı açıktır. Ona başka seçenek kalmamıştır.

İşçilerin isyanının ilk biçimi, en erken, en ham ve en verimsiz biçimi suç işlemektir. İşçi çalışırken, her türlü işi yaparken tüm sıkıntıla-

Aramızdaki 1848

Ayaklanması'nı yaşamış bir eski tüfekçi boynuna sarılıp kucakladı onu. Gerçekten de genç kızın yaptığı büyük bir özveri ve mangal kadar yürek isteyen bir şeydi. Hemen uzaklaşmasını, kendisini tehlikeye atmamasını söyledik. Direndi, bırakmak istemedi bizi. Nitekim, beş dakika sonra çok yardımı dokundu.

Arkadaşlarımızdan ikisi, biri omzundan, biri alınının ortasından vurulup düştü. Geçelim!.. Çekilmeye karar verdiğimizde o yiğit kıza vakit varken hemen meydanı terk etmesini söyledik. Yalnızca, adının Louise ve işçi olduğunu biliyorum. Elbette ki komünçülerin safındaydı. Ne oldu? Başına neler geldi? Öteki niceleri gibi Versailles askerleri onu da kurşuna mı dizdi? Kitabımdaki tüm şiirlerin en tanınmış olan bu şiirimi işte o kıza adadım. Bunu en çok, bilinmeyen kahraman kız hak etmedi mi?

Jean-Baptiste Clement

1630

Londra yakınlarında kurulan bir yol bıçkı değirmeni halk tarafından yıkılmıştır. 1758 yılında, su gücüyle çalışan yün kırpma makinesi yapıldığı zaman işsizliğe itilen 100.000 kişi makineyi ateşe vermiştir. 19.yüzyılın başlarında İngiltere’de manifaktür bölgelerinde özellikle buharlı tezgahların yolaçtığı, Luddite diye bilinen yaygın makine tahribi olayları yaşanıyor.

“Emek aracı, makine şeklini alır almaz, bizzat işçinin rakibi olur.” (Marx)

rı çekiyor, ama aylak gezenler en iyi koşullarda yaşıyor, kendisi açlıktan bir türlü kurtulamıyor. Bu, işçinin mülkiyete olan tüm kutsal saygısını yıktı, yerle bir etti. Böylelikle isyanın ilk biçimi olan çalma, hırsızlık büyük oranlara yükseldi. Suça ilişkin bazı verileri aktardık yukarda.

Bunun ilkelliği ve çözüm olmasının sonucunda işçiler makineleri tahrip ederek burjuva sınıfa karşı bir sınıf olarak tepkilerini ortaya koymaya başladılar. Suç işleminin bireyselliğinden sınıf olarak makine kırıcılığına ilerledi tepkileri.

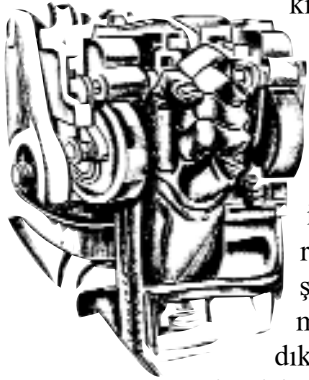
1824’te işçilerin örgütlenme yasağı kaldırılana kadar, işçiler birçok örgütlenme gerçekleştiriyorlar. 1812’de İskoçya’da dokumacılar gizli örgütlerinin kararıyla grev yapıyorlar. 1822’de tekrar grev yapıyorlar. İki işçi döneğ olarak görülüyor, yüzüne asit atılarak kör ediliyor. 1818 yılında kömür işçileri İskoçya Derneği’de grev yapacak kadar güçleniyor. Bu örgütler, üyelerinden sadakat yemini ve gizlilik, istiyorlardı. Düzenli defter tutuluyor, saymanları oluyor ve şubeler kuruyorlardı. 1824’ten sonra açıkça örgütlenen işçiler sendikalar kuruyorlar. Anlaşmazlık durumunda grev yapılıyor, grev kırıcılar “topuz” adıyla anılıyor, dövme, aşağılama gibi yöntemlerle cezalandırılıyorlardı. Grevler çoğu zaman işçilerin felaketiyle sonuçlanıyor, ancak yaşam koşullarının zorlamasıyla yine de grevler yapılıyordu. İşçilerin susmaları demek, toplumsal koşulları kabul etmeleri, boyun eğmeleri demektir. Buna ilişkin olarak Engels, “Emekçiler, insanlık duygularını yitirmedikleri sürece, buna isyan etmek zorundalar, protestolarını başka bir yoldan değil, bu yoldan göstermeleri de kendini eylemde ifade eden, pratik İngiliz halkı oluşlarındandır” diyor.

İşçilerin mülk sahibi sınıfa duyduğu öfke, bireysel eylemler ya da sendikaların etki ve yönlendirmesiyle yaptıkları birçok eylemle ortaya konuyor. Bu eylemler yaşanan iç savaşın örnekleri olarak ortaya konmaya değer. 1831’de Manchester yakınında Hyde’daki bir sanayici, bir akşam bir tarladan geçerken vuruldu. Bu, emekçilerin intikam eylemiydi. Daha sonraki yıllarda bu eylemi gerçekleştiren iki kişi tutuklanıp 1834’te Londra’da idam edildiler. Bu dönemde yangın, kundaklama eylemleri ve pek çok bombalama, bombalamaya teşebbüs eylemleri gerçekleştiriliyor. Kullanılan bombalar genellikle içi barut doldurulmuş kapatılmış bir demir borudan ibaret. Hayli büyük zarar veriyor. 29 Eylül 1843’te bu tür bir bombayla Sheffield’de Padgin bıçkı atölyesi havaya uçurulmaya çalışılıyor ve bu eylem bıçkı atölyesinde büyük zarara yol açıyor. Ertesi gün işçi düşmanlığıyla öne çıkan bir burjuva, düşük ücret veren ve topuzları çalıştıran İbbetjon’un fabrikasında benzer bir girişim oluyor. 6 Ekim 1843’te bu kez Bolton’daki bir fabrika yakılmaya çalışılıyor. Bu aynı fabrikada kısa süre içinde gerçekleşen üçüncü kundaklama oluyor. 21 Ocak 1844’de Lonceshire’deki bir bıçkı fabrikasında patlama oluyor ve ciddi bir hasara yol açıyor 1 Şubat 1844’de Sheffield’deki Soho Tekerlek tesisi ateşe verilip tamamen yakılıyor.

1816’da kurulan ve güçlü bir örgütlenme gerçekleştiren Pamuklu Eğiticiler Sendikası, işçilerin eylemleri açısından çarpıcı. Üyeler, kararlara uymak için yemin ediyor. Her iş bırakma eyleminde tabandaki-

lerin bilmediği, sendika parasını kullanma yetkisi verilen gizli bir komite seçiliyor. Bu komite, grev kırıcıların, iğrenç işverenlerin başı için, fabrika yakma eylemleri için bir fiyat belirliyor. Bu çerçevede kadın topuzları çalıştıran bir fabrika yakılıyor, buradaki grev kırıcı kızlardan birinin annesi öldürülüyor; öldürenler, sendika kasasından Amerika'ya gönderiliyor. 1820'de bir grev kırıcı (topuz) vurularak yaralanır. Eylemi gerçekleştirene sendika 15 Sterlin ödül verir. Daha sonra bir başka grev kırıcı öldürülür, bu kez ödül 20 sterlidir, fakat eylemi gerçekleştiren yakalanıp ömür boyu hapisle cezalandırılır. 1837 Mayıs'ında Otbank ve Mile End fabrikalarındaki grevler sırasında bir düzine kadar topuz ölesiye dövülür. Haziran ayında da karışıklıklar sürer ve bir topuz dövülerek öldürülür.

İngiliz işçi sınıfının cüretini ortaya koyan bazı eylemlere de değinmek gerekiyor. 1839'da Galler bölgesi maden işçilerinin Newport ve çevresinde Çartistlerin önyak olduğu bir ayaklanma polis zoruyla bastırılıyor. Mayıs 1843'te Manchester'da tam bir savaş yaşanıyor: bir tuğla firmasının tuğla boyutlarını büyütmesi ve bunları daha pahalı satmasına karşılık işçilere zam vermemesi üzerine işçiler iş bırakıyorlar. Tuğlacılar Sendikası şirkete savaş açıyor. Grev kırıcılar arasında zor da olsa işçi bulan şirket, birisi polis, diğerleri de eski askerlerden oluşan 12 kişilik silahlı koruma birliği görevlendiriyor. Üstelik tuğlalar bir piyade birliği kışlasının hemen yanında olmasına rağmen. Bir gece saat 21:00'da tuğla işçileri, ilk saflarda silahlı işçiler olmak üzere askeri düzen içinde saldırıyorlar. Muhafızları görünce üzerlerine ateş açıyorlar; tuğla fabrikasındaki yaş tuğlaları da kuru tuğlaları da kırıyor, önlerine çıkan her şeyi yıkıyorlar. Girdikleri bir binadaki eşyaları kırıp döküyor içerde bulunan nezaretçinin karısını da hırpalıyorlar. Muhafızlar siper alıp işçilere ateş ederken, işçiler açık alanda ve yangınla aydınlanmış bir meydanda oldukları halde çatışmayı sürdürüyorlar. Mermileri bite ne kadar çatışma sürüyor. Askerler gelince işçiler 4 mil kadar geri çekilmek zorunda kalıyor, burada kuşatılıp polisin eline düşüyorlar. Çok fazla yaralı işçi olduğu görülüyor, hatta içlerinden birisi kalçasından, baldırından ve omzundan aldığı 3 kurşun yarasına rağmen diğer işçilerle birlikte 4 mil boyunca yürüyor. "Bu insanlar" diyor Engels "kendilerinin de devrimci bir cesarete sahip olduklarını ve kurşun yağmurundan sakınmadıklarını kanıtlamışlardı. (...) Emekçiler, belli bir amaç taşıdıkları zaman, yeter cesareti gösterdiler; örneğin, daha sonra topçu marifetiyle korunacak olan Biley fabrikasına saldırıda olduğu gibi."

"Her hafta Manchester'da polisler dayak yerken ve geçen yıl demir kapılarla ve kepenklerle korunan bir polis karakoluna işçiler baskın yapma teşebbüsünde bulunmuşken, İngiliz işçisinin polisten korktuğunu söylemek gülünçtür" diyen Engels, süren iç savaşta işçilerin kararlılıklarını belirtiyor.

Uzun iç savaşın İngiltere'de yaşanan örneklerine değindikten sonra, diğer ülkelerde yaşananlara da değinelim. "Kuzey Amerika Birleşik Devletleri'nde her bağımsız işçi hareketi, kölelik, cumhuriyetin bir bölümünü çarpıklaştırdığı için kötürümleştirdi. Emegın, kara deriyle damgalandığı yerde, beyaz deriden kendini kurtarması mümkün değildir. Ne

1824

İşçilerin örgütlenme yasağı kaldırılana kadar, işçiler birçok örgütlenme gerçekleştiriyorlar. 1812'de İskoçya'da dokumacılar gizli örgütlerinin kararıyla grev yapıyorlar. 1822'de tekrar grev yapıyorlar. İki işçi döneke olarak görülüyor, yüzüne asit atılarak kör ediliyor. 1818 yılında kömür işçileri İskoçya Derneği'de grev yapacak kadar güçleniyor. Bu örgütler, üyelerinden sadakat yemini ve gizlilik, istiyorlardı. Düzenli defter tutuluyor, saymanları oluyor ve şubeler kuruyorlardı. 1824'ten sonra açıkça örgütlenen işçiler sendikalar kuruyorlar. Anlaşmazlık durumunda grev yapılıyor, grev kırıcılar "topuz" adıyla anılıyor, dövme, aşağılama gibi yöntemlerle cezalandırılıyorlardı. Grevler çoğu zaman işçilerin felaketiyle sonuçlanıyor, ancak yaşam koşullarının zorlamasıyla yine de grevler yapılıyordu.

8 Mart 1857

“Viva La Commune” diye haykıran kadınlar, bir grev meydanında yeniden tarih sahnesine çıktılar. Aynı yiğitlik, aynı atılganlık, artan bir sınıf bilinci ve kini ile...

Artık onlar üreten, yaratan proleter kadınlardır. Üretimden gelen güçlerini kullanarak atılır kavgaya ve grev ilan ederler. Fabrikayı terk etmeyen kadınların üzerine kapılar kilitlenir ve ateşe verilir. Çıkan yangında 119 kadın yaşamını kaybeder.

Tarih hiçbir şeyi unutmadığı gibi 8 Mart'ın yaratıcısı proleter kadınları da unutmaz. O günden bugüne Paris Komünü'nün, 8 Mart'ın yaratıcısı kadınların özlem ve düşlerini gerçekleştirmek isteyen yeni kadın kuşakları yürümektedir.

var ki köleliğin ölümüyle birlikte derhal yepyeni bir yaşam doğdu. İç savaşın ilk meyvesi Atlantik'ten Pasifik'e, New England'dan Kaliforniya'ya soluk soluğa gidip gelen bir lokomotif hızıyla yayılan 8 saatlik çalışma hareketi oldu.” Bu sözlerle Marx, ABD'de işçi sınıfının iş koşullarını düzeltmenin en önemli koşulu haline gelen 8 saatlik işgünü talebinin her yana nasıl hızla yayıldığını belirtiyor. 1857'de Şikago'da kadın işçilerin yakılarak katledilmesi ve sayısız çatışmada olduğu gibi, ABD'de işçilerin işgününün kısaltılması için, iş koşullarının düzeltilmesi ve ücret artışı talebi için çok sayıda eylem ve çatışmaya giriyor.

Fransa'daki koşullar, Victor Hugo'nun büyük eseri Sefiller'de de görülebileceği gibi, insanı insanlıktan çıkararak koşullardır. Sadece orda değil, aynı şekilde Notre Dame'ın Kamburu'nda da Paris'te alt sınıfların yaşamı açıkça sergilenir. Bu açıdan, insanı yok eden, insanlıktan çıkaran vahşi bir sömürü olması açısından kapitalizmin ilk makineleşmesi sürecini yaşayan ülkeler arasında pek fazla bir farklılık yok. Almanya'da olsun Fransa'da olsun, İngiltere, Amerika, Belçika ya da Hollanda'da olsun çok vahşi bir sömürü gerçekleşiyor. Buna karşı İngiltere örneğindeki gibi suç işleme ve makine kırıcılığı benzeri tepkileri, başkaldırıları, eylemler gerçekleşiyor. Prusya'da (şimdiki Almanya ve Avusturya) 2-4 Haziran 1844'de Silezyalı dokuma işçilerinin ayaklanmasında, Haziranın ikinci yarısında Prag'da tekstil işçilerinin ayaklanmasında ve bunu izleyen Bohemya'nın sanayi kesimlerindeki ayaklanmalarda fabrikaların tahrip edilmesi ve makinelerin kırılması gerçekleşti, bu ayaklanmalar da büyük vahşetle bastırıldı.

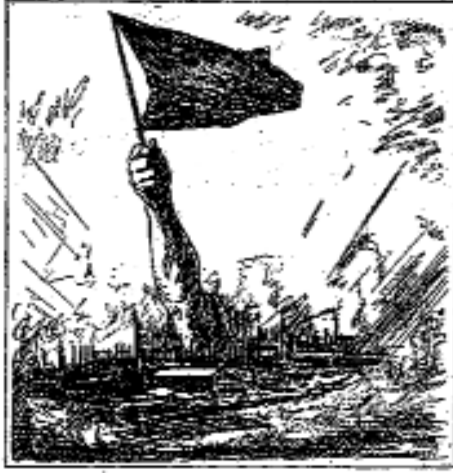
ÇARTİST HAREKET

İngiltere'de Çartist hareketin çıkışı; 1780-1790 arasında proletarya içinden çıkan, Fransız Devrimi sırasında güçlenen, sonra Radikal Partiye dönüşen Demokratik Partinin devamı. Çartistin toplumsal karakterini anlamak için Stephen'ın Manchester'da 200 bin kişinin katıldığı bir toplantıdaki sözleri açıklayıcı. “Dostlarım Çartistim, esas noktası, sizin oy pusulasını elde etmeniz olan türden bir hareket değildir. Çartistim bir çatal-bıçak sorunudur: Çart, iyi bir ev demektir, iyi bir gıda, iyi bir içki demektir, gönenç demektir ve kısa işgünü demektir.” Bu sözler, on yıllar boyunca uzun iç savaş sürdüren proletaryanın o günkü bilincinin düzeyini ve istemlerini ortaya koyuyor. İngiliz işçi sınıfı içerisinde burjuvaziyle süren uzun iç savaşta Çartistim kendi tarihsel döneminde oldukça etkin olmuştur. “Çartistim, burjuvaziye karşı çıkışın yoğunlaştırılmış biçimidir.” “Çartistim, zorunlu olarak toplumsal yapıdadır, bir sınıf hareketidir.” derken Engels, Çartistim durumunu ifade ediyordu.

Liberal burjuvalar ile Çartistler 1842'de Çartın kabulü ve tahıl yasasının kaldırılması için dilekçe hazırlıyor, imza topluyorlar. Buna işçiler de katılıyor. İşçilerin eylemleri hızla yayılıyor ve grev başlıyor. Katılım giderek artıyor. Önceleri burjuvalar bu greve karşı çıkmıyorlar, ancak işçilerin tahıl yasası için değil, kendi talepleri için eyleme geçtiğini görmeleri ve işçileri kendi çıkarları için kullanamayacaklarını anlamaları çok sürmüyor. Burjuvazi, yasalara uyma geleneğini terketmelerinin kendileri için ciddi tehlike yarattığını kısa sürede görüyor, bu nedenle de kendisi hemen yasalara uymaya dönüş yapıyor. Böylelikle emekçilere karşı, işçi sınıfına karşı hükümetin yanında yer alıyor, onları yalnız bırakıyor. Hükümetin tüm askeri gücünü karşısında bulan e-

mekçiler dağılıyorlar; burjuvazi yarı yolda bırakıp saf değiştirdikten sonra işçileri ve çartistleri suçlayıp saldırgan bir tavır alıyor. “Bu başkaldırının meyvesi, proletaryanın burjuvaziden kesin olarak ayrılışıydı.” derken Engels, bu eylemin en önemli sonucunun altını çiziyordu.

Bu sonuç Marx’ın, “Fransa’nın 1789’dan sonraki iktisadi ve siyasal gelişmesi sonucu, 50 yıldan beri Paris’te hiç bir devrim, proleter bir niteliğe bürünmeksizin patlak vermedi.” sözleriyle de anlam kazanıyor. Marx devamında, “işçilerin kanı pahasına kazanılmış her devrimden sonra, işçilerin yenilgisiyle sonuçlanan yeni bir savaşım patlak verdi” diyor. Proletarya her kavgada yer alıyor, ama gelişmenin o aşamasında kimi taleplerini kabul ettirmekten öteye gidemiyordu. Sonrasında burjuvazi, hükümet, proletaryaya saldırarak etkinliğini kırıyor.

SENDİKALAŞMA HEREKETİ

Işçi sınıfının eyleminin yönlendirilmesinde, o günün koşullarında sendikalar önemli işlev görüyor. Sendikaların yaygınlaşmaya başladığı, etkilerinin arttığı 1843 İngiltere’inde hareket önemli bir bölgede maden işçileri içinde başlayan sendikalaşma hareketi büyük bir hızla yayılıyor. Manchester’daki ilk konferansta 60 bin işçi temsil ediliyor. Altı ay sonra yapılan Kongrede 100 bin işçi temsil ediliyor. Kongrenin yetki verdiği Avukat Roberts talepleri hazırlıyor: 1) Ölçü yerine ağırlığına göre ücret, 2) Ağırlılığın, kamu müfettişlerinin denetimine açık sıradan tartılarla belirlenmesi, 3) Sözleşmenin altı ayda bir yenilenmesi, 4) Ceza sisteminin kaldırılması, 5) Maden sahibinin işçiyi en az haftada 4 gün çalıştırması ya da en az 4 günlük ücret ödemesi. Bu talepleri görmezden gelen burjuvazi kendi önerisini sunuyor. 31 Mart 1844’de 40 bin maden işçisi greve başlıyor. Burjuvalar devamlı olarak grevci işçileri tutuklatıp hapse atıyor. Avukat Roberts, birçok işçiyi hapisten kurtarıyor. Kuzey bölgelerinde hiçbir maden işçisi çalışmıyor. Sendika kasasından işçilere ödeme yapılıyor. Yaza doğru sendika fonları tükeniyor, dayanışma yardımları da yetersiz olduğundan işçiler zor günler geçirmeye başlıyor. İşçiler, burjuvazinin tüm kışkırtmasına rağmen hiçbir öç alma hareketine girmiyor, dönepleri hırpalamıyor, hırsızlık yapmıyorlar. Burjuvazinin, işçileri kulübelerinden atmalarından ve devam eden saldırılardan sonra da grev disiplinli olarak sürüyor. Ancak Eylül sonunda burjuvaların başka yerlerden grev kırıcıları toplayıp getirmesinden sonra sona eriyor.

“Daha 1840’da, tamamen hayvanca ve ahlak duygusundan yoksun diye tanımlanan insanlar açısından böyle bir savaş, üstün bir gerçek insanı kültür, karakter gücü ve coşku demektir. Ama baskı da kim bilir ne kadar şiddetli olmalı ki bu kırk bin maden işçisini tek bir adam olarak ayağa kalkıp bir ordu gibi, yalnızca şevkle değil, ama aynı zamanda iyi disiplinli bir ordu gibi, soğukkanlı, kararlı ve dingin bir ordu gibi, ö-

1 Mayıs 1886

Beş bin işyerinde genel grev ilan eden Amerikan işçi sınıfı Chicago sokaklarını doldurdu. İlk iki gün olaysız geçti, üçüncü gün Mc. Cormic fabrikası önünde polisler işçilere saldırıya geçtiler. Ertesi gün, işçiler bu olayı protesto için yeni bir gösteri düzenlediler. Mitingin sonucu yaklaşmış, kalabalık iyice azalmıştı. Alana polisler akın etmeye başlar. Bu sırada bir bomba patlar. Ortalık savaş alanına döner. Chicago sokakları işçi kanlarıyla boyanır. Tutuklamalar, işkenceler, mahkemeler... İdam sehpaları...

Parsons: “Size miras olarak şerefli bir ad ve yapılmış bir görev bırakıyorum. Onu koruyun, bu yolda yürüyün. Kendinize karşı doğru olun o vakit başkalarına karşı sahte olmazsınız. Yaratıcı, uyanık ve neşeli olun” (Çocuklarına yazdığı son mektuptan)

Spies: “Sessizliğimiz bugün boğduğunuz sesleren daha güçlü olacağı gün gelecektir”

Fisher: “Yaşasın işçiler”

Porsons: “Halkın sesi kendini duyursun”

Bartolomeo Vanzetti

11 Haziran 1888'de Kuzey İtalya'daki Villafalletto'da doğar. Önce Pastacılık öğrenmek için babasının çiftliğini terk eden Vanzetti, ardından da 20 yaşında ABD'ye göç eder. Boston yakınlarındaki Plymouth'a yerleşmeden önce çeşitli işlerde vasıfsız işçi olarak çalışır, 1919'da sokaklarda balık satmaya başlar.

Nicola Sacco (Ferdinando)

22 Nisan 1891'de Güney İtalya'daki Torremaggiore'de doğar, Nisan 1908'de kardeşiyle birlikte babasının şarapçılık yaptığı köyü terk eden Sacco ABD'ye göç eder. Uzun süre bir ayakkabıcının yanında çıraklık yaptıktan sonra, iyi bir ayakkabıcı ustası olur. Karısı ve çocuğuyla İtalya'dan göçenlerin yaşadığı bir mahallede oturan Sacco'nun hayatı, göçmen anarşistlerle tanışmasının ardından tamamıyla değişir.

tesine geçilmesinin delilik olacağı bir noktaya kadar direnerek savaştırabilmiş olsun. Ve ne savaş! Görülebilen ölümlü düşmanlara karşı değil, ama açlığa, yoksulluğa, sefalete, evsiz-barksız kalmaya, zenginliğin vahşetiyle deliliğe kışkırtılan öfkelerine karşı savaş. Eğer şiddete dayalı bir isyana kalkışsalar; bu silahsız ve savunmasız insanlar kurşunlanır ve maden sahiplerinin utkusu için iki gün yeterdi. Bu yasaya saygılı ihtiyat polisten korkmanın eseri değildi, basiretin sonucuydu, emekçilerin zekasının ve kendine hakimiyetinin en iyi kanıtıydı." sözleriyle değerlendiriyor Engels, bu sendika grevini. İşçilerin sermayenin gücüne teslim olmaya zorlandığı 19 haftalık eyleminin sonucunda eylem boşa gitmedi. İşçiler uyandı ve büyük çoğunluğu işçi hareketine girdi.

Sendikalaşmanın ilk yasa dışı olarak ortaya çıkmasından sonra işçi sınıfının tüm eylemlerinde olduğu gibi sendikalaşmada da değişik aşamalar yaşanıyor. Gizli ve dar eylem yönetici komitelerin olduğu sendikalarda öldürme, bombalama, kırma, yakma gibi eylemler gerçekleştirilirken, 1844'de işçi sınıfının en örgütlü ve ileri kesimlerinden, disiplinli maden işçilerinin grevi gerçekleşiyor. Aynı dönem farklı sektörlerde çalışan işçiler de yine bombalama, öldürme, yakma ve kırma biçiminde eylemleri sürdürüyorlar. "Grevlerin inanılmaz sıklığı tüm İngiltere'de toplumsal savaşın ne ölçüde patlak vermiş olduğunun en iyi kanıtı" diyordu bu döneme ilişkin olarak Engels.

Fransız işçi sınıfının eylemi en büyük siyasi etkiye sahip eylemler oldu. Suç işleme ve kırma, yakma türü eylemler dışında asıl olarak Fransız işçi sınıfı ayaklanmalarla kendini kabul ettirmiştir, dünya proleter hareketine. Engels, İngiliz işçilerinin durumunu Fransız işçilerle karşılaştırırken, "Fransa, toplumsal kötülöklere karşı silahlarla savaşır, İngiliz içinse politika, bir çıkar sorunudur, yalnızca burjuva toplumun çıkarına işler, o nedenle İngiliz, hükümete karşı değil, ama doğrudan doğruya burjuvaziye karşı savaşır." diyor. Fransız işçilerinin 1789'dan sonra tüm devrimlerde yer almasından ayrı olarak giriştiği bazı ayaklanmaları da belirtelim. 1831'de birinci Lyon ayaklanması gerçekleşiyor. 5 Haziran 1832'de Paris'te devrimci kuruluşların katıldığı cenaze çatışmaya ve ayaklanmaya dönüşerek 6 Haziran akşamına kadar barikatlarda savaş sürüyor. 9 Nisan 1832'de Lyon işçileri, ücretlere ilişkin önceden verilen savaş nedeniyle işçilerin ceza almalarını protesto için ayaklanıyorlar. Günlerce süren kanlı kavgadan sonra işçiler yeniliyor. 12 Mayıs 1839'da gerçekleşen ayaklanma yine kanla boğuluyor.

Sanayi ve maden proletaryasının gerisinden tarım emekçileri geliyor. Toplumsal savaşta en yaygın kullandıkları yöntem yangın çıkarma

oluyor. 1830-1831 kış aylarında yangın çıkarma İngiltere’de tarım emekçilerinin genelleşen eylemi haline geliyor. Çiftçilerin tarladaki saman ve tahıl yığınları, Sussex bölgesi ve çevre illerde Ekim’de çıkan karışıklıklardan sonra yakılmaya başlıyor. Kış aylarında süren bu olaylarda ahırlar ve ambarlar da ateşe veriliyor. 1831’den sonra tarım emekçilerinin işsizliğinin yinelenildiği her kış bu eylemler tekrar ediyor. 1843-1844 kış aylarında yangınlar aşırı ölçüde artıyor. Gazetelerde çıkan haberlere bakılınca bazı günler 1-2, bazı günler 10’dan fazla yangın görülüyor. Ocak sonlarından Temmuz-Ağustos’a kadar haftada 3-4 civarında yangın çıkarılıyor. Bu duruma ilişkin Engels, “Bu toplumsal bir savaşım değil mi? Bu, canım sürse ne olur denebilecek doğal bir durum mu?” “... İşte böylece görüldüğü gibi, işçi sınıfı hareketi, ücra, durağan, zihinsel yönden ölü tarımsal kesime doğru kendine yol açmaya başlamıştır” değerlendirmesi yapıyor. 1843’de Galler köylüsü arasında ünlü “Rebeca” karışıklıkları çıkıyor. Kadın giysileri giyip yüzünü siyaha boyayan köylüler paralı köprülere saldırıyorlar. Köprüleri kırıp döküyor, geçiş ücreti toplayan memurların evlerini yıkıyorlar. Milis kuvvetleri devreye girince bunları atlatıp eylemlerini sürdürüyorlar. Polis devreye girdikten sonra yangın çıkarma ve adam öldürme olaylarına girişiyorlar. Ciddi olan bu suçlar hareketin sonunu getiriyor, geri çekiliyorlar ve eylemler sona eriyor. İrlanda’da toprak sahiplerinin temsilcilerini, hizmetkarları, çiftlik sahibi protestanları hedef alan suçlar köylüler tarafından işleniyor.

İşçilerin eylemlerine ilişkin bir gazeteden Engels aktarıyor: “Saraylara savaş, kulübelere barış- bu bir terör parolasıdır; bu topraklarda bir uçtan ötekine yankı yapabilir. Zenginler dikkat!”

İşçi sınıfının mücadelesinin başlangıç döneminde taleplerini üç ana başlık altında toplayabiliriz. Ücretlerin yükseltilmesi, işgünü saatlerinin kısaltılması, iş koşullarının düzeltilmesi. İşgününün kısaltılması ya da düzenlenmesi aynı zamanda sanayinin gelişimi ile de koşullanıyor. Bu noktaya ulaşmadan öncesi ise uzun savaşım dönemi. Sermaye daha yeni gelişmekte olduğu zaman emeği sömürmede devlet gücünü de ekonomik gücün yanında kullanıyor. Sermayenin güçlenmesinden sonra boğaz boğaza verilen mücadeleler karşısında sermaye ödünler vermek zorunda kalıyor. İş saatlerinin sınırlarının belirlenmesinin nedenleri Marx’ta şöyle konuyor, “Görüldüğü gibi, zaman sınırlarını, paydos saatlerini, askeri bir disiplinle saatin tik-takları ile düzenleyen bu hassaslık asla parlamentonun eseri değildi. Bütün bunlar, modern üretim biçiminin doğal yasaları olarak, koşullardan giderek doğmuştu. Bunların biçimlenmesi, resmen tanınması ve devlet tarafından ilan edilmesi, sınıfların uzun savaşımının sonucu olmuştur. Bunun ilk sonuçlarından biri uygulamada, fabrikadaki yetişkin erkeklerin işgününün aynı sınırlamalara bağlı olmasıdır; çünkü üretim süreçlerinin çoğunda, çocukların, gençlerin ve kadınların elbirliği vazgeçilmezdi. Bunun için, 1844’ten 1847’ye kadarki dönemde 12 saatlik işgünü, fabrika yasasına bağlı bütün sanayi kollarında genel ve tek düze bir uygulama olmuştur.”

İş saatlerine ilişkin gelişmeler işçi sınıfının mücadelesinin durumunu ifade eden bir gösterge gibidir o yıllarda. Ne zaman işçi sınıfı mücadeleyi yükseltse iş saatleri konusunda bazı sınırlamalar oluyor. Bu noktada uygulama ile yasalar arasındaki çelişkinin de işçilerin mücadelesiyle bağlantılı olarak farklılaştığını belirtelim. İşçi sınıfının mücadelesiyle haklar uygulanıyor. 1802’de İngiltere’de çıkan çalışanların

15 Nisan 1920’de Massachusetts’te Slater & Morrill ayakkabı şirketinin paralarını taşıyan zırhlı araç soyulur; araçtaki şirket muhasebecisi ve koruması vurularak öldürülür. Araçta bulunan yaklaşık 15 bin doları alan iki soyguncu, kimseye görünmeden kendilerini bekleyen arabaya binerek oradan uzaklaşırlar. Soygunun ardından, olayla hiçbir ilişkisi olmayan iki anarşist, Nicola isimli bir ayakkabıcı ve sokaklarda balık satan yoldaşı Bartolomeo tutuklanır. Onlar hakkında verilen idam kararının bozulması için dünyanın her yerinde eylemler gerçekleştirilir. Ama sonuç değiştirilemez.

“Sacco, infaz odasına emin adımlarla girdi ve gardiyanın bir işareti üzerine elektrikli sandalyeye oturdu. Aynı anda, İtalyanca bağırды: ‘yaşasın anarşil’ sonra, bozuk bir İngilizce’yle devam etti: ‘hoşça kalın karım, çocuklarım ve bütün dostlarım’. İlk defa görüyormuş gibi, odaya, çevresine bakındı. Toplanan tanıklara, ‘iyi akşamlar beyler’ dedi. Başına kukuleta geçirilirken İtalyanca mırıldandı: ‘hoşça kal anne’.

Ben hiçbir zaman suç işlemedim ama arada sırada günaha girmişimdir’. Başgardiyana dönerek, ‘benim için bütün yaptıklarınıza teşekkür ederim. Ben sadece bu suçlama için değil, bütün suçlamalara karşı masumum. Ben masumum’ dedi. Tekrar durdu ve söylemek istediklerinin doğru anlaşılması arzusuyla, Vanzetti son sözlerini söyledi: ‘Bugün bana yapılanlara dair bazı kişileri bağışlamak istiyorum’.

9 Şubat 1884...

Anzin Maden Ocaklarında bir grev patlak verir... Zola soluğu hemen orada alır. Orada günlerce kalır... Not defteri elindedir... sorar, araştırır, gözlemlerde bulunur... Meyhane-deki maden işçileri ile konuşur... Grev boyunca edindiği izlenimlerden dev bir eser ortaya çıkar... Bu eserin adı Germinal'dir...

Maden ocaklarının etrafına kümelenmiş barakaları... Barakaların içinde yaşanan sefaleti... Ocaklarda kar hırsının sonucu olarak hergün yaşanan ölümleri... Sefaletin, açlığın, ölümün yarattığı isyanı anlatır Germinal... Ama Zola Naturalisttir... Zola için insan varolan koşulların öznesi olmaktan çok nesnesiydi. Toplumsal yoksulluğu, kapitalizmin yarattığı çöküntüyü acımasızca eleştirirken, bu sorunun çözümünü bulamamış, yeni bir sınıf olan proletaryanın devrimci yanını kavrayamamıştır. Kapitalizmin çirkinliklerini, insanlıkdışı yanını gören Zola, gelişen proletaryanın, yeni toplumu kuracak bir sınıf olarak henüz kendini ortaya koyamamasından ötürü, çözüm umudu olmadan ele almıştır insanlığın sorunlarını.

haklarına ilişkin yasalar göstermelik kalıyor. 1830'lu, 1840'lı yıllarda işçi sınıfının boğaz boğaza verdiği savaşla sürekli yeni kazanımlar oluyor. Bu kazanımlarda zamanla, burjuvazinin yeni saldırılarıyla bağlantılı olarak gaspedilmeye çalışılıyor. İngiltere'de 1847'de 11 saatlik işgünü, 1848'de 10 saatlik işgünü yasallaşılıyor. Ancak 1848 devrimlerinde işçi sınıfının yenilgisinden sonraki yıllarda burjuvazi bu saatlere uymuyor. İleriki yıllarda işçi sınıfının tekrar ayağa kalkmasıyla işgünü saatlerine daha fazla uyuluyor. Sanayinin merkezlerinde, madenlerde işgünü saatlerine daha fazla uymak zorunda kalıyor burjuvazi. İşçi sınıfının en öne çıkan kesimi sanayi ve maden proletaryası olduğu için buralarda iş saatlerinin kısıtlanması yönündeki kazanımlar pratik olarak da uygulanıyor. Diğer yerlerde çoğu zaman yasalardaki iş sürelerine uyulmuyor. Ne zamanki işçiler burjuvaziye karşı eylemi, savaşı yükseltiyor, o zaman iş saatleri pratik olarak kısıyor.

İşyerlerinde işçilere yönelik uygulanan cezalar da işçilerin eylem yapmasına yol açan önemli sorunlardan birisidir. Kimi işyerinde işe gecikme nedeniyle kesilen cezalar neredeyse iş karşılığı alınacak ücreti aşılıyor. Birçok grev ve eylem bu nedenle patlak verdi.

Sendikaların grevlerinin çoğunlukla hüsrarla sonuçlanmasına rağmen işçilerin sendikaya akın etmeye devam etmelerini Engels şu sözlerle açıklıyor: "Patronlar arasındaki ücret düşürme rekabetini sendikaların en azından kontrol altında tuttuğunu işçiler bilmiyor olsalardı bile, yalnızca düşmanlarına, sanayicilere zarar vermek için bile, gene de sendikalardan yana olurlardı. Savaşta bir tarafın zararı ötekinin yararına; işçiler patronlarına karşı savaş durumunda olduklarına göre, bir anlaşmazlığa düştükleri zaman büyük hükümdarların yaptığını yaparlar."

1850'li yıllarda artık işçi sınıfının durumu 1848 devrimleri nedeniyle daha farklıdır. 1848 devrimleri işçi sınıfı tarihinde bir nitelik değişiminin ifadesidir. 1850'li yıllardaki işçilerin büyük sanayi kollarındaki zaferlerini değerlendiren Marx, "Yasal sınırlamalar ile düzenlemelerin, yarım yüzyıl süren iç savaş sonucu kendilerinden adım adım sökülüp alındığı patronlar hala 'serbest' olan sömürü alanları ile kendi durumları arasındaki karşıtlığı gereksiz bir gösteri havası içinde belirtiyorlardı" diyor. Burjuvazinin bu "serbest" alanları da elinden gitti. İlk başta işgünü ve paydos saatini düzenleyen yasalar büyük sanayide uygulanırken, zamanla, verilen mücadeleler sonucunda iş yapılan her evin fabrika yasası kapsamına girmesine kadar vardırdı. Burjuvazinin "serbest" alanı kalmadı. Bütün alanlarda iş yasasının uygulanması, işgününün düzenlenmesi, eş zamanlı ve hep birden olmadı. İşgünü bazı işkollarında düzenlenmişken, "öteki işkollarında süregelen savaşım" kapitalist üretimin gelişmesiyle işçinin karşı çıkma gücünün zayıflatıldığına işaret eder. "Normal işgününün yaratılması, bu nedenle, kapitalist sınıf ile işçi sınıfı arasındaki az-çok gizli, uzun süren bir iç savaşın sonucudur. Çatışma, modern sanayi arasında olduğu için, ilk kez bu sanayinin beşiğinde, İngiltere'de başlamıştır." diyen Marx, işkolları ara-

sındaki farkın kaldırılmasının da uzun süren iç savaşın sonucu olduğunu belirtiyor.

HAZİRAN AYAKLANMASI

İşçi sınıfının eylemi “az çok gizli, uzun süren bir iç savaş” şeklinde sürdü. İkel biçimiyle başlayan tepki iç savaş biçimini alan eylem olarak değişik biçimlerde gelişti. Sanayi proletaryası ve madencilerin başını çektiği eylem, giderek proletaryanın diğer işkollarını da sardı. Tarım emekçilerini de etkisine aldı. Bu eylem sürecinde sendikalar, dernekler, kimi yerlerde sosyalistler, kimi yerlerde çartistler gibi proleter sınıf hareketleri görüldü. Birçok ayaklanmalar yaşandı. Bombalamalardan kundaklamaya, makine kırıcılığından yürüyüşlere, grevlere, öldürmeden silahlı baskınlara, ayaklanmalara kadar çok değişik biçimler aldı. Bütün bu onyılları aşan eylem sürecinin, gizli ya da açık biçimdeki bu uzun iç savaş sürecinin en önemli politik özelliklerinden birisi burjuvaziye karşı savaşmış olmasına rağmen burjuva düzeni, burjuva egemenliği ortadan kaldırmaya yönelmemesidir. 1848 Haziran ayaklanmasıyla burjuva sınıftan kesin kopuşundan önceki dönemde proletarya, burjuvazinin değişik kesimleriyle birlikte ayaklanmalara katıldı, bu nedenle de eylemi burjuva düzeni kaldırmaya yönelmedi, burjuva düzeni sınırları içinde kaldı. Eylemiyle, ayaklanmalarıyla, silahlanmasıyla birçok kez burjuva sınıfı zora sokmasına rağmen, bilinç ve örgütlülük olarak kapitalizmi aşacak kadar gelişmemişti. 1848 şubat ayaklanmasıyla Fransa’da burjuva hükümetlerin değiştirilmesinde proletarya aktif olarak savaştı: burjuva cumhuriyet, bu nedenle, toplumsal kurumlarla çevrili bir cumhuriyet olmak zorunda kaldı. 15 Mayıs’ta Blanqui’nin önderlik ettiği ayaklanma bastırıldı. Ayaklarını yere basan, artık güçlerini toparlayan burjuvazi proletaryaya, haklarını gaspederek, aşağılayarak yeni bir saldırı başlattı.

Bu saldırıya ve aşağılanmaya karşı proletarya anında tepki verdi; bu kez ayaklanmanın hedefinde burjuvazinin düzeni-egemenliği vardı. Bu, proletaryanın uzun sınıf savaşlarında tarihsel bir önem taşır. Marx, “Paris proletaryası, Avrupa iç savaşlar tarihindeki en büyük olay olan Haziran Ayaklanması ile karşılık verdi. Burjuva Cumhuriyet kazandı” diye değerlendiriyor bu durumu. Bu ayaklanmada proletarya tek başına savaşırken, burjuvazinin yanında tüm düzen güçleri, mali aristokrasi, sanayi burjuvazisi, orta sınıflar, küçük burjuvazi, ordu, seyyar muhafız olarak örgütlenmiş lümpen proletarya, adı bilinmeyen aydınlar, rahipler, ruhban sınıfı ve kırsal nüfusun tamamı yer aldı. Ayaklanma ve sonrasında 3.000’den fazla proleter katledilirken, 15 bini sürgüne gönderiliyor. Roma imparatorluğunun yıkımını hazırlayan iç savaşlardan bu yana (1848’e dek) eşi benzeri görülmemiş bir insan kıyımı yaşanıyor. Proletaryanın burjuvazinin karşısına tek başına bir sınıf olarak ilk kez dikildiği Haziran Ayaklanmasının ezilmesinden sonra Avrupa’nın birçok ülkesinde proletarya ayaklandı; bütün Avrupa’da burjuva sınıf “komünizm hayaleti”ne karşı, proletaryaya karşı saldırıya geçti.

Haziran Ayaklanması ve 1848 devrimcileri, proletaryanın uzun iç savaş biçiminde süren mücadelesinde nitelik değişimi anlamına geliyor: İlk defa proletarya kapitalizmi yıkma hedefiyle hareket etmeye başlıyor.

Avusturya İşçi Marşı

Hayat denilen kavgaya girdik
Çelik adımlarla yürüyoruz
Biz bu karanlık yolun sonunda
Doğacak güneşi görüyoruz

Dağları aşıyor, bak yakınlaşıyor
Kızıl yıldız zafer kuşu
Bu bir rüya değil,
Bu bir hülya değil, yıldızdır
kurtuluşun

Kara deryalarda bir fenersin,
Senin ışığında yürüyoruz.
Biz bu karanlık yolun sonunda
Doğacak güneşi görüyoruz.

Fabrikalarda biz,
Tarlalarda biziz, biziz hayatı
yaratan

Din farkı bilmeyiz,
Dil farkı bilmeyiz, sanki doğduk
bir anadan

Anamız amele sınıfıdır,
Yurdumuz bütün cihandır bizim
Hazırlandık son kanlı kavgaya
Başta bayrağımız Leninizm

Bayrağını yükselt,
Daha daha yükselt, yükselt
bayrağı yukarı

Bu güne vuralım, yarını kuralım,
Kaldıralım sınıfları.

b/it pazarı

...
total müteahhitle kaçtı diyorlar
Aslı

Kerem de jigolo olmuş
yaşlı bir dulun kapısında
kadrolu yapacaklarmış yakında

reklam metni yazıyormuş baba
Zeus

-eh! ekmek parası diyormuş
hani şöyle hoş zamanlarda-

ödül salonunu basıp
başkanın kafasında paralamış
plaketleri neyzen
selamı var
içerde daha rahatmış

Yunus'u Şırnak'a sürdüler
Pir Sultan'ın başına da ödül
kondu
yakalarlarsa bir daha
asacaklarmış

...

*imge yüreğidir şiirin
ve durmadan atması gerekir*

Bildiğiniz gibi ÖNSÖZ dergimizin Bahar sayısının dosya konusu "Eylem"... İstedik ki her zaman sokaklarda, meydanlarda gördüğümüz, yüreği ve bilinci sokaklarla birlikte atan şair dostumuz Ruhan ablamızla "Şair Şiir ve Eylem" konularıyla ilgili bir söyleşi yapalım. Bu konuya geçmeden önce de bize, kendinizden, o her zaman genç ve eylemci atan yüreğinizden, şiire nasıl başladığınızdan sözedebilir misiniz?

1956 yılında İstanbul'da doğdum... Şehzadebaşı'nda ahşap bir konakta... Yağmur, çamur sokaklarda koştururken sokağın ve ayakta kalma uğruna verilen çabanın ilini içselleştirerek büyüdü yüreğim. Çok kitap okuyan ama bir o kadar da mahalle kavgalarına koşan ilginç bir çocukluğum oldu. İlk ve orta öğrenimden sonra İTİA'ya bağlı Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'na gittim. Daha sonra aynı okulda Yüksek Lisans yaptım. Doktora yaparken siyasi düşüncelerimden dolayı üniversiteden dışlandım. Çeviri yaparak, Tıp Fakültelerinde İngilizce dersleri vererek yaşamımı sürdürdüm.

Kanatlarını ışığa kaptıran pervanelerden, yanan yıkılan ocaklardan arta kalan puslu hüznüle zaman zaman dolsamda hep elindeki kitapları göğsüne bastırarak koşan üniversiteli bir kızın yüreğini taşıdım. Coşku mu direnenlerden aldım. Akarsuyun başından hiç ayrılmadım kirlenmemek için.

Küçüklüğümün uzun radyo programlarında ve türkülerde tanıdım şiiri. Hoşuma giden dörtlükleri aklımda tutar, söyler dururdum: "İncecikten bir kar yağar tozar elif elif diye / Deli gönül hayran olmuş gezer elif elif diye" Sonra dünya klasikleriyle yoğunlaştı bu tutku, gün oldu beni aştı.

Bir şair olarak "eylem"i nasıl tanımlıyorsunuz? Sanat ve eylem, eylem ve şiir, ve eylem arasındaki karşılıklı ilişkiye nasıl bakıyorsunuz?

Sosyolojik anlamda eylem, dünyayı değiştirme, dönüştürme gücüdür. Dünyada aç, eğitimsiz ve sevgisiz tek canlı kalmayınca dek sürdürmemiz gereken görevimiz ve varolma amacımızdır. Yaşamın özünde diyalektik, diyalektiğin özünde ise hareket vardır. Sokakların marşlarla, şiirlerle, tiyatro replikleriyle dolup taşmasını düşünmüşümdür hep. Sanat özelinde şiire gelince, o da eylemin ta kendisidir. Beynimizde başlayan eylemdir çünkü sözcükleri harekete geçiren şiirle eylem birbirinden ayrılabilir mi hiç!

Şiir dünyayı değiştirebilir mi? Dünyayı değiştirme eyleminde, bir şair olarak kendinizi nerede ifade ediyorsunuz? Bu arada 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Gününüzü kutluyoruz. Kadın şair olarak karşılaştığınız zorluklar neler oldu diye sorsak konuyu çok dağıtmış olur muyuz?

Şiir tek başına dünyayı değiştiremez. Değiştirecek coşkuyu ve umudu verir. Bu şairin amacı ve yaşam karşısındaki duruşuyla yakından ilişkilidir. Fırtınayı kopartacak soluğu yakalayan şairi yoketmek ister

sistem. Karl Marx, "Kapitalizm satamayacağı ağacın gölgesini keser" der. Seçimimizi çok iyi yapıp, ayağımızı yere sıkı basmalıyız. Sanatçı bu gücü yalnız başına bulamaz, devrimcilerle birlikte güçlenir, gelişir ve kendi derinliğini onlara verir. Karşılıklı etkileşim içinde köksalar. Ne yaşamsız şiir ne de şiirsiz yaşam olmaz.

Evet Dünya Emekçi Kadınlar gününü alanlarda birlikte kutladık. Herşeyin daha gerçekçi olması ve pratiğe daha çok yansması gerek.

Kadın şair olarak sanat dünyasında bir çok zorluk yaşadım. Sabaha kadar telefonlarda susmak bilmeyen tacizler, yok sayılma, dergilerden antolojilerden uzak tutulma. Yaşadığım hayatların uygunsuz bir elbise gibi bana giydirilmek istenmesi ve acı veren pek çok şey. İnsana, devrimcilere ve eylemliliğe yakın olmak bunlardan büyük ölçüde kurtardı beni.

Öz ve biçim arasındaki diyalektik ilişkiyi nasıl ele aldığınızı ve kendi şiir evreninizi oluştururken hangi duyarlılıklardan hareket ettiğinizi sorabilir miyiz? Sizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz şiiriniz hangisi diye sorsak bize ne cevap verirsiniz?

Evet, öz ve biçim diyalektik bir bütünlük içindedir. Öz biçimi belirler, biçim özü bütünler. Toplumcu lirizm, sosyalist sembolizm, devrimci romantizm gibi yaklaşımlar bazen de ironi terimi açıklayabilir benim şiirimi. İmge yüreğidir şiirin ve durmadan atması gerekir diyorum. Ama yaşanan günler de kendi imgelerini getiriyor. Hangi duyarlılıklarla yola çıktığıma gelince, ölümle yaşam arasında sonsuz ayrıntı var, hepsi şiirin konusu olabilir. Bakış açısı önemli. Kurşuna dizilmeye götürülen bir mahkumun çamura saplanıp kalmış ayakkabısı, bir gece lambasının altında tozan karlar, sabaha kadar penceresinin başında, hiç tanımadığı aşkı bekleyen yalnız bir kadın, yıkılan gecekondular... tecrit... herşey...

"Kimlik" beni anlatan bir şiir. "B/İT Pazarı" yoğun insan kirliliğini ve muhalefeti anlattığı için dikkati çekti. Son dönemlerde yazdığım düzyazı şiirlerden "Yelkovan Kuşunun Ölümü" ayrı bir yer taşır yüreğimde. Kısacası ayırmak zor. Tabii ki arayış sonsuz. Hep "daha iyi"nin arayışı içinde olmalı sanatçı.

Biz sizi çok geç tanıdık... ama çok sevdik... Özellikle de belirttiğimiz gibi sokağa, eyleme yabancı aydın ve sanatçıların bolca bulunduğu bu topraklarda, sizin gibi umut ve eylem yüklü bir şairi tanımak bizim için önemli... O sıcak yüreğiniz için, ÖNSÖZ'e katkılarınız için, Ayışığı Şiir Atölyesi çalışmasında bize rehberlik ettiğiniz için, ayrıca da bu röportaj için size sonsuz teşekkür ederiz...

Son olarak bize çalışmalarınızdan, varsa yeni projelerinizden bahsedebilir misiniz?

Bende ÖNSÖZ'ü ve Ayışığı Sanat Merkezi'ni geç tanıdım ama çok sevdim. Hayatımda çok önemli bir yer aldılar. İncelik ve derinliği, güzel insanı buldum. Birlikte üretmek çok güzel.

Yeni çalışmalarına gelince bir yanda şiir bir yanda şiir diliyle yazılmış düzyazılar... İrmak akıp gidiyor... F Tipi Tecrit sözcüğünü ilk duyduğum günden bu yana yaşadıklarım, duyumsadıklarım ve kitleyle paylaşımlarımı anlatan Issız Ada ve Savaş Zırlıslı isimli kitap üzerinde çalışıyorum. Bundaki yazı ve şiirlerin bir kısmı ÖNSÖZ'de yayınlandı.

"İnsanlar yaşatarak yaşar birbirini ve yaşam meşalesini birbirine devreder koşucular gibi" demiş Lucretius. Çalışmalarına gösterdiğiniz bu ilgi ve röportaj için çok teşekkür ediyorum.

kimlik

...
sen iyisi mi beni hiç bırakma
Kassandra
kanatları tutuştu yarasanın
-akkor haline gelmeden-
kanayan bir kuşağı geçip
boydan boya
o yağmur kuşlarının ölüm
çığlıklarını
taşımak istiyorum buraya

1961

Dev Başını Kaldırıyor Saraçhane Mitingi

Uzun zamandan beri çalışmamızın meyvesini görmekten büyük bir gurur duyuyorum. Amacımız, işçi sınıfının çilesine son vermektir. Güneşi kabul etmeyenler, belki, bulunabilir ama işçi sınıfının gücünü hiç kimse inkar edemeyecektir. 200 bin işçi toplanmıştı Saraçhane'de. 70 yaşındaki işçi önderi bu sözlerle sesleniyordu onlara 1961'in son gününde, 31 Aralık'ta... Türkiye işçi sınıfının böylesine kitlesel ilk eylemiydi Saraçhane mitingi. İlk defa dev başını kaldırıyor; proletarya. O tarihten sonra bir daha sokakları boş bırakmayacaktı.

Mitingi, Türkiye İşçi Partisi (TİP)'ni kuran İstanbul Sendikalar Birliği düzenliyordu. CHP-AP koalisyon hükümeti mitinge izin vermemek için çeşitli yollara başvurdu. Ama işçiler kararlıydı. İzin verilmezse "anayasal haklarını kullanacaklarını" söylüyor, mutlaka bu mitingi gerçekleştireceklerini belirtiyorlardı. Bu kararlılık karşısında hükümetin yapabileceği birşey yoktu. Mitingte, toplu sözleşme ve grev hakkının bir an evvel yasalaşması, toplantı ve gösteri yürüyüşü yasağının kaldırılması, yurt ölçüsünde asgari ücretin tespiti, sendikaların bağımsızlığının güvence altına alınması, iş yasasındaki antidemokratik hükümlerin kaldırılması, işsizliğin önlenmesi talepleri dile getirildi. Ayağa kalkan işçi sınıfı, çok değil iki yıl dolmadan bu haklarını aldı.

Dev Başını Kaldırıyor

1962

İlk Ankara Meclis Yürüyüşü

İşsizlik büyüyor, yarınsızlık karabasani işçi sınıfının başında Demokles'in kılıcı gibi sallanıyordu. 1 Mayıs 1962-de Yapı - İŞ (Türkiye Yapı İşçileri Sendikaları Federasyonu) yayımladığı bildirimde, "Eğer, işsizliği önleyecek tedbirler derhal alınmayacak olursa, aynı mahiyette mitingler Türkiye'nin bütün bölgelerinde yapılacaktır." diyordu.

3 Mayıs sabahı işçiler, Yapı-İş merkez binası önüne toplandıklarında valinin mitinge izin vermediğini öğrenirler. "Neden?" İşçiler böyle sorarlar... "Neden?" Vali kürsüden bu sorunun yanıtını veremez. Protesto başlar. "İşsizlik ölümdür!" Validen sonra, bazı resmi sözcüler de işçilerin dağılmalarını isteyen konuşmalar yapınca, büyük bir gösteri başlar. İşçiler polis kordonlarını yararak Meclis kapılarına dayanırlar. Türkiye'de ilk defa Meclis'e yürünmektedir. Bu, Türkiye işçi sınıfının ilk Ankara/Meclis yürüyüşüdür.

Bir işçi heyeti oluşturulur Meclis Başkanı ile görüşmek üzere. İşçi sözcüsü "Biz, süngüleri atlayarak geldik. Bizim avukatımız yok. Sizler, toplanıp hiçbir şey yapmıyorsunuz. İşçi sınıfının boş lafa karnı tok." Der. İçerde görüşme yapılırken, dışarda polis, işçilere coplularla saldırmaktadır ve 300 işçi tutuklanır. 1961 Anayasası gösteri özgürlüğünü tanımamasına rağmen, hükümet, Menderes zamanından kalma yasalara dayanarak işçilere saldırmaktadır.

1963

Kavel Direnişi

28 Ocak 1963... Amerikan General Elektrik ve onun yerli ortakları Koç ve Burla Birader'lere ait olan Kavel kablo fabrikası... İşçilerin yıllık ikramiyeleri ödenmediği gibi, bu konuda işçilerin haklarını isteyen sendika ve işyeri temsilcileri işten çıkarılmıştır. Bunun üzerine işçiler greve çıkarlar. İşten atılan arkadaşlarının işe dönmeleri ve ikramiyelerinin verilmesini istemektedirler. Bir anda tüm gözler Kavel'deki bu kapışmaya çevrilmiştir.

İşveren bütün işçilerin işlerine son verdiğini açıklayınca işçiler eylemlerine fabrika önünde kurdukları çadırlarda sürdürmeye başladılar. Polislerin fabrika önündeki işçileri dağıtmak için yaptığı saldırı ile 9 işçi tabanca kabzası ve coplularla yaralandı. İşçilerin bu mücadelesine İstinye halkı da polisleri protesto ederek destek verdi. Daha sonraki günlerde eyleme işçi aileleri de katıldı. Direniş sürerken işveren kablo yüklü kamyonları fabrika dışına çıkartmak isteyince direnişteki işçilerin eşleri barikat kurarak engellemeye çalışır fakat polisin saldırması sonucu, işçi eşlerinin bu barikatı aşılır. Kavel işçilerinin, bu örnek mücadelesi, diğer fabrikalardaki işçilerinde desteğini kazanır.

Grevin yasak olduğu dönemde yapılan Kavel direnişi, grev ve toplu sözleşme yasalarının biran önce çıkartılmasında önemli bir rol oynadı. Kavel direnişi zaferle sonuçlandı. İşçi sınıfı burjuvaziye, sömürüye ve zulme karşı bir kez daha galip geldi.

1965

Zonguldak'ın Germinal'i Kozlu

Zonguldak-Kozlu'da "kara elması" yeryüzüne çıkarmak için çalışan 1500 işçi, 11 Mart 1965'te greve çıkarlar. Karadon bölgesinde çalışan 500 işçi de bu greve hemen katılır. Grev süratle yayılır, Kilimli, Çaydamar, Asma bölgelerinde çalışan madenciler de işi bırakırlar. Eylem bir anda yayılır ve 40,000 işçinin çalıştığı Zonguldak kömür havzasını kaplar. Havzanın en büyük maden bölgesi olan Kozluya işçiler hâkim olur. Bu, Zonguldak'ın "Germinal"idir.

İşçiler 11-16 saat çalıştırılıyorlar, zamları verilmiyor, her türlü haktan mahrum bırakılıyordu. Üstelik toplu sözleşme maddeleri işletme tarafından alenen çiğneniyordu. Hiçbir güvenlik önlemi yoktu. Sabırlar tükenmiş, öfkeler bilenmiş... Koca bir kenti (hatta bütün bir bölgeyi) teşkil eden madenciler devasa gövdelerini kaldırmışlardı. Kavga kaçınılmaz hale geldiğinde madenciler ayakta ölmeyi yeğlemekten çekinmediklerini gösterdiler.

Bakanlar Kurulu olayın duyulmasını engellemek için radyo üzerinde kesin denetim kurma, İstanbul ve Ankara'da olabilecek gösterilere karşı önlem alma ve Kozlu'ya askeri birlikler gönderme kararı aldı. Ereğli'den 200 deniz eri, Karabük'ten 350 jandarma eri, Adapazarı'nda bulunan iki piyade alayı ile bir topçu destek taburundan oluşan bir askeri birlik gece yarısı Kozlu'ya yollandı. İşçilerin kenti ele geçirmiş olması sermaye için kabusların en büyüğüdür ve başları derhal ezilmelidir! 19. yy. romanlarından bir sahneydi sanki yaşanan. Süngüler ve işçiler karşı karşıya!.. İşçiler "sizi kardeşlerinizin üzerine sürüyorlar" diye karşılar askerleri. Emir kesindir: "Ateş!"

İlk kez ordu birlikleri işçilere karşı kullanılıyordu. İki işçi öldürüldü. Havza tam bir askeri işgal altına alındı, greve önayak olan yüzlerce işçi tutsak edildi. 15 bin sözleşmeli işçi jandarma nezaretinde işten çıkarıldı ve posta posta köylerine gönderildi. Protesto grevine katılmış olan diğer işçiler de askeri birliklerin baskısı ile maden kuyularına indirildi. Çalışmaya mecbur edildi.

1967

DİSK'İN Kuruluşu

"Kendi tarihimizin derinliklerinden ve dünya işçilerinin mücadele deneylerinden yararlanarak, sosyal adalet için hızla kalkınmaya, işçi sınıfının, devlet yönetiminin her kesiminde söz ve karar sahibi olması ve böylece demokrasinin gerçekten uygulanması ile mümkün görüyoruz. Kapitalist olmayan yoldan yani emekten yana bir kalkınma planının uygulanması ile kalkınmak için uyarıcı çalışmalarımızı aralıksız sürdüreceğiz." Ayağa kalkan proletarya, 1967 yılının soğuk bir Şubat gününde böyle sesleniyordu. Bu, sınıflar savaşımında önemli bir rol oynayacak olan DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu)'nun kuruluşunun ilanıydı. Amerikan sendikacılığı anlayışıyla kurulmuş anti-komünist Türk-İş aşılmış, işçi sınıfı yeni bir düzeye ulaşmıştı artık. Yürüyüşü kesintisiz sürüyordu. Ve bu yürüyüş kısa sürede DİSK'i de aşacak, devrimci doğrultuda ilerleyecekti.

1970

15-16 Haziran Devrim Günleri

Sınıflar savaşımı sertleşmekte, ülkede siyasal atmosfer süratle gerilmektedir. İşçi sınıfı hızlı bir siyasallaşma sürecine girer. Bu siyasallaşma kaçınılmaz olarak DİSK'i de kapsayacaktır. İşçi sınıfı ve emekçi katmanların yükselen hareketi, burjuvaziye çözüm arayışlarına iter. 1969 yılında dönemin Çalışma Bakanı, Erzurum'daki Türk-İş kongresinde hükümetin ağızındaki baklayı çıkartır: "Yakında DİSK'in çanına ot tıkanacaktır!"

1966

Paşabahçe'de Bir Fabrika, Şişe ve Cam Yapar

1966 yılındayız. İstanbul Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası'nda çalışan 2500 işçi greve çıkıyor. Çok zor koşullarda, yokluklara boğuşuyor işçiler. Yayımladıkları bildiride;

"Biz işçiyiz. Paşabahçe'de bir fabrika şişe ve cam yapar, orada çalışırız. Beyoğlu'nda süslü bir mağazası var. Tabaklar, bardaklar görürsünüz de iftihar edersiniz. İşte onları yaparız biz. 1800 derece hararetin altında çalışırız.

"Hepimiz 2500 kişiyiz. Ailelerimizle 10.000. Toplu Sözleşme Kanunu çıktı dediler. Biz de hak isteyebilecekmiz. 3 sene evvel sözleşme yapıldı. Bize bir şey veren olmadı.

"Biz de greve başladık.

"Bugün 80 günü geçti gene de hakkımızı istiyoruz. Dağlarda e-begümece topluyoruz, labada topluyor, balık olursa oltayı alıp koşuyoruz. Evde fazla eşya vardı kilim, mintan, iskemle gibi. Onları da satıyoruz." diyorlar.

Bütün bir semt halkını harekete geçiriyor Paşabahçe işçileri. Tabii karşılığında silahlı saldırı dahil her türlü baskıyı da görüyorlar. 85 gün sürüyor grev. En önemli sonuçlarından biri, TÜRK-İŞ içindeki çatlakları büyütme, DİSK'in doğuş sürecini hızlandırmak oluyor.

1973

DGM'lerin Kuruluşu

12 Mart faşizminin baskıları kısa sürede atlatıldı. İşçi sınıfı ve devrimci hareket hızla toparlandı. Sermayenin faşist darbesi istediği sonucu alamadan geri çekilmek zorunda kaldı. Sınıf hareketi güçleniyor, 12 Mart faşizminin çıkardığı yasalar bir bir paçavraya çeviriliyordu. 1973 Haziran'ında çıkarılan DGM yasaları da bunlardan biriydi. Sözkonusu yasa, Anayasa Mahkemesi tarafından 11 Ekim 1975'te iptal edildi. Kuşkusuz sermaye sınıfı konumundan vazgeçecek değildi. Birinci MC (Milliyetçi Cephe) hükümeti, DGM'leri yasal hale getirmek için yeni adımlar attı.

Bu dönemde işçi sınıfı yarım asır aradan sonra ilk kez 1 Mayıs'ı alanlarda kutlama kararı almış, 1976 1 Mayıs'ını Taksim'de 200 bin işçi kutladı. Sermaye ile emek arasındaki çatışmalar sertleşiyordu. DİSK, yeni DGM yasa girişimini hedef tahtasına oturttu. Bu sırada 10 Temmuz 1976'da Bursa'da faşistler tarafından bir TOFAŞ işçisinin öldürülmesi, işçilere harekete geçmek için "genel bahane" sundu. Bu faşist saldırıyı protesto mitingi, bir anda sermaye partilerini ve çıkarılmak istenen DGM yasasını protesto mitingine dönüştü. 16 Eylül'de DİSK, "genel yas" ilan etti. Sonraki üç gün içinde, Türkiye'nin dört bir yanında on binlerce işçi iş bıraktı. Aliğa ve İpraş Rafinerileri, Ereğli Demir Çelik, Türk Demir Döküm, Sungurlar, Pirelli, Goodyear, TOFAŞ, Renault, Profilo gibi onlarca fabrikada şalterler inmiş, her yanı "DGM'ye Hayır" ve "MC'ye Hayır" sloganları kaplamıştı. 18 Eylül'de Beşiktaş'ta toplanan on binlerce işçi araçlarla korna çalarak Taksim Meydanına çıktı, yol kenarında biriken İstanbullular alkışlarla ve attıkları sloganlarla işçilere destek verdi.

Bu yoğun tepkiler üzerine hükümet tasarımı yasalastırmayı göze alamadı. Süre aşımından ötürü tasarımı 11 Ekim'de düşü.

1970 yılı Mayıs ayında hükümet yeni sendikalar yasa tasarısını açıklar. Bu tasarıya göre "bir sendikanın Türkiye çapında faaliyet gösterebilmesi için o iş kolunda işçilerin üçte birini temsil etmesi gerekmektedir." Tasarının amacı açıktır. DİSK, işçi sınıfı içerisinde güçlü bir çekim merkezi haline gelmektedir. Eğer önlem alınmazsa, kamu işçilerinin de DİSK'e kaymasını önlemek mümkün olmayacaktır. Bu gidiş durdurulmalıdır. Tasarının kriteri DİSK'i devre dışı bırakmak için özel olarak belirlenmiştir. Türk-İş'in önü açılmak istenmektedir. Kuşkusuz bu, sermayenin istek ve arzusudur ama, gerçekleşmesi için, öncelikle işçi sınıfının iradesinin altilmesi gerekmektedir.

Tüm girişimlere rağmen tasarı 13 Haziran 1970'te Meclis'ten geçer. 14 Haziran'da DİSK yöneticileri, şube başkanları ve işyeri temsilcileri bir toplantı yaparlar. Toplantıda direnme kararı çıkar. Yasaya direnilecektir. 15 Haziran'da işyerlerinin önünde işçilerle toplantılar yapılacak, yasa teşhir edilecek ve protesto yürüyüşleri yapılacaktır. Fital ateşlenmiştir.

15 Haziran'da Ankara asfaltındaki "Otosan Fabrikası"nda yürüyüşe başlayan 2 bin 700 işçi, "Savaş başladı! Bütün kininiz işçilere mi?!, Yaşasın işçi sınıfı!, Zincirlerimizden başka kaybedecek bir şeyimiz yok! Tüm gericiler ve faşizm kahrolsun" yazılı pankartlar açarlar. Sabah saatlerinde bütün İstanbul-İzmit karayolu ve İstanbul sanayi bölgesi, işçilerle dolar. Yürüyüşlere, bütün fabrikalardaki işçiler kadınlı erkekli katılırlar. Ama burjuvazi için asıl kötü olan, Türk-İş üyesi işçilerin de DİSK üyesi işçiler kadar kalabalık bir şekilde eyleme katılmasıdır. İşçi sınıfı kendilerini ayıran sendika etiketlerini bir kenara atarak, bu eylemde yekvücut haline gelmiştir. Devasa gövdesini kaldıran işçi sınıfı, karşılarına kurulan polis ve asker barikatlarını, tanklarını aşarak iki gün boyunca İstanbul sokaklarını işgal ederler. Sıkıyönetim ilan edilir.

Devrim günleridir yaşanan. Sermaye ve devlet gelişmeler karşısında büyük bir panik içindedir. Pek çok burjuva, "devrim oluyor" diyerek soluğu yurtdışında alır. Kolluk kuvvetleri işçilerle başa çıkamamaktadır. DİSK yöneticileri de gelişmeler karşısında paniklemişlerdir. Olaylar, işçi sınıfına çağrı yapanların beklentilerinin çok ötesine taşmıştır. Bizzat DİSK yöneticilerinin radyolardan "eylemi bitirme" çağrılarından sonra işçiler, 17 Haziran'da işbaşı yaparlar.

Bu iki devrim gününde üç işçi ve bir polis çatışmalarda ölmüştür. Eylem bittikten sonra binlerce militan deneyimli işçi işten çıkarılır. Çıkarılan yasa ise, TİP'in başvurusu üzerine iptal edilir.

1980

Seyit'in Tariş'i

1980 yılı Ocak ayında yız. Sınıflar savaşı bir iç savaşa evrilmiş. Çok sert çatışmalar yaşanıyor. Sermaye sınıfı uzun süredir faşist bir

darbeye hazırlanıyor. Faşist MC (Milliyetçi Cephe) hükümetleri döneminde yoğun bir faşist kadrolaşma gerçekleştiriyor. DİSK, işçi sınıfının militan sınıf sendikası olmaktan büyük oranda çıkmış, CHP'nin kuyruğundadır.

8000 civarında işçinin çalıştığı TARİŞ'e bağlı işletmeler, 3. MC hükümetinin hedefindedir. Çünkü TARİŞ işçileri arasında sol görüşlü ve sosyalist işçiler yoğundur. Hükümet, bu işçilerin işten atılması, yerlerine faşist işçilerin yerleştirilmesi planını uygulamak istemektedir.

İlk etapta işletme yönetimine 300 sosyalist işçinin işten çıkarılması talimatı verilir. Kararı uygulamayan genel müdür görevden alınır.

İşçileri Bakanlığı'nın talimatıyla 22 Ocak'ta sabahın erken saatlerinde yüzlerce polis ve jandarma arama yapmak üzere iş araçları ve polis panzerleriyle fabrikalara saldırır. İplik fabrikası işçileri polisi fabrikaya sokmayarak direnişe geçerler. Direniş kıvılcımı bir anda tüm TARİŞ işletmelerine ve İzmir'in emekçi semtlerine yayılır. Sokak ve bariyer çatışmaları başlar. İşçi direnişi kısa sürede bir halk ayaklanması biçimine bürünür. Polis ve jandarma, sadece fabrikaları değil, şimdi tüm emekçi sokakları ele geçirmek için savaşmaktadır.

Hareket örgütlü bir hazırlığın ürünü olarak değil, Demirel hükümetinin 300 sosyalist işçiyi işten atmak istenmesine kendiliğinden karşı koyuşla başlamıştır. Güçlü bir önderlikten yoksundur. DİSK'in ise eski günlerinden eser yoktur. Hareketin gerisinde kalması bir yana, işçi sınıfını CHP üzerinden burjuvazinin kuyruğuna takma politikası gütmektedir. Bu tutumuyla direnişe ülke çapından destek gelmesini engellemiş oldu. DİSK'in yoğun çabalarıyla direniş 31 Ocak'ta sona erdi. Yüzlerce işçi işten atıldı, gözaltına alındı.

1991

İlk ve Tek Genel Grev

13 Ocak 1991'de, işçi sınıfının ilk (şu ana kadar tek) genel grevi gerçekleştirildi. İşçi eylemlerinin yaygın, yoğun ve güçlü olduğu bir dönemdi. Kamu sektöründe çalışan işçilerin (özellikle belediye işçilerinin) birikmiş alacakları ödenmemiş, toplu görüşmeler tıkanmış, memurlara önerilen zamlar çok düşük kalmış... emek cephesi güçlü kalkışmaların eşğine gelmişti. İşçi sınıfı bir çıkış arayışındaydı.

Zonguldak havzası Kasım ayından itibaren gösteri ve mitinglere sahne olmaya başlamıştı. İşçiler, 30 Kasım'da grevi başlattıkları andan itibaren madenciler, aileleriyle birlikte her gün miting düzenliyorlardı. Madenci grevi güçleniyor, madenciler güç topluyordu. İşçi sınıfı istim biriktiriyordu. İleri atılması artık an meselesiydi.

Türk-İş'e tabandan yoğun bir baskı olmaktadır. Bu ülkede bütün faşist darbeleri desteklemiş olan, DİSK'e saldırılarda 12 Eylül cuntasının yanında yer alan, hatta işi muhbirliğe kadar vardırıan anti-komünist Türk-İş, bu şartlarda harekete geçmek zorunda olduğunun bilincindeydi. 20 Aralık'ta toplanan "Türk-İş Başkanlar Kurulu" 3 Ocak'ta işe gitmeme "Genel Eylem" kararını aldı. Yasak olmasına rağmen genel grev kararı alınmış oldu.

Ama Türk-İş, bu çağrı ile birlikte işçilere, "işe gitmeme, evlerinde oturma" çağrısı yaptı. Böylece Türk-İş'in asıl amacı da apaçık ortaya çıkıyordu. İşçi sınıfının biriken öfkesini kontrollü bir şekilde boşaltmak için alınmış bir karardı bu. Bir taraftan en ileri eylemlerden biri, bir genel grev çağrısı yapılıyor, diğer taraftan işçilerin sokağa çıkması engellenmek isteniyordu. Üstelik Zonguldak madencilerinin 4 Ocak'ta başlayan "Ankara Yürüyüşü"nden bir gün öncesine denk gelişi, Türk-İş'in bu uğursuz rolünü daha açık gösteriyordu. Daha sonra gelecek eleştirilere Türk-İş yönetimi "en ileri eylemi yaptık ya, daha ne istiyorsunuz" diyerek pişkince cevap verecekti!

1986

Buz Kırılıyor Netaş Grevi

12 Eylül faşizmi tüm gücüyle devrim cephesine saldırdı. Devrimci örgütler ve işçi sınıfı örgütleri ağır darbeler aldı. İki sendikası hariç DİSK kapatıldı, yöneticileri hapse atıldı. Devrimciler darağaçlarına gönderildi. Türk-İş, bu faşist darbeyi destekledi.

1982 yılında faşist anayasa yürürlüğe girdi. İşçi sınıfının onlarca yıllık kazanımı budanmış, işçiler en ağır kölelik şartlarını kabul etmeye zorlanmıştı. "Bu yasalarla grev yapılamaz" söylemlerinin ortalığı kapladığı bir dönemdi. Bu şartlarda, İstanbul Ümraniye'de, bağımsız Otomobil-İş sendikasında örgütlü olan Netaş işçileri, 18 Kasım 1986'da grev kararı alıyorlardı. 3150 işçiyi kapsayan grev tam 93 gün sürdü. Tüm zorluklara rağmen işçi sınıfı coşkuyla, militan bir şekilde sarıldı greve. İşçi dayanışması başarılı bir şekilde örgütlendi. Komiteler kurulmuş, işçiler bu komiteler aracılığıyla sağlam bir eylem örgütlemişlerdi. Her gün en az 500 işçi aktif bir şekilde görev ve sorumluluk üstleniyordu ve grev boyunca tek bir işçi bile başka bir işte çalışmamıştı Sınıf dayanışmasını, fabrikalara, sendikalara, mahallelere, ailelere ve gençliğe giderek bizzat örgütlemişlerdi. "Netaş işçileri için bir saatini ver" sloganıyla tüm işçileri dayanışmaya çağırıldılar. Anahtarlık, mendil, kalem vs. üreterek bunları sattılar ve dayanışma fonuna aktardılar. Bu dayanışma fonunu grev bittikten sonra da sürdürmeye çalıştılar. Bu çerçevede aynı dönemde mücadele yürüten grevci Derby işçilerine (o zamanın parasıyla) bir milyon lira nakit ve bir kamyon dolusu gıda ve ihtiyaç maddesini dayanışma olarak sundular.

Netaş grevi, 12 Eylül karanlığının aşılmasında bir buzkıran olarak rol yapmış, sınıf mücadelesine önemli bir katkı sunmuştur.

anti-kapitalist hareket

30 Kasım 1999'da bir güç kendini Seattle kentinde ortaya koydu. "Herşey yolunda giderken, nereden çıkmıştı bu insanlar, kimlerdi ve ne istiyorlardı?" Kapitalizmin "zaferini" ilan etmesinin üzerinden çok fazla bir zaman geçmeden, kapitalizme karşı oluşan bu kitlesel güç, önce dünya sermayesini, sonra proleteriyadan umudunu kesen dünyanın her yanındaki çağımızın Kauskylerini şaşkınlığa uğrattı.

Seattle'da ortaya çıkan bu kitlesel güç, birbirinden farklı kampanyaların –adil ticaret, Jübile 2000 adı altında yürütülen üçüncü dünya ülkelerinin borçlarının silinmesi, açlığın ortadan kaldırılması, AIDS'e karşı önlemlerin alınması, doğanın yıkımının durdurulması, nükleer silah üretiminin durdurulması için biraraya geldiği bir oluşumdur. Söylenenlerin aksine hem Amerikan işçi sınıfı, hem de dünya işçi sınıfı etkin bir güç olarak Seattle'da yerini almıştır.

Daha önceleri askeri amaçlı kullanılan, sonra da sermayenin hızla bir ülkeden diğerine akışını sağlamak için devreye sokulan bilgisayar ağları, bu defa, sermayenin merkezileşme eğiliminin sonucu olarak yıkıma uğrayan, yaşamdan kovulan dünya emekçi halklarını bir araya getirmenin aracı olmuştu. İnternet üzerinden yürütülen propaganda çalışması etkisini gösterdi, başta dünya proleteriyası olmak üzere, kapitalizmin yarattığı yıkımdan etkilenen herkesi Seattle'da biraraya getirdi.

Seattle'da "Kapitalizm Öldürür" temelinde hareket eden binler, daha sonra yaptıkları eylemlerde ve en son, sıçrama noktası olan Cenova'da kendini "Başka Bir Dünya Mümkün" de ifade ederek ve yaşadıkları koşulları yeni bir anlayışla ele almaya başladıklarını gösterdiler.

Seattle'dan Cenova'ya neo-liberal politikalara karşı bir tepki olarak ortaya çıkan bu hareket, çok kısa sürede kendini anti-kapitalist temelde ortaya koydu. Anlık gelişen bir tepki eylemi değil nesnel gerçekliğin zorunlu sonucu olarak ortaya çıkan ve süreklilik arzeden bir niteliğe sahip olduğunu –Seattle'dan Melbourne, Davos'tan Prag'a gösterdi. Zamanla daha fazla devrimci nitelik kazandı. Proleter sosyalist hareket kendini etkin bir şekilde ortaya koydu. Eylemlerin sınır tanımaz niteliği aynı anda birçok yerde birden ortaya çıkışı, emperyalist-kapitalist dünyanın işçi ve emekçilere karşı ortak bir saldırıya girmiş olması, proleter hareketinde zorunlu enternasyonal ve birlik içinde savaşıma gideceğinin çok açık göstergesi oldu.

Seattle'dan bugüne gelişen kitlesel hareket, kapitalizmin yarattığı yıkıma karşı bir ayaklanmadır, hem de dünya çapında bir ayaklanmadır. Bu gerçeğin üzerini örtmek için kimileri hareketin içinde yer alan çevrecileri, anarşistleri, barış eylemcilerini ve marjinal birçok grubu göstererek eylemi küçümsemeye, asıl niteliğini gizlemeye çalışırken, sosyal reformist hareket ise, anarşist grupları hedef alarak sanki onların şiddet anlayışına karşıymış gibi görünüp, özünde devrimci zora karşı olan düşünceleri doğrultusuna provakasyon edebiyatıyla eylemler hakkında şaibeler yaratmanın ötesine geçmiyor. Bu her iki yaklaşımda,

gelişen hareketi ele alıp, eksik yanlarını ortaya koyarak daha ileri gitmesi için değil, kendi uzlaşmacı reformist politikalarını her geçen gün biraz daha aşan bu hareketi yok saymaya yöneliktir.

Sürekli hareket olsun diye değildir yürüyüş... yürürken önüne çıkan engelleri de aşmalıdır; çünkü, engeller hareketi sekteye uğratmakla kalmaz, eğer aşılamazlarsa hareketin sonunu da beraberinde getirirler. Bu nedenle hangi amaç için harekete geçilmiş olursa olsun sonuca ulaşmak için varolan engeller aşılmak zorundadır. Anti-kapitalist harekette kendi önüne çıkan engelleri aşarak, kendi içindeki safları netleştirerek yoluna devam ediyor. Seattle'ın ardından tartışmalar IMF, DB gibi emperyalizmin yıkım programlarının sürdürücüsü olan kuruluşların reformlar aracılığıyla iyileştirilmesi mi, yoksa bunların varlığına son mu verilmesi gerektiği üzerine yapılırken, bugün hareketin daha ileriye nasıl taşınabileceği, geliştirileceği ve pratik ihtiyaçlar üzerine yürütülmektedir. İlk dönemlerde yapılan gösteriler, bu kitlesel hareket içinde farklı özlem ve taleplerle yer alan kesimlerin, kapitalizmin gerçek yüzünü görüp anlamasında önemli bilinç sıçramalarını da beraberinde getirdi. Kapitalizmin binlerce insanın talebini hiçe sayarak kendi bildiği

yoldan yıkım programlarına devam etmesi, çok geri taleplerle hareketin içinde yer alan kesimleri dahi kapitalizmin temellerine yönelterek ve anti-kapitalist niteliğin daha da ağırlık kazanmasını sağladı.

Tüm bu olguları kendi bağrında taşıyan anti-kapitalist hareket, kendini dünyanın her yanında emperyalist savaş karşıtı kitlesel eylemlerde bir kez daha gösterdi. Amerika kıtasından, Nijerya'ya kadar, hatta adımı belki de ilk kez duyduğumuz ada ülkelerine kadar her yandan "Emperyalist Savaşa Hayır" sloganları yükseliyor.

Artık emperyalist devletler hiçbir uluslararası talan toplantısını rahatça yapamaz hale geldiler. Çünkü tüm dünyadan binlerce işçi ve emekçi biraraya gelerek, dünyanın hangi köşesinde olursa olsun, talan zirvelerine karşı eyleme giriştiler. Qubec kentinde yapılan FTAA toplantısını kırkbin insan protesto etti. Bu hareketten kendilerini koruyabilmek için dört kilometre uzunluğunda bir duvarla çevirdiler toplantının yapılacağı bölgeyi ve 600 bin polis, biber gazı, plastik mermi ve özel komando birlikleriyle güvenlik önlemleri aldılar. Ayrıca koskoca bir cezaevi boşaltılıp göstericiler için hazır hale getirilmişti. Eylemciler daha önceki eylemlerinden edindikleri tüm deneyimlerinin sonuçlarını sergilediler. Nasıl bir saldırı ile karşılaşacaklarını biliyor, saldırıyı

Güney Kore işçi sınıfı, mücadele tarihi boyunca, dünya işçi ve emekçilerinin, devrimci ve komünist hareketin moral kaynağı olmuş, militan ve radikal mücadele anlayışıyla, yüreklerde ve bilinçlerde silinmez bir yere sahip olmuşlardır. Özellikle de Kore gençliğinin yaptığı eylemler, estetize olmuş eylem biçimleri, onları, dünya gençliğinin sembolleri haline gelmiştir. Sempatik devrimciler olarak haklı yerlerini almışlardır dünya gençliğinin yüreğinde ve bilincinde...

Bu militan, kararlı sınıf hareketinin oluşması uzun yıllara dayanan bir savaşımın sonucunda olmuştur. G. Kore'deki işçi sınıfı mücadelesinin tarihi 1900'lü yılların başlarına dayanır. Ancak bağımsız bir sınıf politikası izlemeye 1930'lu yıllarda başlayabilmiştir. Uygulanan yoğun baskı ve terör nedeniyle açık çalışma koşullarını kaybeden sınıf hareketi, yeralatına çekilerek illegal koşullarda varlığını devam ettirmiştir. İlegal mücadele deneyimi, işçi sınıfına militan ve radikal bir karakter kazandırmış, uzun süreli ve en zor şartlar altında yürütülen yeraltı faaliyetlerinden sonra bugünlere kadar gelebilen sınıf hareketi, kendini her alanda en etkin şekilde hissettirebilmiştir. Elllerinde molotoflar, yüzlerinde maskelerle grev alanlarını dolduran bir proletarya ve onun yanında yeralan gençlik... Aynı militanlık, aynı kararlılıkla yeralıyor

Basın yayın araçlarından bize yansıyan görüntülerden anlıyoruz ki polis saldırısı karşısında çelikten bir zırh gibi duran, panik olup dağılmayan, sonra da kendisi saldırıya geçip, polisi dağıtan G. Koreli emekçilerin görüntülerine çokca tanık olduk. Bu anlamda da bilinçlerimizde ve yüreklerimizde silinmez bir yere sahip oldular. Uzun süreli mücadele deneyiminin onlara sunduğu eylem biçimlerindeki zenginlikle ve estetize olmuş eylem biçimleriyle sempatik devrimciler olarak Paris proletaryasının açtığı yaldızlı tarihe adlarını yazdırdılar.

2003 yılında Meksika'nın Cancun şehrinde yapılan DTÖ toplantılarını protesto eylemi yapan anti kapitalistler arasında bulunan 56 yaşındaki Güney Koreli çiftçi Lee Kung Hae küresel saldırıya protesto için göğsüne bir bıçak saplayarak harakiri yaptı. "Tiksindirici bir küreselleşme insan soyunu tüketecek"... Kore'de İleri İşçiler Federasyonu başkanlığını yapmış bir işçidir.

"Dünyanın her yerinden küçük çiftçiler ve köylüler otel bölgesinin dışında, Casa de Culture topraklarında kamp kurmuşlardı. Bu köylüler ve çiftçiler 10 Eylül gününün sabahında büyük protestolarının öncesinde, benden ve başka birkaç kişiden daha stadyumdaki mitinglerinde konuşma yapmamızı istemişlerdi. Bir kaç saat sonra, çiftçi Lee insanları ticaret görüşmelerinden uzak tutmak için inşa edilmiş olan barikatlara tırmandı. Üzerinde kocaman "DTÖ çiftçileri öldürüyor" yazılıydı. Bir slogan attıktan sonra kendini hançerledi. Üzerinde bulunan bir notta "diğerlerinin yaşayabilmesi için kendi canımı alıyorum" yazılıydı.

Carlo Giuliani

İtalya'nın Cenova kentinde, 20 Temmuz 2001'de toplanan G-8 zirvesini protesto gösterileri yapıyordu. 23 yaşındaki gösterici Carlo Giuliani, özel tim polisinin yakın mesafeden açtığı ateşle yere düştü. Ardından özel timi taşıyan jip, defalarca üzerinden geçti. Carlo yaşamını yitirmişti.

püstürkecek araçları yüzyılların deneyine sahip işçi ve emekçi halkların mücadele tarihinden çıkarıyorlardı. Nostaljik, belki çocukca bazı yanları da olsa artık sadece yürümek ve slogan atmakla yetinmek istemiyordu ve farklı araçlara ihtiyaç duyuyor. Filistin intifadasının simgesi sapan, artık ortak bir değer olarak dünyanın her yanında eylemcilerin elinde. Kale duvarlarını aşmak için kullanılan mancınık bugün polis barikatlarını aşmak için kullanılıyor. Gaz bombası saldırısına uğrayan kitle elinde spor malzemesi, bir top gibi korkusuzca bombayı karşılıyor. Gaz maskeleri, özel kıyafetleri, tüm halkların marşları, danslarıyla ile saldırıyı karşılıyor. Yaratıcılıklarını kullanarak en eşitsiz koşullarda eylemlerini sürdürüyorlar.

Bazı sözler vardır, söylendiği zaman karşılığını bulamayan, boşlukta sahibini bulamadan kaybolup giden, ancak etkisini gelecekte gösterebilen... Bu sözün yanlışlığından değil, muhatabını bulamamasındandır. Söze hayat verecek olan muhatapları gözleri kapalı, bilinçleri dumura uğramış, kendi yaşamsal gerçekleri dışında yolculuk etmektedir. Ne zaman ki bu yalan yolculukları sona erer, gerçeklerin inatçılığı onları derin uykularından uyandırıp gözlerini ve bilinçlerini açarsa, işte o zaman söz anlamını bulup, yaşamaya başlar.

Anti-kapitalist hareketlerden de anlaşıldığı gibi, hiçbir eylem biçimi kendiliğinden gelişmez, nesnel koşulların bir sonucu olarak ortaya çıkar. Kitlenin bulunduğu bilinç düzeyinin gerisinde ya da çok ilerisinde olmaz.

"Yeryüzünün Lanetlileri" sermaye saldırılarına boyun eğmeyeceğini, dünyayı değiştirecek bir güç olduğunu grev, gösteri, sokak çatışmalarında ve ayaklanmalarda ortaya koyuyor. 21. yüzyılı zafer yılı ilan eden kapitalist sisteme karşı işçi sınıfı yüzyılın eylemlerini gerçekleştirdi. Küresel talan programlarına karşı dünyanın her yanında gerçekleştirdikleri grev, gösteri ve eylemlerde sınıf tavrını ortaya koydu. Eylemin dili bize, dünya proletarasının ve emekçilerinin kapitalist sistemin dünyayı birkaç tekel adına köleleştirmesine izin vermeyeceğini, geleceğine sahip çıktığını anlatıyor.

Kara Elmas Diyarından Mengen'e

Kortej Zonguldak'tan ayrılırken yürüyüşe katılmayan yaşlı kadınlar arkamızdan su döküyor, göz yaşlarıyla birlikte alkışlayarak sloganlara katılmaya çalışıyorlardı. Zonguldaklılar konuşmayı unutmuş gibiydiler... Otuz beş günlük şehiriçi mitingleri, insanların bilinçlerini bile biçimlendirmişti... Günlük konuşmaları bile sloganlaşmıştı. Şarkıları slogan, türküleri slogan, haykırışları sloganı... Öyle bir biçimleniş ki, olayları, tepkilerini, istemlerini, duygularını, önceden hazırlamaksızın her türlü ifadelerini sloganlaştırıyorlardı. Zonguldak cezaevinin önünden geçiyoruz. Slogan patlıyor "Tutsaklara Özgürlük – Genel Af" "1 Ocak 2 Ocak 3 Ocak 4 Ocak Zafer Bizim Olacak" "1 Kara 2 Kara 3 Kara 4 Kara Geliyoruz Ankara" ve daha birçok şarkılı, türkülü sloganlar... Biçimini, zamanını, önceden kimsenin belirlemediği kendiliğinden eylem içinde gelişen bir durum...

Devrek yolundayız şehir geride kaldı. Sadece orman ve tepeler var etrafta, ama yine de işçiler susmak bilmiyor. Hem yürüyor, hem de dağlara taşlara haykırıyor. Yemek molası yok, dinlenme yok, sürekli yürüyoruz.

...

Ekmek arabaları 8 km'lik kortej boyunca sürekli dolaşüyor, insanlar düzenli aralar halinde, kararlı bir biçimde kendi temsilcilerinin disiplini ve denetiminde yürüyorlar. Dinlenme ya da mola talepleri yok, hem yürüyor hem de yemek yiyorlar. Coşkulu bir tablo. Yer yer protokol kortejinde, arkadan sıkıştırılan işçi kortejinin taban basma temposuna dayanamayan parlamenterler, burjuva aydınlar, sarı sendika şefleri ve diğer protokol mensupları korteji terk edip araçlara biniyorlardı.

Yol boyunca köylüler yollara iniyor, yürüyen işçilere su-ekmek ve alkışlarıyla moral dağıtıyorlardı. Yürüyüşteki bayan işçilere halk, rahat yürüsün diye terlik ve topuksuz lastik ayakkabılar temin ediyordu. Kadınıyla, kızıyla, çocuğuyla ve yaşlısıyla bütünleşmiş bir eylem, adeta bir halk ayaklanmasına benziyordu.

Maden grevcileri işçi sınıfının mücadele tarihinde yeni bir dönemi başlatırken aynı zamanda, işçi sınıfının tarihsel mücadelesine büyük bir ivme katacaktır. Gerçekten de öyle oldu. Madenciler bir aydan fazla bir zamandır yalnızca kendileri değil aileleri ile birlikte ve bir avuç sömürücü ve devlet güçleri hariç tüm Zonguldak halkını da eyleme çekerek direnidiler. 3 Ocak'ta yapılan Genel Grevin yolunu maden işçileri açtı. Tüm kent halkının desteğini alan ve eyleme çeken ve bu eylemi uzun süre kararlı, disiplinli ve direngen bir biçimde sürdüren maden işçilerinin bu mücadelesi bir örnektir ve işçi sınıfının iyi örneklerle ihtiyacı vardır. Şimdi madenciler işçi sınıfının eline böylesi iyi bir örneği verdiler. Madencilerin eylemleri hedefleri sınırlı da olsa sermaye sınıfı ve iktidarın yüreğine büyük bir korku saldı. İşçilerin mücadelesi, Zonguldak madencilerinin örnek eylemi ile kendi yolunu açtı.

Hasan Hüseyin Korkmazgil
(1927-1984)

Sair, Sivas (Gürün) de doğmuştur. 12 yaşında 1939 Erzincan Depremini dair ilk şiirini yazmıştır. Adana Erkek Lisesinde sosyalizmle tanışır ve mücadelenin içerisinde yer alır. Aynı dönemde komünizm propagandası yapmaktan tutuklanır ve serbest bırakılır. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirir. Kahramanmaraş (Göksun) da başladığı öğretmenlikten siyasi eylemde bulunduğu gerekçesiyle atılarak tutuklanır ve hüküm giyer. Arzuhalcilik, tabela ve portre ressamlığı, inşaat işçiliği yapar. Kızılırmak kitabı nedeniyle hakkında dava açılarak 1967 yılında Anayasanın 142. maddesi gerekçesine dayanılarak yargılanır ve tutuklanır. Avukatları arasında Halit ÇELENK' te vardır. Sistemin kanunlarına göre de suçsuz olduğu ispatlanmasına rağmen, savcı tarafından bir müddet daha hükümlü kalır ve daha sonra serbest kalır. Hasan Hüseyin'in yayımlanan ilk şiiri 1959 da DOST dergisinde çıkmıştır. Şiirlerinde toplumsal konuları işlemiş ve işçilerle bütünleşmiştir. Onlarla aynı duyguları paylaşarak aynı şiarı haykırmıştır. Tüm yaşamı boyunca işçi sınıfının özgürlüğü için savaşımıştır. Üstelik bunu sadece sanatıyla değil, pratiği ile kanıtlamıştır. İşçi ve emekçilerle birlikte savaşmış, köy köy, mezra mezra gezerek sosyalizmi anlatmıştır. İşçi sınıfıyla bütünleştiğini Kavel kablo fabrikasında yapılan grevde, işçilerle birlikte hareket ederek pekiştirmiştir.

Sürekli bir tırmanış arzeden yürüyüş güzergahı sürati düşürüyordu. Yaklaşık 22 km yol katederek Karaman Kasabasına saat 17.00'da vardık. Orada yemek molası verilerek mevcut araçlardan yararlanarak Devrek ilçesine işçiler nakledildi. İlk barikata burada rastlandı. Çaycuma yol ayrımı öncesinde köprü 12 adet reo ile kapatılmıştı. Tabii ki 12 reonun ve taşıdığı askerin gücü 80.000 kişiyi durdurmaya yetmedi. Barikat aşıldı. Devrek'e girdiğimizde çok yoğun bir faaliyet vardı. Belediye anonsu aracılığıyla işçiler evlere kahvelere ve lokantalara yerleştiriliyordu. Devrek'teki D. Emek taraftarları halkıyla bütünleşmiş arı gibi çalışıyordu. Ankara'dan 10.000 adet ekmek temin edilmişti. 16.400 nüfuslu Devrek ilçesi tarihi bir gece yaşayarak 80.000 kişiyi bir kişi bile açıkta bırakmadan konuk ediyor, sınıfsal bir dayanışmaya örnek oluşturuyordu.

O akşam Devrek'te bayram var. Bir fuar, bir festival, bir karnaval böyle renkli olamaz. Herkesin gözü ışıl ışıl, kimse yorgunluk duymuyor. O sıcak kucak açış, içten ilgi, tüm yorgunluğumuzu bir anda sildi süpürdü. Kahveler, lokantalar, DKÖ'leri sabaha kadar hizmet vererek koyu sohbet ve tartışma-değerlendirme olanakları sağladı. Topluca TV haberleri izlendi. Olay dünya manşetindeydi. Onur verdi işçilere tüm dünyada konuşulmak ve desteklenmek. DKÖ'ler destekliyor. Tüm dünya halkları ve işçi sınıfı eyleminizi destekliyor. Peki desteklemeyen kim? Mevcut siyasi iktidar. Niçin desteklemiyor? Çünkü temsil ettiği sınıf sizin düşmanınız? Kimdir bu sınıf? Sermaye. Peki ne yapmak gerekir? İşte bu sorunun cevabını işçiler bilmiyor...

...
Devrek halkı misafirperverliği, dayanışma ruhu, ve özverisiyle işçi sınıfının kalbine taht kurdu. Sabah olupta kortejler yeniden dizilirken, yaşamın içinden yeni sloganlar türemişti. "Devrek halkı çok sağol" gibi... Sabah 8.00'de hareket ediyoruz. Devrek çıkışında Devrek Emniyet Amirliğinden bir ekip Şemsi Denizer'e bir mesaj iletiyor. Mesaj, Başbakan Y. Akbulut'un Bolu'da görüşme isteği... Ş. Denizer işçisinden izin bile almadan, işçisini sokak ortasında (deyim yerindeyse) bırakıp özel mersedesi ile Bolu'ya gitti. Yürüyüş sürüyor. Kortej Devrek'ten sonra 100.000'i aşmıştı. Coşku artıyor eksilmiyor. Sloganlar yükseldikçe yükseliyor, kitle Ankara'ya ulaşmakta iyice bileniyordu. Öncülerden bir haber ulaşıyor; "Dorukan Tüneline ordu barikat kurmuş"... Kitle umursamıyor bile kortejin hızını artıran bir doping oluyor bu haber. Mahalli olanaklarla temin edilen minibüs, kamyon, traktör, treyler, otobüsler kortejin arkasından yüklediği işçiyi tünel ağzına ulaştırıyor. Sonunda bir sendika minibüsü ile bizde ulaştık tünele... Dorukan Tüneli 903 m. Dar mı dar. Işıksız ve bükümlü. Provakasyona elverişli. En küçük panik bir kitle katliamına dönüşebilir. Tünel önünde reolar, askeri araçlar (40 kadar) ve askerlerden bir duvar var. İşçi kararlı, teslim olmaya hiç niyetli değil... Sloganlar daha gür çıkmaya başlıyor, "Haksız Savaşa Hayır" Protokol korteji yana çekiliyor. Ön safa geçen işçiler, barikatı göğüsleriyle yarıp geçiyor. Binlerce, onbinlerce insan sel gibi akıyor tünele, tünel patladı patlayacak. Tünel gebe, oğula hazır bir kovan... Nihayet ışık görünüyor ve oğuy veriyor tünel... Helikopter havadan görüntülüyor çıkışı... Alman, İngiliz, Hollanda TV'leri kamera omuzda koşturuyorlar. Yüzlerce muhabir, gazeteci slogan sesleriyle titreyen dağın bağrından fişkıran işçi selini izliyor, tarihe şahit oluyordu.

...

Mengen'e ulaştığımızda, korkunç bir tablo vardı. 4.000 nüfuslu Mengen, Devrek'in tam tersi soğuk bir yapıya sahipti. ANAP'lı belediye başkanı, önceden yapılan menfi propaganda (tanımadık erkeği e-ve almak İslam dininde günahdır) nedeniyle işçi sokakta kaldı. Kahveler lokantalar saat başı zam yapmaya başladılar.

Ş. Denizer'den telefon geliyor. "Görüşüyoruz, görüşmeler bitene kadar Mengen'de bekleyin..." Saat 14.00'te gelen bu telefon üzerine yürüyüş sorumlularını ve sendika yöneticileri yürüyüşü durdurdular. Sinir bozucu bir bekleyiş... Saat 17.00'ye doğru köprü önündeki ve E-5'e çıkan işçiler geriye getirildi... Sendikacıları ve işçileri uyardık... Hazır E-5'e çıkmışken geri gelmeyin, köprüde önlemler alınıyor. Tekrar E-5'e çıkamayabilirsiniz... Bu görüşmeler oyalama taktikleri, anlaşma olsa bile imza için Ankara'ya gitmelisiniz dedik. Sendikacılar adeta saldırıyordu devrimcilere, işçilere işçi olmayanları dinlemeyin, onlara kulak asmayın diyorlardı... (...) Karanlık çöktü, hava soğuk, Mengencililer işçileri misafir etmiyor. Sokaklarda öbek öbek meydan ateşleri yakıldı. Ateşlerin başında büyük halkalar halinde, türküler söyleyip bekliyoruz... Yürüyüşten parsa kapmak isteyen siyasi parti liderleri ve temsilcileri Mengen'e geliyor. D. Baykal on dakikalığına geldi ve gitti. Her halde kitleden ürktü. Mengen yolundayken H. Kutlu da gelip boyunu göstermişti.

Nihayet Ş. Denizer Bolu'dan döndü. Buz gibi rüzgar esti sanki. Ağzıları bıçak açmıyor. Herkes bir açıklama bekliyor. Nihayet Başkan açıkladı:

"Görüşme falan yok... Görüşmek için ön şart öne sürdüler... Yürüyüşü bitirin gelin dediler... Para filan veremeyiz. Teklifte sunmuyoruz, yürüyüş esnasında olabilecek herşeyden siz sorumlusunuz dediler."

Birden gök gürledi sanki, tüm işçi hep bir ağızdan "Hedefimiz Ankara, Geliyoruz Çankaya" "Çankaya Özal'a Mezar Olacak"...

Başkan yürüyüş komitesini (400 kişiden oluşan) toplantıya çağırdı. Mengen belediyesindeki bu toplantı sürerken, işçiler dışarda, "Ölmek var dönmek yok", "Gemileri yaktık geri dönüş yok", "Yağmur yağsada kıyamet kopsada yürüyeceğiz" sloganlarıyla temsilcilerin görüşmesini etkilemeye çalışıyorlardı.

Saat 21.00'e doğru başkanın belediye hopperlöründen sesi duyuldu.

"Canlarımız, bu gece Mengendeyiz... İstirahat edin (sokaklarda) yarın sabah size kararımızı açıklayacağız... Taşkınlık yapmayın, içinizde

Kavel

*İşime karım dedim,
karıma Kavel diyeceğim.
Ve soluğum tikenmedikçe
bu doyumsuz dünyada,
Güneşe karışmadıkça etim
Kavel Grevcilerinin
türküsinü söyleyeceğim.
Ve izin verirlerse
Kavel Grevcileri,
İzin verirlerse İstinyeli
emekçi kardeşlerim,
İzin verirlerse
Kavel Grevcileri,
Ve ben kendimi tutabilirsem
eğer sesimi tutabilirsem
O çoban ateşinin yandığı
yerde Kavel'de,
O erkeğe direnilen yerde,
Kavel'de
Karın altında nişanlanıp
dostlarımın arasında
Öpeceğim nişanımı
Kavel kapısında
Ve izin verirlerse
İstinyeli emekçi
kardeşlerim
İzin verirlerse
Kavel Grevcileri
İlk çocuğumun adını
Kavel koyacağım
H. Hüseyin Korkmazgıl*

Son bir ders; çıplak bedenle, çelik üzerine gidilmez. Maden işçileri, büyük yürüyüşlerine başlarken, haklıydılar, öfkeliydiler, kararlıydılar ve inatlıydılar. Onların bu özellikleri yürüyüş boyunca da kendini gösterdi. Sonuçta, Mengen Eskiçağ'da büyük bir polis-asker barikatıyla karşılaştılar. Barikat etten değil, çelikten bir duvar örmüştü aslında. Panzer ve tepeden tırnağa silahlarla donatılmış bir devlet gücüyle karşılaştıklarında işçiler durdular. Ve eylem burada kırıldı. İşçiler, inançlı, öfkeli ve kararlıydılar ancak, düşman da çelikten bir duvarla örmüştü. Çeliğe karşı çıplak bedenle savaşılmaz. Her halde madenciler bundan ders çıkarırlar ve aynı zamanda tüm işçiler de aynı durumdan ders çıkarmalıdır. İşçilerin haklı ve ekonomik istemli bir eylemini bile kanlı bir biçimde ezmek için, savaş durumuna geçen ordu-polis karşısında, işçi sınıfının kendi mücadele araçlarına sahip olması gerekir. Devrim ancak böyle kazanılır.

provokatörler var, onları dinlemeyin. Ben ne dersem onu yapacaksınız... Başkanı dinlemeyin... gibi muğlak, inançsız, korkak bir konuşma yaptı. İşçiler bu konuşmadan tedirgin olmuştu. Yarın ne olacağı belli değildi. İşçinin içindeki geri unsunlar sendikanın kararlarına uyacaklarını ifade ederken, işçilerin büyük bir bölümü bizi kimse geri döndüremez diyordu... İşyeri komite temsilcilerine güveniyorlardı. 400 kişiden oluşan bu komite temsilcileri grev boyunca hep işçilerin istemleri doğrultusunda karar almış inisiyatif sendika merkezine bırakmamışlardı.

Ateş başlarında sazlı-sözlü sohbetlerle sabahlamaya, o kavurucu soğuğa dayanmaya, o kavurucu soğuğa dayanmaya çalışıyorduk. Bir ara sendika yöneticileriyle sohbet ederken, belli belirsiz Biolu'da tehdit edildiklerini ima ettiler... Daha sonra fıslıtı gazetesi Kemal Türkler örneğinin hatırlatıldığını söylüyordu. Ateş başı sohbetlerinde işçiler gerçek dostlarının kimler olduğunu kavradıklarını, bizlere madenci baretlerini hediye ederek ifade ediyorlardı...

İşçiler Mengen'de oyalanırken, o gece sabaha kadar köprüye ve ormana askeri yığınak yapıldı. Ertesi gün 6 Ocak'ta köprüden kimseyi geçirmeyeceklerini işçiler oraya varınca anladılar. İşçinin önünde sendikacılar ve parlamenterler engel olmasa Dorukan Tünelinde olduğu gibi bu barikadı da işçiler aşardı. Ancak uzlaşmacı Denizer ekibi mücadeleyi göğüsleyemiyor, yürüyüşü nasıl bitireceklerinin hesaplarını yapıyordu. Yürüyüş sırasında 1. ve 2. gün iki işçi ölmüştü, köprü önünde bekleyiş uzadıkça, sınırlar gerginleşiyordu, işçinin her an ne yapacağı belli olmazdı. Çünkü işçinin direnci zayıflayacağına, hıncı ve kararlılığı büyüyordu... Barikatta ilk gece soğuk çok şiddetliydi, asfalt üzerinde (orman içi kuşatılmış) bekleşme, yol kenarı ateşleri, barınmaya yetmeyen battaniyeler, sonuçta bir bayan işçinin ölümünü hazırladı... Önce hasta falan dendi, sonra yoğun bakıma alındı denerek ölüm gizlenmeye çalışıldı. Sendikalar işçiyi ikna edemiyor. İşçi komite temsilcileri geri dönüşe karşı çıkıyordu.

7 Ocak günü de gergin bekleyiş, sloganlaşma, itişme kakışma içinde tüketildi... İkinci gece bir çok kişi donma tehlikesi geçirdi. Barikat gelen yardımları ve battaniyeleri de engelleyerek en temel insan hakkı olan yaşama hakkını yok etmek uğraşındaydı... Ordu ve polis iktidar politikası gereği, sendika uzlaşmacı mantığıyla işçileri geri döndüremeyince ileri işçileri (geri dönüşü engelleyen) gözaltına alarak direnişi kırmayı tek çıkar yol olarak gördüler. Mengen'de bekleyen kitle ile barikat önünde sağlıklı bir iletişim vardı. Anında barikat önünde tüm işçiler birikebiliyordu... Barikattaki grev kırıcılarıyla laflaştıkları, ve barikattan bir km. uzakta durmadıkları gerekçesi ile 201 kişi gözaltına alınca, sendika yeni bir atakla, geri dönme kararı çıkardı ve Zonguldak direnişi böylece bitti.

Türkiye sınıf mücadelesinde yeni bir sayfa açan bu direniş destanı sadece bitmekle kalmayacaktı. Bu direniş ile devam eden diğer işkollarındaki grevlerden de rahatsız olan iktidar, körfez bunalımını bahane ederek grevleri iki ay erteleyecek, zorunlu işbaşı sonrasında, sendikaları birer birer teslim alacaktı. Yürüyüş öncesi 64.000 TL. vermeye hazır olan iktidar, grevi kırdıktan sonra, taviz verme gafletine düşmüş GMİS'i daha da zorlayarak 47.000 TL. imza attırarak, 2.900.000 TL. net ücret için yola çıkıp dört ölü veren Zonguldak işçisini 1.100.000 TL. net ücrete mahkum edecekti.

Bu en yakın tarihimizde işçi sınıfımıza bir derstir. İşçi sınıfının kurtuluşu kendi ellerindedir.

(Devrimci Emek, Ocak-Şubat 1991, s.3 sayısından derlenmiştir)

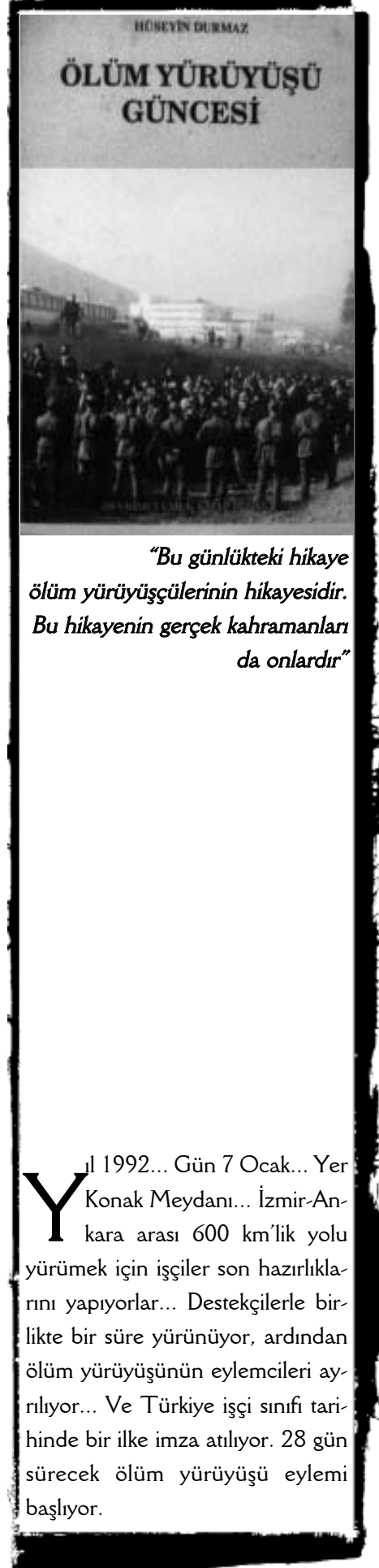
ölüm yürüyüşü güncesi

... İkinci Gün

Sabah hareket edileceği sırada, jandarma, yolu keserek yürütme-yeceğini açıkladı. İşçiler sınıf disiplinine uygun, kararlı bir şekilde asfalt yoldan dağa tırmanmaya başladılar. Jandarma barikati boşa çıkartıldı. Dağlardan yüreyerek, sloganlar atılarak devlet güçlerinin yürüyüşü engelleyemeyeceği gösterildi. 5 km'lik zorlu dağ engeli aşılrken işçilerde tam bir savaşçı ruhu ve kararlılığı oluştu. Tekrar yol kenarına gelinip yürünmeye başlandı. Yol jandarma ve çevik kuvvet barikatıyla kapatıldı. Uzun süre konuşma ve tartışmalardan sonra yürüyüşe geçildi. Jandarma barikatına yaklaşıncı kolkola girildi, sloganlar yükselmeye başladı. Herkes coşkulu ve kararlı bir şekilde jandarma barikatına dayandı. Tam bir çatışma ortamı doğdu. İlk barikat dağlardan yürüyerek aşır kararlılıklarını gösteren işçiler, jandarmayla göğüs göğüse. Yukarıda ise çevik kuvet duruyor. Jandarmalar gergin. Eller tetikte. İşçiler kararlı. Sloganlar sürüyor. Sendikacılar, arabaya biniyoruz deyince arabalara binilerek İzmir sınırı çıkılmak üzere hareket edildi. Arabada işçiler, neden yürümüyoruz? Arabaya binmek doğru değil. Eylemimizi yürüyerek başarıya ulaştırırız diyerek, arabaya binmenin yanlış olduğunu vurguluyorlardı. Manisa il sınırından girilince arabalardan inildi, yürüyüşe geçildi. Yürüyüşün coşkusu ve kararlılığı artmaya başlamıştı ki, yine polis barikatıyla karşılaştık. Turgutlu girişine yakın bir yerde durdurulduk. Polis, kesinlikle yürütme-yeceğini açıklayıp arabalarla Manisa İl sınırlarından çıkılmasını istedi. İzmir sınırından bile arabaya bindiğinde pişman olan işçiler kararlı bir tavır sergilediler. Bir saatlik oturma eyleminden sonra türküler ve halaylar başladı. Polis barikati önünde neşeli ve coşkulu ortam yaratıldı. Herkes coşkuyla halaya ve türkülere katılmaya başladı. Halay gittikçe coşkulu bir hal aldı, uzayarak polis barikatını aşır devam etti. Evet! Polis barikati halaylarla aşılyordu. Büyük bir coşku Polis tekrar harekete geçip halayın önünü kesti. İşçiler buldukları yerde halaya devam ettiler. Polis yürütmemekte kararlı görünüyordu. Oysa işçiler ölüm yürüyüşünü devam ettirmekte daha kararlıydılar. (...)

Beşinci Gün

Sabah saat 7.00 sularında yola çıkılıyor. Bugün yürünecek yol sürekli yokuş. Daha önceden yağın kar kalkmamış. İşçilerin tertip komitesine sunduğu öneriler doğrultusunda her saat başı 10 dakika mola verili-

"Bu günlükteki hikaye
ölüm yürüyüşçülerinin hikayesidir.
Bu hikayenin gerçek kahramanları
da onlardır"

Yıl 1992... Gün 7 Ocak... Yer Konak Meydanı... İzmir-Ankara arası 600 km'lik yolu yürümek için işçiler son hazırlıklarını yapıyorlar... Destekçilerle birlikte bir süre yürünüyor, ardından ölüm yürüyüşünün eylemcileri ayrılıyor... Ve Türkiye işçi sınıfı tarihinde bir ilke imza atılıyor. 28 gün sürecek ölüm yürüyüşü eylemi başlıyor.

Dörtlerin Gecesi

(Ateşin ve Güneşin Çocukları)

Bir ağıttır belki Ağrı'da Zilan deresi
Dersim'de Lac deresi bir kanlı şiir
Oysa bir destandı Diyarbakır kalesi
Ve Diyarbakır zindanında
Ateşle sevişen 'dörtlerin gecesi'

Ne ki zindan - ne ki tutsak olmak
Ne ki kavga - ne ki dağlarda
vurulmak

Bir sehpa da idam olmak ne ki
İhanet utancıyla yaşamak
var ya hani

Onursuzluğun lağım çukurunda
yok olmak

Üniformalı bir Dehak önünde
durmak

Ve beyninin içindekileri bir bir
kusmak

Sonra bir et yığınına dönüşüp
kalmak

İşte buydu Diyarbakır zindanında
yaşamak

Bir adam çoğalır bir başına
hücrelerinde

Yüreği Kawa'dadır gözleri Babek'te
Ateşler yanarken dağ doruklarında

İhanet zindan karanlığında kol
gezmekte

Kawa'lara Babek'lere bir
yandaş gerek

Bu zindan karanlığına bir ateş gerek
Çevrilen ihanet çarkını kırmak için

Ölümü göğüsleyecek bir
yoldaş gerek

Bir anda yırtılır zindan karanlıkları
Sessiz bir gürültüyle sarsılır

duvarlar
Patlar bir beyinde Newroz ışıkları

Adnan Yücel

yor. Ayakların şiş ve patlak olmasına rağmen hızlı bir tempoyla yürünüyor. Bugünkü günlük gazetelerde yer alan haberler okunuyor. 10 dakikalık molalarda bazı işçiler arkadaşlarının morallerini yükseltiyor. Şaka ve esprile riyle Maho ve Duran, şarkı ve türküleriyle Yurttaş, yürüyüşçüleri şenlendiriyorlar. Bugün yoldan geçen arabaların kornalı desteği daha da artıyor.

(...)

Bu sırada 200 km ilerde üç otobüsle gelen aileler otobüslerden inerek kortej halinde sloganlarla yürüyerek geliyorlar. İşçiler halayı bırakıp alkışlarla aileleri karşılıyorlar. Büyük bir coşku ve sevinçle aileler ve yürüyüşçüler birbirleriyle kaynaşıyor. İşçiler aileler ve çocuklar birbirlerini görmenin sevinciyle sarmaş dolaş olurken sevinç gözyaşlarının döküldüğünü görüyoruz. Yakalarda karanfiller, tekrar halay başlıyor. Şimdi halay daha coşkulu. Türküler söyleniyor, halaylar çekiliyor. Bir tarafta ise hasret giderilmeye çalışılıyor.

(...)

... İşçilerin çoğu çocuklarını okula gönderememişler. Çalıştıkları dönemde aldıkları ev eşyalarının senetleri ve taksitleri ödenememiş, ev kiraları da ödenemediği için evlerden çıkarılıyorlar. Bir çoğunun senetleri protesto olmuş, evlerine haciz gelmiş, perişan olmuşlar. ... Artık çocuklar babalarından çikolata istemiyorlar, şeker istemiyorlar, balon da istemiyorlar, çevrelerindeki arkadaşları gibi yeni elbise aldırılmayı istemiyorlar, güzel oyuncaklar, güzel yerlerde gezip eğlenmek istemiyorlar. Çocuklar babalarının işten atıldığını biliyor, hayatın zorluklarını en derinden yaşıyorlar. Bir tek babalarının işe dönmesini istiyorlar.

Ondokuzuncu Gün

...

Sabah Ankara'ya 186 km mesafede yürüyüş başlıyor. Artık Ankara'ya vardık sayılır diyor işçiler. Uzun zamandan beri gece kaldığımız yerlerde sular donmuş durumda. Sular olmadığı için temizlik yapmakta zorluk çekiliyor.

Bugün hava çok soğuk. Sakal ve bıyıklar yine buz tutuyor. Yürüyüşçülerden bir kişi ayağı plantinli olduğu için zorlukla koltuk değnekleriyle yürüyor. Öyle bir kararlılık var ki, ayağı platinli olan işçi, tehlikeli olmasına rağmen, arkadaşlarını yalnız bırakmamak için yürüyüşü sürdürüyor.

...

28 gün süren ölüm yürüyüşü eyleminden küçük bir kesit sunmak istedik... Diğer günlerin hikayesini merak ediyorsanız, Ölüm Yürüyüşünü muhabir olarak takip eden Hüseyin Durmaz'ın hazırladığı Devrimci Emek Kitap Dizisi içerisinde yayınlanan Ölüm Yürüyüşü Güncesi'ni okumanızı öneririz. Baskısının tükendiğini bildiğimiz bu güzel çalışmanın yeniden yayınlanmasını Önsöz adına bekliyoruz.

Dondurucu soğuk altında yürüten işçiler

Uzun bir zamandır onları burjuva basın yayın kanallarında sık sık görüyoruz. Bazen bir altın madenine, bazen nükleer santral projelerine, bazen baraj planlarına bazen de yaşadığı alanı çöp dökme sahası yapmak isteyenlere karşı yürürken görüyoruz onları. Bazen, en önde kadınlar ve ellerinde süpürgeleriyle "Ankara'nın çürümüşlüğü" süpürüyorlar, bazen kamuoyu yaratmak için ellerinde çapalarla boğaz köprüsünde, bazen de istiklal caddesinde İstanbul'u süpürür temizlerken buluyoruz onları. Onları Samsun'da Ordu'da sıkılmış yumruklarla görürüz, Bergama'da etekleri taşlarla dolu, dirgen ve bahçe belleriyle üstüne üstüne giderken kolluk güçlerinin. Daha şimdiden yüzlerce anlamlı kareyle zihinlerimizde yer etmiş durumdadır. Greenpeace ya da başka benzeri bir şeyden bahsetmiyoruz. Hayır bunlar bizim yaşadığımız topraklarda yaşayan, bu toprakları işleyen köylülerdir. Batman'da Hasankeyf'i kurtarmaya çalışıyor kültür ve tarihlerine sahip çıkıyorlar. Artvin ve Dersim'de doğayı kurtarmaya çalışıyorlar. Karadeniz'de yol inşasını ve çöp alanı projelerini engellemeye çalışıyorlar, Mersin Akkuyu'da nükleer santrali, Bergama'da siyanürcü altın madeni şirketini. Görülüyor ki, bunlar hiçte Yeşilçam filmlerindeki köylüler gibi değil. Şener Şen ve Kemal Sunal tiplerindeki köylüler çoktan yok oldular. Bey, paşa, ağa karşısında boynu bükük el pençe divan duran köylülük dönemi tarihte kalmıştır. Mücadelelerin yoğun seyri ve kapitalizmin korkunç yıkıcılığı doğa ve insan üzerindeki sömürsü- bu kitleyi de değiştirdi. Şimdi bu eylemci köylüler koca bir bütünün parçası, mücadelenin bir bileşenidir, devrimin bir parçasıdır.

Son yıllarda Yatağan Termik Santrali çok sık gündeme geliyor. Zira bu kasabada zehirli duman çökmesi nedeniyle nefes almak bile imkansız hale gelebiliyor. Ama biz bu çalışmamızda herkesin bildiği bir şeyi bir kez daha tekrarlamayacağız. Yatağan şöyle zehirli böyle zararlı demekle iş bitmiyor. Zaten bunu artık herkes biliyor. Bugün Yatağan, ölüm, kirli hava, pis su, zehirli gıda ve kanser diyarına çoktan çevrilmiştir. Bu gerçeklik belleklerimizde capcanlıdır çünkü bu vahşet hala sürüyor. Burada yeri gelmişken söyleyelim. Evet, Yatağan'da şu anda hava kirliliğini ölçmek için bir cihaz var. Fakat bu cihazın yüksek bir yere konması gerekirken dar bir sokakta kuytu bir köşede yani havanın "en temiz" olduğu yerde "hava temizdir" raporları vermeye devam ediyor. Bu durum sistemin insana verdiği önemin çarpıcı bir örneğidir. Doktorların kendi ölçüm ve araştırmalarına göre hava kirliliği, bu cihazın gösterdiğinden 20 kat daha fazla. Şunu da hatırlatmakta fayda var; gezegenimizi en çok kirleten dört şirketin sahibi General Motor'dur. Ama aynı zamanda General Motor hava kirliliği ölçüm cihazları üretiminde dünyanın en büyük şirketlerinden birine de sahiptir!... Bugün burjuvazi özetle şu savunmayı yapıyor, öldüren Yatağan değil, kanserdir, sağlıksız gıdalardır, pis sulardır. Yatağan, Bergama ya da Akkuyu elbette her biri ayrı ayrı ele alınmalı, fakat biz bu çalışmamızda hareketin genel anlamı üstünde duracağız.

Eylemcileri toprak emekçisi olan tüm bu hareketlenmeler, salt çevreci bir hareket değildir. Tüm bu hareketler (Bergama köylüleri, Akkuyulular, Batmanlılar vb vb) kendi içlerinde demokratik öz içten içe sürekli gelişiyor. Evet Bergama'da, Munzur'da, Batman'da, Karadeniz'de, birbirleriyle bağı

Ve 1 Mayıs 1977'de gerçekten işçi sınıfı zaptetti kızıl meydanı, Taksim'i, 1 Mayıs alanını... AKM duvarına asılan işçi pankartı yüzbinlerin a-kışına tanıklık etti... Sanki onun iki yana açılı kollarının arasından giriyorlardı alana... o ne muhteşem bir an... o ne muhteşem bir duygu seli...

"Yürüyor o yürüyor

Açık geniş adımlarla

arşınıyor yolları

Ağır iki balıoz gibi

sallanıyor kolları

Kıllı göğsü bir kalkan gibi

kabarık"

Kızıl bayrakların dalgalandığı

Taksim meydanına yüzbinler

akıyordu

Hepsi birbirine benziyordu

Ve hepsi de

Türkü çağırıyorlardı

Türkü çağırıyorlardı

İlkbahara dönük

*Geçmişin cileli günlerine
selam olsun*

Yetmişyedinin Mayıs

Zulümler

Ve hiçbirşey

Hiçbir şey

Yıldırıyor onları

Geliyorlar

Geliyorlar

Geliyorlar adım adım

Bilek bilek

Yere toprağa basarak geliyorlar

Makinist babamın altında

ter taneleri

Öptüğüm üstüplü yağlı elleri

Ve çakır gözleriyle dikilmiş

karşıma

Kocaman olmuş

Gülüyor

Bir renkli kıyamet üstümüzde

Kimsenin bugüne görmediği

Daha çok göreceğimiz

Taksim

Bir mayıs alanı

Gelecek güzel günlere gülüyor

Gözlerimizden bayrak ve

bulutlar geçiyor

İçimiz bir ışık seli

Bastığımız yer toprak

Ve yollar

Akın akın bayramla dönen

İnsanlarla dolu

Şarkı söylüyorlar

Umut taşıyoruz kucaklarımızda

yanırlara

Bu bizim olan memlekemiz

Bu bizim olan dünya

Müştak Erenus

olmayan, tek merkezi bir yapısı bulunmayan, parçalı, dağınık olan bu hareket genel bir eğilim halini almıştır. Ve gözle görülmeyen güçlü iç bağlantılara sahiptir. Bu bağları eylemlerin içeriği ve biçimi oluştururken, mevcut kapitalist üretim tarzı da bu bağların oluşması için zemin hazırlıyor.

Meselenin sadece bir çevre meselesi olmadığını daha önce de söylemiştik. Çünkü maden ya da baraj inşaatı korsorsiyumu veya altın madeni şirketi bu insanların yaşamını yok ediyor. Maden şirketi siyanürle altın çıkarırken, insanların veya doğanın zehirlenmesi "kazara" veya "yan etkiyle" yani önceden hesapta olmadan ortaya çıkan şeyler değil, hayır, söz konusu şirket böyle olacağını işin ta en başından biliyordu. Sonuçta bu şirketler havayı, içme ve sulama suyunu, toprağı vb. zehirliyorlar. Bu kirlenmiş zehirli topraklarda üretim yapılamayacağı için toprağa bağlı üretim yapan bu insanlar üretimden, hayattan koparılıyorlar. Suyun ve toprağın zehirli olduğu yerde köylü nasıl yaşayabilir ki? Nasıl ayakta kalabilir? Üstelik üretim yapamadıkları için ne paraları vardır ne de gidecek başka bir evleri. Birde bu insanlar kötü koşullardan dolayı çok sık hastalanıyorlar, tedavi ise uzun süreli ve çok pahalı. Yalnızca bu yanılla bile sorun, toprak emekçilerinin hayat mücadelesidir, bu bir yaşam kavgasıdır.

Onlar bu ülkenin vatandaşlarıydılar. Çok fazla okuyamamışlardı. Belki bir kaç lise mezunuydu, bir kısmı ortaokul, çoğu ise ilkökul mezunu. Ama bir şey biliyorlardı, bunu önceden ezberlemişlerdi "yasalar önünde herkes eşittir." Ama çok geçmeden, itildiler kakıldılar, hakaretlere uğradılar, saf yerine konuldular, kandırıldılar ve joplarla, dipçiklerle tanıştılar. Velhasıl "kazın ayağının hiçte öyle olmadığını" gördüler.

Hukuk mücadelesi başlattılar ve mahkemelere başvurdular, Nükleer atıktan, baraj inşaatından, siyanürden ve zehir saçan bacalardan davacı oldular. Bin türlü oyalamanın ardından nihayet davaları açıldı ve mahkeme inceleme için "bilir kişi" atadı. Böylece bu insanlar bu "bilir kişilerin" çok geçmeden büyük şirketlerin kişileri olduklarını anladılar. Ve başladılar dürüst bilim adamı aramaya, buldular da, böylece suyun, havanın ve toprağın zehirlenmiş olduğunu nihayet ispatladılar. Şirketler mahkemeleri "ikna" edince, daha üst mahkemeye başvurdular. Ama şirketler bunları da "ikna" etti. O zaman da bu köylüler kamuoyu kartını kullanmayı öğrendiler, ki bu sayede kaybettikleri yüzlerce davaya karşı bir kaçını kazanabildiler. Fakat kazansalar bile şirketler çalışmaya devam etti. Bu süreçte bürokrasiyi tanıdılar. Tabi kendi bildikleri "devletleri"ni de. Dahası yasaların hiçbir şey, şirketlerinse herşey olduğunu gördüler. Karşılarındakiler hiçte öyle yenilir yutulur firmalar değildi, her biri ya direkt uluslararası bir tekeli ya da böyle bir tekelin işbirlikçisi, bu nokta önemliydi ve bunu onlar da gördüler, farkına vardılar. Artık uluslararası bir düşmanla karşı karşıya olduklarını biliyorlardı. Bu nedenle IMF ve DB gibi uluslararası emperyalist soygun araçlarına karşı çıkıyorlar.

Ve artık bürokratik yozluğu ,kapitalist çirkefligi parlamento binasında "süpürgeli süpürme eylemiyle" teşhir ediyorlar. Kültür birikimleri değişiyor, bilgileri artıyor. Bunu yapan "bunlar çürümüş, bu yozluğu süpürüp atalım" diyenler, düne kadar kendi küçük dünyalarında yaşayan köylülerdir. Bugün ise onlarca ve yüzlerce eylemleriyle sistemin karşısına çıkıyor ve onun güçleriyle çatışmalara giriyorlar. Elinde dirgen ve etekleri taşlarla dolu bu köylüler kapitalizmin mezar kazıcılarının müttefiki yani devrimimizin kollarından biridirler.

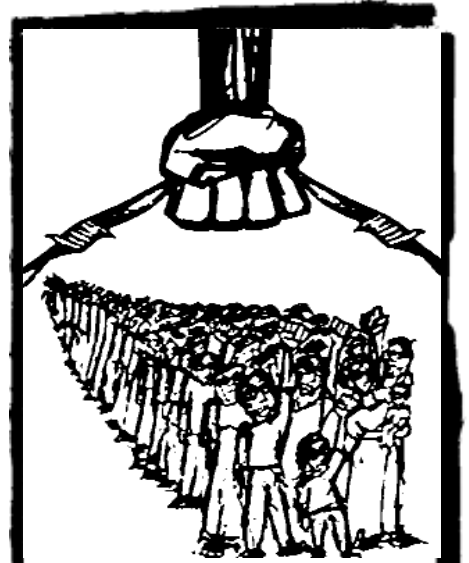
Bugün tekeli kapitalist sistem, emperyalizme bağımlı ve dahası ona muhtaçtır. Öyle ki köylülerin yaşamlarına yönelen bu şirketlere ve onların uluslararası pozisyonlarına baktığımızda. Rahatlıkla diyoruz ki toprak emekçisinin hayatını yok eden bu saldırı uluslararası bir yan taşıyor. Bu nedenle buna karşı mücadele anti-kapitalist, anti-emperyalist, evrensel bir öz ve biçim taşımaktadır. Sorun ancak böyle ele alınıp değerlendirilirse doğru sonuçlara

ulaşılır, aksi halde çözüm bulunamaz. Zira sorunun kaynağı ne tek başına zehir saçan bir santraldir, ne siyanür yayan bir maden şirketi ne de tarihi silme amaçlı Hasankeyf barajıdır. Sorunun kaynağı emperyalist ilhaktır, sistemin burjuva işbirlikçi yapısıdır. Sorun böylesine sistemselken, reformcu, sistem içi çözümlerle çözülemez. Tam aksine emperyalist tam ilhak süreci, doğayı ve ona bağlı üretim yapanları yıkıma uğratmaya devam edecektir. Bu süreç mahkemelerle, hukuk yoluyla vb. durdurulamaz, tam aksine zaman kaybına neden olacağı için, yıkımın boyutları genişleyecek ve dahası hızlanacaktır. Tersine bizzat yasalarda bunun için gerekli açık noktalar önceden düşünülmüş ve konmuştur, bu da yetmezse mahkemeler "ikna" edilir, olmadı yasa değiştirilir. Hatta daha uç örnekleri vardır. Latin Amerikada askeri darbelerin arkasında olan en büyük şirketlerden ikisi Unuted Fruit ve Fruit Company'dir. Bunlardan sonra da tarım ve kimya şirketleri geliyor. Tabi General Motors, o daima en başta ve bizzat faşist cuntacılar kutlama mesajı yollayacak kadar alçaktır. Ama elbette bunun bir çözüm yolu var. İşte Küba devrimi bunun en güzel örneğidir. Emperyalist bağımlılığa yani köylülüğü, toprakları ve doğayı yok eden sermaye barbarlığına bir son verdiler. Üçüncü bir yol neden arayalım ki. Sosyalizm bu konuda göz kamaştırıcı başarılı örneklerle dolu. Kapitalist ilişkileri değiştirmeden hiçbir yasa bu şirketleri durduramaz. Zira bu şirketlerin hükümetler ve yasalar üstü bir konumları vardır.

Bir kez daha söylenmelidir ki burjuva sistemin asıl karşıtı onun mezar kazıcısı proletaryadır. Proletarya kendi başarısı için müttefikleriyle dayanışmalı ve ittifak içinde olmalıdır. Bu proletaryanın görevidir, onun tarihsel misyonu bunu gerektiriyor. Kapitalizmin bu denli geliştiği zamanda işçi sınıfı dışında köylülük -ki oda bütün değil sınıflara bölünmüştür- ne mücadelede öncü olabilir ne de kendi yıkımını durdurabilir. Köylülerin kurtuluşu işçi sınıfıyla birlikte mücadeleden geçiyor. İşçi sınıfı devrimin müttefiklerini, kollarını kendi öncülüğünde birleştirmek zorunluluğuyla artık yakıcı olarak yüz yüzedir. Şu ana kadar toprak emekçileriyle ciddi bir dayanışma eylemi yapamamışsa bu proletaryanın kendi zararınadır. Elbette sosyal reformistler ve burjuva sendikacılar her konuda olduğu gibi bu konuda da bir engel. Fakat işçi sınıfı bunları aşarak bu dağınık haldeki eylemlere sağlam bir bütünlük kazandıracaktır. Bu tercih sorunu değil bir zorunluluktur. Bu bilinci işçi sınıfına devrimci proleterler taşımaktadır. Eğer bu bir tercih değil bir zorunluluksa o halde bu bizim yani devrimci proleterlerin, proletaryanın devrimci sınıf partisinin görevidir.

Daha düne kadar içinde bulunduğu koşullar nedeniyle kültür ve eğitim açısından toplumun en gerisinde bulunan bu insanlar, bugün, duruş ve pratikleriyle artık birçok kesimden fersah fersah ileridirler. Kapitalizm onların küçük mülklerini yok ederken, köylüyü çepeçevre saran sağır-sessiz duvarları tuzla buz etti... Evet bu duvarları sistemin kendisi yıktı. Zehirli dumanlar, kimyasal atıklar, kirlenmiş topraklar, mikrop saçan sularda, binlerce ve binlerce kanser ve astım hastasıyla, sistem bu insanları bu hale getiriyor. Yıkılan hayatlar, mahkemeler, bürokrasi, sıkılı yumruklar, yabalar, kürekler, jop darbeleri vs. vs. vs. ve işte onlar ayağa kalkmış durumdadır. Çoktan genel bir hareket halini aldılar. Yaşayarak öğrendiler, hala da öğreniyorlar, tek başlarına bu sistemi de değiştiremezler. Ama bir öz, bir eğilim taşıyorlar. Bu eğilim, onları diğerleriyle aynı noktaya taşıyor, aynı cephenin içine, yani memurların küçük üreticilerin, beyaz yakalılardan, öğrencilerin ve tabi işçi sınıfının yanına. Bu nokta iktidar mücadelesidir. Devrimci proletarya bu bilinci taşıyıp onlara önderlik edecektir.

Kirlenen, zehirlenen, ölümlerle dolu bir doğa ve mahvolan yaşamlar mı? Yoksa doğa ve insanın uyumuna dayanan sosyalizm mi? Tercih ölüm veya hayattır. Herşey artık böylesine açık, sert ve keskindir.

Yürümek

yürümek;
yürümeyenleri arkasında
boş sokaklar gibi
bırakarak,
havaları boydan boya yarıp
ikiye
karanlığın gözüne bakarak
yürümek..

yürümek;
dost omuzbaşlarını
omuzlarının yanında
duyup,
kelleni orta yere
yüreğini yumruklarının içine
koyup yürümek ..
yürümek;

yolunda pusuya yattıklarını,
arkadan çelme attıklarını
bilerek yürümek ..
yürümek;
yüreğinden gülerekten
yürümek ...

Nazım Hikmet Ran

Atilla Oğuz

röportaj

Ruhan Mavruk: Mitolojik öğeleri iyi kullanan, halkların bin bir motifli kültürünü aydınlık bir görsellik anlatan bir şairsiniz. Şiirleriniz hangi damarlardan beslendi? Özde ve biçimde neler yapmayı hedeflediniz?

Atilla Oğuz: Evet mitolojik öğeleri sıklıkla şiirlerimde kullanıyorum ve bunlar şiirime belli bir görsellik kazandırıyor, bunların içerik, biçim ve özde ekinel bir harmoni oluşturduklarını düşünüyorum. Bu öğelerle benim şiirlerimde ne yapmak istediğimin ip uçlarını okura yansıtacağımı sanıyorum.

Şiirlerim geniş ve zengin bir coğrafyadan besleniyor, bu coğrafya Anadolu, Mezopotamya, Mısır uygarlığı ve Girit adasıdır. Girit adası dolaylı olarak Yunan uygarlığıdır. Girit ve Yunan uygarlığı üzerinde kafa karışıklığına meydan vermemek için kısa bir açıklama gereği duyuyorum. Yunan uygarlığı bir çoğumuzun da bildiği gibi Mısır ve Mezopotamya, Anadolu ve özellikle Minos (Girit) uygarlığı üzerinde inşa edilmiştir. Tarihler boyu halklar birbirlerinden etkilenecek ve etkileyerek gelişmişlerdir, bunda bir sorun yok, benim bunu belirtmemdeki amacım ışığın ilk kaynağına dikkat çekmek ve mümkün olduğunca kullanmak.

Ben söylenceleri önemserim, çünkü onlar bize geçmiş halkların yaşam biçimlerini ve gelecekle ilgili düşüncelerini taşırlar. Bütün uygarlıkların dayandıkları güçlü söylenceleri vardır. Şiirlerimi mümkün olduğunca söylene tarihininde öteleryle ilişkilendirme çabası içindeyim. İnsanlığın ilk atası sayılan Habilis'lerle, günümüzden yaklaşık altı milyon yıl önce yaşama sevinci içinde olan bu insanımsıları da şiirin serüveni ve şiirin ilk insanların nefes alıp vermeleriyle hayat bulduğunu düşünüyorum.

Önce insan, bedeninde beden diliyle hayatı şekillendirmeyi başardı. Coğrafyanın doğal engebeleriyle karşılaşan beden, çeşitli seslerle iletişim kurmaya başladı. Seslerin önemi artmaya ve zorunlu bir şekilde gelişmeye başladı. Doğa insanı yarattı. İnsan doğaya kafa tutmaya başladı. İsyen şiirleri, ateşliyordu insanın sıcak yüreğini, henüz bir adı yoktu. Her şey hayata biraz daha sağlam tutunmak adına yapılyordu.

Şiir yerkürenin üzerinde, coşkun bir nehir gibi akmaya devam ediyor. İnsan toplulukları gelişip serpiliyor ana karanın üzerinde. Farklı coğrafi koşullarda şiirler farklılıklar göstermeye başladı. Doğal olarak fiziksel farklılıklar ve farklı sesler başka renklere büründüler. Ama şiir fiziksel farklılık, ses ve renk dinlemiyor, coştukça coşuyor yer kürenin üzerinde

İnsanlık hızla ilerlemeye devam ediyor.

Araziler ekinlerle dolup taşmaya başladı. Evcilleştirilen çeşitli hayvanlardan sürüler çoğaltıldı. Tarih sahnesinde tanrılar belirlemeye başladı. Çoban tanrıları belki de insanlar için en önemli tanrılarıdır. İnsanlar bu kadarıyla yetinmeyip daha bir çok tanrıyı da yarattılar. Yerkürenin üzerinde şiirin coşkun akışı hiç durmadan azgınlaşarak akmaya devam ediyor.

Çeperler çekildi, komşu kabileler düşman ilan edildi. Devlet doğdu nur topu gibi, maşallah diyemediler tabi ki, henüz inşallah maşallah yoktu. Serpilip gelişmeye başladı bir çok şeye sahip olma duygusu ve içinden bir canavar yarattı hala insanlığın başına bela olan. Şiir çeperlere sığmıyor ve bireylerin yüreklerine giriyor, aşk

Şiir yerkürenin üzerinde, coşkun bir nehir gibi akmaya devam ediyor. İnsan toplulukları gelişip serpiliyor ana karanın üzerinde. Farklı coğrafi koşullarda şiirler farklılıklar göstermeye başladı. Doğal olarak fiziksel farklılıklar ve farklı sesler başka renklere büründüler. Ama şiir fiziksel farklılık, ses ve renk dinlemiyor, coştukça coşuyor yer kürenin üzerinde

yükseliyor masmavi gökyüzüne doğru. Sevdalar boy atmaya başlıyor, bu arada devlet büyüdükçe büyüyor ve kendi çocuklarını yemeye başlıyor. Şiir keskinleşiyor, saflaşıyor insanlar, iki temel tarafa ayrılıyorlar. Şiir akıyor zulmün üstüne, sırça saraylarını dövüyor, fabrika bacalarında tütüyor, alanlarda haykırıyor. Tarlalarda ekinleşiyor başak başak bereketleniyor insan yüreği. Yarınlar önemseniyor, kavgası veriliyor, çoğalarak her an her zaman. Şiirin coşkun akışı bentlerini yıkıyor, çatallaşıyor, farklı kamplara bölünüyor. Kimi mevcut durumu koruma telaşında, kimileri de asil niyetlerini saklayarak aynı kanala su taşıma derdinde.

Onurlu insan yüreği de korkusuzca eşit ve özgür bir toplum yaratma ve yerkürenin üzerindeki sınırları yıkıp insana yarasız bir dünya yaratmak için imgelerini seferber ediyorlar, nice baskı ve işkenceleri göze alarak, Ama durmadı nehrin coşkun akışı, her dönem artarak çoğalıyor.

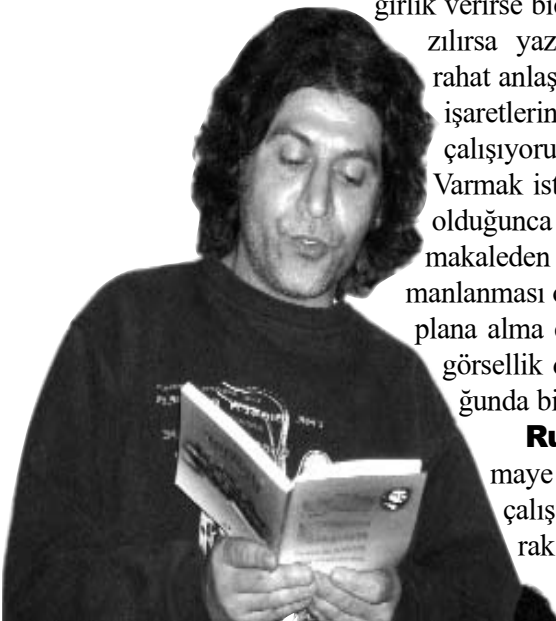
Evet Anadolu'da yaşama savaşımı içinde olmak büyük bir zenginliktir. Bu zenginliği mümkün olduğunca şiirlerimde kullanmaya çalışıyorum. Ancak bu ekinsel zenginliği kullanırken, ötekini yaratmadan, mümkün olduğunca öz kültürlerin gelişimine katkı sunmak ve halkların kardeşliği ekseninde kaynaştırıcı ve geliştirici rol oynaması için çaba sarf ediyorum. Farklı etnik kökenlerden, farklı dinlerden ve mezheplerden insanların birlikte kendilerini öz kültürleriyle ifade edebilecekleri sınıfsal bir kültür zemini yaratmak. Ulusal büyüklükteki etnik grupları keskin hatlarla sınıf temelinde çekmek yerine ulusal değerlerini uygar bir çizgiye yükseltmelerine katkı sunulmalıdır. Ulusal süreç tamamlandıktan sonra, sınıfsal imgeler ağırlık kazanmalı diye düşünüyorum.

Ruhan Mavruk: Öz ve biçimde neler yapmayı hedeflediniz?

Atilla Oğuz: Şiirde öz, şairin özüyle ve içerikle örtüşen tutarlı bir çizgide olmalı. Şiir şairin aynası olmalı, okur şiirle şairi özdeşleştirmelidir. Bu durum şairin şiirle ne yapmak istediği ve ne maksatla yazdığıyla alakalıdır. Eğer şair şiiriyle yeni bir dünyaya açılan bir yol çizmek istiyorsa şiirin özüne kesinlikle şairin dünya görüşü damgasını vurmalı, yani şairin özü ve sözü bir olmalı, bunu sözü ve eylemi olarak da düşünebiliriz. Özde şiire sığınıp tarihi gerçeklerden kaçmak, olayları muğlaklaştırmak, öngörüyle törpülemek yerine, tam tersine şiirle mümkün olduğunca okuru estetize ederek çok bilgi taşımak gerekir, bu da şiirde güçlü bir öz gerektirir. Bu öz şairin kuşanmış olduğu felsefesi ve kurmak istediği, kavgasını verdiği dünyasıdır diye düşünüyorum. Aksi takdirde şiire sığınıp sorumluluktan ve zorluklardan kaçmak olası bir durumdur. Ancak burada yanlış anlaşılmayayım, şiiri saf bilgilerle veya sav sözlerle üretme yanlış değilim. Mümkün olduğunca estetize edilmiş, sanat diliyle ve tabi ki imgelerle yazılmalı. Öz, biçimle ve içerikle paralel olarak, iç içe geçerek ilerlemeli. Şiirde biçim oluşturmak, var olan biçimleri harmanlayıp kendi biçimini yaratmak, sanırım her şairin yapmak istediğidir ancak bu o kadar kolay değil, mevcut biçimlerle başlayan şiir serüveni, şairin gelişimine bağlı, yavaş yavaş kendi biçimine doğru evrilmeye başlar. Bu yol şairin şiire biçtiği role göre önem kazanır, şair içeriğe ağırlık verirse biçimle fazla meşgul olmayabilir. Ancak şiir hangi kaygıyla yazılırsa yazılsın kendine özgü bir biçim oluşturur. Biçimde şiirimin daha rahat anlaşılabilmesi ve anlam kaymalarını önlemek için nokta ve virgül işaretlerini kullanmaya dikkat ediyorum, kırık dizelerle şiirimi örmeye çalışıyorum. Ancak biçimde yaratmak istediğimi henüz yaratamadım. Varmak istediğim noktaysa, şiirde var olan bütün biçimlerden mümkün olduğunca sıyrılıp daha çok bir makale gibi ancak görsellikte ilk bakışta makaleden ayrılır nitelikte olmalı. Bunu şiir ve makale biçimlerinin harmanlanması olarak da düşünebiliriz. Kısacası şiirde görselliği biraz daha ön plana alma çabasıydım tabi ki bahsettiğim görsellik sinema benzer bir görsellik değil, ama bakıldığı ve okunduğunda okurun düşsel yolculuğunda bir sinema filmi veya bir tiyatro sahnesi resmedebilmeli.

Ruhan Mavruk: Çoğu şair giderek apolitikleşiyor, emek-sermaye çelişkisi, halkların kimliği üzerindeki baskılar unutturulmaya çalışılıyor. Siz kalemi ve yüreği aynı safta duran genç bir şair olarak bu konuda neler söylemek istersiniz?

Atilla Oğuz: Bu sorunuza daha önce Önsöz dergisinde

yayımlanan “Şiirin Tarihi Kökenlerine Dair” yazımdan kısa bir alıntı yaparak başlamak istiyorum. İnsan usunda şiir en eski estetik haz duyulan şeydir. Toplulukların ya da geniş anlamıyla halkların ilk yazınsal unsurlarında şiiri ayrı bir edebiyat türü olarak görmüyorsak, şiirin bütün edebi varlıkları kendi bünyesinde barındırdığındandır.

Şiiri hayatın merkezinden çıkarıp, özel amaçların merkezine koyanlar doğal olarak apolitikleşirler. Şiiri insan ve insanın içinde yaşamakta olduğu doğayla birlikte, insanın ve doğanın devinimini de dik-kate alarak sentezlersek şiir ileri bir toplum yaratmada etkin rol oynar. Şiiri saf duygu ve kuru güzellik olarak ele alanlar siyasetten, ekonomiden, tarihi geçmişten ve güncel olaylardan soyutlayarak şiir adına, halk adına sorumluluk almaktan, misyon üstlenmekten kaçınırlar.

Bu yakıcı soruna, günümüzden yaklaşık olarak beş bin yıl önce Mezopotamya bölgesinde yaşamış olan Sümerli şair Ludingirra'nın şiire bakışıyla kısa ve net bir cevap alalım; “biz, şiiri bilgileri öğreten, onları kuşaktan kuşağa aktaran bir bağ olarakta görüyoruz”. Beş bin yıl önce yükselen bu sese, bugün maalesef sizinde belirttiğiniz gibi bir çok şair kulak vermiyor. Bu soruna yalnızca şairler üzerinden bakmamak lazım, bunun en güçlü ayağı sistemin kendisidir. Sistemin dayattığı yoz kültüre karşı felsefi ve ideolojik donanımları zayıf olan sanat üreticileri rahatlıkla popülist eğilimler içerisine girebilirler. Emperyalizm ve kapitalizmin, yoz ve yıkıcı kültürüne karşı, sağlam kalkanı ve kargısı olmayanlar onun tutsağı olmaktan kaçınamazlar. Emek-sermaye çelişkisi ekseninde, sınıfsal tavrı net olmayan şairler, tarihin karanlık arka sokaklarına savrulmaktan kurtulamazlar. Bu şairler doğal olarak kaçışın, teslimiyetin şiirlerini imgeye, estetiğe, neye sayarsanız sayın, sığınarak yaşamsal gerçeklerden koparlar. Oysa şair sorumluluklarını sonuna kadar savunan olmalıdır ve duruşu net olmalıdır.

Ruhan Mavruk: Şiir nasıl girdi dünyanıza, niçin şiir?

Atilla Oğuz: Şiir hayatıma cezaevi döneminde girdi. Farklı fraksiyonlardan devrimci yoldaşlar bir arada, kısmen komünal bir hayatın içinde yaşama sevinci içindeyken, çeşitli sosyal etkinlikler düzenledik, bu organizasyonları yapmak içinde bir kültür komisyonu oluşturduk, yoldaşlarımızın deyişimiyle “kültürsüz kültür komisyonu”, bu kültürsüz kültür komisyonu ile çeşitli skeçler ve felsefe çalışmaları yapıyorduk. Bu çalışmalardan hatırı sayılır bir zaman kalıyordu bize, bu zaman içerisinde şiir denemeleri yazmaya başladım, onları da arama adı altında yapılan talanda yitirmiştim. Ondan sonra tam dört yıl bir daha şiir denemeleri yazmamıştım. Niçin şiirse, belki de kendimi kolay ifade edebileceğimi düşünmüyordum ve şiir bir kez bulaşmıştı bir daha şiirsiz soluklanamaz oldum.

Ruhan Mavruk: Bu dönem üzerinde çalıştığınız bir yapıt var mı? Anlatır mısınız?

Atilla Oğuz: Evet üzerinde çalışmakta olduğum bir yapıt hatta birkaç yapıtım var. Öncelikle öykü denemelerimin olduğunu da söyleyeyim. Uzun süreden beri üzerinde çalışmakta olduğum bir tarihi anı roman denemem var. İçeriğinden kısaca bahsedeyim, insanlığın Doğu ve Güney Afrika'dan dünya üzerine yayılışını ve Anadolu üzerindeki uygarlıkları konu ediniyor. Bu romanın tarihi kısmını oluşturuyor. Anı bölümüyse umut yolculuğuna çıkan dört kafadarın Atina yolculuklarıdır. Edirne'nin Meriç ilçesinden Meriç nehrini botla geçip Yunanistan'ın sınır kasabası Sofi'ye varırlar, Sofi'de yakalanırlar ve üç gün gözaltında kaldıktan sonra tekrar gittikleri yoldan sınır dışı edilirler. Romanın örgüsü, umut yolcularının aralarında yaptıkları sohbetlerle tarihin derinliklerine doğru gidilir. Nihayetinde terk edilen Anadolu topraklarında binlerce yıl sonra son bulur yolculuk.

Bunun dışında, ben onları portre veya destanımsı, uzun soluklu şiirler olarak adlandırıyorum, bunlardan kısaca bahsedecek olursam Şeyh Bedrettin'i ve kısmen dönemini kapsayan bir çalışma, yine aynı formatta işçi sınıfını anlatan bir çalışma, Diyarbakır merkezli Doğuyu anlatan bir çalışma ve sıradakilerde Mustafa Suphi, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya, Deniz Gezmiş, Erdal Eren, yine bu formatta çeşitli uygarlıklarında şiirlerini yazmayı planlıyorum.

Şiir

Atilla Oğuz

KARA

ARALIK

KARA ARALIK

Heilos yırtığında,
göğün karanlık perdesini.

Ateşten bir kor düşmüştü,
dört duvar arasına.

Güne tarih düşüyordu,
minik bir yürek.

On dokuz Aralık İki bin!

Ateşi yakan bedenler destanlaşıyordu,
yandı meşaleler yirmi ayrı yerde,
ışığı oldu otuz iki can.

Alfabenin yedinci harfi,
ağlamaklı boynunu bükmüş.

Yüz yirmi iki ateş çiçeği taşıdı hüznü,
umutla yoğurarak güneşe.

Kin kusuyor zulüm,
kan deryasında kadeh tokuşturur.

Dicle akmak ister
baskının zorbanın üstüne.

Anaların ağıtları yükseliyor
sarıyor yeri göğü
her çığlıkta yeni bir gül açıyor.

Cumartesi gölgeliyor
pazar'ı cuma'yı,
inadına insanlık büyür.

Parçalıyor karanlık,
beton duvarlarını,
inançlı direngen yürekler.

Bedenler sığmaz hücrelere,
yıldızları kızılaştırıyor türküleri.

Çığlık büyüyor, sarıyor ülke toprağını,
sevda sığmıyor yanan düşlere,
aşıyor sınırları.

Büyük kalkışmalar,
derin izler yaratıyor.

Spartaküs kalkıştığında,
kölelik zincirini kırmaya,
altı bin haç üstünde resmedildi tarih,
bir daha silinmemek üzere.

Çığlık kanıyor,
yıldızlar tek tek parılıyor,
ağlama anne,
bir gün saçlarına
kızıl yıldız takacağız.

Şeyh Bedrettin,
düşlüyordu dünyayı sınırsız
kendi coğrafyasında.

Ortaklar yeşerdiğinde,
aydın ovasında,
kanlı cellat ve hançerleri yola düştüler.

Stiloryus dağında,
güneş bir kez daha doğdu pırıl pırıl,
söndürülemedi eldeki meşale.

Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal
ekmişlerdi tohumu toprağa,
yeşerecekti yüz yıllar sonra
son nefeslerini verirken
biliyorlardı bunu.

Biliyoruz bu ateş sönmeyecek,
yerkürenin yüzünden
son sınır kalkmadıkça.

Çoğalıyor kanadı kırık güvercinler,
kızıl bantlı alınlar
şavkını içiyor güneşin.

Gece bitecek, imgeler çoğalacak,
vuruştukça ortak yarınlar için.

Karanlık bir aralık örtünür
yurdumun silüeti üstüne.

Vurduğumuzda Heilos'un atlarını,
yırtacağız göğün karanlık perdesini,
bir daha kararmamak üzere.

Güneşi serpeceğiz
güne duran bütün yüreklere.

Geleceğin şiirini yazdık,
göğün kızıl bulutları arasına,
şimdi yakın şiiri yakabilirsiniz.

"İşte benim topraktan gelen"

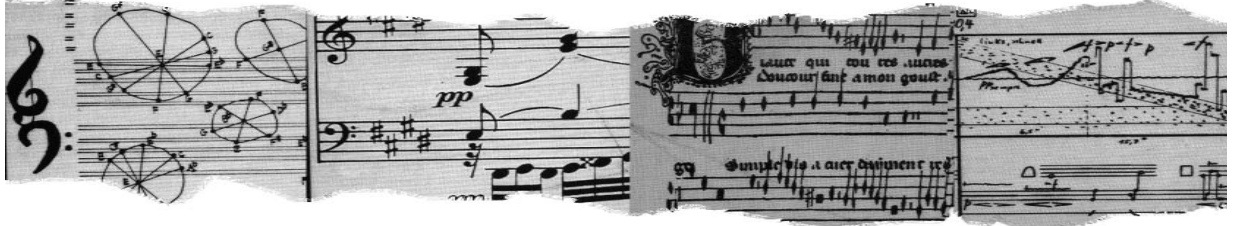
YUNUS KARAKOÇ
okur

"İşte benim topraktan gelen"...Esmer bir cilde sahip olan... Güneye bakıldığında solunda yaşayan insanlar ya da bir kula kul olmaya şartlanan emekçiler... Yukarıdan bakıldığında her yerde karşılaştığımız bu insanlar, devletin tüm olumsuzluklarından eksiksiz, kesintisiz, reklamsız, bir televizyon programı gibi yararlanılırken, hala herkese ellerini sol göğsünün üstüne koyupta, o yürek o vicdan deyipte, ancak kan yerine lağım sularının geçtiği bir kanalizasyondan sesleniyorlar...

"Herkes eşit haklara sahiptir" diyorlar, "Herkes eşittir" diyorlar. Madem ki herkes eşit, peki sen niye ailemin ancak bir yılda kazancağı geliri, bir dansözün yanı başında kırdığın tabaklarla harcıyorsun, yarattığımız değeri nasıl böyle tüketiyorsun. Sana bunu hakkı kim verdi. Unutma ki hiç bir emekçi insan kendi alınteriyle kazandığı emeğini asla bu şekilde yoketmez. Bunu herkes bilir...

Madem ki herkes eşit, ben fabrikada, sanayide, tarlada kısacası hayattın her alanında ter döktüğüm halde bir somun ekmek zor alırken, sen adını dahi bilmediğim yemeklerden yiyebiliyorsun... Madem ki herkes eşit, seninkiler her türlü ahlaksızlığı, haksızlığı, terbiyesizliği yaptığı halde baştaçı ediliyorken, benimkiler emeğinin hakkını isteyince tarih ya da toprak oluyor... Söyleyin bana tüm bunların yaşanıdığı yerde hak, hukuk, eşitlik, özgürlükten söz edilebilir mi?

Bir hayvan ölür, bin kişi isyan eder, yürüyüş yapar. Aynı duyarlılık binlerce insan öldüğünde neden gösterilemez. Bir bedenim varsa şu dünyada bir de kefenim olur elbet, ya bir körün elinde dikilen bir kefeni dikip, sonra da kanalizasyonda susarak boğulacak ya da bütün ihtişamıyla en usta ellerle işlenmiş bir kefeni giyerek, yüreklerde hiç susmayarak isyancı olursun. Kısacası ya konuş yüreklerde yaşa ya da sus kanalizasyonlarda boğul... Başka seçenek yok... İnsan kalmak için...

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770-1827)

Beethoven 16 Aralık 1770'de Almanya'nın Bonn kentinde doğar. Dedesi Ludwig, Köln valisinin saray müzikçilerinden, babası Johann da koro üyelerindedir. İlk müzik eğitimini babasından alır, yeteneğini keşfettikten sonra da onu ikinci Mozart gibi yetiştirir.

Uzun saatler piyano çalışması, odaya kapanması, gerektiğinde babası tarafından dövülmesi ve ceza uygulamaları bunlar ileride bir Beethoven cevherinin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Piyano, org ve keman çalmayı öğrenir zamanla.

İlk kez 8 yaşında halk önünde çalar piyanoyu. 10 yaşında ise babası onu "daha ciddi bir eğitim gerek" düşüncesiyle sarayın orgcusu Christian Gottlop Neefe, Beethoven'a müzik kuramı ve kompozisyon dersleri verir. 13 yaşında orgculuk yapmaya başlar. 17 yaşında Viyana'ya gider ve Mozart'a çalar. Mozart bu çocuğun çok parlak bir geleceği olduğunu söyler. Annesi ölüm döşeğinde olduğu için yine Viyana'ya döner. Babasının alkol bağımlılığı nedeniyle iki erkek kardeşinden oluşan ailesini geçindirmek zorunda kalır. Kilisede ve tiyatrolarda viyalo çalarak para kazanır.

Beethoven 1802'de işitme duyusunu iyice yitirmeye ve bundan kurtulamayacağına anlayınca bulanıma girer. Müziksel zorluklardan çok, toplumdaki kopacağını anladığı için sarsılmıştır. Bir besteci olarak notaya baktığı anda müziği kafasında duymakta, beynine üşüşen sesleri iç kulağı ile düzenleyip notaya dökülebilmektedir. Bir piyanist olarak felaket başlar! Artık değişik sahnelerde alkış toplayamayacak, şef olarak yapıtlarını yönetemeyecektir. Ayrıca ders vermesi de olanaksızdır. Böylece sosyal yaşamının sona erdiğini farkeder. Kendini insanlardan çekip iç dünyasına kapanır. Beethoven'i içine düştüğü bunalımdan kurtaran yine kendi iradesidir: "Bestelemem gerektiğini sezdiğim tüm yapıtları ortaya çıkarmadan bu dünyadan çekip gitmek yok!" diye bir karar alır ve yeniden savaşa koyulur. Beethoven'a ikinci bunalım sevgilisinin terketmesi ile patlak verir.

Sağlığı arttıkça küçük defterler edinir ve çevresindekilerle yazışarak konuşmaya başlar. 1825'de kardeşi Carl'ın ölümünden sonra dokuz yaşındaki yeğeni Karl'ın velayetini alabilmek için uzun süre uğraşır.

Beethoven son dörtlüsünü 1826'da bitirir. Aynı yıl genç yeğeni Karl'ın intiharı Beethoven için yeni bir bunalım daha olur. Beethoven kardeşi Johann'ın evinde birkaç hafta kalır. Eve döndüğünde aralık ayında hastalanır. 3 ay hasta yatar, doktorlar hastalığına çare bulamaz.

26 Mart 1827 günü fırtınalı bir havada, gök gürlerken ölür. Cenazesine on binlerce insan katılır. Mezarı Viyana'nın merkez mezarlığındadır.

Beethoven'in Müziği

Beethoven'in yapıtlarını üç dönemde incelemek gelenek haline gelmiştir. Gençlik, orta yaş ve olgunluk dönemi. Fransız besteci Vincetn d'Indy (1851-1931) bu döneme Taklit, Dışa dönüş ve Yansıtma başlıklarını verir.

Gençlik Dönemi (1795-1802): Haydn ve Mozart'ı örnek aldığı dönemdir. Piyano yapıtları henüz doğal bir coşku içindedir. Bu ilk dönemdeki yapıtları henüz klasik yapıyı taşımakta ama Romantik öze yaklaşmaktadır.

Orta Yaş Dönemi (1803-1816): Beethoven'in en verimli yıllarıdır. Sağırlığını kabullenip, yazgısına kahramanca karşı koyabildiğini kanıtlamak peşindedir. Geniş boyutlu yapıtlarda etkileyici bir anlatım dili, dramatik bir karakter oluşturur.

Beethoven bu dönemde her türlü müziksel biçimden yararlanabilmeyi kendine hak tanır. Kendine özgü biçimde kendi müzik dilini dilediğince özgür kullanabilir. Eksantrik davranışları, çevrede dikkati çekmektedir. Viyana'nın en soylu aileleriyle dostluk eder. İşverenleri mutlu etmek gibi bir kaygısı yoktur. Haydn ve Mozart dönemi artık sona ermiştir: Ne de aşçı ve uşaklarla aynı sofraya oturtulabilir. Beethoven'in patronları ile ilişkisi çok değişiktir. Hiçbir zaman onların isteği doğrultusunda beste yazmaz, kendi içinden gelen biçimi onlar için değiştirmez.

Olgunluk Dönemi (1816-1827): besteleri, dramatik gösteriden uzak, içe dönük yapıtlardır. 1813-14'deki yapıtları pek çarpıcı nitelikte değildir. 1815, Beethoven için oldukça mutlu sayılabilecek bir yıldır: Parasal durumu düzene girmiştir. Yapıtları övülmemekte, çalınmakta, Viyana içinde olduğu kadar dışında da adı ünlenmektedir. Ancak sağırlığı ruhsal durumunu iyice etkilemiştir. Artık en yakın dostuna bile kuşkuyla bakar; kimsenin arkadaşlığını istemez. Dış dünyayı yıllardır duymadığı için belleğindeki sesler iyice arınmış ve yoğunlaşmıştır. Bu dönemin ilk örnekleri bir dizi şarkıdır. Piyano sonatları artık bestecinin içe dönük imgelerini dile getiren deneysel özellikleri taşır.

Besteci, huzurlu, dingin bir meditasyon derinliğinde, önceki dönemlerin yerinde duramayan, tutkulu dışavurumunun üstesinden gelmiştir. Müziksel daha soyutlaşmış ve yoğunlaşmıştır. Yalın halk ezgilerinin altında derin bir felsefe sergileyen geçitler, soyut bir eskilik (archaism), bestecinin kendine özgü çözümlenmeye varışıdır. Dokuzuncu Senfoni, ölümsüz insan mutluluğudur. Schiller'in Neşeye Övgü başlıklı şiirine uzun yıllar hayranlık duyan Beethoven, uluslararası kardeşlik konusu, orkestraya kattığı koro ve solistleriyle, coşkuyla vurgulamıştır. Son bölüm, senfoninin diğer üç bölümünü çağrıştıran temalarla yüklü büyük bir çeşitlemedir.

"Kısa boylu şişmanca bir adam. Kırmızı yüzü, gür kaşları, bıçak gibi bakışlarıyla etkileyici bir görünüşü var. ayak bileklerine kadar uzanan kara bir manto giymiş. Beyaz saçları geniş omuzlarında dalgalanıyor. Ve o dehşet verici kahkahası! Sani Kral Lear ile karşılaşmış gibi oldum." *Sir Julius Benedict*

UMUDUN SAYFASINDA AK BİR GÜLÜŞTÜR YARIN

İsmail BİÇER
okur

Bak bu dönüşüm

Alıp nelerden geldim kendimi

Binbir soruyla bıraktığın yerden

Binbir cevapla yürüdüm

Üzerimde isimsiz şehitlerin yorgunluğu

Ruhumda 'şüite inen güvercin' sesleri

Koy elini başıma

Dizilt bilincimi korkma

Bil ki umudun sayfasında

Ak bir gülüştür yarın

**(İtalik yazılarak tırnak içine alınmış bölüm,
Muzaffer İlhan Erdost'a aittir.)*

Öykü

Şimdi, kalkipta kimseler bize anlatmasın o sırcı palavraları. Billen tarihini kazananlar yazdı ve biz çoktan bıraktık buna inanmayı. "Onlar bizi öldürdü biz de onları", koca bir yalan bu... Hangimizin dedelerini öldürdü bu insanlar, hani nerde o toplu katliamlar, açılmış toplu mezarlar, hiç bir şey kalmadı mı öldürdüyşeler de öldürdüklerinden geriye? Bu insanlar, burada yaşadı, hem de yüzyıllarca...

BİR EVİN ÖYKÜSÜ

Hadi kalk seni bu şehrin tarihi bir yerine götüreyim. Eski bir Ermeni evi. Buranın farklı bir havası var, hele müzikte çalınca bir başka oluyor. Hadi gel, avlunun en güzel yerine gidelim, orada koca bir çınar ağacı var. Avlunun her yanı sarmaşıklarla kaplı, görüyor musun? Dur daha bitmedi, sana odaları gezdireyim, merdivenlerini geçip avlunun, bir odaya giriyoruz. Köşede tarihi bir radyo ve duvarlar resimlerle dolu. Bu resimleri, ustalar evi yaparken işlemişler duvara, fark ettin değil mi? Şimdi ki evlere hiç benzemiyor. Odalarda gizli bölmeler var saklanabilmek için, ve burası da kiler, buz gibi soğuk, hissetmişsindir, burada yaşayanlar erzaklarını bu kilerde tutardı. Ve şurada başka bir oda var ve odalar, bak hepsinin pencereleri demir korumalarla donatılmış.

"Şimdi ne düşündüğünü biliyorum, aslında neyi soracağımı tahmin edebiliyorum; neden bir eve gizli dehlizler, gizli kiler yapılır, neden kapısı camı böyle demirlerle donatılır? Bu insanlar neden ve kimden korkuyorlardı? Dinle... bak.... uzaktan, tarihin içinden sesler geliyor, dinle!

Duyuyor musun!?

Dinle! Duyuyor musun, ayak sesleri geliyor sokaktan ve at kişnemeleri, bir arabanın tekerlek gıcirtısı duyuluyor, sonra başka bir arabanın, sesler, uğultular artıyor habire. Sen de görüyor musun ev sahiplerinin yüzündeki çaresiz, dehşet dolu korkuyu. Yaklaşıyor sokaktakilerin ayak sesleri ve büyüyor içerdeki telaş, evin içi durgun, ışıklar sönük. Ölüm kadar sessiz bir an! Sesler artık avludan geliyor. Baba anlıyor, bunlar tehcir görevlileri. Ve hemen kaptığı gibi saklıyor çocuklarını ayrı ayrı gizli bölmelere, sonra da eşini. Ama kendisi saklanmıyor, orada öylece duvarın köşesinde bekliyor, korkuyor ama korkusunu belli etmemeye çalışıyor. Başına ne geleceğinden öylesine emin ki, onun tek telaşı kurtarabilmek geriye kalanları, ailesi için kendini feda edecek, belli. Şimdi anladın mı neden olduğunu gizli dehliz ve kilerin!!!

Biliyor evdekiler, biliyor en küçüğünden en büyüğüne kadar, bu ev amansız bir dağın başında, geçit vermez bir kale değil, ne yıkılmaz duvarlara ne devrilmez bir kapağına sahip, taş da, demir de olsa sonunda koca bir ordu karşısında küçük bir ev o. Ve ne de bulunamaz, keşfedilemez değil gizli bölmelerinin hiçbiri. Bunu evdekiler de biliyordu ama başka çareleri yoktu. Bu gizli bölmeler, bu demirli pencereler, okyanusta ince bir dal gibi.... Yaşamak için hepsi tutunmuş bu ince dala ve biliyorlar ki onları kurtarmaya gelecek bir gemi yok. Yapayalnızlar, çıplak ve korumasız...

Yeniden at kişnemeleri ve nal sesleri geliyor gecenin içinden, dinle bu sesleri... Bakın bu askerce verilen bir selamın topuk sesi, duyuyorsunuz değil mi? Hiçte gizli kapaklı, kısık sesle konuşmuyorlar. Sanki dünyanın en normal şeyinden bahsediyor ve en normal şeylerini yapıyorlar... Açıktan açığa söyleniyor herşey. Sakınmadan, çekinmeden, su içer gibi yemek yer gibi doğal bir işi yapar gibi öldürüyorlar. Emirler buyruluyor, künyeler okunuyor, dinleyin, duyun bunları, hepsini duyun.

"Lambaları sönük, hiç ışık yok"

"Evdedirler evde!"

“Bir lamba getirin”

“Emredersiniz; lambayı getirin”

“Nerde bu lamba, Asker?”

“Geliyor komutanım”

“Askeer!”

“Geldi komutanım, buyurun lamba”

“Önce bahçeyi iyice arayın, sonra da içeriyi, hepsini bulun ve diğerlerinin yanına katın, bu iş bu gece bitecek çavuş, ona göre!”

“Emredersiniz.”

Duydunuz değil mi, bu gece “bu işi bitirecekler”, bu gece, hemen şu anda!

Başlıyorlar bahçeyi didik didik aramaya, bazıları- nın elinde ucu sivri, upuzun demirler var, toprağa soku- yor çıkarıyorlar, bir başka gurup avlu duvarlarını yok- luyor, başkası, cam önlerine bakıyor lambayla, bir yer- lerde gizli kapak arıyorlar, umulmadık bir giriş o gizli yerlere. Basite almayın, hiçte acemi değil bu adamlar, aynı şeyleri daha önce başka başka şehirlerde de yaptılar.

Şimdi, kalkıpta kimseler bize anlatmasın o sıkıcı palavraları. Bilinen tarihi kazananlar yazdı ve biz çok- tan bıraktık buna inanmayı. “Onlar bizi öldürdü biz de onları”, koca bir yalan bu... Hangimizin dedelerini öldürdü bu insanlar, hani nerde o toplu katliamlar, açılmış toplu mezarlar, hiç bir şey kalmadı mı öldürdüseler de öldürdüklerinden geriye? Bu insanlar, burada yaşad, hem de yüzyıllarca... Köyler, kasabalar kurdular, yollar, köprüler, binalar diktiler. Sonra aniden yok olmuşlar, sizce bu tuhaf değil mi?... Bu yüzden burası sadece bir ev değil. O aynı zamanda, yok sayılan tarihin kendisi- dir. Ama görmeyi ve anlamayı isteyenler için. Bu evi yapanlar nerede, nasıl öldüler, onlardan geriye kimse kalmadı mı, neden sahipsiz bu yapı?

Ve avludaki koca çınar ağacını dikenler oturabildi- ler mi gölgesinde bir yaz akşamı kurulup? Onun gövde- sinin altında bir parça ekmek, peynir yiyip, çay içebil- diler mi? Yoksa bu ev gibi çınar ağacının anı defteri de acının, korkunun, telaşın hatıralarıyla mı dolu? Eğer bir dili olsaydı şu çınar ağacının, eğer olsaydı, acaba neler anlatırdı bize ve nasıl bir ağıt yakardı sevdiklerinin bir gecede yok edilmesine... Bu evin her ayrıntısına, her yanı- na iyi bakın, bakın, neler canlanacak gözünüzde.

Bakın, şimdi de kapıya yükleniyorlar ve koçbaşı hızla çarpıyor kapıya, sonra bir daha ama ne dağ kadar güçlüdür bu kapı ne de sihirli... Ve işte üçüncü darbeye parçalanarak düşüyor yerlere, giriyorlar içeri, lambanın ışığı aydınlatıyor içeriyi. Köşede, ayakta, savunmasız bir adam... babadan oğula zanaatkar bakır ustası. Ne bir din adamı, ne imam, ne alim, ne papaz, ne bir asker, ne

de muzaffer bir komutan. Sadece bakır ustası... bakır iş- lemek ve insan olmaktan başka suçu yok aslında... Tek suçu bu topraklarda doğmuş olmak.

Yetmiyor “benden başka kimse yok” demesi, tam önüne dikiliyor insan yarması bir dev ve bir tokatta se- riyor yere bakırcı ustasını.

“Sana gösteririm kimse yoku, söyle neredeler?”

Söylemiyor bakırcı ustası, düşüyor, çarpıyor, inli- yor, kırılıyor kaburgaları, birer birer dökülüyor dişleri, son bir defa kalasla vuruyorlar sırtına, kan doluyor bo- ğazına bakırcının ve kapanıyor gözleri sonsuza dek...

“Atın dışarı şunu”

Çekiyorlar ayaklarından çınar ağacının dibine ka- dar. Çınar ağacı bakıyor ölünün yüzüne ve lanet ediyor hiç bir şey yapamıyor oluşuna.

“Buldum seni!”

Duyuluyor hemen peşinden bir çocuk çığılığı... e- vin en küçüğüdür bu. Soruyorlar:

“Diğerleri nerede!”

Susuyor çocuk, korkudan mı yoksa olup biteni bil- diğinden mi bilinmez... savurup atıyorlar babasının ya- nına, sarılıyor babasına... ağlıyor... babasının ölümüne mi, olup biten her şeye mi, yoksa birşey yapamayacak kadar güçsüz oluşuna mı bilinmez... Çınar ağacı, ölü bakırcı ve çocuk bekliyorlar. Ve bulunuyor gizli mahze- nin kapısı, ne var ne yok taşıyorlar arabalara ve cepleri ceviz dolu tehcir görevlilerinin. Kimisinin de elinde ko- ca bir kangal sucuk, ne varsa kilerde, paylaşıyorlar ora- cıkta ama en büyük pay “büyüklerle” gidiyor at arabala- rıyla. Sonra ard arda bulunuyor ana-kız ve büyük oğul, çığılıkları geliyor arka odalardan kadınların ve sonra on- larda atılıyorlar, yarı baygın, çınar ağacının altına. Son- ra da kaldırılıp götürülüyorlar ötekilerinin yanına!

Bakın, bir gecede, silinircesine yok oldu bu insan- lar. Ve “tarih” bunu asla yazmadı. Sanki hiç yaşamamış bu insanlar bu topraklarda.

Gördünüz değil mi?

“Bu gece bu işi” nasıl bitirdiklerini?

Ve işte, hiç yaşamamış olanlardan geriye, taş bina- lar kaldı, köprüler, kurnalar, koca koca heykeller. Ve onlarca, binlerce anıt, yüz binlerce mezar... hiç burada yaşamamışların evleri ve mezarları her yanımızda... Ve etrafımız, bu hiç yaşamamışların, arkada bıraktığı eser- lerle dolu!...

Ama biz, ama yaşayan büyük insanlık, kendi tari- hini hiç unutmaz ve her seferinde, her fırsatta bunu an- latır. Bu sese kulak verin, bu ses tarihin en onurlu sesi- dir.

Yaşananları yok saymak ortak olmaktır halka kar- şı işlenen suçlara....

Anı

Eftelya Deniz

HEMŞİRE

2. Bölüm

Dün hava bulutluydu. Gökyüzü siyah-gri bir tablo görünümündeydi. Bugün ise dün inat güneşli bir hava ve pırıl pırıl gökyüzü karşıladı beni. Kuş sesleri yankılanıyordu koridorun boşluğunda. Ve yüreğimden dilime dökülen sözcükleri dinliyorum: İnsan doğar, büyür ve ölür. Peki her insan yaşayabilir mi gerçekten ben sorgularken tüm bunları, nerden bilebilirdim ki birazdan yaşayacaklarımı...

Merdivenlerden iki kadınla küçük bir çocuğun bana doğru geldiğini gördüm. Ben de onlara doğru yöneldim. Kadınlardan biri kırklı, diğeri yirmili yaşlarındaydı. Çocuk ise üç yaşında ya vardı ya yoktu. “İyi günler” dediler, ben de “hoş geldiniz, nasıl yardımcı olabilirim” dedim. “Kızım muayene olacak da” dedi büyük olan kadın. “İsimi ne teyze” dedim. “Benimki Fatma, gelinimin ismi Zeynep.” Zeynep epey halsiz ve yorgun görünüyordu, sancılarının olduğu anlaşılıyordu. “Nesi var teyzen” diye sordum. “Bişeyi yok. Bizim gelin abartır hep böyle. Biz de altı çocuk doğurduk hemşire hanım, şimdikilere akıl ermiyor. Sürekli doktor doktor deyip duruyorlar.” Teyzenin sözünü keserek “dur hele teyzeciğim bir de Zeynep’e soralım nesi varmış”. Zeynep’e dönerek, “neyin var Zeynep” diye sordum. “Sancılarım var hemşire hanım üç günden beridir. Çok şiddetli, dayanılır gibi değil.” “Kaç aylık gebesin?”, “8 aylık”, “kolunu uzat bir tansiyonuna bakıp muayene odasına alalım seni” dedim. Doktora haber verdim. Ultrason çekimi için, Zeynep’i sedyeye yatırdık. Doktor muayeneye başlamıştı. Ama izlerken bir sorun olduğunu anlamıştım. Muayene bittikten sonra Zeynep’in kayınvalidesini muayene odasına aldık.

Zeynep’in çocuğu karnında ölmüştü. Sıra bunu açıklamaya gelmişti. Doktor bey durumu anlatıyordu kayınvalidesine “Zeynep’in çocuğu, üzgünüm ama karnında ölü” demeden kayınvalidesi söze girdi. “Ben akşam rüyasını gördüm oğlum. Bak görüyor mu?” Bana dönerek, “çıkta, çıktı rüyam kızım” dedi. “Aman aman oğluma bir şey olmasın da.” Ben şaşkınlıkla Zeynep’in durumunu düşünürken sinirle “oğlunun ne ilgisi var” dedim. Doktor; “biraz beni dinler misiniz?” diyordu. Kadın hala “oy oğlum oy, sana bir şey olmadı” dedikçe ben sinirden yerimde duramıyordum. Doktor, “Fatma hanım beni dinler misin? Zeynep’in hemen hastaneye gitmesi lazım. Çocuk ölü. Enfeksiyon riski var”, “yok ben götüremem kocası şehir dışında, bir hafta sonra gelir. Biz eve gidek kocası gelince götürür”, “Kocasının telefonunu ver bana”, “Benim aklımda değil, evde defterde yazılı.” Bu arada Zeynep bana sesleniyordu. Yanına giderek “buyur Zeynep”

dedim. “bir isteğin mi var?” “Evet” dedi duraklayarak, “lavaboya gidecem de götürür müsün beni?” dedi. “Olur tabi” deyip koluna girdim. Aradan bir dakika geçmedi, Zeynep’in bağırma sesleri yükseldi. Ona doğru koştum, kapıyı araladım. Hayretler içindeydim. Çocuğun kafası Zeynep’in bacaklarının arasındaydı, doğum başlamıştı. üç kişiyle lavabodan zorla çıkarıp çekyata uzattık daha sonra masaya aldık. Zeynep’in doğumunu gerçekleştirdik. Ama Zeynep’in bebeği ağlamıyordu. Zeynep; “ne oluyor Hemşire hanım, bebeğim niye ağlamıyor?” derken ben sadece yüzüne bakıp duruyordum konuşmadan. Böyle bir durumda ne denilebilirdi ki. 8 ay karnında taşısın, her gün bebeğini okşasın, bebeğinin tekmelerine sevinirken, ona eşya alırken veya hayalden hayale koşarken bugün muayeneye gelip bunları yaşasın. Ben hala susuyordum. Ta ki doktor bana seslenip “bebeği dışarı çıkar” deyinceye kadar.

Kucağımdaki bebeği inceliyordum. İçimden konuşmak geliyordu. Ama kilitlenmişti ağzım. Konuşamıyordum. Zeynep’i düşünüyordum, ilk hamileliğinde yaşadıklarını... Nasıl atlatacak bu bunalımlı saatleri. Ağlıyordu, sürekli ağlıyordu, yapacakta bir şeyi yoktu zaten. “Ben dedim kaynanama çocuk hareket etmiyor. Sancılarım var. İnanmıyordu bana.” O an girdi içeri. “sana, oğluma bir şey olmasın da varsın çocuğun ölsün.” Artık dayanamadım, “ne diyorsun sen? Çık dışarı.” Zeynep çökmüştü, “çocuğum öldü mü?” sorusunu gözlerimle onayladım. Hiçkırarak ağlıyordu. Zeynep’i nasıl sakinleştirebileceğimi bilemiyordum. Kafam durmuştu. Doktorun sesi geldi: “Hemşire hanım, bir kutu bulup, çocuğu paketleyelim, 112’yi aradım ambulans gelmek üzere”. Enfeksiyon kutusuna çocuk koyacağım hiç aklıma gelmemişti o ana kadar. İçerisine bez koyup üstüne çocuğu yerleştirdim. Çok farklı duygular yaşıyordum. Ambulansın siren sesi çalmaya başlamıştı. Zeynep’in yanına gidip “enfeksiyon riskinden dolayı seni hastaneye gönderiyoruz. Şimdi sana temiz kıyafetlerini giydireceğim” dedim. Sonra, kıyafetlerini giydirip sedyeye yatırdık. Aklımda binbir soru ile birlikte ambulansa doğru ilerliyordum. Ambulansa bindirip gönderdik Zeynep’i. Tarifi mümkün olmayan duygularla boğuşuyordum kendi içimde. Ama yapacak bir şey de yoktu. Yaşam böyleydi işte...

Merdivenleri bir bir çıkarken yüzümdeki üzüntülü tabloyu çıkarıp, maskemi taktım. Her zamanki gibi gülerek karşılamalıydım hastalarımı. Üzüntülerimi yüreğime yolcu etmişim.

Polikliniğe girdiğim dakikalarda bugün nelerle karşılaşacağımı hiç bilmiyordum ama güzel bir gün olmasını dileyip, tarihi defterime yazdım. Gökyüzüne doğru kaldırdım başımı, rüzgar bir esiyor, bir duruluyordu. ‘İnsanın içini karartan bir hava’ diye düşünürken, yedi yaşlarında bir erkek çocuğun geldiğini gördüm. Bir eliyle annesinin elini, diğer eliyle kaybetmekten korktuğu her halinden belli olan, telden yapılmış

oyuncak arabasını tutuyordu. El yapımı olan arabanın farları gazoz kapağındandı. Belli ki onu seven biri tarafından yapılmış. Arkasında da ‘Orhan’ın Karaşimşeği’ yazıyordu. “Ne güzel bu araba” dedim çocuğa.. Çocukken en çok istediğim oyuncakların başında gelirdi bu tel arabalar. Sürekli ağlardım, abim bu arabadan bana yapsın diye. Babam kızardı “sen ne yapacaksın arabayı?” Ben de, “bütün çocukların var” derdim. “Seninki de olmasın, ne olacak sanki” derdi babam. Ben de inadına sokaklarda gezip tel toplardım ama bir türlü bu arabayı yapmayı başaramazdım. Sonunda elimdeki salçalı dürümü Hasan’a verir ve onun arabasıyla değiş-tokuş yapardım. Arabayla oynarken kendimden geçer zamanın farkına varmazdım, tıpkı şimdi olduğu gibi... Galiba fazla kaptırdım kendimi geçmişe. Eftelya, Eftelya kendine gel...

Anılardan koparak, “Adın ne senin?” diye sordum. Küçük çocuk, “Orhan” dedi. “Kaç yaşındasın bakalım sen?”, “yedi yaşındayım abla”, “senin mi bu araba?”, “Evet benim.”, “Sen mi yaptın?”, “Yok abim yaptı.” Sonra annesine dönerek, “nasıl yardımcı olacağız size teyzeciğim.” diye sordum. “Aman ben biliyor muyumki kızım. Hangisiyle uğraşacağımı şaşırdım. Babaları bir taraftan, kız bir taraftan hep sorun hepsorun. Bir de

Orhan'ım var tabi... Böbrekleri çalışmıyor, büyüme yapıyor, şeker hastalığı, kolestrol şimdi de sarılık çıktı. Ne yapacağımı bilemiyorum. Babası tutturmuş, 14 yaşında bir kızım var, illa 'evlendirecem bu kızı' diyor. Başlık parası için satıyor kızımı. Oğlanı da umursamıyor. 'Allahın taktiri' deyip bırakıyor. 'Yaşarsa yaşar, ölürse ölür' diyor devamlı." Sözün bittiği noktada hissettim kendimi. Elimden bir şey gelmiyordu, o an da yapabileceğim en iyi şeyi yaparak, onu dinleyerek acısını paylaşmaya çalıştım. Bilirim konuşmak en azından rahatlatır insanı.

Sonra Orhan'a döndüm; "Orhan, umutlarımı senin arabana yüklesem, taşır mısın? Ama onu düşürmeyeceğine söz vermelisin. Şimdi diyorsunki umutta ne ki." "Yok yok demiyorum. Sen bana taşımam için veriyorsun ya iyi bir şey olduğunu biliyorum. Güzel bir şey değil mi abla" dedi. "Güzel, güzel bir şey Orhan." "Hadi koy abla" dedi. Elimi yüreğime götürdüm, avuçlarımla bütün umutlarımı ve Orhan'la ilgili iyi niyetlerimi avuçlayıp arabanın üzerine bıraktım. Orhan gülere baktı. "İyileşmeni ve seninle bu arabayı sürmeyi çok istiyorum.", "Çok mu istiyorsun hemşire abla", "Evet çok istiyorum." "Tamam, iyileşip yanına geleceğim" dedi. Annesi, "kızım bir iğnem var yapar mısın?" deyip iğneyi verdi. "Tabi yaparım" dedim. İğnesi sakinleştiriciydi. "Sinir krizleri geçiriyorum da" Kolay değildi. Dinlerken bile yüreğim büklüm büklüm olmuştu üzüntüden. İğnesini yaptım. "Eline sağlık" diyerek uzaklaştı poliklinikten. Orhan'ın saçlarını okşayıp, "görüşmek üzere, geçmiş olsun" diyebildim. Umutlarımı, umutlarımı yükleyip Orhan'ın kamyonuna, yeni bir hastaya, yeni bir olaya yöneldim.

Aradan birkaç saat geçmişti ki, eli tamamen sarılı bir çocuk girdi içeri. Onüç ondört yaşlarında görünüyordu. "Ne oldu, gel benimle" diyerek hemen müdahaleye başladım. Bezi yavaş yavaş açarken, "adın ne senin?" diye sordum. "Mustafa, abla" dedi. Elini temizledim. Mustafa'nın başparmağının yarısı gitmişti. Parmağın derisi kalmış diğer bölümü tamamıyla kopmuştu. Sonra parmağımı uyuşturdum. "Ne yaptın böyle Mustafa?" derdemez anlatmaya başladı: "Dalgınlıktan oldu ya abla" dedi. "Babam hiç çalışmaz. Abim var bir tane, o da hasta. Sara hastası, birkaç işe girdi, bayılma nöbetleri geçirince işten çıkardılar. Çalışmıyor şimdi. Annem eve boncuk alıyor, kolye ve bilezik yapıp komşulara satıyor. Tüm bunları düşünürken... Bizim meslek dalgınlığa gelmez. Marangozda çalışıyorum. Elimi makineye sıkıstırdım. Elimi kurtardım ama parmağımı kurtaramadım. Şu yaşadığım olaylara bak. Benim arkadaşlarım okula gidiyor, oyun oynuyorlar. Ben, dokuz yaşından beri çalışıyorum. Niye böyle bu abla ya? Sabahları okulun köşesine gidip okula giden arkadaşlarıma uzaktan bakıp imreniyorum. Onları kıskanıyorum. Galiba, zoruma gidiyor. Babam okula göndermiyor. 'Okul okuyup da vali mi olacan' diyor. Bağırıyor sürekli. Anneme bakıyorum, boynunu büküp, ağlamaklı oluyor. Ne yapacam bilmiyorum abla. Sabah altıbuçukta kalkıp işe gidiyorum, akşam sekizde geliyorum. Bir Pazar günüm var onda da annemle babam hep kavga ediyor. Haftalığımı getirip babama veriyorum. Bir milyon bile vermiyor bana. Geçen gün top al bana baba, bir de ayakkabı istiyorum dedim. Bağırıp vurdu bana. Ağlamadım ama çok zoruma gitti." Doktor "hastamızın neyi var" diyerek içeri girdi. Eldivenleri elimize takıp tedaviye başladık. Sarkan derisini parmağının üzerine doğru, alttan üste doğru getirip dikmeyi düşündük. Çünkü parmağının kopan bölümü param parça olmuştu ve hiçbir işe yaramaz hale gelmişti. Dikmeye başladık. Gayet başarılı geçti. Günlük pansumanla bir haftanın içinde toparlanmaya başladı. Bir ay sonra parmak düzelmişti. Ama yarısı yoktu artık. Son pansumana geldiğinde aradan iki ay geçmişti. Pansumana gerek kalmamıştı. "İyi oldu artık parmağın Mustafa, gelmene gerek yok. Ama sen arada bir uğra konuşuruz" dedim. "Olur abla, sen buradasın değil mi?" "Buradayım" dedim. "Teşekkürler, gideyim ben artık abla yarın işe başlıyorum zaten." "O zaman dikkatli ol bundan sonra" dedim gülererek. "Tamam, olurum abla" dedi. Ve Mustafa da kaldığı yerden devam ediyordu hayatına. Onu nelerin beklediğini düşünüyordum. Kolay bir hayat olmayacak onunkisi. Ama çok sağlam bir yüreğinin olduğunu biliyordum. Mert çocuğu, doğruydu.

Bu şehir de büyür

(Çobanaldatırım yıldızlar
kandım kanarım)

Dağların öyküsünü getirirlerdi
Şafakların türküsünü
İşte çocukluğum orada kaldı
Taşır mı beni İstanbul
İki boğazında iki zincir

Avuçlarımla saçtım umutları
Ah nasıl nasılda buruktu
İki yakası bir nehirden kanayan
İstanbul gecelerin soğuktu

Dağların özgürlük öyküsüdür
Tuttuğum söz tuttuğum düş
Çocukluğumu avuttuğum şehir
Öpse parmak uçlarımdan
Gör ki bir hayalet nasıl büyür

Hüznü çarpar yüzüme
Serin ıssız gecelerinde
İki yakasında dursa da iki hüznün
İllaki doğurur beni
Bu şehir gülümseten yüzün

Şafağın öyküsüdür
Elerimden saçılan
Umudun türküsüdür
Sevinçten tutulur dilim
Ondandır bunca halim
Bu şehir çocukluğumu
Ancak düşleriyle büyütür

Dokunurum ellerin fener
Gecelerim aysızken yine
Bir gerillanın özgürlük türküsüdür
Sunduğum
Bu şehirde büyür bu şehir
de büyür

s. güzel- s.kaplan

SADECE GÖRMEK

Gülmek bana yakışmıyor arkadaş.
Ağlamaklı gözlerim, harabe bedenim,
Daimi düşüncelerim, talan edilmiş hayallerim.
Yağın yağmurlar, derdimi anlatabileyim.
Yağın üstüme, gözyaşlarımla yıkanabileyim.

Alın beni, karışayım size.
Bir damla olmak istiyorum,
Düşeyim toprağın kalbine.
Belki can olmak bir gelinciğe.

Susmak bana yakışmıyor arkadaş,
Kendi içine kapanmak,
Bir sigarayla yalnızlığı paylaşmak,
Düşüncelerimi sadece beyaz bir kağıda yazmak,
Bunca olumsuzluğa karşı hiçbir şey yapamamak.

Durmak bana yakışmıyor arkadaş.
Bu asi yüreğimi, bu çılgınlığımı,
Bu düşüncelerimi,
Başkaldırmaya ramak kala bu özgün düşüncelerimi
Yağmurun toprağa, nehirlerin denize ulaştığı gibi
Bir eylemde buluşturamamak...

Acıyor be arkadaş; canım acıyor.
Görüyorum, işte bu yüzden.
Sadece görüyorum...
Recep ADIBELLİ

Öykü

Sena Demir

Yade

Uzaktan motor gürültülerini duydu çocuk... yutkundu. Sesi bir anda içine gömüldü. Göğün göğsünden telaşla bir yıldız aktı, bir damla gözyaşının acısına bulanmış gibi bulutlarla kaplandı... sonra ve gürültüyle kaplandı evler... Çocuk odunluğa koştu elleriyle kapadı kulaklarını... kendine bütün sesleri yasakladı.

Korkmuştu çocuk... Çok korkmuştu. Bu motor gürültülerinin ne anlama geldiğini biliyordu. En son duyduğunda bu motor gürültülerini ardından bir çok insan gürültüsü dolmuştu evlerine... “Siz besliyorsunuz onları” demişti, siyah ile yeşil arasında giyinmiş birisi... “Onları geberttiğimiz gibi geberteceğiz sizi de” demişti bir diğeri... Evin her yerini dağıtmışlar, abisini ve nenesini dövmüşlerdi... Sonra anne ve babasını alıp gitmişlerdi... Günler sonra sadece annesi Yade gelebilmişti. Ondan başka kimse sormamıştı annesine, babasının nerede olduğunu. O sorduğunda ise annesi gözlerini kaçırıp ağlamıştı sadece...

Korkmuştu çocuk... Çok korkmuştu...

Biliyordu bu motor gürültülerini her duyduğunda evlerinden bir kişi daha eksiliyordu...

Önce sert ayak sesleri geldi ardı sıra, sonra bir çığlık koptu... Annesinin, Yade'nin çığlığıydı bu... Daha sonra ardı ardına silah sesleri...

Oysa çocuk, ellerinin bütün gücüyle kulaklarını kapamıştı, çocuk kendine bütün sesleri yasaklamıştı... Ama duyuyordu işte.

Duyduğu o acı çığlık acımasız bir çizgi gibi geldi yerleşti yüzüne... Anası bu haliyle görse onu öper, sarıp sarmalardı... Ama, anasının, Yade'nin çığlığıydı bu.

Çocuk yüzünde bir şeyin yürüdüğünü hissetti birden... Küçük bir karıncaydı bu!...Küçük bir karınca yürüyordu yüzünde...

Hani arkadaşlarıyla birlikte yuvalarına çomak sokmuşlardı karıncaların, sonra güle oynaya evlerine gelmişlerdi ya... Sonra bu motor gürültülerini en son duyduğunda, kendi yuvalarına çomak sokulduğunu anlamıştı da, kendisini karıncaya benzetmişti... Ve hemen ertesi gün soluk soluğa gidip bozdukları karınca yuvalarının yerini bulmaya çalışmıştı... Ama bulamamıştı...

Çocuğun yüzünde bir karınca yürüyordu... Çocuğun göz-pınarlarından karıncalar akıyordu... Çocuk ağlıyordu... Elle-riyle sımsıkı kapattığı kulaklarıyla her şeyi duyuyor, sımsıkı yumduğu gözleriyle her şeyi görüyordu çocuk.

Yüzünde karıncalar dolaşıyordu çocuğun. Yüzündeki karıncayı almak için değil yuvasını koruması gerektiğini anladığı için, önce gözlerini açtı... “Yade, Yade!...” diye haykırdı...Dışarı çıktı...Yağmur başladı.

Yade, yerde çamurun üstünde yatıyordu. Yağmur Yade'nin üstüne yağıyordu, Yade ağlayamıyordu. Oysa çocuk, ellerini kulaklarından çekememişti hala ama ağlıyordu...

Yade delik deşik edilmiş bedeniyle yerde yatıyordu... Yağmur, Yade'nin açık kalan avuçlarına ağlıyordu.

AFA

ONSOZ

Çocuk ellerini kulaklarından aşağı aldı. Yade'nin açık kalan avuçlarından tutarak başını göğsüne yaslayıp, yanına uzandı. "Kalk Yade" diyordu çocuk "Yade kalk"...

Biliyordu, Yade kalkmayacaktı ama bilmesi yetmiyordu işte, o Yade'siz ne yapardı... O Yade'siz ne yapardı.

"Kalk Yade" dedi çocuk "Yade kalk"... Ama Yade kalkmadı. Yade'nin açık kalan avuçlarına ağlıyordu yağmur...Çocuğun yüzünde karıncalar dolanıyordu.

Bir şubat akşamıydı. Yağmur yağıyordu. Bulutlar birbiri ardına geçerken gökyüzünden, insanlar şemsiyelerinin altında duraklarda beklerken yahut evlerinde oturmuş sohbetlere dalmışken...

Küçük bir kız çocuğu dolaşıyordu zengin mahallesinin sokaklarında. Ayaklarında terlik vardı, üzerinde yazlık bir elbise, bacakları çıplak. Ufacık bir kız çocuğu... Ufacık... Zayıf.

Her akşam olduğu gibi bu akşam da dolaşıyordu bir başka zengin mahallesinin sokaklarında. Hedefi, sokağın sonundaki çöp tenekeleriydi. Küçük kızın elinde kendinden büyük bir torba vardı. Çöplerin arasında bir kayboluyor bir ortaya çıkıyor ve arada sırada bu torbaya bir şeyler koyuyordu. Bazen bir plastik şişe, bazen bir içecek kutusu, bazen bir parça kağıt. En çok da boş içecek kutularını bulunca seviniyordu. Bunlar alüminyumdandı ve hurdacı en çok bu bos içecek kutularına para veriyordu. Bir poşet dolusu boş kutu tam 10 bin lira ediyordu; 10 bin lira ise bir ekmek.

Bazen başka şeyler de alıyordu çöpten. Daha iki üç gün önce, şimdi ayağında olan terlikleri bulmuştu arka sokağın çöplüğünde... Bazen yiyecek bir şeyler de çıkıyordu.

"Bu zenginler amma da akılsız" diye düşünüyordu bunca şey çöpe atılır mıydı hiç!...Ama sonra, sanki birisi kendi kendisine söylediği bu düşünceyi duyacakmış gibi susuyordu hemen. Çünkü eğer zenginler bunları çöpe atmasaydı aç kalacaktı küçük kız.

Belki bir çok şeyi henüz öğrenmemişti, ama açlığı çok iyi biliyordu küçük kız. Açlığı sokaklarda öğrenmişti. O, daha sonra öğrenmişti bazı çocukların okula gidebildiğini. O daha sonra öğrenmişti şeker ya da çikolata yiyebildiklerini. Bazen durup bakardı; okuldan eve doğru yürüyen anne ve çocuğuna. İçine garip duygular kümelenirdi...

Bir keresinde kendi yaşlarında bir çocuk, durup onu seyretmişti çöpleri karıştırırken. Önce korkmuştu çöpleri karıştırıyor diye ona kızacağından... Ne de olsa çöpte de olsalar topladıkları onlarındı. Ama sonra çocuğun gülümsediğini görünce oda gülümsemişti. Günler önce bulduğu ve yemeğe kıyamadığı şekerlemeyi uzatmıştı ona. Ama diğeri" Iyyyy ne iğrenç" deyip uzaklaşmıştı oradan. Küçük kız ise şaşkınlıkla arkasından bakakalmıştı ve" Evet...evet bu zenginler gerçekten çok akılsız, çocukları da öyle" diye söylenmişti.

Küçüklerden pek korkmazdı ama bu mahallenin büyüklerinden korkardı küçük kız. Bir keresinde bir sürü boş kutu bulmuş tam doldurmaya başlamıştı ki, birisi onu kulağından yakalayıp "Seni pis küçük çingene, utanmıyor musun çöpleri karıştırmaya" diye bağırıyordu. Küçük kız tüm doğallığıyla bunu soru zannedip "yoo" diye cevap vermişti. Bunu duyan diğeri kulağını daha çok çekerek daha çok canını acıtmıştı. Sonra "valla billa, bir daha buraya gelmiyem" diyerek zor kurtulmuştu elinden adamın. Ama o günden sonra, her gece aynı evin önündeki çöp tenekelerini devirip kaçmayı bir oyun yapmıştı kendine.

Küçük kız çöplerin arasından doğruldu. Önündeki poşetlere baktı. Önünde çöpten ayıkladıklarıyla dolu iki poşet vardı. "Bu kadar yeter" diye düşündü. Bu iki poşeti ancak taşıyabilirdi. Hem bu ikisi iki ekmek yapardı.

Adına ev dedikleri o yıkık dökük barakaya iki ekmek götürürse annesi çok sevinecekti. Ama onun aklına yol boyunca hep aynı soru takıldı.

"Acaba bir şekerleme kaç poşet boş içecek kutusu yapardı?... "

B abası sabah erkenden çıkıp gitmişti. Çocuk, gece geldiğini de duymuştu onun, sabah gittiğini de ama hiç ses çıkarmamıştı. Onu gördüğünü babasına duyurmamıştı. Biliyordu... daha 10 yaşında ya vardı ya yoktu ama biliyordu... Dün yaşadıklarını bir daha yaşamaya ne o ne de babası dayanabilirdi.

Dün kardeşiyle babasını bekliyorlardı sabırsızlıkla. Babası söz vermişti... Bütün istediklerini getirecekti. "Sana söz oğlum", demişti "Bugün iş bulacağım." O hiç bir şey dememişti. Kardeşi sevinmişti. Çünkü iş, aş demektir. Çünkü iş okul demektir. Çünkü iş, babasının unuttuğu gülümseyen yüzünü tekrar görmesi demektir.

Ama babası dün yine eve iş bulamadan gelmişti. Daha kapıdan girer girmez anlamıştı bunu çocuk. Ve hiç bir şey sormamıştı babasına ama bakışları yakalamıştı birbirini. Babasının yüzünde dolaştığı bütün sokakların hüznünü, çaldığı bütün kapıların soğukluğunu görmüştü.

Babası dönüp arkasını odasına girdi. Kardeşi, ardından yürüdü babasının. Odanın açık kalan kapı aralığından babasına baktı kardeşi... babası ağlıyordu.

O gece sabaha kadar aynı soruyu cevaplamak için didindi. Babasını ağlarken gören kardeşi, "Babamı kim dövmüş abi?" diye soruyordu... cevaplayamıyordu bu soruyu... Bilmiyordu ki bu sorunun cevabını.

Ama o gece bir daha hiç bir zaman unutamayacağı bir şeyi öğrendi. "Hiç bir çocuk babasını ağlarken görmemeliydi. Hiç kimse bir çocuğun babasını dövmemeliydi..."

"Annem olsaydı şimdi yanımızda" diye düşündü. "Böyle olmazdı hiç bir şey", ama biliyordu artık: annesi yoktu ve bir daha gelmeyecekti... Önceleri ona "Annen köye misafirlige gitti" demişlerdi... Sonra birgün babası oturup karşısına "annen öldü" demişti...

İncecik dal gibi bir kadını annesi. Ve terk edip giderken bu dünyayı daha da incelmışti. Yokluğun, yoksulluğun hastalığı kaplamıştı ciğerlerini. Her gün biraz daha erimişti ama hep "Çalışmaktadır, yorgunluktandır, bu ay çok borcumuz oldu ya, sıkıntılıdır..." deyip geçiştirmişti.

Sonra birgün, çalıştığı zengin evinde, dört yanı zenginliğin ibareleriyle dolu koskocaman salonun ortasında, yığılıp kalmıştı. Boğazında inci bir gerdanlık, kolunda usta ellerin işlediği kalın bilezik, daha yeni yurtdışından bir davetten dönen ev sahibi kadın, önce öldüğünü düşünüp sosyetenin bu işe ne diyeceğini hesap etmeye başlamıştı. Sonra annesinin ölmediği anlaşılınca, aynı yerde çalışan bir komşularıyla eve yollamıştı onu. Ve bir daha işe gelmemesini söylemişti ardından.

Belki de haklıydı zengin kadın. Onun işleri bir kadını hasta edebilirdi ama hasta bir kadın onun işine gelmezdi.

Annesi fazla yaşamamıştı bu olaydan sonra. Babası, elinde avucunda ne varsa harcayıp doktora götürmüştü onu ama yetmemişti...Geç kalmışlardı.

Ama neden geç kaldıklarını hiç anlayamamıştı çocuk. Tıpkı babasını kimin dövdüğünü anlayamadığı gibi. Ya da babasının neden iş bulamadığını anlayamadığı gibi...

Neden iş bulamıyordu ki babası. Oysa iki sokak ötedeki oyuncakçı dükkanına her ay yeni yeni oyuncaklar geliyordu. Oysa köşedeki fırında her gün yeniden bir sürü ekmeğin pişiyordu. Oysa her yerde yeni yeni binalar, apartmanlar, evler yapılıyordu. Annesinin çalıştığı o zengin evinde her hafta yeni davetler veriliyordu...

Neden babası iş bulamıyordu!...

Kapı çaldı, babası içeri girdi. Yine bakışları karşılaştı. Elleri boştu babasının. O yine babasına hiç bir şey söyleyemedi. Babası yine odasına doğru gitti. Kapı yine aralık kalmıştı.

Kardeşi geldi aklına birden. Kardeşi uyuyordu... Buna sevindi...

Çocuk kafasında bütün sorulara cevap arasa da, bugün kardeşinin ona "Babamı kim dövmüş" diye soramayacağına sevindi.

Zindan türküsü söylüyor

İnsan kendi kendine düşünebilir, duyumsayabilir, bazı şeyleri yapar, yapabilmek için çaba da gösterebilir. Ama fiziksel ve entelektüel yapısıyla topluma öylesine bağımlıdır ki, onu bu bağımlılık dışında düşünmek bile imkansızdır. Çünkü, insana yiyecek, giyecek, barınma, iş aletleri, üretim süreci, dil, düşünce ve bu düşüncenin içeriğinin önemli bir kısmını veren bu “toplum”un kendisidir. İnsan yaşamı bu soyut “toplum” kavramıyla ifade edilen ve önceki kuşaklardan bugüne dek verilen milyonlarca çaba, emek ve yaratılarıyla mümkün olur.

F Tipleri, zaten asıl bu nedenle, “asılmayıp beslenenlerin” beslenerek asılması amacıyla gündeme getirildi. F Tipi, insanın insan olarak varoluşuna yapılan ağır ve doğrudan bir saldırıdır. İnsanın yavaş yavaş insanlığından çıkarılması, öldürülmesi amacını taşır. F Tipinde yaşamı anlatırken, tartışırken, günlük yaşamı dolduran binlerce ayrıntı, olgu, yapılan edilenler, verilen mücadeleler, çabalar ve burada anlatmaya çalıştıklarımız, anlatabildiklerimiz, anlatamadıklarımız, insanı “insan” yapan o soyut “toplum”la ilişkileri ve bu ilişkinin olabildiğince koparılma girişimleri içinde ele alınmalı, düşünülmelidir.

F tiplerinde devrimci tutsakların sürdürdüğü altı yıldan beri süren ve daha da sürecek olan bu uzun mücadele ele alınırken küçük olaylar, ayrıntılar bu bütünlük içinde ele alınmazsa anlaşılabilir. Zaten ancak bu bütünlük içinde ele alınmazsa tek kişilik bir hücrede, havalandırma kapısı kapalıyken bile yan havalandırmadan atılan bir ipin ucunda sallanan pet şişedeki çay, gazete arasına sarılmış bir tek sigara ya da ne bileyim, bir yoldaşın, bir dostun el yazısıyla yazılmış, “merhaba yoldaş, nasılsın?” sözcükleri bir anlam kazanır, onu, kolunun ancak bir bölümünü uzatabildiğin daracık demir parmaklıklara rağmen alabilmek için bazen saatlerce uğraşmanın değeri anlaşılabilir. Onu eline aldığı zaman nasıl sevinçle dolduğun, belki de çoktan soğumuş o çayın bir yudumunun dahi ne kadar önemli olduğu, yoldaşından gelen o bir tek sigaranın ne demek olduğu; o bir cümlecik notu eline aldığı zaman yüreğinin atışının hızını değiştiren o en yüce, en insani yoldaşlık sevgisiyle nasıl kuşatıldığın anlaşılabilir. İşte bu bütünlük olmadan hücrede yaşamı anlamak da anlatmak da mümkün olmaz.

19 Aralık sonrası zorla alınıp atıldığımız hücrelerde uygulamalar, daha F tipi zindanların kapısından girerken başladı. Önce çırılçıplak soyunmamız istendi. Reddettiğimizde malum, bir anda saldırıp, soyarak “arama” yapıldı. Bu arada

Zindan Türkü Söylüyor’da F Tipi zindanlarda yaşayanların, bizlere gönderdiklerini sizlerle paylaşmak istedik. Biz dışardakiler, hücrelere karşı çıkarken bile aslında F Tipi hücre işkencesinin her dakikasının nasıl bir insanlıktan çıkarmaya çalışma / çıkarma mücadelesi olduğunun çok da ayırında değildik. Soyutlama yaparak hissettik. Bu yazılarla konuyu somutlamaya çalışıyoruz. F Tipi hücrelerin nasıl bir insanlık suçu olduğunu yaşayanların bize ulaştırdıklarıyla daha iyi kavrayacağımızı düşünüyoruz.

*hücreme bakan
bir avuç bulutun
bir damla gözyaşında
sınadım umudu
şimdi dayanılmaz özlemleri de
taşıyan yürek
ve
bir damla göz yaşı...
gözyaşım kazandı
nasıl ki mutlaksa
damlanın
doğada hareketi
öylesine yakın çıktı
şafağın güneşi kucaklayacağı saat..!
Ocak 2001*

Nisan yağmurlarıyla
uğurladığımız...

Bırak yüzün şilrle örtülsün...

Sen yıldızlara bak

Bırak,

Dünyanın yükünü

Ve zaferin türküsünü

yoldaşlarına

Yaşayanlara

Sen hepsinin üzerindesin

Tüm gözlerin çevrildiği yerdesin

Denizin ufkunda

Gökyüzünün sonsuzluğunda...

Sibel Sürücü

ONSOZ

hemen herkes aynı şeyi yaşadı ve hoş geldin postasını tamamladılar. Sonra tek tek fotoğraf, parmak izi vs. Sonra da doktor kontrolü. Şöyle 3-4 metreden muayene: “bir şeyin var mı?” Bu muayene sırasında az önceki fasıldan kalan yara-bereleri görmediği gibi, örnek olsun diye yazıyorum, kırılan üç kaburgamı da görmedi. Bunu görmeyen doktor, haliyle kanayan ağız-burun gibi ufak ayrıntıları fark etmez. Göstersen de görmez. Çok açık ve ileri boyuttaysa, o da eğer ısrar edersen bu izlerin “önceden” olduğuna dair dosyaya bir şeyler yazar. Sonra iki kişi kollarından tutar, koşar adım üst kata çıkarılırsın. Orada bir takım koridorlardan geçirilir, yeniden alt kata indirilirsin ve yeniden geniş-dar koridorlardan geçirilirken, kendini bir labirente hissetmen sağlanır, yönünü şaşırırsın.

En sonunda tıpkı bankaların çelik kasaları gibi anahtarlar, kollar, sürgülerle açılıp kapanan bir kapının önüne getirirler seni, bu kez gardiyanlar aramasını yapar, ama bu nizami bir aramadır ve büyük bir gürültüyle açılan kapıdan içeri seni itekler, aynı gümbürtüyle kapıyı kapatırlar üzerine. Ya tek kişilik ya da üç kişilik hücrelerden birine atılmışsındır.

Eğer seni soyup aradıklarında birkaç tekmeyle daha göze alıp akıl edebilmişsen kucağında getirdiğin giysilerini giyebilirsin. Yoksa üzerinde ne varsa (ki çoğunlukla don-atlet) öyle kalakalır-sın.

Bütün burada tek amaç vardır: Daha girişten itibaren seni kişiliğinden, geçmişinden, dostlarından, en önemlisi de yoldaşlarından, kısacası yaşama dair neyin varsa onlardan ve sonunda insanlığından soyundurmak, uzaklaştırmak; böylelikle boyun eğen, teslim olan, düşüncelerini, kişiliğini, siyasi kimliğini ve insanlığını inkar eden bir paçavra yaratmak.

Hücrede yaşam düzenlenirken, devrimci tutsakların uzun yıllardır edindiği birikim, deneyim asıl temel oldu. Yine her zamanki disiplinli çalışma başa alındı. Sabah erken kalkma, tıpkı bir işe gider gibi hazırlanıp giyinme ve yaşamın olağanüstü koşullarda bile verimli hale getirilmesi, burada okuma, kendini geliştirme ve yazma faaliyeti ile mücadelenin, pratik eylemin içiçe geçmesi asıl olandır.

O kadar çok ayrıntı, o kadar çok olay var ki, bunları bazı başlıklar altında anlatmaya çalışacağız. Sayımlarla başlayalım. Günde iki kez, sabah 8.00 akşam 20.00 sularında sayım yapılır. Bunun dışında hücreden birileri ziyaret, avukat, mahkeme, hastane vb. nedenlerle çıkacaksa kapı açılır, yoksa kapı hep kapalıdır. Bir gardiyan hücre kapılarına tek başına yaklaşamaz, kapıyı değil, mazgalı bile açamaz. Zira koridor kameraları ve izleme ile öyle korkutulmuşlar ki, “ceza alırım”, “soruşturma açılır” bunu engeller hale gelmiş. Bu nedenle hücrelerin bulunduğu dar ara koridorlara en az iki kişi olursa gardiyanlar giriyor, yoksa girmiyorlar. Yani birbirlerini denetlemek için.

En az iki gardiyan birlikte gelip, üç gürültü takırtı ile anahtar kilidin içinde çevirip açarlar. Koridordaki bütün kapıların kilitleri açıldıktan sonra koridora sayım ekibi girer ve en sondaki hücreden başlayarak kapılar açılmaya başlar. Önce büyük bir şakırtı ile bir sürgü açılır; bu yetmez çeyrek daire çizerek çelik kol bükülür, böylelikle kapının sağından ve solundan duvara giren 3+3 sürgüler açılır. Gardiyanın keyfi yerindeyse tekrar kapanır,

açılır ve her seferinde bir demir kapıya balyozla vurulur gibi bir ses çıkar. Sonra kapı açılır ve gardiyanlar içeri girer; 1,2,3.....8,9,10. İki de başgardiyana girer, hepsi teker teker seslenir; “iyi günler” sanırsınız bu konuda uyarıldılar. Zira ilk günler de ve aylar da bu yoktu, sadece düşmanca bakışlarla süzerlerdi, sonraları bu yerleşti.

Tekli hücrelerde içeri giren sayısı 6-7 olur, çünkü fazlası sığmaz. Üç kişilik hücrelerde ise 3x4,5 metrelik bir alanda üç sandalye, 1 masa, televizyon gibi eşyalar olunca durumu düşünün. Genellikle manzara şudur: Pencere tarafında bir masa ve çevresinde oturan üç tutsak; havalandırma kapısı ile koridor kapısı arasında yarım daire biçiminde 10-12 gardiyan. En az bir kişi, o da diğerinin göreceği biçimde havalandırma kapısını akşam sayımında mutlaka bütün gücüyle itekler, açılıyor mu diye kontrol eder, eğer kapıyı içeriden biz sürgülemişsek bir de bu sürgüyü açıp kapatmışlardır itekleme için. Yaz aylarında akşam sayımında, kış ve bahar aylarında 1-3 saat öncesinde havalandırma kapısı kapatılmıştır.

Bu arada kapıdan içeri girmeye çalışsan, ama yer kalmadığı için giremeyen gardiyanlar da tek tek kafalarını uzatıp sayım işlemine katılırlar. Yani 15 kadar gardiyan tek kişilik, üç kişilik bütün hücrelerde bu işlemi yaparak sayımı tamamlarlar. Her blokta 15 tek kişilik 36 üç kişilik hücre olduğunu, her blok için bir sayım ekibi çıkarıldığını biliyoruz. Böylece sabah ve akşam 8-8.30 arası sayım yapılır, biter.

Gardiyanlar sayımı bitirip koridora çıktıklarında hücrenin koridor kapısı güm diye çarpılarak kapatılır. Arkasından kollu sürgü şırrak-şırrak diye yine bir-iki kez kapatılır-açılır-kapatılır. Sonra anahtar şakırtıyla kilitle döner ve en son şırrak diye en üstteki sonradan yapılan sürgü sürülür. Kapı kapanmıştır.

İlk yıllarda sayım anında içeri giren gardiyanlardan bir kısmı koşarak üst kata çıkar, dolaplardaki giysileri yerlere savurarak karıştırır; düzgün duran battaniyeyi ve yatakları bir tarafından kaldırıp atarak bozar, duvarlara birkaç tekme atar, bu arada bir kişi de üçlü hücrelerde bulunan küçük ekme dolabını açar, elini sokup ne varsa şöyle bir karıştırır. Sonra sonra önceleri döküp saçmaktan, sonra karıştırmaktan vazgeçtiler. Oturarak sayım verme ve zorla ayağa kaldırma başlayınca yukarı çıkmaktan da vazgeçtiler.

Sayım pozisyonunun bu hale gelmesinden önceki ilk döneme de değinmeden olmaz. Getirildiğimiz gün bütün hücrelerde, sayım sırasında duvarın dibine geçip sıraya girme ve “hazırol” denen asker duruşuyla sayım verme emredilmişti. Bundan sonra bir-birbuçuk ay her sayım sırasında oturan, yukarıda sayım geliyor dedikleri için yatağa giren, (ya da hücedeki herkesin yukarıya çıktığını gözönüne getirin) sayımı böyle karşılayanları “yola getirmek” için onlarca gardiyan doluyor, tekme tokat merdivenlerden aşağıya yuvarlıyor, dayak atıyorlardı.

Sonra ölüm orucu savaşçıları korumak için, sayımı alt katta, ölüm orucu savaşçıları dışındakilerin ayakta vermesi kararı çıktı. Bu durumda bile pek çok arkadaşımız, ayakta onları bekliyor görünmemek için, sayım saatinde kendine yapacak iş bulmaya, yaratmaya başladı. (Mesela bulaşık yıkamak gibi)

En parlak yıldıza,

Yıldızlara çevrili gözlerimiz...

Bir yıldız yağmuru altında yürüyoruz...

Bir yıldız bilincimize,

Bir yıldız dudağımıza,

Bir yıldız yüreğimize...

Yıldızlarca kahkahalar,

Gülümseyişlerle...

Bir yıldız yağmuru altında...

Yıldızlara yol giderken

gözbebeklerimizden...

Sabahın serinliğiyle gelen yoldaş

Merhaba!

Bir tüy kadar hafiflemişsin

Ve bir yürek dolusu

Ağırsın hala.

Sabahın ışığıyla gelen yoldaş

Merhaba!

Bir çığ tanesi kadar aydınlanmışsın

Ve bir Afrika gülüşü gibi

Bakarsın hala

Sabahın umutlarıyla gelen yoldaş

Merhaba!

Bir dağ kadar dağlanmışsın

Bir dağ ateşi yakar gibi

Özgürsün hala

Merhaba!

*Kesilir göbeği acının
Özlemlere çentik atılır
Şu üç adamlık hücreye
Siğar da dünya
Candan geçilir
Kesilir göbeği acının
Tarih en güzel dansına başlar
Üstünde mezarlarımızın*

ONSOZ

Ölüm orucu savaşçıların ilerleyen günlerde sayımı yataкта verdiğini, gardiyanların da bu durumu kabullendiklerini belirtelim hemen.

Bir yıldan fazla bu saldırı ortamı sürdü. Sürekli dayakla saldırıyla sonuç almaya çalıştılar. Her şey bunun için bir nedendi. Sayımda sigara içmeyin diye birkaç hücrede uyarıda bulunmuşlar. Sonrasında tiryaki olan olmayan herkes, sayım sırasında sigara yakıp karşıladı onları. Baktılar olmuyor, vazgeçtiler. Aynı şey saç-sakal için yaşandı. Sakal bırakmak, saç uzatmak yasak dediler. Uzun zaman kimse saçını sakalını kesmedi. Bu sırada birkaç hücreden, idarenin berberine götürüp saç kesmeyi denediler, o gün bugündür hiç kimse idarenin berberini kullanmadı buradaki devrimci tutsaklardan.

Sayımda kitap-gazete okumak yasak dediler, pek çok hücreye de bu nedenle saldırdılar, çünkü onların yasakladığı her şey anında yaygınlaşan bir eğilim haline geliyordu. Böylece pek çok uygulamaları, yaptırımları geriye tepti.

2001 Temmuz'unda genel olarak oturarak sayım verme kararı alındı. Sayım saatleri tam bir saldırganlık gösteren idare, bütün hücrelerde yerlere atarak, döverek sonuç almayı denedi. Ama nafile bir çaba olduğunu bir süre sonra anladığı için saldırının dozu giderek düştü. Uzun zaman sandalyeyle birlikte bizi havaya kaldırıp indirerek saydılar, tabi bu arada epeyce sandalye kırıldı ve kırıkları sandalyelerin yerine yenisini vermediler. Bu kez tutsaklar yere oturup sayım vermeyi sürdürdüler. Sonuçta 2004 yılbaşında buna da son verdiler. O günden beri tutsaklar sayım geldiğinde oturuyorsa oturmaya devam ediyor, voltadaysa devam ediyor ya da herhangi bir yerde duruyor.

Oturarak sayım verdiğimiz ilk dönem de, özel olarak eğitilmiş "müdahale ekibi" dedikleri işkenceciler saldırıyordu. Pek çok arkadaşımız bu süreçte yaralandı, ama birisini sandalyeyle birlikte havaya kaldırıp fırlattıklarında sandalye kırılıyor, arkadaşımız hızla yere düşerken kafasını çarpıp bayılıyor. Acilen doktor vb. koşturdular. Ama sonuçta arkadaşımızda konuşma kaybı ve ciddi hafıza kaybı problemleri çıktığı için olay basına yansdı. O dönem saldırılar genellikle Cuma akşam sayımına denk getirilerek yapılıyordu. Bütün hücrelere saldırıyorlardı. Bu arada oluşan yara-bere gibi şeyler ziyaret gününe kadar geçmiş oluyor ve izler görünmüyordu. Bazan işte böyle, savcının dediği gibi "kafasını duvara vuranlar" da olmasa ortalık güllük gülüstanlık olacaktı ya, olmadı.

Sayım dışında gardiyanla-askerle muhatap olduğumuz diğer uygulamalara da değinmek istiyoruz. Birisi ziyaret-avukat-revir gibi cezaevinin içinde kaldığımız hücre çıkışları, diğeri mahkemehastane gidiş gelişleri ve bir de arama yapmak üzere hücrelere yapılan baskınlar. Bunların hepsine de değineceğiz.

Hücrelerden çıktığımızda, hemen hücre kapısının önünde üstbaş araması yapılır. Üzerinde kol saati dahil hiçbir şey almaman için bu yapılır. En son ayakkabı araması. Bu nedenle getirildikten kısa bir süre sonra 2001'in Nisan ayından itibaren yalınayak çıkmaya başladık. Ziyaret ya da avukat görüşünden sonra, koridorda aynı arama tekrar yapılır. Hücre önüne geldiğinde, içeriye girmeden bir daha. Yani en az üç yerde ayakkabı çıkarmanı isterler. Yalınayak olunca bu durum buradaki haliyle ortadan kalktı.

Mahkeme, hastane gibi cezaevinden çıktığımızda kapıda yapılan aramadan sonra x-ray cihazı ve duyarlı kapıdan geçmek zorun-

dayız. Duyarlı kapıda sinyal öttüğü sürece tekrar tekrar geçersin. Üzerindeki kemer, gözlük, sigara, çakmak gibi ne varsa x-raydan geçirilir. Sonra asker alırken birde onlar ararlar. İlk zamanlar asker, birde ağız araması yapıyordu. Buna karşı çıkılıp ağızları açmadığımızda zorla denediler. Her defasında ciddi tartaklamalar, saldırılar yaşandı. Tabi bu olduğu an da slogan atmaya başlıyorduk ve duyan herkes anında sloganlara katılıyordu. Bir süre sonra bundan vazgeçmek zorunda kaldılar.

Bir dönem mahkemeden, hastaneden geldiğimizde asker teslim ederken arama yapmaya başladı. Buna karşı çıkınca soyarak aramayı dayattılar. Kameralar görmesin diye, arama odası denen küçük odalara tek tek alıyor, zorla soyuyuyorlardı. Anında sloganlarla cevap veriliyor, soymalarını engellemek için kapanıp yere oturuyorduk. Koridorlara gelince de sloganlara devam ediliyordu. Bunu duyan bütün hücreler anında slogana katılıyor, kapı dövmeğe başlıyorlardı. Dalga dalga bütün cezaevine bu yayılıyordu. Bir süre sonra dönüşte yapılan bu asker aramasından da vazgeçtiler.

CİK çıkıncaya kadar 15 günde bir, CİK'ten sonra da ayda bir düzenli bütün hücreler aramaya tabi tutulur. Ama ay içinde hangi gün ve saatte gelecekleri belli olmaz. İlk zamanlar da askerler robocop kıyafetleriyle geliyorlardı. Tutsakları havalandırmaya çıkarıyor, üst-baş-ayakkabı aramasından sonra kapıyı kapatıp içeride arama yapmaya başlıyorlardı. Arama dediysek, tüm bir dökme, saçma, karıştırma. Üst kattaki dolaplarda ne var ne yoksa hepsi yatakların üzerine darmadağın yığılır; yataklar alt-üst edilir, kitap, mektup, fotoğraf, her şey birlikte bu harmanı tamamlardı. Alt kattaki yiyecek dolabında ne varsa çıkarılır, birbirine karıştırılır, öyleki, kantinden aldığımız bisküviler bile kırılıp dökülürdü.

Aramalarda neyi ne zaman yapacakları belli değil. Bir dönem boş çakmakları topladılar. Muhtemelen doldurup geri satmışlardır onları, zira o dönem her türlü yolsuzluk yaygındı. Bir ara bu hücrede adam başı bir taneden fazla çakmak var diye, çakmağı depoya almaya çalıştılar. Bir dönem kantinden aldığımız tırnak çakılarının törpülerini aramalar sırasında kırdılar. Bir dönem, boş pet su şişelerini, boş kavanozları, plastik peynir, yoğurt vb. kapları alıyor, bunlar fazla, amaç dışı kullanılıyor diyerek götürüyorlardı. Zaman zaman durumdan vazife çıkaran bazıları yapsa da artık o kadar yaygın değil bunlar.

Son dönemlerde aramalar sonrasında üst kat, alt kat her yanı arayan asker, artık “güvenlik almakla” yetiniyor. Ama yine de katılıyor aramaya. Eskisi gibi dağıtıp döküp saçmıyorlar, aramalarını yapıp gidi-

yorlar. Yine de bazı şeylere takıntı devam ediyor tabi. Bir süreden beri çiçeklere taktılar. Çay posasının bekletilmesiyle elde edilen toprağımsı şeylerde çiçek yetiştiriyorduk. Bunlar basit, küçük saksı çiçekleri. Pet şişe de ya da plastik kaplarda. Bir süreden beri aramalarda bunları toplamaya başladılar. Gereke ise “toprak yasak”tı. Havalandırmaların ortasında yağmur suyunun çekilmesi için logarlar var. Bunu daha sonra anlatacağım, ama çiçekle bağlantısı için burada değineyim. Bu logar kapaklarıyla beton arasında 1,5-2 cm'lik boşluklar var. Zamanla toz-toprak birikiyor burda, ya rüzgarın kırıllardan sürüklediği bazı kır çiçekleri, ya da tutsakların attıkları kuş yemi vb. tohumlar bu birazcık toprak parçasında yetişti. Yani betonla sarılı dört duvarın ortasında yerdeki betonun göbeğinde bir tutam yeşillik... Doğanın bir tutam rengi, canlılığı... Bundan rahatsız oldular. Son dönemde aramalarda gelip bu çiçekleri yolup, çiğneyip gidiyorlar.

Aramalar sırasında gerek kantin yoluyla alınan, gerek ziyaretçilerimiz tarafından getirilen dergilerimize el koydukları zamanlar oldu. Bütün girişimlerimize rağmen bir daha bunları bulamadık, alamadık. Yine diğer hücrelerdeki arkadaşlarla çatılardan-duvarlardan aşırıp birbirimize aktardığımız kitaplara ve dergilere de üzerinde başkasının adı yazıyor diye el koydular. Arama sırasında bizi havalandırmaya kattıkları için bir şey yapma şansımız olmadığı gibi, zaman zaman bu tür nedenlerle saldırdıkları da oldu: baskı, dayak, tartaklama. Birde aramalar sırasında neyi niçin götürdüğü önemli değil, bir kez aramalarda götürdüler mi, onu bir daha bulamazsın, kaybolup gider.

Bir örnek: 2002 yazında teklilerde kalırken, kışlık kabanlarımızı katlayıp kabaca dikerek minder haline getirmiştik, havalandırmada üzerlerine oturuyorduk. Aramada onları aldılar. Her ne kadar kaban olduğunu söylesek de aldılar ve bir daha alamadık kabanları. Sanırım, şu “amaç dışı kullanım” kurbanı oldular.

Kitap konusunda 5 yıl boyunca 3'ten fazla kitap bulundurmamak yasaktı. Bu nedenle aramalarda hücrelerden alınıp bir daha verilmeyen kitaplardan çok güzel bir kütüphane kurulacağı kesin, ama onların bunu yaptıklarını sanmıyoruz. Çünkü buralardan aldıklarının bir kısmının kalorifer dairesinde yakıldığını, bir kısmının da çöpe atıldığını söylediler hep. Tabi bunun nedenini anlamak mümkün. Gericilik olsun, faşizm olsun her zaman kitaptan, kitaplardan, aydınlıktan korktu. Kitap sınırlaması da bu nedenle konmuştu zaten. Öyle ki Dante'nin İlahi Komediya'sını bile alıp götürdüler ve bir daha gelmedi, bulamadık.

Ömer Uğur

Röportaj

Ayışığı – Biz Ömer Uğur’u ve onun adını, Eve Dönüş filminin tanıtımı döneminde gazetelerden öğrendik. Sizi daha fazla tanımak istiyoruz. Kendinizden ve çalışmalarınızdan söz edebilir misiniz?

Ömer Uğur – Özgeçmişime kısaca deyincek olursam; Tokat 1954... Öğretmen okulu mezunu... Köy öğretmenliği yaptı... Sinema okudu... 1983 yılıyla İstanbul’a geldi ve sinemaya başladı...

Tutucu bir ailenin çocuğu olarak büyüdüm. 14 yaşına kadar namazında niyazında bir gençtim. 17 yaşında memurluğa başladım. Kendi yaşında öğrencilerim oldu. Okumaya meraklıydım, Orhan Kemal, Gorki gibi yazarlarla tanıştım. Ve değişim sol bir güzargaha geçti. Köylerdeki yaşam ve okumak bunda etkili oldu. Bilinçli bir tercihti.

Tüm sol çevreler Tokat’ta birbirini korurdu, kollardı. Derneklerde ortak çalışılırdı. Daha sonra İzmir’e gittim üniversite okumak için... Güzel Sanatlar Sinema Televizyon bölümünde okudum. Sekiz arkadaş küçük bir evde oturuyorduk. Genelde hemşerilik temelinde bir arkadaşlıktı. Seyit Emeğin Birliği, ben İGD çevresindendim. Dört Tokatlı, bir Antalyalı, bir Bergamalı...

Bu arkadaşlık 80’in anlaşılması açısından ilginçti. Dışarda kavgalar olsa da biz evde birlikteliği sağlamıştık. Eylemlerde birbirimize yardım ederdik.

TÖB-DER’de çalışıyordum. Bir ceza aldım 18 ay... Üniversitede davayı takip edemedim. Yakalandım. Yıl 1979... Evimiz dağıldı. Önce Seyit gitti

Ayışığı – Eve Dönüş filminin tanıtım yazılarını okuduğumuzda, bizim için önemli bir nokta vardı. Büyük bir merak içinde filmi bekledik. Hatta size o süreçte ulaşmaya çalıştık. Önemli olan nokta, filminizin bizim çok iyi tanıdığımız, onlar için öyküler, şiirler yazdığımız, oyunlar oynadığımız, mezar başında andığımız yoldaşlarımıza, Seyitlere adanmış olmasıydı. Bize Seyit’ten, onunla olan arkadaşlığımızdan bahsedebilir misiniz?

Ömer Uğur - Tokat’tan tanyorum Seyit’i... Zihni Betil Tariş’te çalışıyordu. 68’li, askerlikten atılanlardan. Tokat’ta kitapçı açtı ve sürekli saldırılara uğradı. İzmir’e geldi. Tariş müdürü oldu. Seyit’te bu dönemde geldi. Evimize aldık. Bir yıl misafir olarak kaldı. Bir yıl sonra evden ayrıldı. En son olarak, İzmir Buca cezaevinde bulunduğum dönemde, hamama giderken mazgal deliğinden gördüm. Merhabalaştık ve onu bu son görüşümdü.

Seyit ilginç bir çocuktü. Seyit pratik bir kişiydi. İki yatağımız vardı. Onları sererdik yere ve ancak enine yatarak sığardık. Seyit gece vardiyasında çalıştığından gündüz uyurdu ve en rahat o uyurdu. Takılırdık ona... Birgün eve geldiğimizde Seyit yataktan fırladı, kalktığında yatağın tüm deseni terleyen vücuduna çıkmıştı. Seyit durumun farkında değil tabii, bizim

gülmemize anlam veremedi.

Naif bir arkadaştı. Duru ve net bir arkadaştı. Samimi bir insandı, basit ve yalın olması onun en temel yanıydı bence. Hayatla uyumluydu ve çok inançlıydı. Biz biraz lafazandık ama o açık ve netti. İnanmış insanlardandı ve ben filmimi bu nedenle Seyit'e ve Semih'e adadım... Semih ise cezaevinden çıktıktan sonra askerde arkadan vurularak öldürüldü... Kaza dediler...

Seyitlerin idam haberini okuduğum anı bugün gibi hatırlıyorum.

Ayışığı – Komünist bir işçiye adanmış filmde lümpen Mustafa karakteriyle neyi hedeflediniz? 12 Eylül işkencehanelerinde işkence görmüş yaşamını bu uğurda feda etmiş, idam sehvasında Necati ve İbrahim'le birlikte onurluca şehitliklerini tekmelemiş üç komünistti onlar. Dedğimiz gibi filmde işçi sınıfı çok silik verilmişti ve filmin kahramanı Mustafa lümpen bir proleterdi. Bu tercihin nedenini anlatabilir misiniz?

Ömer Uğur – Cezaevinden çıktım. 12 Eylül'ün yarattığı tabloyla karşılaştım. İnsanlar selam vermekten korkuyordu. Kaybetmişlik duygusu egemendi. İnsan kinleniyor, aklın ölçüsü kaçıyor. O dönemlerde aklımdan geçen bir film. O zaman olmadı. 80'lerin sonuna doğru olgunlaşmıştı. Sen Türkülerini Söyle vb. gibi filmler yapıldı. Hepsinde entelektüel bir yaklaşım vardı. Daha basit ama daha genelle bağını kurmak gerek dediler. Ana karakterin, devrimci bir önder olduğunda savunma ağırlıklı oluyor. Herkesin izleyebileceği bir film yapmak istedim. Solculuğa, devrimciliğe güzelleme olsun diye bir film yapmak değildi amacım. Bu filmin tarafı yok. Net olarak cunta karşıtlığıydı yapmak istediğim. 92'lerde yapsaydım eminim bugünkünden farklı olurdu.

Korku insani bir şey... Olana yokmuş gibi yaklaşmak doğru değil. İdeal bir kahraman yaratmak tehlikeli, ayağı yere basan bir karakter olmasını istedim. Bir filmle çıkıp 12 Eylül dönemini anlattım demek çok iddialı ve gerçekçi değil. Ben 12 Eylül'ün iki ayına kamera tuttum. Mustafa ve Esma'nın hayatı çerçevesinde hikayelerini anlattım. 12 Eylül'ün çerçevesi çok geniş... Siyasi, ekonomik, insani... Neresini yapacaksınız... Bizim ki bir bakış... Bundan insanlar bir fikir sahibi olabilir diye düşündüm.

Ayışığı – 12 Eylül ve işkence... birbirinden kopmaz iki olgu... Bu gerçeklik üzerinden yapılan bir film Eve Dönüş... Ve işkenceyi en çıplak haliyle izlediğimiz belki de ilk film... Bu kadar açık ve doğrudan bir anlatımı neden seçtiniz?

Ömer Uğur – 12 Eylül'de şiddetli bir durum oldu. Bir devrimci ve bir solcu olarak acısını çekmedim, insani olarak acı çekmekti benimkisi. Bugünkü kuşaklar "Kenan Evren ressam değilmiş" deseler benim için yeterlidir. Herkesin farklı farklı beklentilerinin olması doğaldır. Ama benim tüm bu beklentilere cevap vermem mümkün değildi. Ben böyle anlattım başka birileri de diğer yanlarını anlatsın. Bir yönetmen olarak hep yanlış anlaşılmaktan korktum. O nedenle filmin sonunda mesajımı net olarak açıkladım.

Neden doğrudan bir anlatım diye soruyorsunuz. Kimi yönetmen arkadaşımız işkenceyi anlatırken çeşitli metaforlar kullandılar. Adama işkencehaneye getirirler, adama tokat attılar, Eminönü'nde kuşlar uçar... Metaforlarla anlatmak daha kolay olanıydı. Ben bunun olayı, gerçekliği yumuşatmak olduğunu düşünüyorum. Şubede olayları izleyen bir objektif gibi anlatmak istedim.

Mustafa'nın işkencecisinin elini öpmesi ile aslında 82 anayasasına %90 evet diyen toplumu anlatmak istedim. Bunun Kenan Evren'in elini öpmekten farkı yoktu. Bu anlamda film kızdırsa da bir gerçekliğe tekabül ediyor. Fukaraya allah önce eşeğini kaybettirir sonra da buldurur... Milyonlarca insanı aldılar, falakaya çektiler ve onlar çıktıklarında büyük bir korku yaydılar. O dönemin umudunu işkencehanede direnen, insan yanları gelişmiş, bilinçli hoca karakteriyle anlatmaya çalıştım.

Öykü

Sena Demir

“İLK ADIMLAR”

Aile çevresinde devrimcilerin olduğunu biz devrimci olduktan sonra öğrendik. Ama biz yola çıktığımızda onlar çoktan bırakmışlardı...

Çocukluğumun bir kısmı Van’da geçti. Babam öğretmen olduğundan çok uzun süre bir yerde kalamıyorduk. Van’dan ayrıldığımızda ilkokul ikiye gidiyordum. Ayrılış nedenimiz, babamın orada yükselen devrimci hareketten ürkmesi idi. Kendisine ve bize bir şey olacağından korkuyordu. Van’dan memlekete tayin edilince çok rahatladık. Memleketin içinde de birkaç yer dolaştık. Ama ben onun bu korkularını anlamıyordum, hatta o günler bunun üzerine hiç durmadım. Çok sonra o günleri hatırlayınca hep gülmüşüzdür.

Babamın öğretmen oluşunun dezavantajı, kalıcı arkadaşlarımızın olmamasıydı, o nedenle kardeşler olarak hem birbirimizin arkadaşı hem kardeşiydik. Öğretmen oluşunun avantajı ise erken yaşta kitap okuma alışkanlığı edinmemiz oldu. Babam Aziz Nesin’in kitaplarını almıştı, ablam da ben de severek okuduk. Babam o kitapları okumuş muydu hiç hatırlamıyorum, sanırım okumadı. O sıra ortaokuldaydım ve ilk o zaman bu gülmece kitaplarıyla farkettilim sistemin ne kadar bozuk olduğunu...

Bilime, öğrenmeye meraklı çocuklardık. Birşeyler öğrendikçe daha çok şeyi merak ediyor, daha çok soru sorarak yakınlarımızı çileden çıkarıyorduk.

Başkalarıyla ya da yeni tanışılanlarla pek konuşmasamda aile içinde çok konuştum ve de inatçı! Bir şeyi tutturduğumda, hele de haklı olduğuma inanıyorsam arka arkaya sorularıyla bastırıyor, kendim de soluksuz kalıyordum.

Bu yanımdan kaynaklı annemler “bu kız avukat olur!” diyorlardı. Neyse ki bu öngörüler tutmadı... Ama anlatılan masallarında etkisiyle hep bir kahraman ya da büyük bir şey olmak istiyordum. Kendimi gelecekte böyle hayal ediyordum. Dört-beş yaşlarındayken “Ne olacaksın!” sorularına “Kraliçe olacağım” derdim. Öyle ya kraliçe çok büyük bir şeydi!”

Ablam liseye giderken mahallemize taşınan üniversiteli gençlerle tanışıp arkadaş olmuştu. Onun sayesinde ben de tanıştım. Onlarla olan sohbeti daha çok sol düşünceler, ya da kitaplar olurdu. Bir de günlük, arkadaşsal sorunlar üzerine sohbet ederlerdi. Yine o sırada bir vesileyle bizim yoldaşlarla tanışmış ve çok etkilenmişti. Onlar geldiğinde bir yolunu bulup kaldıkları yere gidiyordu. Ben ise ablama çok kızırıyordum.

Niye elin adamlarına böyle yakınlık gösteriyorsun diye... O ise onların çok iyi insanlar olduklarını, bütün insanların daha iyi yaşaması için mücadele eden kişiler olduklarını söylüyordu.

Bir keresinde yoldaşların paralarının olmadığını, zor durumda kaldıklarını öğreniyor. Annemden dersane için aldığı parayı onlara veriyor. Bunu bana söylediğinde öyle tepki göstermişim ki; “Neden paramızı veriyorsun? Sanki ailemiz zengin! Çok mu parası var! Hiç düşünmüyorsun... Onlar bize bakmak, okutmak için ne kadar uğraşıyorlar... ailemiz daha önemli... vb.” demişim. O ise “Hayır” dedi, “Devrimciler değerli insanlar. Yaptığım şeyin aileyi düşünmemekle bir ilgisi yok... Çok zor durumlardı... Üstelik bu insanlar bizim gibi bütün yoksul ailler için canlarını ortaya koyuyor, öyle mücadele ediyorlar. Sen ise paradan söz ediyorsun...

ONSOZ

Yaptığım şeyden pişman değilim! İstersen git annelere söyle...” dedi...

Ablamın böyle inanarak devrimcileri savunması, o insanları yüceltmesi benim devrimcileri merak etmemi, onlarla daha yakından tanışma isteğimi getirdi. O güne kadar ailenin çıkarları benim için çok önemliydi, aile her şeyin üzerindeydi. Ama şimdi başka bir durum vardı, hem aileye karşı hem de aile ve gelecek için olan başka bir şey...

Bundan sonra onların gelişlerinde ben de onların konuşmalarını dinlemeye, anlatılanları anlamaya çalıştım. Bıraktıkları dergi ve kitapları ben de okuyor, ablamla bunlar üzerinde konuşuyorduk. Devrimcilerin kendinden emin konuşmalarından, coşkularından, cesaretlerinden ve kurmak istedikleri yaşamdan çok etkilenmiştim.

Onlarla sohbet ederken aynı zamanda çok şey öğreniyordum. Daha önce hiç düşünmediğim ne kadar çok şeyin olduğunu görüyordum. Bu bile beni heyecanlandırıyordu. Kocaman bir dünyayla karşılaşıyordum.

Ablam bir süre sonra kendini leninist olarak ifade etmeye başlamıştı. Bana da takılıyordu, “Sende bizdensin” diye. Ben ise “Hayır!” diyardım. Doktor, öğretmen olmak gibi değildi bu... Bambaşka bir şey olduğunu hissediyordum. Denizleri öğrenmiştik ve çok büyük bir sevgi saygı doğmuştu içimizde... Denizler gözümde heybetliydi, büyük birer kahramandılar... Öyle ki tanıştığımız insanları onlarla kıyaslamaya girişmiştim.

Yaşadığımız yerde farklı siyasi yapılar da vardı. Öğrendiklerimizi onlarla tartışıyorduk. Daha ikna edici bir yanıt ise veremiyorlardı. Üsttenci yaklaşımlarına, hatta sadece dernekte oturmanın dışında bir şey yapmıyor oluşlarına, bahane olarak da “burası küçük bir yer” deyişlerine kızılıyordum.

Üç kardeşlik ve en küçük kardeşimizi de etkilemiştik. Gerçi o daha küçüktü ama olsun... Liseye başladığım yıl kendimi büyük bir ailenin ferdi, yoldaşı olarak duyumsuyordum. Bir kahraman, büyük bir şey olma isteği devrimcilikte somutlanmıştı benim için. Yaşımın küçük olması mücadeleye katılmanın önünde engel olamazdı. Üstelikte bahane üretenlerle değil, iş yapanlarla birlikte olacaktım. Leninistlerin içinde olmak ise çok daha güzel bir mutluluktu.”

“Benim ki bu kadar... Seher yoldaş sen ne yapıyorsun?”

Seher hızlı hızlı aklında kalan son cümleleri yazıyordu defterine... bitirince, kalemi bıraktı ve “Efendim” dedi.

“Diyordum ki sen ne yapıyorsun? Deniz anlatırken sandım ki kendininkini yazıyorsun? Şimdi ise şüpheye düştüm!”

“Şimdi sizi dinlemek yazmak varken kendiminkini niye yazayım.”

“Evet!”

“Ben anlatmaktan vazgeçtim” dedi Aylin...

“Ya, korkmayın! Ne var bunda, sizi ölümsüzleştiriyorum işte!”

“Biz ölünce ölümsüzleşsek?!” dedi Eylül gülerek...

Yaramaz bir çocuk gibi Seher’e sokulan Deniz “Bakiim ne yazmışsın hakkımda” diyerek defteri almaya çalıştı... Bunun üzerine Eylül “Evet ne yazdın, bakalım... Hakkımda güzel şeyler yazsaydın” dedi.

“Hayır! Çekin ellerinizi göstermeyeceğim! Ne söylemişseniz o!”

“Canım yazar özgürdür... sen yaz yaz...”

“Maalesef Eylül’ cüğüm, yazar değilim sadece aktarıcıyım.”

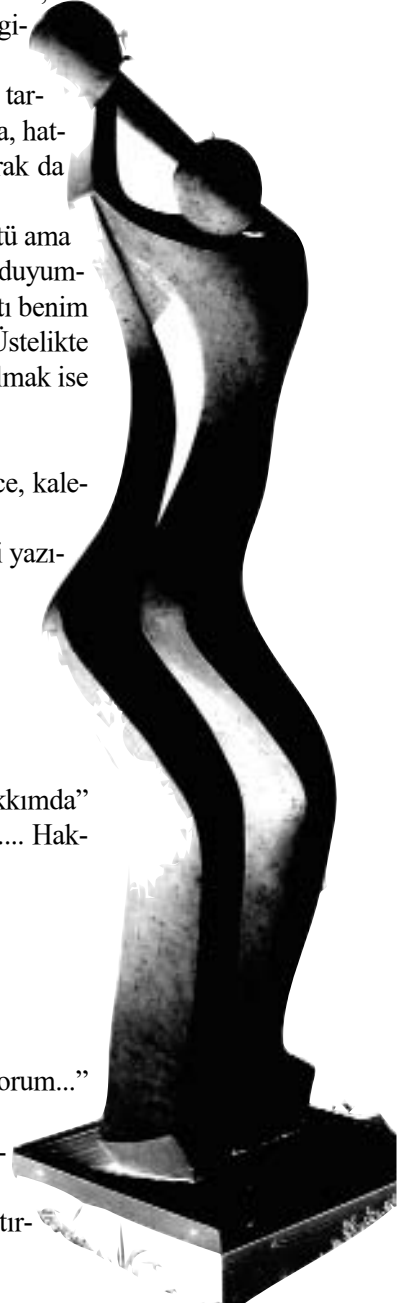
“Aktarsın demek?!”

“Evet, bütün baharat ve ot çeşitleri bulunur!”

“Tamam, artık Aylin yoldaşa anlatsın, ben onunkini bilsem de merak ediyorum...” dedi Deniz...

“Evet, evet! Artık Aylin anlatsın” dedi Eylül, bir yandan da Seher’in kulağına eğilip “beni güzel anlat tamam mı?” diye fısıltıyla takıldı.

“Burada bulunan herkes tıpkı benim gibi 12 Eylül’de ya çocuktu ya da hatırlayamayacak kadar küçük... Bende anlatmaya o günden başlayayım...”

12 Eylül günü eniştem memlekete gidebilmek için otogara bilet almaya gitmişti. Bir süre sonra telaşla eve geldi, “Darbe olmuş” dedi. Çocuktum ve bir şey anlamamıştım ama teyzem ağlamaya başladı, annemler eli koynunda oturup kalmıştı. Çıt çıkmadı. Biz çocuklarda sustuk. Büyüklere bakarak kötü hem de çok kötü bir şey olduğuna anlamıştık.

O güne kadar mahallemizde, evimize gidip gelen, bizi seven, kollayan devrimci abilerimiz, çok az da olsa ablalarımız vardı. Kendi ailem de dahil herkes onları severdi. Sürekli onların yaptığı işlerden, ne kadar dürüst, namuslu ve çalışkan çocuklar olduklarından söz edilir, konuşulurdu. Biz çocuklar da devrimcilere, onların hayran olduklarını Denizler’e sempati duyardık, severdik... darbeden sonra onlarsız kalmıştık. Artık açıktan kimse onlardan söz etmiyordu, onları görmüyorduk. Ama gözaltı, işkence, tutuklama haberleri fısıltı ve iç çekişlerle söyleniyordu.

Devrimciler “gidince” aileler de korkularıyla kaldılar. Her an her yerden gelebilecek bir tehlike vardı sanki. Özellikle de kız çocukları darbeden bir süre sonra birden bire büyüdüler. Daha doğrusu aileler kız çocuklarına büyük bir baskı ve kısıtlama uyguladılar.

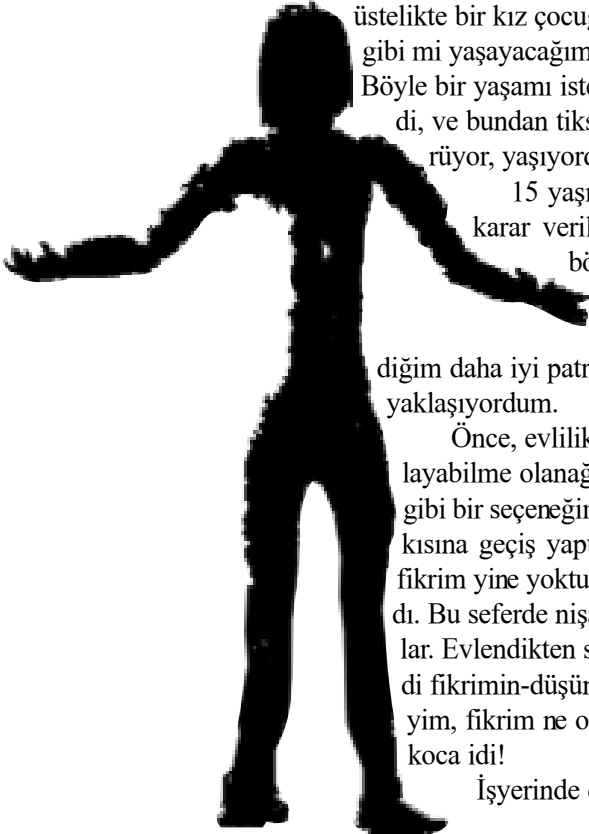
Aradan zaman geçiyordu ama bu “kötü şey” ne dağılıyor, ne de kalkıyordu. Okula herhangi bir gazete getirmek ya da belirlenen kılık kıyafetin dışında bir şey giymek, kızlarla erkeklerin oturması, yani herşey okuldan atılma sebebi oluyordu. Tüm okulların önünde sürekli polisler bekliyordu ve biz öğrenciler bunun nedenini çözemiyorduk. Ne yapıyorduk ki okula gidip gelmenin dışında. Sadece o “kötü şey”den önce insanların daha rahat, daha mutlu olduklarını, şimdi ise korkularıyla yatıp kalktıklarını görüyor, hissediyorduk... Zaman geçtikçe devrimciler kafamın içinde bir yerde kaldı... devrimcilik ulaşılmaz bir şey oldu. Onlar mükemmel insanlar olarak, bir hayal olarak çocukluğumda kaldılar. Lisede devrimci bir arkadaş tanımıştım. Gözaltına alınıp işkence görmüştü, aynı yaşıydık. Onu bulduğuma hem çok seviniyordum hem de üzülüyordum, çünkü korkmuş ve bırakmıştı o mücadeleyi.

Doktor olmak isterdim ama olamayacağımı bilirdim. Çünkü aile okutmayı değil, evlendirmeyi istiyordu. Bir de o zaman maddi durumumuz iyi değildi. İlk çocuktum, üstelikte bir kız çocuğu. Bu durumda ailelerin daha fazla baskısı oluyordu. Annem gibi mi yaşayacağım, babam gibi bir adamla mı evleneceğim diye merak ederdim. Böyle bir yaşamı istemiyordum. Mesela insanlar birbirlerine karşı dürüst değillerdi, ve bundan tiksinti duyardım. Ne olmaması gerektiği konusunda nettim, görüyor, yaşıyordum ama ne olması gerektiği konusunda bir fikrim yoktu.

15 yaşında, lise birden sonra nişanlandırıldım ve okula gitmememe karar verildi. Bu yaştan itibaren de çalışmaya başladım. “Anne-baba böyle olmamalı”, “okul böyle olmamalı” deyişlerime, çalışmaya başladıktan sonra, “patron böyle olmamalı”, “çalışma koşulları böyle olmamalı” eklendi. Çözüm olarak da düşünebildiğim daha iyi patron olabileceği yaklaşımıydı. Çünkü herşeye insani boyutuyla yaklaşıyordum.

Önce, evlilik fikri aile baskısından kurtulup kendi yaşamımı kurma, planlayabilme olanağı gibi görünmüştü. Evlenmek istemiyordum ama evlenmeme gibi bir seçeneğimin olamayacağını farkındaydım. Aile baskısından koca baskısına geçiş yaptığımı daha nişanlılığımın ilk zamanlarında anladım. Benim fikrim yine yoktu, ben beden olarak vardım ama düşüncem, planlarım olamazdı. Bu seferde nişanlımla babam ne yapacağıma birlikte karar vermeye başladılar. Evlendikten sonra ilk “koca dayağımı yeme” sebebim onun karşısında kendi fikrimin-düşüncemin olması ve bunu savunmamdı. Ben ne önerirsem önereyim, fikrim ne olursa olsun son söz ona aitti... Yani eş değildik, eşim değildi, koca idi!

İşyerinde de aynıydı... Sadece bir tane vidayı yerde görsün patron, o an

oradaki işçiyi herkesin içinde, yaşı ne olursa olsun aşağılıyor, bağırıyor, hakaretler ediyordu. Bir işçinin düşüncesi olması istenmiyordu. Olduğu taktirde daha büyük şeylerle karşılaşılırdık... Yani sonra gördüm ki, patronların ve kocaların hepsi kötü...

Yıllar sonra birgün en küçük kardeşim elinde bir dergiyle geldi. Adı Devrimci Emek'ti. Silahlı bir eylemin haberi de vardı. Devrimci durum, içsavaş deniliyordu. Biran kardeşime bir şey olacak diye korktum. Onunla ara arada olsa bu konular üzerinde sohbet etmeye başladık. Ama yaş daha küçüktü, anlatımları kaba, yaklaşımları sekterdi. Yine de onunla birlikte çevreme daha farklı bakmaya başladım. Ve gördüm ki, çevremde, mahallede, iş yerinde ne kadar çok sol eğilimli insanlar var. Hayalimde kalan o zamanın dört dörtlük mükemmel devrimcileri değillerdi, hataları, kaba yaklaşımları vardı ama devrimciler sanki geri gelmişlerdi. Devrim bir ütopya olarak kalmıştı, çünkü ailem, eşim, dostum bunun geçmişte kaldığını, başaramayacağını yineleyip dururlardı. Ama zaman geçmiş küçük kardeşim karşıma çıkıp devrimden söz ediyordu, bu çarpık düzenin yıkılabileceğini –çok iyi anlatamasa da- anlatıyordu.

Kardeşim tutuklanınca sürekli cezaevine ziyarete gitmeye başladım. Tutuklanmasından birkaç ay önce Ümraniye cezaevinde katilam yapılmıştı. Komşumuzun çocuğu da oradaydı, hepimiz çok endişelendik. Ve şimdi kardeşim cezaevindeydi... Cezaevine ziyarete gidiş-gelişlerde diğer tutsakları da tanıdım, çok sevdim. Kardeşimden de, çevremdeki solculardan da çok farklıydılar. Yani gerçek devrimcilerle bu ziyaretlere gidişimde tanışmış oldum. Öyleki kardeşimle sohbeti biraz daha kısa kesip diğerleriyle politik konular üzerinde sohbet etmeye çalışıyordum. Tam da bu dönem cezaevinde Ö.O eylemi başlamıştı. Hepimiz için bir ilkti ve herkesi çok etkilemişti bu süreç. Kabinlere kadar gelebilen ölüm oruçcularını görüyor, onların nasıl bir eylem mutluluğu içinde olduğunu yüzlerinden görebiliyorduk. Bu arada devrimci tutsak ailelerinin eylemlerine de katılmaya başladım, bir tutsak ailesi olarak...

Kardeşim tutuklandıktan sonra sekiz ay uyuyamadım. “Ne olacak?” sorusu sürekli kafamdaydı. Fabrikada, evde, çevrede yaşadığım her türlü sorun kafama birikiyordu. “Nasıl bir yaşam” sorusu bir an olsun bırakmıyordu beni... Ölüm oruçcularının kritik aşamaya gelmesiyle eylemler artmıştı... Sadece soru sormuyordum, pratiğin içerisinde bir karara varıyordum. Gençtim, önümde bir hayat vardı ve bundan sonra hayatıma ben yön verecektim. Bu yön ise devrim yönü olacaktı.

Birgün eve gittim ve tüm eşyalarımı toplayıp, çocuğumla birlikte çıktım. Geldiğim ev annemlerin eviydi ama bu onların hayatına geldiğim anlamını taşıyamıyordum. Bu davranışımı, kararımı her iki aileden de kimse onaylamadı. Çok yorucu, zor bir süreci ama istemediğim, doğru gelmeyen bir evliliği ve yaşantıyı artık kimse bana kabul ettiremezdi de...

Yıllar sonra bugünden dönüp baktığımda mücadeleye adım atmakla en doğru kararı verdiğimi görüp sevinirim. Bu kararımın tüm zorluklara rağmen asıl mutluluğu, yaşamın anlamlılığını seçtiğimi biliyordum, biliyorum da...

“İşte hepsi bu diyebiliriz...”

“Çok güzeldi... Düşünsene aynı durumda olan binlerce genç kadın var. Üstelik çoğu sürekli şiddet ve baskıyla iç içe yaşıyor. Boşanmaksa çare olmuyor” dedi Deniz, Aylin’in anlattıklarını düşünerek...

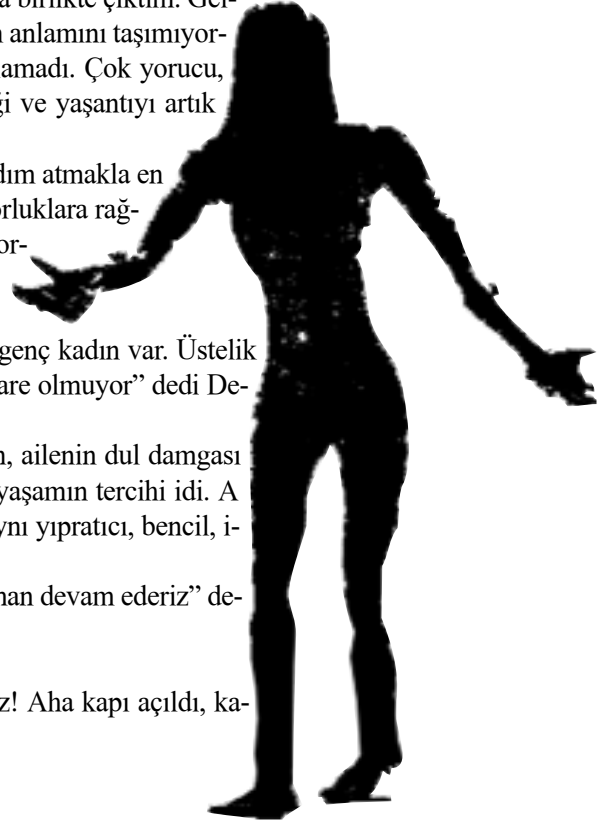
“Nasıl olsun ki... ekonomik sorun bir yandan, toplumun, ailenin dul damgası vurması, baskısı diğer yandan... Sonuçta benimki başka bir yaşamın tercihi idi. A kişisinden boşan B ile evlen yahut da evlenme ne farkı var aynı yıpratıcı, bencil, iki yüzlü, aynı sorunları olan yaşamı yaşadından sonra...”

“Yoldaşlar konu güzel de... Karavana geliyor. Başka zaman devam ederiz” dedi Seher defterini kapatıp masayı toplamaya başladı...

“Ama sen anlatmadın!”

“Bende sonra anlatırım... Nasıl olsa yıllarca bir aradayız! Aha kapı açıldı, karavana geldi bile...”

Herkes söylenerek yerinden kalkıp işlere koyuldu...

Filistin'in ve Devrim'in Küçük Generallerine

Bir zeytin ağacıym Kalkilya'da; ortasıdayım Filistin'in... Ölümsüzlüğün saflarındayım, devrimin zafere gebe topraklarında, bir zeytinlikte; portakal bahçelerinde; kekik çalılarında... Boyun eğmeyişin haykırılarıyla dalgalanan Celile gölünde. Kimimiz sekiz, kimimiz beş; üç yaşında kimimiz katıldık ölümsüzlüğün saflarına, yüreklere, bilinçlere, işgal altındaki yurda sevdalı umutlu düşlere...

Ya okul dönüşünde ya oynarken tozlu şoselerde, ya sokakta taş olup atılırken siyonizmin üzerine ya da dalgalanır gibi ezerken barikatların üzerinde, yürüdük saflarına ölümsüzlüğün... Kurşunlar kuru fırtınalar gibi kaplardı köylerimizin, kentlerimizin, yaramızın üzerini... Bulutlar değil kurşun perdesiydi örten güneşin gülümseyişini gözlerimize, gülümseyişlerimize...

Bir onur olsa da, bir adım daha yaklaştıysa da o nazlı yurdun düşüne her ölümsüzlük; saçları Akdeniz gülüşü nehir olan o nazlı ülkeye sevdalanışın apansız kanayışının acısı değil, o sevdalanışın filizinin kırılmasının öfkesi ve yeni sürgünlerin filiz filiz yeşereceği umudun bir kez daha haykırışıdır ağıtlar, ölümsüzleşene... Yine de kuru bir nehir yatağının buruk ve silinmez izi gibi kalır gülümseyişlerde, gözbebeklerde... İşte bu yüzden doğumlar yücedir ülkemde...

Her doğum bir şölendir ülkemde... Zafere yürüyen bir devrim filizi... Her doğumda Akdeniz en mavi şarkılarını söyler ak dalgalarıyla... Ay sokakları, kırları, köyleri, kentleri dolandır en yumuşak en sarı-parlak, aydınlık gülümseyişle. Portakal bahçeleri, zeytinlikler ve tüm kırlar toprak toprak rüzgarla kanatlanır. Rüzgar, portakal, zeytin, deniz, kekik ve toprak kokusuyla dolandır... Yıldızlar dizilir gözbebeklerine yeni doğan, yeni yürüyen filizin...

Golan'dan Kızıldeniz'e, nehirden Akdeniz'e, nazlı ülke bir boydan bir boya tutuşur özgürlük şarkısına, yeni bir savaşçıyı karşılamanın... Çocuklar sokak sokak koşarken bir özgür yurt düşünün sevdasıyla ölümsüzlüğün zaferine, eksilmez hiç intifada siperlerinde küçük generalleri devrimin... Devrim çocuk çocuk yine doldurur sokakları...

Kimi zaman bir solukluk ömürdür ömrü çocukların... Çocuklar bir solukta, bir taş atımlık yaşa sığdırırlar bir ömürlük tarihi; tarih solugunda taş atımlık yaştaki çocukların.

Filistin, yani toprak... Filistin, yani güneş... Filistin, yani rüzgar... Filistin, yani deniz, Filistin, yani nehir... Filistin, yani yüreği tüm devrimlerin... Filistin titrer üzerine çocuk generallerinin...

Henüz ilk anında ölümsüzlüğümün, suyu çekilip de aniden solan papatyalar gibi soldu aydınlığı güneşin... Anafollara durup, çökerek kendi içine kanatır masmaviliğini Akdeniz, tuzunu basıp yarasına kanatır aklığını. Rüzgar çılgık çılgığa vurur kendini sokaklara, kentlere, kırarcasına kanatlarını çöle savrulur. Vurulup da düşmüş gibi gökyüzü sarsılırdı toprak... Yaralarından akan kan bir ateş ırmağı, tutuşturur sokakta yankılanan öfke ve kin haykırıışlarını, akan içine toprağın; akıyordum bitimsiz doğurganlığına...

Bir çılgık hızında, rüzgara tutunmuş da soluksuz gelmişti anam yanı başıma... Ne keder ne kahr... Güz solgunu, bir eylül doyunluğuydu yüzü; Filistin'in bahar aydınlığı geleceğine serpilmiş olmasından dolayı tohumunun, gözlerinde bir dipsiz,

bir kör acı ve çöl ayazı bir kin, öylece dışındaydı kaderin, öylesine içinde oldu-
ğu için devrimin... Kollarına alıp bedenimi kucakladı... Yeni doğmuş gibi, incit-
mekten korkar gibi, şefkatli ve yumuşak kucaklayarak bir ılık bir mağrur öpü-
cükle uğurladı ölümsüzlüğün saflarına; sokağa, savaşçıların ve çocukların yürek-
lerine, umutlarına; arasına halkımın...

Her ölümsüzlük, bir bayrak gibi dalgaları başları üzerinde, ellerinde, sa-
vaşçıların ve çocukların... Bayrak, ölümsüzlüğe akınıdır dalga dalga, zafer sev-
dahlılarının... En karanlığında kuşatmaların, en ansızlığında baskınların, en umut-
suzluğunda yenilgilerin, aydınlatır yolunu savaşçı halkımın.

O gün topak hazırды en doğurgan sıcaklığıyla beni karşılamaya; güneş en ay-
dınlık yaşam ışığını sabırsızdı emzirmeye; Akdeniz en mavi kokusuyla meltem
olup çoğaltır haykırışlarını ölümsüzlüğe uğurlamanın... O gün üzerideydim el-
lerin ve başların... Yüzyıllardır musalar, isalar, muhammedler adına; kapitalist a-
salaklığın ve çürümenin ab-ı hayatının kuyularını korumak adına, her çöl seheri-
ni Kırmızı'ya boyarken kanları binlercemizin; her çöl seheri taze bir zeytin dalı
gibi koparılıp düşenlerin Kara yazı akarken kekik Yeşil'i çoğalan bir umuda; ya-
semin Beyaz'ı gelinliğiyle sevdalısının özgürlüğe yürüyüp dalgalanması gibi Fi-
listin'in, öylece dalgalanıyordu bedenim ellerde, üzerinde başların... Bir çiçek gi-
bi, dalda tomurcuk gibi açmak için kırlarında Filistin'in; filiz filiz boy vermek i-
çin, zaferin baharına uğurlanır gibi sararlar dal dal çiçeklerle bedenleri... Verilir-
ken kollarına toprağın, açılırken geçidi bir özgür, bir aydınlık, bir kardeşi tüm
halkların, bir meşalesi devrimlerin, bir yurdun düşüne doğru, umutlarıyla, yürek-
leriyle bilinçlerinde savaşçıların, çocukların, anaların, bir halkın...

Toprak tutup elimden kucağına yasladı rüzgarın ve başladı Akdeniz'in ma-
vi sesiyle ak soluğuyla anlatmaya Filistin'in tutsak edilişinin, köylerin ve kent-
lerin, sokakların ve bahçelerin kurşuna dizilişinin... Bir sevdalı, bir esmer toprak
yürekli, bir zeytin çiçeği güzelliğinde bir halkın dalından kanla, barutla, ihanet-
lerle, yeni tanrıların buyrultularıyla koparılışının, felaketi insanlığın, Nak-
ba'nın... Emperyalist tanrıları 20.yy'ın buyurdular vaat edilen topraklara geri
dönme zamanını; vahiyler yazılıyordu güneşin tutsak alındığı, paranın kana, in-
san etine, petrole karıştığı bir çürümüşlük ve asalaklık imparator kalesinde "Ne-
hir ile deniz arası sunak olmalıydı sermaye Tanrının ölümsüzlüğü için. Filistin
aldı çiçeğin kanı akıtılmalıydı..."

Uykudayken köyler, şehirler, ağaçlar ve sokaklar, gözlerini kapattılar önce
ayın, kör ettiler aydınlığını... Soluksuz bırakıp toprağı sus ettiler çığlığını... Dal-
ga dalga koşarken Akdeniz sessiz çığlığına toprağın, kıyıları kuşatıp attılar ü-
zerine ağlarını... Pusuya düşürüp çullandılar üzerine, tutup kanatlarından bağla-
dılar rüzgarı. Bir sis gibi yayıp kapkara soluklarını örtü çektiler göğe, kuşattılar
yıldızları...

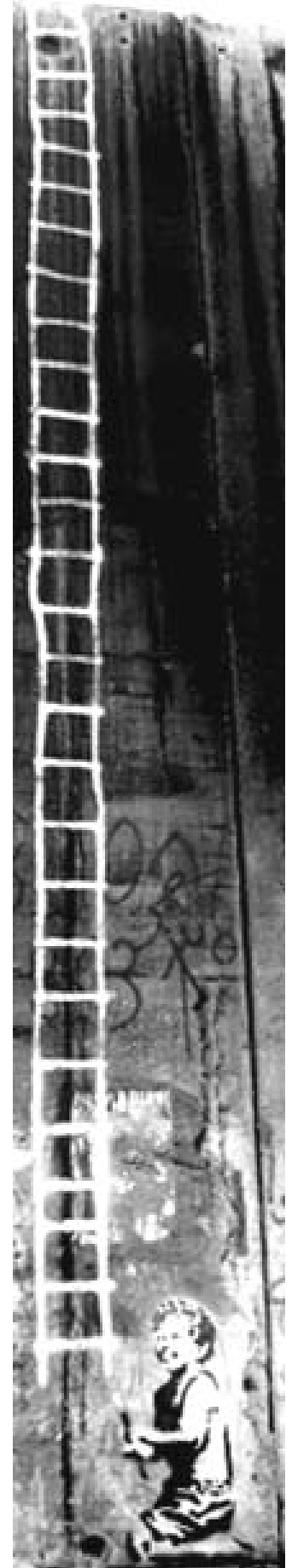
Sonra karabasanlar gibi saldırdılar üzerine düşlerin; siyonist ağılu hançerle-
riyle binlerce parçaladılar umutları; yarar gibi doğuma durmuş toprağı, yarıp a-
larak, çimlenmiş tohumları, yarıdılar karınlarını kadınların, ezdiler taşlarla isim-
siz umutları. Alev alev yanarken rüyalarında aşkları sevdalı genç kızların, teca-
vüz edip ayırdılar gövdelerinden başları... Ateş, kan, çığlıklar; akan kanın buğu-
su, yanık insan etinin kokusu sarmıştı her yanı... Elleri kan, gözleri kan, yüzleri
kan, sesleri kan dolaşıyordu vahiy hırıltularıyla siyonizmin yaratıkları... Alınla-
rında altı köşeli yıldızları, dillerinde sermayenin ilahileri, çocuk, kadın-erkek,
genç-yaşlı cesetlerle emperyalizmin kalesini, mabedini kuruyorlardı nehirle de-
niz arası...

Sokak sokak, köy köy, yıktılar tüm kentleri...

Ağaç ağaç, ev ev yaktılar tüm kentleri...

Çocuk-yaşlı, kadın-erkek kurşuna dizdiler tüm kentleri...

Sürgünler başladı durmaksızın... Nasıl uzanıyordusa her demiryolu nazi
kamplarına, öyle uzanıyordu her sürgün yolu siyonizmin ve Arap gericiliğinin

kuşatmasındaki zamana yayılmış imha kamplarına...

Çılgık çılgık kanarken ölümcül yaraları yüreklerinin, düşlerinin; dururken bir tohum gibi, kırılıp da can çekişircesine solmaya yüz tutup toprağa sarılan kır çiçekleri gibi, çocuklarının, kadınlarının ve erkeklerinin can çekişen bedenleri dururken üzerinde toprağın, koştular önce açtılar gözlerini ayın, öptüler aydınlığından: “eğme başını ey göğümüzün şarkısı, ey gecelerimizin ışığı... Bir uzun, bir kanlı, bir kavgalı zamandır önümüzde uzanan, soldurma düşlerimizin yolunu aydınlatan ferini; döneceğiz. Ak-sarı çiçeklerce portakal ağaçlarına konacağın bahar meltemli gecelerde alacağız seni kollarımıza. Daha nice doğumlarımızı müjdeleyeceksin sokaklarda kırlarda; peşinsıra sürükleyeceksin sevinçli şarkıları; bekle ve eğme başını”... Sonra dilini çözüp toprağın soluk verdiler sus olmuş çılgınlığına: “mevsimsiz olgunlaşan tohum gibi düşlerimizi al sıcaklığına, sar sımsıkı; bahar düşlerin özsuyu olup aksın içlerine; aksın ki kırlarca çoğaltsınlar düşlerinin baharını. Başlayınca son taarruzu zaferimizin, duyunca sarsıntılarını devrim devrim ayaklanışımızın, mart güneşi renklerine, çoğalıp nehirden denize, kalkıp birlikte yürüyeceğiz üzerine emperyalizmin siyonist mabedinin.”

Sonra arayıp buldular rüzgarı, çözdüler bağlanmış kanayan kanatlarını; sürerek gözyaşlarını yaralara, sardılar soluklarıyla: “...ey soluğu yeryüzünün, sesi göğümüzün güçlendir kanatlarını, sen ki kaç insan kırımı kuşatmalarda, boyun eğmez umutların şarkılarını taşıdın çağlarca kıyıdan kıyılara. En kaçınılmazlığında özgürlük uğruna dövüşenlerin geçici yenilgilerinin, bayrak bayrak dalgalandıran sendin zafere inançlarını. Bir tohum gibi taşıdın umutları, düşleri kıyıdan kıyıya, dağ dağ çöllerce. Sinsi, hain bir yenilgidir yaşadığımız. Dövüşken umutlarımızı taşıyacaksın tüm halklara; o büyük güne hazırlıklarımızı, savaşımızı onların düşlerine fısılda...”. Su gibi akarak sessizce vardılar kıyılara; parçalayarak hareketsiz bırakan ağları, kollarına aldılar Akdeniz’in mavi başını: “Ölü göller gibi durmak zamanı değil şimdi. Üzerinden atıp durgunluğu hazırlanmalısın fırtınalarca çarpışmalarımıza; birlikte döveceğiz köhnemiş kayalıklarını emperyalizmin siyonist mabedinin, dövecek ve yıkacağız dalga dalga... Ve sen, en mavi doğurganlığıyla hazırlamalısın nisan bulutlarını o büyük baharımıza.” diyerek sözleştiler ay ile, toprak ile, rüzgar ile, Akdeniz ile sözleştiler ve düştüler sürgün yollarına...

Düştüler bir uzun, bir acı, bir öfkeli, bir sevdalı yola. Sevinçlerini sakladılar, gömdüler acılarını, bir düşlerini aldılar bir de umutlarını...

Rüzgar düşündü, kime sarılacaktı artık kanat kanat. Hangi sokakta koşacaktı peşi sıra çocukların kahkahalarıyla? Kimin tohumlarını taşıyıp nerelere savuracaktı avuç avuç? Zeytin toplayan ellerin güneş yanıği esmer gülüşlerine sarınmadan nasıl dolanabilirdi zeytinliklerde? Varıp oturdu zeytin dallarına, kokusu sinmiş ellerin...

Akdeniz düşündü, kime kucak açacaktı dalga dalga? Nasıl söylerdiler artık her gece sevdalı şarkılarını Hayfa’ya? Kumlarına sinmiş sesi çocukların. Koşabilir miydi artık kıyılarca? Rengarenk, pul pul parıldayan balıklarını kucak kucak nasıl dolduracaktı, deniz şarkılarıyla sularını okşayan balıkçıların avuçları olmasa...

Toprak düşündü, değmezse emeğin elleri tenine, içmezse o el-

lerden doğurganlığın özsuyu alınterini, çöl kumullarının kuşatmasına karşı durabilir miydi? Her bahar binlerce renk ve kokuyla yaşamı yeniden ve yeniden nasıl çoğaltabilirdi emeğin umut tohumları olmadan? Hangi sevdalı yüreklerde söylenmemiş düşlerin, alev alev yanan düşlerin sözü olacaktı gelinciklerce, yaseminlerce?

Ay yürüdü, düşünceli ve duru, göğün ortasında durdu... Seslendi en tutkulu şarkıyla rüzgara, denize, toprağa: “yaşam bizimle dönüştü sese, söze, renklere; nehir ile deniz arası halkın nefesinde, bilincinde, teninde, düşlerinde... Biz o halkın sesinde çoğaldık, sevdalı, umutlu zafer şarkılarında... Ellerinde çoğaldık başaklarca, zeytinliklerce; düşlerinde çoğaldık bozkırların yeşile dönüştüğü; bilincinde çoğaldık birlikte üretilip, birlikte paylaşılacak bir umutla... Durmak yok, yenik değiliz... Durmak şimdi, kölesi olmaktır emperyalist tanrıların, mabedinde siyonist orduların... Ey rüzgar, fırtınalarca kollarıyla sarılacağız gırtlığına emperyalist tanrıların, siyonizmin... Ey Akdeniz, ordu ordu dizilerek dalgalarıyla, patlayacağız surlarında siyonist mabedin... Ey toprak, çöl çöl kısırlığıyla kuşat, tüm dokunuşlarını siyonizmin, kurut ne varsa ettikleri tohumlarını...

Ey rüzgar, taşıyacaksın, kanat olacaksın, en amansız, apansız baskınları yarabilmeleri için geri dönüşün savaşçılarına... Ey Akdeniz, şavkımlın, kıvılcımıyla tutuşturarak mavi sularını, yakamozlarla aydınlatacağın en kör kuşatmalı gecelerde savaşçıların yollarını. Ey toprak, kalırlarsa orta yerinde çıkışsız çarpışmaların, gelinciklerinle bayrak ol, kekiklerinle siper ol; tükenirse kuşaklarında mermileri, taş taş kurşun ol...”

Ve deniz... ve rüzgar... ve toprak... Dalga dalga, fırtınalarca, taş taş ayaklanarak... ve ay ve güneş, en aydınlık umutları haykırarak yürüdüler, büyütme için zaferin damla damla akışını...

Henüz sözünü bitirmemişken toprak, bir çılgılık hepimizi sarsarak yanı başımıza vardı. Akışın damlası bir çocuk, ortasında tozlu bir sokağın, eritip yıkarak surlarını kuşatmanın; zaferin damla damla akışını kurutmaya çalışan asalakları sel baskını intifadıyla savurarak, devrim sokak sokak yeniden ayaklanıyordu.

Devrim ayaklanır da durmak olur mu? Devrim haykırır da susmak olur mu?

Yataksız akar mı nehirler? Akarlarsa varabilirler mi engin açık denizlere? Ne olur, değiştirilirse kendi akışı nehrin? Ne kadar sürer yatağından ayrı akışı? Her nehir kendi yatağından beslenir; kendi toprağında açar yatağını, kendi toprağında akar... Kendi toprağını besler; şarkısını söyler kendi göğünün, kendi toprağının kokusunu, rengini taşır... Her nehir kendi akışıyla varır açık denizlere... Ne kadar yıkılmaz, aşılmaz görürse de nehirlerin yatağını değiştiren bentler; akışın yasağıdır, işler... Dolanır, birikir; damla damla olup bendi eritir, döneceği yolu açar; ulaşır kendi yatağına nehirler.

Ve çocuklar, doldurur yeniden ve daima sokakları. Damla damla akıp üzerine, eritirler emperyalizmin siyonist mabedinin surlarını...

Onlar ki devrim akışının çocuklarıdır... Zaferin yolu yüreklerinde, gözlerindeki öfkede, boyun eğmez gülüşlerinde saklıdır. Akışın devrimi onlarda zafere varır.

Odur ki vurulsalar da bir barikatta ya da köşe başlarında; okul yolunda ya da oyun sırasında, ölümleri, eritip bir damla gibi siyonist mabedi, zafere varacak olan devrimin bedenlerindeki akışıdır damla...

Bir uzun akıştır bu... Bir yeni çağın akışı... Bir büyük, bir görkemli, bir mavi ve güneşli çağa doğru...

zaman ve yaradılış

Antep Ayışığı Sanat Merkezi "Yeni İnsan" çalışması değerlendirmesidir.

Bulduğunuz odaya bir bakın ve çevrenizde gördüğünüz eşyaları tanımlamaya çalışın. Sandalye, halı, çiçek, lamba vb. Şimdi bir de odanın penceresinden bakın ve aynı şeyi tekrarlayın. A-ğaç, otomobil, kedi... Şimdi de bütün bu varlıkları hatta burada göremediğiniz ama aklınıza gelen şeyleri kelimelerle tanımlamaya çalışın. Hemen hemen bütün varlıkları ya da kavramları kendimizce, uygun kelimelerle tanımlayabiliriz. Şimdi aynı şeyi bir de zaman kavramı için yapalım. Ama bunu gerçekten yapalım. Yani arkanıza yaslanın ve bu yazıya 2 dakika ara verin ve zaman kelimesini tanımlamaya çalışın.

Belki daha önceden bir tanımınız vardı. Belki şimdi bir tane ürettiniz. Ya da belki bulamadınız. Ama her üç halden sonra da ortaklaşmamız gereken bir tanım olmalı. Bunun için zamanı tanımlamadan evvel zamanın geçtiğini nasıl anlarız onu bulalım: Diyelim ki boş bir odadasınız; ama oda bomboş. Hiçbir eşya yok; dışarıyla bir bağlantınız da. Tamamen kapalı bir oda. Ve odada sadece bir lamba olsun. Bu odada bir süre bekletilseniz - ve bu süre biraz uzun olsun - ne kadar vakit geçtiğini anlayabilir misiniz? Ya da bir ormanda yalnızsınız diyelim. Başka hiçbir canlı yok. Etrafta ise hiçbir hareket yok. Ne bir rüzgar, ne bir akarsu. Yapabileceğiniz tek gözlem güneşin doğup batması olacaktır. Bu sayede 1 günün geçmiş olduğunu algılayabiliyorsunuz.

Kullandığımız saat sayesinde de zamanın geçtiğini, daha doğrusu ne kadar zaman geçtiğini anlayabiliyoruz. Bunu yaparken de akrep ve yelkovanın nasıl konumlandığına bakıyoruz. Sonra bu konumlar değişince geçen zamanı ölçme şansımız oluyor. O halde şunu söyleyebiliriz: Geçen zamanı ölçmek, yani ne kadar zaman geçtiğini anlamak için çevremizde algılayabildiğimiz değişikliklere bakarız. Zaman, değişim olduğu sürece işler. En azından biz değişim oldukça algılayabiliriz. Yani hiçbir değişim olmuyorsa, - daha doğrusu biz algılayamıyorsak - zaman bizim için durmuştur. Tabi ki bu değişimin kendi üzerimizde de sıfır olması gerekir ki zaman gerçekten bizim açımızdan durmuş olsun. Bu da şu anlama gelir: Zaman, değişim ile algılanabilen bir kavramdır. Ne kadar değişim olmuşsa o kadar zaman geçmiştir.

Belki bu noktada tam olarak anlaşılamamış olabiliriz. Onun için bir parantez açıp zaman kavramını farklı bir yönüyle inceleyelim: Geçen zaman kişiye ya da duruma

hatta bulunulan yere göre farklılık gösterir; yani görecelidir. Şöyle ki: 3 aylık bir süre okul tatilindeki bir öğrenci için çok kısa gelir ve çabucak geçer. Ama zorunlu hizmet bölgesindeki bir doktor için bitmek bilmez. Ya da Albert Einstein'ın örneğini kullanalım: "Eliniz kızgın bir tava üzerindeyken 1 dakika beklemeniz istenirse o bir dakika geçmek bilmez. Ama güzel bir kadın ya da yakışıklı bir erkekle birlikte iken 1 dakika hemen geçiverir." Tabii ki bu örneklerdeki durumlar kişinin algılamasıyla ilgili olan boyut. Bir de aynı bilim adamının izafiyet teorisinde anlattığı boyutu vardır ki bu, yazının içeriğine sığmayacak bir konudur.

Bunları değerlendirdiğimizde şu sonucu çıkarabiliriz: Zaman görecelidir. Yani farklı kişiler için farklı boyutta sahiptir. Çünkü yaşanan ya da algılanan değişimler herkes için aynı olmayabilir.

Bu noktadan sonra çok önemli bir soru karşımıza çıkıyor: "Zamanın başlangıcı var mıdır?" Bu sorunun cevabını bulmak için önce çok bilinen bazı fiziksel gerçeklikleri hatırlamamız gerekiyor. Birincisi: "Hiçbir şey yoktan var olmaz ve var olan hiçbir madde yok olmaz.", ikincisi "her şey hareket halindedir". Yani masada duran bir kalemi biz hareketsiz olarak algılıyor olabiliriz ama atomlarını görebilme şansımız olsaydı sürekli olarak hareket halinde olduğunu farkedebilirdik. Atomundaki elektronlar sürekli olarak bir çekirdek etrafındaki yörüngelerinde dönerler. Bu dönüşün durması atomun parçalanmasını gündeme getirir. Öyleyse bütün cisimler sürekli olarak hareket halindedir. Bu da demektir ki sürekli olarak - biz direkt olarak algılıyor olmasak da - cisimlerde değişimler söz konusu.

Şimdi zaman için yaptığımız tanıma geri dönelim: Demiştik ki değişim olduğu sürece zaman algılanabilir. (Vardır) Atom düzeyinde madde sürekli değişim halinde ise ve hiçbir şey yoktan var olamıyorsa o halde bu atomların yani maddelerin tamamı, aslında hep vardı. Yani zamanın başlangıcı diye bir şey olması mümkün olamaz.

Zaman kavramından bağımsız, her zaman var olmuş ve sonsuza kadar var olacak, maddeyi yoktan var etmiş bir yaratıcıya inanmakla, bugün çevremizi sarmalamış bulunan ve evrenin geniş bir alanında yer sahibi olan maddelerin daima var olduğuna ve olacağına inanmak arasındaki seçim ise bireylere kalıyor.

Kitap Tanıtımı

Zindan Savaşlarının Kısa Tarihi

“Zindan Savaşlarının Kısa Tarihi” Yeni Dönem Yayıncılık tarafından çıkarıldı.

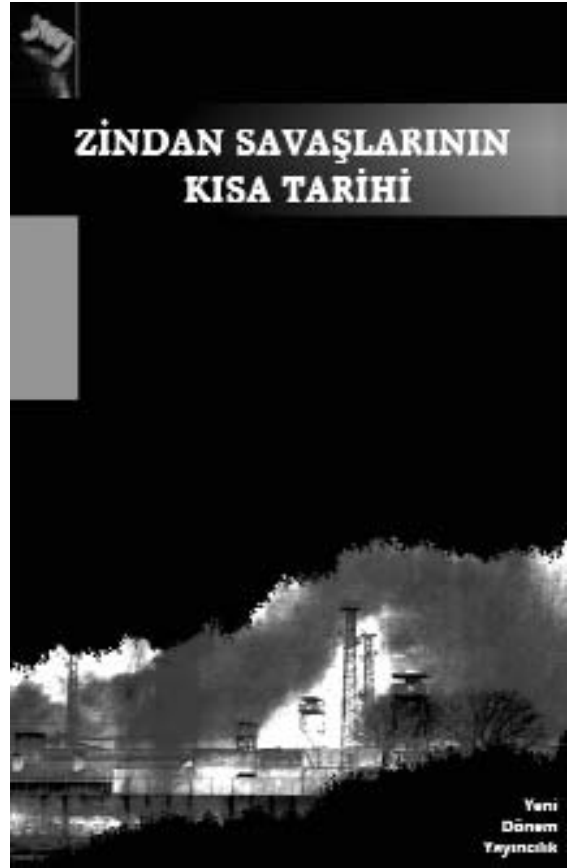
Umut Çetiner’in derlediği belgesel niteliğindeki kitap, 1988 1 Ağustos Zindanlar Genelgesi’ni milad olarak alıyor. Hücre tipini yasalaştıran bu genelge, 12 Eylül sonrası devrimci tutsakların ağır bedeller sonucu zindanlarda elde ettikleri tüm kazanımları bir anda silip süpürme girişimiydi. 1996 Ölüm Oruçları’na kadar yaşanan olaylar, direnişler ve Ölüm Orucu süreci... Ölüm Orucu’nun kazanımları belgelerle anlatılıyor.

19 Aralık 2000’de “operasyon” adı altında, “20 cezaevi”nde gerçekleştirilen katliamlara hazırlanan süreç adım adım inceleniyor. F tiplerine geçiş öncesi Ceyhan, Ulucanlar, Bergama, Buca zindan katliamları; Çanakkale ve Ümraniye direnişleri ve arka perdesi gözler önüne seriliyor. Zindan Savaşları’nda içeride ve dışarıda tutsaklar cephesini ve devlet cephesini titizlikle inceleyen bu kitap bize tarihi bir belgeler dizisi sunuyor. Kitap ayrıca 19 Aralık’a gelen süreçte, cezaevlerinde süren tartışmaları açarak, bu dönemden kalan soru işaretlerini cevaplıyor.

“... Emekle sermaye arasındaki savaşın sertleşmesini geciktirecek düzeyde gelişmiş bir ekonomiye sahip olmayan tüm ülkelerde karşı-devrimci zorun, sermayenin güncel politikası olması gerçekliği bir kez daha karşımıza çıkmıştı. Bu yeni ve topyekün saldırı dalgasının zindanları kapsamaması düşünülemezdi. Aksine, saldırının ilk dalgaları önce zindanlarda görüldü. Bir kez daha zindanlara saldırı, emekçi sınıflara ve Kürt halkına saldırının işaret fişegi oldu.

Böylece 12 Eylül’den itibaren devrim ile karşı devrim, bunların politik temsilcileri arasındaki savaşın en çıplak, en yalın, yüz yüze ve en eşitsiz koşullarda yaşandığı alanlardan biri olan zindanlardaki mücadele yeni bir sürece giriyordu.

Bu sürecin en önemli özelliği, anlaşılacağı üzere, devrimin yenilgi ve geri düşüş dönemine değil, aksine, devrimin yükseliş dönemine ait olmasıdır. Bu temel ayırım noktası, bundan böyle yaşanacak zindan savaşlarına da damgasını vuracaktır.”

19 Aralık katliamı bildiğimiz gibi içeride ve dışarıda, yükselmekte olan devrimin ve karşı devrimin önemli dönemeçlerinden biri. Bu anlamda kitap, F tipleri öncesinde başlatılan ölüm orucu ve tartışmaları; F tipleriyle birlikte zindanlardaki mücadelenin ayakta kalmasının ve yükselmesinin zorunlu yolu olarak Ölüm Orucu eylemini anlatıyor.

Kitabın, belgelediği dönem kadar tartışılacağı muhakkak. Çünkü bugüne kadar hiç kimse dönemin bütün tartışmalarını belgelerle, bu kadar açık yüreklilikle ortaya sermemiştir.

F tipleri sürecini merak eden, inceleyen ya da yakın tarihimizi tüm yalınlığı ve çıplaklığıyla öğrenmeyi görev sayan herkesin bu kitabı okuması gerektiğini düşünüyoruz.

Öykü

İplik Fabrikası

Başka başka uyanır insanlar yeni sabahlara... işçi başka uyanır... patron başka... yoksul başka uyanır... varıl başka... öğrenciler başka uyanır... şarkıcılar başka... ve çocuklar koskocaman öğrenme merakları ve bir dünya sorularıyla bambaşka...

Uyanır herkes kendi dünyasına, yaşadığıyla yatar, yaşayacağına uyanırsın. Hakimler idam hükümlerine uyanır... cellat öldürmeye... ellerinde elektrotlar tutan insan bozmaları çılgınlara... ve aşıklar diyarının çiçekçi kadınları çiçekler satmaya uyanırlar... ama birileri var ki, onlar yorgun girerler yatağa ve uyanırlar yeni günde aynı yorulmalara... bu yüzden en zor uyanmalar onlarındır...

Onlar, makine homurtularına uyanıyorlar, yüksek fırınların eriyik kükremelerine, dişli seslerine, kayış vınlamalarına, motorların uğultulu devinimine, çekiç ve pres toslamalarına, vardiya saatine, iş başına, yalaka ekip şefinin çenesine, işverenin iğrenç yüzüne uyanıyorlar. Uyanıyorlar “yıkılası kahpe devrana” ve sömürüleceğini bile bile sömürülmeye...

Uyandı Meryem, hep birbirine benzeyen sabahlardan birine daha. Kahvaltı yaptı ve evden çıktı, fabrika servisinin geçeceği durağa yürüdü. Her zamanki gibi, her zamanki saatte her zamanki ruh haliyle... Dürüst bir insandı Meryem, temiz çalışırdı, işten kaytarmaz, kolayına kaçmazdı. Ama ne çok istekli çalışırdı ne de isteksiz. Ve bir kez olsun, patronun gözüne girmek için yapmamıştı bunu. Uzaktan bakan biri, onun, böyle düzgün ve disiplinli çalışmasını başka şeylere yorabilirdi. Arkadaşlarının bazıları da bu hataya düşmüşlerdi ama kısa zamanda yanıldıklarını anladılar. Meryem, duygularını kilitleyip öyle başlıyordu çalışmaya bir makine gibi ve nefret ediyordu bundan, mecbur olmasa bir an olsun çalışmazdı bu koşullarda. Duygularını bir kişiye açmıştı, o da, dört aydır yüklemeye bir işçi olarak çalışan Haydar’dı. İlginç bir tesadüfle tanışmışlardı. Yemek sonrası sigarasını yakmak için elini cebine attığında Meryem, yanında ateşi olmadığını anladı. O aranırken birisi ona ateş uzattı. Sigarasını yakan Meryem teşekkür ederek bir sigara ikram etmek istedi, ama o, kullanmadığını söyleyince Meryem güldü:

“Ne diye ateş taşıyorsun o zaman?”

“İçenlere lazım olur” diye.

“Her içene mi yoksa sadece bayanlara mı?”

“Her içene tabi, ama özellikle de güzel bayanlar için.”

Güldü Meryem ve tanıştılar. Bir ara Haydar yine yanına geldi, “ateş lazım mı” diye sorunca önceki günü hatırlayarak güldü Meryem. “Bende de var, ama senin çakmağın gazını bitireyim” dedi. Biraz daha konuştular, Haydar’a o zaman anlatmıştı neden çalışmak zorunda olduğunu. Kısa ve özdü Meryem’in öyküsü: Üç kardeş, işçi emeklisi bir baba ve yaşlı bir ana... gelen para yetmeyince yaşamaya, başladı Meryem onüçünde çalışmaya.

Bazen Haydar’ı düşündüğü olurdu Meryem’in. Haydar 19-20 yaşlarında, eli ayağı düzgün bir delikanlıydı. Ne ağzından boş laf çıkıyor ne de küfür ediyordu. Otuzunda, kırkında işçiler onu dinliyordu can kulağıyla. Haydar, iyi bir çocuktan ama yine gizemliydi. Meryem için gülyüzlü, neşeli bir delikanlıydı, ama yine de çözemediği bir gizi vardı. “Aman neyse” deyip bırakıyordu bu düşüncüyü bir kenara. Sevdikleri olmuştu Meryem’in ama sürmüyordu hiç biri öyle uzunca, koparıp atıyordu iş biraz cid-

dileşince ve soranlara diyordu ki gülerek; “kısmetim bu imiş, kara talihim” oysa hiçte inanmıyordu bu laflara. Çünkü seziyordu bu kelimelerin eskilerden kalan lanetli bir miras olduğunu. Evlenmek istemiyordu bu genç yaşta ve çocuk yapmak işçi olsunlar diye... Bu yüzden bitiriyordu aşklarını acımadan.

O gün de diğer sıradan günler gibi başladı, makineler olanca hızıyla iplik ürettiyordu. Makaralara sarılan çeşitli renkte ve numarada iplikler paket ve markalama bölümüne taşınıyor, burada da işi bitince “iş asansörü” denen 5 ton kapasiteli asansörlerle yüklenip en alta, kamyonların olduğu yükleme bölümüne indiriliyordu. Bu asansörlerden dört tane vardı ve her biri saatte ortalama beş defa inip çıkıyordu. Öyle ki bu fabrikada onbeş dakikalık bir duraklama 15 tonluk bir üretim kaybına neden olurdu.

Fabrika, dört katlı kocaman bir binaydı, eski bir hanı bozmuş fabrika yapmışlardı. Meryemler üçüncü katta çalışıyordu. 20 kadın 15 erkek, toplam 35 işçi çalışıyordu. Erkeklerin çoğu çocuk denebilecek yaşta idi. Kadınların hepsi ayrı bir makinenin başında bekler, “hammadde” denen pamukları eğirme makinesinin dişli bölümüne koyarlardı. Bu dişliler sürekli pamukla beslenmeliydi ki üretim aksamasın.

O gün Meryem’in arkadaşı da olan Eylül, hemen Meryem’in önündeki makinenin başındaydı. Eylül o gün çok neşeliydi. Mutluluk ve sevinç gözlerinden ve tüm hareketlerinden okunabiliyordu. Çok geçmeden nedeni anlaşıldı, dün gece Eylül nişanlanmıştı. Artık sevdiğine kavuşacağını, yakında onunla ev kuracağını mutlu hayaliyle dolup taşıyordu. Soranlara, “gece geç yattım”, demişti ya bir damla olsun uyumamıştı. On çayında ona poğaçaya uzatanlar olmuştu, “tokum” demişti ama kahvaltı bile etmemişti, öğlen yemeğindeyse yemek yemek dışında her şeyi yapmıştı, şarkılar mırıldanmış, nişanlisına telefon etmiş ve erkek işçilerden dokuz yaşındaki bir çocuğu köşeye sıkıştırmış, herkesin içinde “bak gördün mü sen beni almadın, babam da beni başkasına verecek” dedi. Çocuk kıpkırmızı oldu, “ben seni almam, sen benim ablam-sın”...O gün bir başkaydı Eylül, içinde bir nehir, bir coşku seli akıp duruyordu.

Uzun, kapkara düz saçları vardı Eylül’ün... Kadın işçiler genelde makine başına geçmeden önce toplarlardı saçlarını, ama unutmuştu Eylül saçlarını toplamayı. Çalışıyordu iplik makinesi, yüksek devirli motor besliyordu dişlileri, saatte bilmem kaç ton iplik üreten koca vahşi bir dev. Ve bu dev yararlanıp bir anlık dalgınlığından, aldı dişlilerinin arasına Eylül’ün saçlarını. Bir çılgılık duyuldu... canhıraş bir ölüm çığlığı... ve daha sesin sonu gelmeden kulaklara, düştü yere kan içinde Eylül’ün ölüsü... param parça güzelim yüzü ve bulanmış pamuklara parçalanmış beyni... hala sarkıyordu dişlilerin arasında kafa derisinin bir parçası... Ölümü çığlığından kısa sürmüştü Eylül’ün...

Her şey gözlerinin önünde oldu Meryem’in. Önce saçlarını gördü Eylül’ün, sonra dişlileri ve duydu ölüm çığlığını... Görmüştü arkadaşının kafasının nasıl parçalandığını... Hiç bir şey söyleyemedi... bağırmadı... çağırmadı... ağlamadı... gözlerini dahi kırpmıyordu... Sonra, birden, nefes alamadığını fark etti... nefes almaya çalışıyor ama bir türlü alamıyordu. Sanki koca bir el sıkıştı nefes borusunu... uzaklaştı makineden bir adımlık öteye ve çöktü yere, ancak, o zaman, yeniden nefes almaya başlayabildi.

Birkaç dakika sonra fabrika müdürü geldi aceleci bir telaşla... bir gazete örttüler Eylül’ün üzerine ve müdür dönüp işçilere; “Size, kaç defa dikkatli olun dedik, neden dinlemiyorsunuz ki, ölmek mi istiyorsunuz, iyi gidin başka yerde ölün, biz sizi burada ölmeniz için değil çalışmanız için barındırıyoruz. Şimdi sadece buradaki makinelerden dördü duracak, diğerlerini açın ve herkes işinin başına geçsin” ve hiç utanmadan “başımız sağ olsun, polis ve savcılığa haber verdik, gereğini onlar yapar” deyip gitti.

Ama kimse kıpırdamadı yerinden... yavaş yavaş fabrikanın bahçesinde toplandılar, başlaılar beklemeye... neyi beklediklerini bilmiyordu. Önce polisler geldi “ölü kız” için... sonra işveren geldi “ölü işçi” için... sonra da sendikacılar “iş kazasında ölen işçi” için... Hepsi geldi gitti ve işçiler beklemeye devam ettiler bahçede, işyeri temsilcisi de aralarında idi. Daha bir ay önce bir çocuk ölmüştü kopan asansörün içinde, fabrikadaki tüm makineler son sınırına kadar öyle zorlanıyorlardı ki ve de işçiler, öylesine ağır koşullarda çalışıyorlardı ki, adına “iş kazası” denen cinayetler kaçınılmaz oluyordu. Bahçede toplanan işçiler işyeri temsilcisine taleplerini iletiler. Patronun a-

damı olan işyeri temsilcisi de “taleplerini iletmek” için yanlarından ayrılarak, patronun yanına gitti...

Bir süre sonra işveren, sendika şube başkanı ve işyeri temsilcisi, en arkada da müdür, işçilerin yanına geldi. Patron, müdürün yaptığıın yanlış olduğunu söyledi işçilere, sendika şube başkanı da işçilerin, müdürün davranışını kendilerine iletmeleri gerektiğini söyledi ve işçilere dönüp “Arkadaşlar, sorunları bize iletin, biz işverenle oturur, çözeriz. Kendi kafanızdan böyle iş bırakma yapmanız doğru değil, lütfen herkes işinin başına dönsün”.

Tam bir tiyatroydu olan, işçiler de seyirci...

Haydar’ın sesi duyuldu,

“Arkadaşımız neden öldü”.

Patron duymamış gibi yaptı, sendikacı cevap verdi,

“Kazara, dikkatsizlikten”.

Cevap gecikmedi.

“Kazara ölmek işçilere mi has bir özellik, niye sizin gibiler değilde işçiler ölüyor”.

Sendika yetkilisi Haydar’a hışımla baktı ama Haydar oralı olmadı ve devam etti,

“Üstelik biz sana değil patrona soruyoruz, sen artık sus!”

Sendikacı,

“Sen kimsin ki biz diye konuşuyorsun, provakatör-sün sen, işçiler adına sadece sendika yetkilisi konuşabilir.”

Kesti sözü orta yaştan bir işçi ve bir adım öne çıkarak direk işverenin gözlerinin içine baktı ve

“Biz” dedi, öfke dolu bir sesle, “paketleme, yükleme, şoförlerde dahil toplam doksan dört işçi adına konuşuyoruz. Şu andan itibaren üretimi durdurmuş bulunuyoruz. Tüm işçileri eyleme davet ediyor ve son olarak da bu sendikanın ve yetkilisinin artık bizim adımiza söz sahibi olmadığını ilan ediyoruz.”

Bir kağıt uzattı, “taleplerimiz bunlar, hepsi kabul

edilmedikçe bu fabrikada bir metre ip bile üretilemez.”

Patron öfkesini belli etmedi, döndü sırtını, bürosuna yürüdü, ardından müdür ve sendikacılar. Yarım saat sonra içi hınca hınç dolu iki büyük “çevik” otobüsü gelip fabrika önüne park etti. Meryem baktı onlara ve hayatının ilk politik gözlemine söyledi:

“Eylül öldü, iki bekçi saatler sonra teşrif edebildiler. Tabi bu sırada patronun adamları makineyi temizleyip gerekli ayarlamaları rahatça yaptılar. Ama şimdi iki otobüs dolusu polis yarım saatte geldi, meğer ne çok sevenimiz varmış bizim!”

Fabrikada toplam 140 insan çalışıyordu. Muhasebe, teknisyen, aşçı, şoför derken sayı 150-160’ı buluyordu ve bugün hepsi eylemdeydi. İşveren yetkilisi bir kaç defa gelip gitti sonra bizzat işveren geldi. Sakin bir sesle, tane tane konuşmaya başladı.

“Açık konuşacağım. Bu fabrikadaki koşullarla diğer tekstil fabrikalarının koşulları aynı! Yani burada ne oluyorsa oralarda da benzerleri her gün oluyor. Bu yüzden taleplerinizi kabul edemem. Açıkçası diğer tekstil fabrikatörleri, beni açıktan açığa uyardılar. Taleplerinizin birini bile kabul etsem beni batırır, piyasadan silerler. Kendi işçileri için örnek olmanızı istemiyorlar. Benim yapacağım tek şey, ölen arkadaşımız için tazminat ödemektir, sadece bu talebiniz kabul edilebilir. Sizinle açıkça konuştum şimdi sıra sizde, yarına kadar cevabınızı bildirin.”

Konuşmasını bitirdikten sonra dönüp adamlarıyla birlikte gittiler.

İşçilerin değerlendirmesi kısa ve özdü, iş koşulları düzeltilmeliydi, patronun iflas etmesi ölen işçilerden değerli değildi!!!. Aynı akşam şehrin en lüks lokantasında işveren ve sendika şube sorumlusu, sendika merkezinin kararını işverene uzattı ve pis pis sırtarak ekledi, “bize borçlusunuz”, işverende aynı üslupla cevap verdi, “yeterki size borçlu olalım”.

Bekleyiş üç gün sürdü, dördüncü gün Eylül’ün cenazesine gidildi. Fabrika önüne grev gözcüsü beş işçi nöbet için bırakıldı. Polislerin geceden ablukayı kaldırıp gitmesi, iyiyeye işaret sayılmış ve işçiler biraz rahatlamışlardı. Ama saat on bir olduğunda, ani bir baskınla, nöbettekilerin hepsi de kelepçelenip otobüse atıldılar. Ve kapılar açıldı. Birgün öncesinde işveren sendikası toplantı yapmıştı, aynı gün fabrika hızlı bir satışla el değiştirmişti. Söz konusu fabrikaya, işverenler kendi fabrikalarından deneyimli işçi gönderecek, geriye kalanı da işçi sendikası bulacaktı. Böylece hem sorun çözülmüş hem de sendikaya çıkan “borç” ödenmişti! Yeni işçiler sendika için yeni ödenek, yani para demektir.

Olayı öğrenir öğrenmez işçiler mahkemeye başvurdular. Mahkeme dört ay sonraya gün verdi. İşçilerin birçoğu artık iş isten geçti diye düşünmeye başlamışlardı. İçlerinden biri “nerde hata yaptık” diye sordu? Bir diğeri, “fabrikalardaki işçilerle konuşmalıydık”, başka

biri de “ne yani sanki bizi dinlerlerdi de”... İçlerinden biri acıyla “ucuz bir maceraydı bizimkisi kaybettik”. Kısa bir sessizlik oldu ama aniden Meryem’in sesi yükseldi. “En azından koyun olmadığımızı öğrendik, makinelerde ölmek için doğmadığımızı... arkadaşlar, biz de işverenler kadar insanız, üstelik bir de üreten insanız, bunu asla unutmayın. Sizi bilmem ama ben şu an mutluyum. Doğru, işimden oldum, ama ömrümde ilk defa insan yerine kondum ve patronların çaresizliğini gördüm. Bunların hiç biri bir anlam ifade etmiyor olsa bile en azından ölen arkadaşımıza sahip çıktık. İçimizde buna ucuz macera diyenler var, arkadaşlar, bu mudur ucuz macera?” Sonra döndü ve fabrikayı işaret ederek “hayır bizimkisi ucuz macera değil, onlarınkisi ucuz maceradır. Kaybettik falan dendi, doğru, belki şimdi kaybettik ama kazanmanın yolunu öğrendik”. İşçilerin tamamına yakını onu dinlediler ve bazıları utandı kendinden umutsuzluğa düştükleri için. Hava bir anda değişti 17 yaşındaki bu genç insanın yüreğinden kopup gelen sözlerle. Nasıl titiz çalışıyorsa öyle konuşuyordu Meryem. Onu sadece üç beş işçi duymamıştı, ki onlar çoktan yitirmişlerdi umutlarını ve kimsede tek bir söz duyuramaz umudunu yitirmiş olanlara. Çünkü hem yürekleri hem de kulakları sağır olmuştur böylelerinin.

Meryem sokuldu Haydar’ın yanına “Niye konuşmuyorsun sen, olanları duymuyor, anlamıyor musun?” Öfkeliydi Meryem ona ve bunu da ses tonuyla anlatmıştı. Haydar “birşey bekliyorum, olursa konuşmama gerek kalmaz. Hem sen yeterli şeyleri söyledin bana söz bırakmadın, bir sigara yak ve benim gibi beklemeye başla.” Meryem sordu, “neyi bekleyecek mişim?” Haydar cevap vermedi, Meryem ise “iyi öyle olsun” deyip beklemeye başladı.

Meryem haklıydı, ucuz macera peşindeydi işverenler. Hatta tüm patronlar. Güveniyorlardı satılık sendikalara ve kanunlara, onlar yetmezse, ordu vardı, polis vardı, üç beş işçi parçasına boyun mu eğeceklerdi. Birgün önce, şehirdeki diğer tekstil fabrikalarından işçiler çağırılıyordu muhasebeye ve kendilerine şöyle deniyordu, “ekonomik kriz nedeniyle, şirket küçülme kararı aldı. Bazı personelin işine son verilecek, yalnız üzülmeyin, size şu fabrikada iş bulduk. Tüm buradaki haklarınız ve maaşınız eskisi gibi kalacak. Söz konusu fabrikanın servisi şuralardan geçiyor. Eşyalarınızı toplayıp buradan en kısa zamanda ayrılın.” Özetle bu işçilere işsizlikle yeni fabrika arasında bir tercih sunuluyordu.

Fabrikaya gelen üç otobüs dolusu işçinin, yarısı sendikanın bulunduğu yarısı da diğer fabrikalardan aktarılanlardan oluşuyordu. Hepsini yemekhanede topladılar. Müdür ve diğer yetkililer, ekip ve ekip şeflerini seçtiler. Sonra “hoş geldiniz” dedi hepsine, “işbaşı yapabilirsiniz arkadaşlar”. İşbaşı yapıldı ama sadece on dakika sürdü çalışma. Bir anda durdu tüm makineler... yerlerde, makinaların arasında, iplik rulolarında ve yemekha-

nenin her yanında bildiriler vardı. İşçilerin her birine birkaç bildiri düşüyordu. Bildirinin ön yüzünde Eylül’ün resmi vardı. Altında bir iki paragraf yazı... Bildirinin arkasında ise Enternasyondan bir dördlük “Bu kavga son kavgamızdır” diyerek devam ediyordu. En sonunda ise yeni işçiler için bir davet, bir çağrı ya da talimat olan bir imza vardı. Ve bu imza susturmuştu tüm makineleri. İşçiler yavaşça bölüm çıkışlarına yürüdüler, merdivenlerden inip ana girişe çıktılar ve bahçede bir araya geldiler. Ellerinde Eylül’ün fotoğrafı, kararlıca beklemeye başladılar. Fabrika müdürü koşarak geldi ama durumu görünce, tek söz etmeden dört beş adım geri çıkıp telefonunu eline aldı, numarayı çevirdi, kulağına götürdü ve şöyle dedi: “beyefendi benim, bu işi artık kaybettik, bunlarda çalışmıyorlar.” Arkadan bir işçi geldi pek de kibar olmayan bir biçimde müdürden telefonu aldı ve kulağına götürüp, “Alo” dedi. “Her kimsen şunu iyi bil ki biz kardeşlerimizin kanını satmayız”, telefonu müdüre uzattı ve ekledi: “tek bir talebimiz var eski işçiler işe alınsınlar ve tüm talepleri kabul edilsin!!!”

Açıldı fabrikanın ana giriş kapısı. Karşıda Haydarlar beklemekteydi. Bir kaç işçi yaklaştı, Haydar fırladı onlara doğru, içlerinden biriyle sarıldı. Birbirlerini tanıdıkları anlaşılıyordu. Meryem şimdi anlıyordu neyi beklediklerini Haydar’la birlikte. Meryem usulca geldi yanlarında durdu. Yeniler sordu “kim bu arkadaş”, Haydar Meryem’e baktı güldü, “bu mu, bu işçi Meryem”, sonra daha içten güldü ve devam etti “artık bizim Meryem.”

Hoşuna gitmişti Meryem’in “bizden” biri olmak ama dayanamayıp sordu, “bu iş nasıl oldu yeni işçileri nasıl ikna ettiniz?” Başka biri cevapladı, “bizim görünmez kollarımız var hem de çok fazla. Onlarla ulaşıyoruz her yere, biz burada konuşurken bile kollarımız başka başka yerlerde mücadele ediyor şimdi...”

Haydar kısaca durumu özetledi, “önce bu işi bitireceğiz sonra sendika üyeliğimizi geri alacağız. Oraları işçi düşmanlarına bırakacak değiliz ya.” Ve son sözü şu oldu, “Meryem bir sigara verir misin?” Uzattı Meryem sigarayı. Haydar, “ateşte vardır şimdi sende” dedi. Meryem güldü, “artık çakmak taşıyor musun?” Haydar güldü ve “sendeki ikimize de yetmez mi?”

Yedinci

Şu dünyada düşeceksen yollara,
İyisi mi yedi kez doğmaya bak.
Bir kez yangın çıkan bir evde doğ,
Bir kez, buzdan soğuk sellerde,
Bir kez, azgın deliler arasında,
Bir kez, olgun bir buğday tarlasında,
Bir kez de kimsesiz bir manastırda.
Bir ağızdan ağlayan altı bebek, yetmez;
Sen kendin yedinci olmaya bak.

Canını kurtarmak için dövüşeceksen,
Karşısında yedi kişi görmeli düşmanın:
Biri, Pazar günü dinlenen
bir işçi olmalı,
Biri, Pazartesi sabahı işe başlayan,
Biri, para düşünmeden bir şey öğreten,
Biri, boğularak yüzme öğrenen,
Biri, koca bir ormanın tohumu olan,
Biri de yiğit atalarının koruduğu
bir torun,
Ama onların bu hünerleri de yetmez:
Sen kendin yedinci olmaya bak.

Bir kadın mı bulacaksın kendine,
Yedi erkek birden düşmeli
o kadının peşine.
Biri, güzel sözlere kanan,
Biri, başının çaresine bakan,
Biri, kendini hayalci sanan,
Biri, eteğinin altından kadını okşayan,

Biri, hiçbir numarayı yutmayan,
Biri, kadının düşürdüğü mendile basan:
Sinek gibi vızıldasınlar
kadının çevresinde.
Sen kendin yedinci olmaya bak.

Yazmak geliyorsa elinden,
Yedi kişi birden yazmalı şiirini.
Biri, mermerden bir köy kuran,
Biri uykusundayken doğan,
Biri göğün haritasını çizen,
Biri, adı sözcüklerle anılan,
Biri, ruhunu yetkinleştiren,
Biri, diri fareleri kesip biçen,
İkisi yiğit, dördü akıllı;
Sen kendin yedinci olmaya bak.

Ve her şey yazıldığı gibi olursa,
Yedi kişi için öleceksin.
Bir, beşiği sallanılıp emzirilen,
Bir, diri genç bir memeyi kavrayan,
Bir, boş tabakları fırlatıp atan,
Bir, kazansın diye yoksula omuz veren,
Bir, yıkılıncaya dek çalışan,
Bir, sadece durup aya bakan kişi için.
Dünya mezar taşın olacak:
Sen kendin yedinci olmaya bak.

Atilla Jozsef

Fidel için bende bir şeyler söylemek istiyorum” etkinliğimize hoşgeldiniz. Bugün burada toplanmamızın amacı Küba devriminin yıldönümü ve Fidel Castro’nun doğum gününü kutlamak. Aslında bildiğiniz gibi Fidel’in doğum tarihi 13 Ağustos... ama rahatsızlığı nedeniyle resmi kutlamalar Aralık ayına bırakılmıştı. Biz de Küba Devriminin yıldönümüyle birlikte Fidelimizin doğum gününü kutlayalım dedik.

ABD emperyalizmi Fidel’i yok edebilmek için birçok suikast gerçekleştirdi. Tüm girişimleri başarısız oldu. Şimdi büyük bir sabırsızlıkla onun öleceği günü bekliyor. Ama beklentisi boşa çıkacak. Fidelimiz ölmeyecek demiyoruz, elbette doğa yasalarının zorunlu sonucu olarak o da aramızdan ayrılacak ama arkasında sosyalizme inanan, onu koruyan bir halk bırakarak. ABD boşyere avuçlarını ovuşturmakta. Küba insanlığın umudu olmaya devam edecek.

Gelin isterseniz “Fidel için ben de bir şeyler söylemek istiyorum” serbest kürsüsünden yükselen seslere kulak verelim...

ÇOCUKLARDAN FİDEL'E

İyi ki doğdun Fidel... Doğum günün kutlu olsun... Bu konuşmayı sana hediye etmek istiyorum. Arkadaşım da bana yardım etti. Bu konuşmayı öpücüklerle göndermek istiyorum. Tekrar doğum günün kutlu olsun... İyi ki varsın...

Merhaba Fidel, seni ve oradakileri çok seviyorum. En büyük dileğim, seni ve oradakileri görmek... Bir abla vide-

o çekimi getirdi oraya ait... Türkiye orası gibi değil... Sence ne yapmamız lazım... Şimdilik sana ancak şunu söyleyebilirim; Viva Fidel Viva Küba... İyi ki doğdun...

Geldiğimden beri şurdaki söze gözüm takıldı. Bence çok güzel bir söz. Bence Castro'yu ve devrimde başarılı olmuş tüm kişilikleri anlatan bir söz. Elbette ki sosyalizm mücadelesi birçok aşamadan geçti. Zaferler oldu, yenilgiler oldu. Ve bizler de 21. yüzyılın insanları olarak, şurada toplanmış küçük topluluk olarak, büyük umutların insanları olarak buradayız. Birçok yenilgi ve zaferi yaşadık. Kazandık, kaybettik... Ama yine buradayız, yine varız. Esas önemli olanda bu... Sovyet devriminin, Çin devriminin, Küba deneyiminin bize öğrettiği bu.

Küba küçük bir ülke... Büyük yüreklerin yaşadığı küçük bir ülke... Yarına garanti veremeyiz... Ama ben inanıyorum ki Küba tarihsel zaferini kazandı. Yarın yenilsede kazandı. Tıpkı Sovyetler'in kazandığı gibi... Çin'in kazandığı gibi... Tıpkı bizim kazandığımız gibi... Önemli olan gerçekten insanlığa hangi mesajları verdiğimiz ve nelere karşı savaşmanın insanlık için ileri bir adım olduğunu gösterdiğimizdir.

Konuşmaları baştan beri dinlerken, kendi içimde bir çelişkiyi yaşadım: Küba'yı, Castro'yu o kadar övmeli miyiz? Övmek mi bizi Küba'ya yaklaştırır? Hayır... Anlamak yaklaştırır. Oranın zorluklarını, mücadelesini, zaferlerini ve yenilgilerini, -kendi içinde var bu- anlamak yaklaştırır bizi oraya ve kendimizi bu temelde yenilemek yaklaştırır. Kübaları çoğaltmak yaklaştırır. Biz öyle bir coğrafyada yaşıyoruz ki lider kültür insanları yüceltme kültürü bizi çok sarmış sarmalamış. Ve kaybettiriyor bu bize. Kaybettiren bu noktayı kendimizde aşmak zorundayız. Sosyalizmi bilimsel olarak kavramak, onu anlamak, kendimizde sosyalist insanı yaratmak... İşte Küba'yı anlamak budur. Sosyalizmin tarihi mirasını, deneyimlerini anlamakta budur. Ben gerek sosyalizm süreçlerinden çıkardığım sonuçlarla, gerekse çok önemli olmayan, kendi çok basit, kendi kişisel mücadeleden çıkardığım sonuçlarla esas olanın sosyalizmi anlamak olduğunu, emperyalizme meydan okumanın bu noktadan geçtiğini, umudumuzu şu an da bu noktaya kilitlemek gerektiğini, umudun insanlığın bütününde olduğunu, biz de olduğunu kavramaktan geçtiğini görüyorum. Ve bu temelde de diyorum ki, bu güçlü insanlık mücadelesinin çok önemli bir parçası olan Küba gerçekten iyi ki var. Gerçekten Küba'yı bu temelde seviyoruz, anlıyoruz ve yaşasın Küba diyoruz. Onu yaşatmak içinde kendi mütevazı, kişisel katkılarımız neyse, yüreğimizi vererek belki, canımızı vererek belki, varolan neyimiz varsa onu ortaya koyarak onlarla bütünleşmeye karar veriyoruz. Bir arkadaş şunu söyledi, "artık biz Castroları, Cheleri aramayalım. Orada bir resim... Fotoğrafta biri var. Her birimizin tanıdığı bir Che Guevera var, bir Castro var. Çok şehitler verdik, çok kahramanlar yarattı bu ülke, bu coğrafya... İşte biz böyle bütünleştik. Geleceğe de böyle akacağımıza inanıyorum. Castro'yu, Küba'yı sizlerin şahsında bir kez daha selamlıyorum.

Şair dosttan Fidel'e

FİDEL

Bir çınar nasıl yaşlanır,
nasıl döker yapraklarını,
gören oldu mu hiç.

Irmaklar serin su koyları,
durmadan mereye akar,
Denizlere denizlerden okyanuslara
okyanuslardan nereye akar,
gören oldu mu hiç

Fidel geçince usumun soyut bahçesinden,
nedense Che gelir sevdalı aklıma.
Che'nin öldüğünü
gören oldu mu hiç.

Sevdanın peşi sıra,
doksan yıl aktı hiç durmadan,
bu sevdalı ırmağın akmadığını
gören oldumu hiç.

...

İnsanlığın en yüce değerini temsil ediyor onlar bizim için... Fidel için bir şiir okumak istiyorum.

Bugün buraya liseli bir taşra delikanlısının vefa borcunu ödemek için çıktım. Bizim kuşak 12 Eylül'ün kuşağı... O dönem taşrada yaprak kıpırdamaz, hiçbir şeyden haberiniz olmazdı. Kentlerde hareket başlamıştır. Ama sizin haberiniz yoktur. Sonuçta bir yaşa gelirsiniz, sorgulamaya ve anlamaya başlarsınız. Dünyanızın oluşmaya başladığı yaşlardır. Elimizden tutan kimse yok. Neden soruları kafanızda döner durur. Sanırım 88 ya da 89'du, Hançerlioğlu'nun kitabını okuduğumda 'emek madde-si'yle birlikte kafamda ki "neden sorularına" cevap bulabilmişim. Tam da bu dönemde Çavuşesku kurşuna diziliyor, Berlin duvarı yıkılıyordu. Emre Kongar gibi Ertuğrul Özkök gibi adamlar "Elveda Başkaldırı" diye kitaplar yayınlıyordu. Tam bir kaos karmaşa...

O kaos içerisinde, 1990'ların bahar aylarında, taşradan şehre gittiğimde bir kitapevine uğradım marksist-leninist klasiklerden alabilmek için... Taşrada bunları bulmanız mümkün değil. Gittiğim kitapçı ak saçlı, sakallı bir adamdı. Şu veya bu şekilde 80'lerde yolu işkenceden, cezaevinden geçmiş bir adam olduğu belliydi. Sohbet ettik. Ayrılırken, eğildi tezgahın altından bir dergi çıkardı, güzelce sardı, "bunu açmayın, toplatılmış bir dergi, sonra açarsınız" dedi. Gizli şeyler daha çekicidir bilirsiniz. Büyük bir merak içinde eve gittiğimde ilk iş olarak paketi açtım. Mavi bir kapak... Kapağı açtığımda içinde bir resim... Yeşil üniformalı, kasketli, ak sakallı bir insan... Castro'ydu bu... 90'nın başında yaptığı bir konuşma vardı...

*Fidel Castro'ya
dünya emperyalizmine
meydan okuduğu için,
Küba'yı yarattığı için
teşekkür ediyorum.
Onun yoldaşları
olarak bizde o
dünyayı yaratacağız.*

*Fidel'i Fidel yapan
aşkıdır.
Aşkla yaşasın
Fidel...
Fidel belki
ölecek
ama binlerce
Fidel doğacak...*

"Bu ülkeyi Birleşik Devletlerin yeniden genelevi yapmaktansa gerekirse okyanusun sularına batırırız" gibi birşeydi. Kararlılık açıklamaları vardı. Kuşkusuz o konuşmayı yaparken kendisinden binlerce kilometre uzakta taşralı bir delikanlı üzerinde yapacağı etkiyi tahmin etmesi mümkün değildi. Karar vermeme sebep olan bir konuşmaydı. Fidel'e geçmiş bir teşekkürü borç biliyorum. O genç adına buradan hepimizin huzurunda teşekkür etmek istiyorum.

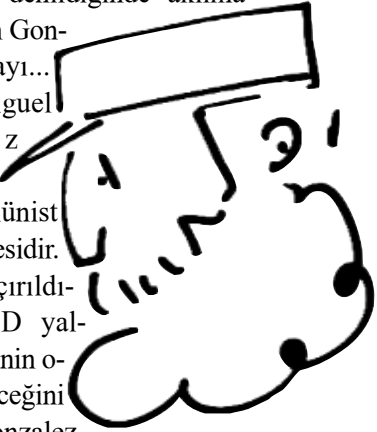
Küba ve Fidel benim için çok şey ifade ediyor. Ne anlatsam diye çok düşündüm. Aklıma şu geldi, Ferhan Şensoy Küba'ya bir film çekmeye gidiyor. İnsanları bir stadyuma topluyor. Bir sahne korkuyu çekmesi gerekiyor. Bu ifadeyi bir türlü insanların yüzünde göremiyor. Ferhan Şensoy'da son çare olarak diyor ki, "Fidel'den korkuyor gibi yapın" diyor. Stadyumu bir kahkaha basıyor. "Kimden bizim Fidel'den mi ondan niye korkalım ki?" diyorlar. Ben de o kadar yakın görüyorum Fidel'i kendime. O bizim Fidelimiz. Benim için çok şey ifade ediyor. Sosyalizmin yıkılmaz bir kalesi gibi. O benim için sosyalizmi ifade ediyor. Küba'nın da benim için ayrı bir önemi var. Orada benim hayalim yaşıyor. Yaşasın Fidel... Yaşasın Küba...

Bekledim ki genç yoldaşlar çıksın, onlar konuşsunlar... Küba'yı anlatsınlar... Bizim Küba'ya, Fidel'e olan sevdamızı anlatsınlar... Devrimi anlatsınlar... Koskoca atan bir yüreği anlatsınlar... Şu an da inanıyorum ki, bizim elimiz yalansız hürriyetin elini tutuyor, Fidel'in elini tutuyor... Fidel'in eli de yalansız hürriyetin eli de bizi tutuyor. Buna inanıyorum. Küba ile bura arasında bir enerji var.

Fidel'i Fidel yapan kararlılığı, ikincisi asla hiçbir kavgadan vazgeçmemesidir... ve diyor ki Fidel, "Küba'da bugün yapmak istediğimiz şey, bu kararlılığımız, bizim dünya devrimine katkımız olacak". Fidel yaşadıkça, Küba yaşadıkça bu kararlılık, bu destek devam edecek. Bizim Küba'ya yapacağımız katkımız ise, bizim kararlılığımız olacak. Yeni insanı yaratma kararlılığımız olacak. Yüreğimiz Küba'yla birlikte atıyor ve atmaya devam edecek.

Küba denildiğinde aklıma

gelen Elian Gonzalez olayı... Fuan Miguel Gonzalez bir işçidir ve Komünist Partisi üyesidir. Elian kaçırıldığında ABD yalnızca ailesinin onu alabileceğini söyler. Gonzalez

Amerika'ya adımını attığı anda ona katlar, kotlar, yatlar, ona her türlü rüşvet teklif edilir. Ama Gonzalez "Ben Kübalıyım, komünistim, bir işçiyim. Ben buraya çocuğumu almaya geldim." Çocuğunu aldı ve Küba'ya geri döndü. Fidel ona onur nişanı takarken Gonzalez ağlıyordu, Fidel'de ağlıyordu. Şunu biliyordu Fidel, Küba'da yeni insan yaratılmıştır. Küba devriminin geleceği garanti altındadır. Değil bir Fidel yüzlerce Fidel olsa Küba'da devrim asla ve asla kapitalizm karşısında, ABD karşısında bayrakları yarıya indirmeyecek, Küba'da devrim asla yenilmeyecek. Küba dünyanın umudu olmaya devam edecek. Küba bizim yoldaşımız olmaya devam edecek. Küba yüzyılın komünü olmaya devam edecek. Bu büyük bir örnektir. Buradan bir kez daha Küba halkına komandante Castro'ya, yeni insan Che'ye, tüm Kübalı yoldaşlara selam ve sevgilerimizi gönderiyorum."

Merhaba, ben yaşadığım olaylardan iki örnek vermek istiyorum. Bizim bir arkadaşımız vardı. Kırgız... Adı Bahtıgül... Onlarda bir gelenek varmış, bir insanın bir yaş daha atlayabilmesi için, bu dünyadaki insanlar için bir şey üretmesi, emek harcaması gerekirmiş. Ancak o zaman bir yaş daha atlayabilirmiş. Düşünüyorum da Fidel 81 yaşında olamaz o zaman...

Arkadaşlarımızdan biri geçen yıl Küba'ya gitti. O geldiğinde merakla sordum, "ne yaptın, oralar nasıldı, gerçekten anlatıldığı gibi mi? Nasıl nefes aldın, çok heyecanlı mıydın?" dedim. O ise bana sakın sakın cevap veriyor oraya varmış, bir pansiyona yerleşmiş ve yatmış uyumuş. "Küba'ya gidilir de yatıp uyunur mu?" Neyse, o arkadaşımızla o dönem ölüm orucu eyleminde bulunan Serpil Cabadan'ın selamını göndermiştik Fidel'e. Resmi bir görüşme yaparken bu notu iletmek istiyor. Yetkili insan, Fidel'e selam olduğunu öğrendiğinde, tüm işleri bir kenara bırakıyor, çıkarıp kağıdı kalemi not almaya başlıyor. Bu benim dikkatimi çekti. Biz farklı türden yöneticilere alışık olduğumuz için bu bana ilginç geldi. Ve bir o kadar güzel.

Fidel belgeselini izlerken, birşeyler dikkatimi çekti. Yönetmen soruyor ona "arabanın arkasında sürekli yanınızda taşıdığınız şey nedir" diye, o da silahım hiçbir zaman yanımdan ayırmam" diyor. Komünist toplumu kurana kadar biz de silahlarımızı asla elden düşürmemeliyiz.

Küba'nun daha önce bir resmi vardı...

Karanlıktı... Özgürlük bir zindandı... O herşey bir çukurdaydı... Bunun bir tablo olduğunu düşünürsek, bunu kapitalizm çizmişti. Birgün öyle bir ressam çıktı ki, özgürlüğü sarıyla, kırmızıyla boyadı. O bugün biz onların çizdiği goldan yürüyoruz.

Hepimiz artık bir Fideliz...

Aysun onlardan biridir.

Küba, Fidel benim için çok fazla şey ifade ediyor. Cisedeyken onları tanımıyordum. Onları tanıdıktan, Küba'yı öğrendikten sonra herkese onları anlattım. Bilsinler ki böyle bir ülke var, devrimi yaşamış bir ülke var. Castro bir toplantıdan sonra kürsüden inerken düşmüştü. Hepimiz o anı televizyonlardan izledik. Oradaki Kübalıların ağladığını, onu sahiplendiklerini, öptüklerini gördüm. Ordaki insanların devrimi öptüğünü gördüm.

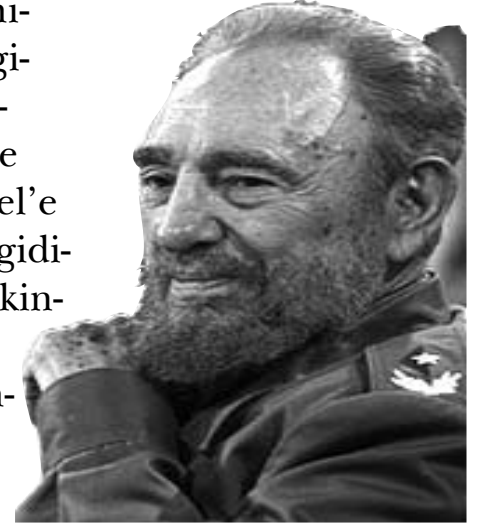
Ben bir lise öğrencisiyim. Ortaokul yıllarımdayken ders çalışmak için arkadaşlarımla toplanırdık. Ders çalışma bahanesiyle odamıza çekildiğimizde, ders kitaplarını kapatıp başlardık sohbet. "Ben Fidelim, ben Che'yim" diye kavga ederdik birbirimizle. Fidel için, kapitalizme karşı savaşan halkların çocukları, yoksul odalarında onlar gibi olmak için kavga ediyorlardı. İyi ki Che ve Fidel olmak için yarışmışız... Her halk kendi Fidel'ini ve Che'sini yaratacak... Bakalım bizim Fidelimiz ve Chemiz kim olacak.

İki-üç gün önce Fidel'le ilgili böyle bir etkinliğin olacağını öğrendik. Ve dediler ki "herkes Fidel'le ilgili bir şeyler söylesin, hazırlık yapılınsın" Ben dedim hazırlık yapmaya gerek yok. Ona ne söyleyeceğimi biliyordum. O da şuydu: "Filistin, Latin Amerika, Ortadoğu, Kürdistan ve Türkiye, dünyanın her yanında gelişmeler ortada. Büyük bir saldırı ile karşı karşıyayız. Ondandır, yatma zamanı değil bir an önce işinin başına dön" diyecektim Fidel'e. Fakat haksızlık etmeyelim Fidel'e dedim. Yaşamını devrime adanmış bir insana bu haksızlık edilmemeli dedim ve vazgeçtim bundan.

Kapitalizmin yıkımından kurtulmak Fidelleşmekten, Cheleşmekten, Denizleşmekten geçiyor. Bir iki üç daha fazla Küba'dan geçiyor...

Ortadoğu'da gelişecek bir devrim çevre ülkeleri etkileyecek diyoruz ya, Küba devrimi de bu anlamıyla önemliydi. Bu onur onların, onlara ait. Bizim de bu onuru sahiplenmemiz için yeni Kübalar yaratmamız gerekiyor. Onlardan öğrenecek çok şeyimiz var. Şanslıyız... Bir sorun kalıyor... Maddi bir güce dönüşebilmek. Fidel'e selam olsun... Yaşayan önderimize selam olsun...

Dünyada pek az insan vardır ilk ismiyle anılan... Ve ilk ismiyle seslenilen.... Nazım gibi... Fidel gibi... İlyiç gibi... Her halde Fidel'in sevildiğini anlatmak için bu yeterli. BM'de konuşmaya gittiğinde ABD'deki tüm oteller Fidel'e kapılarını kapatıyor. O da Harlem mahallesine gidiyor. Orada kaldığı dört gün boyunca Harlem sakinleri onu koruyorlar. Amerika'nın tüm zencileri otelin etrafında nöbet bekliyor. Bu kadar çok insanın sevgi duyacağı az sayıda insanlardan biridir. Çok yaşa Fidel... çok yaşa Küba...

Devrim tarihimizde çok büyük önderler var. Onların gerek kişisel yaşamları, gerekse devrime komünizme mal olmuş yaşamları var... Burada Küba'yla Castro'yla ilgili birçok şey anlatıldı. Ben de yoldaşlık yanını anlatmak istiyorum. Duvarda asılı olan bu resme baktığımda, onların, Che ile Fidel'in yoldaşlığını görüyoruz. Birbirine sınırsız güven, dostluk, paylaşım, herşeyi görebiliyoruz. Birbiri için ve aynı dava için ölebileceklerini...

Bu ikili bana aynı zamanda Marx ve Engels ikilisini hatırlatıyor. Nasıl ki Marx olmadan Engels, Engels olmadan Marx olamazsa, Fidel Che'siz, Che'de Fidelsiz olmazdı.

*B*ana bugün Küba'nın bütün dünya devrimcilerine sunduğu yeni düşünceyi soruyorsunuz. Küba'nın bütün ilerici bilince sahip insanlara, bu karışma ve tehlike ortamında Küba Devrimi'nin bayraklarını indirmedini ve indirmeyeceğini, devrimci Küba halkının boyun eğip teslim olmadığını ve olmayacağını Kübalı devrimcilerin yılmadığını ve yılmayacağını göstererek, bu hülyayı biz kez daha yaşatacağına inancım sonsuzdur. Unutmayalım ki; halklar mücadele edenleri, kendi kendisine ve kendi özgüçlerine güvenenleri daima takdir ederler. Bugün dünya devrimcilerinin düşlerine yapacağımız katkı, bu kararlılığımız olacaktır.

FIDEL

Dünya devrimcilerinin
düşlerine yaptığınız
katkıdan dolayı
sonsuz teşekkürler

Fidel...
Sonsuz teşekkürler
Che...

Sonsuz
teşekkürler
Küba halkı..

COBA

AYIŞIĞI SANAT MERKEZİ

Ayışığı ve Ekin Sanat Merkezleri olarak yaz döneminde yaptığımız üçüncü konferansta aldığımız karar gereği 12-13-14- Ocak'da ara konferansta yeniden birlikteydik.

Üçüncü konferansımızda, belirlediğimiz bir sonraki konferans konusu olan "Sosyalizm Projesi" ve sürecin yoğunluğu bizi bir ara konferans organize etmeye yöneltti. Sosyalizm Projesiyle, devrimin güncel bir olgu olduğundan hareketle çok yönlü gelişmenin zorunluluklarını kavramak, sorumluluklarımızın gerektirdiklerini gözler önüne sermek ve sosyalizme olan inancın yıpratılmaya çalışıldığı bir dönemde yabancılaşmaya ve yozlaşmaya karşı, yeni bir dünya kurma iddasındaki samimiyetimizi yaşamak amacını gerçekleştirmek için yola çıktık. Ancak, projeyle birlikte yeni ihtiyaçlarımız ortaya çıktı. Dünyadaki diğer sosyalizm deneyimlerini ve onların öğretilerini anlamak zorundaydık. Projemiz, devrimden sonraki 5 yıllık planlamayı gerçekçi bir biçimde kurgulamalıydı. Elbette karşımıza çıkan her sorun, yeni bir cevap bekleyecek ama sosyalizmi düşünmek bile bizi geliştirecekti. Ara konferansta bu deneyimleri inceleyerek önümüzü açmaya, eleştirmeye, yeni yollar aramaya çalıştık. Daha önce bölüştüğümüz üzere sunumlarımızı yaptık ve tartıştık.

Bütün sanat merkezlerinin tek tek söz aldığı 6 aylık değerlendirmelerde de süreci yeniden değerlendirdik.

AYIŞIĞI VE EKİN SANAT MERKEZLERİ ARA KONFERANSI YAPILDI

Adana Ayışığı Ekin Sanat Merkezi, konferansa ilk defa katılmıştı. Bir ay önceki açılışından sonra konferansa "Aysunumuzun topraklarından selamlar getirdik" diyerek başladılar. Açılış etkinliğinden, çalışmalarında karşılaştıkları sorunlardan ve mutlu anlardan bahsettiler.

Antep Ayışığı'ndan konferansa Adana'nın açılışında en fazla emeği geçen ve aynı zamanda, açılış döneminde burjuvazinin saldırılarına maruz kalan sanat emekçileri katıldı. Yaşananları onların ağzından yeniden dinledik. Antep Ayışığı bizlere bugüne kadar yaptıkları etkinliklerden derlenmiş bir slayt gösterisi sundu.

İzmir Ayışığı, yeni kurulan müzik grubu "Grup Sıra Neferi"nden ve ilk sahne aldıkları İzmir Ayışığının 4.

yıl etkinliğinden söz ettiler. 19 Aralık Katliamının 6. yıldönümünde basın açıklaması çağrılarını üzerine, internet üzerinden faşistlerce gönderilen tehdit ve saldırı çağrısı mesajlarını okudular. Basın açıklamasının son derece kitlesel ve coşkulu bir şekilde yapıldığından, çevrede bulunan ve uzaktan seyreden faşistlerin yaklaşamadıklarından bahsettiler.

Sarıgazi Ayışığı uzun süreli saldırı ve kapatılmalarından sonra yeniden açılmış ve koşuşturmalar başlamıştı. Açılış etkinliği öncesini kürsüden düet şeklinde anlatan ikili, konferansa renk kattı.

Gazi Ayışığı, Mercan işçileri direnişini ve etkinliklerini anlatırken, İkitelli Ayışığı daha çok yeni projelerinden bahsetti.

Önsöz'ün de gündeme alındığı konferansımızda, "Önsöz okurlarıyla buluşuyor" adına bir etkinliğin düzenli periyotlarla yaşama gerektiği konuşuldu. Her yıl Önsöz'ün yazarları, okurları, dağıtımcıları olarak Önsöz hakkında ortaklaşa üretime dönüşecek tartışmalarla geçireceğimiz birgün organize etmeyi hedeflerimize koyduk. Her şubede bir Önsöz komitesi oluşturulmasını kararlaştırdık.

Eskişehir'den konferansımıza katılan misafirlerimiz kürsüde söz aldıklarında, "Eskişehir'de de bir Ayışığı olmalı" diyerek dileklerini dile getirdiler.

Bu ara konferansta bir hedefimiz daha vardı. Her birimiz bir sanat eserini getirip tanıtacaktı. Antep Ayışığı bakır işleyicilerini çalışırken görüntülemişler, örnekleri de yanlarında getirmişlerdi. İzmir Ayışığı Ulrike-Mainof oyunlarını gösterdiler. Kimimiz bir müzik parçası kimimiz bir resimle konferansa katıldı. Kapanışta Emeğe Ezgi ve Denize Ezgi birlikte sahne alırken, şair dostlarımız Ruhan Mavruk ve Atilla Oğuz şairleriyle aramızda oldular.

Konferans gece geç saatlere kadar süren söyleşileriyle, hep birlikte yaptığımız ve yediğimiz yemeklerimiz ve bir çok ortak paylaşım o kadar sıcak geçti ki Ayışığına gelen konuklarımız bile üç gün boyunca bizden ayrılmadılar.

12-13-14-15 Temmuz'da dördüncü konferansta yeniden buluşacağız. Sosyalizm Projesine tüm okurlarımızdan katılmalarını bekliyoruz. Nasıl bir Sosyalizm istiyoruz. Yerleşimleri, enerji politikaları, sağlık, eğitim, kadın, çocuk, ayrıklar vb. gibi her alanda nasıl olmalı üzerine projeler hazırlayacağız.

Temmuz sıcaklarında buluşmak üzere...

Nazım Akarsu

Benim işim şairlik

Benim işim şairlik
hayattan şiir yaparım.
İçinde
dışında
ne varsa toplarım
Yamalı bohça değil
şiir yaparım.
Dokunsun isterim ezgisi yapraklara
fısıltısı ulaşsın en sağır kulaklara
bir damla gözyaşı olsun ya da ter
tufanı başlatsın isterim.
Benim işim şairlik
şiirim yaşasın isterim
benimle birlikte dövüşsün
ve benden sonra da
Dolaşsın isterim
sokakları
Sabahları
karanlığı süpürenleri görsün isterim
Ve sonra
emeğin aydınlattığı sokaklardan
şarkılarla geçenleri
Şiirim
onlarla yürüsün
onlarla gülsün isterim.
Ve boynunda kızıl bir atkı
onlarla büyüsün
büyüsün
isterim
Benim işim şairlik
şiirim
ölürken bile
başı dik ölsün isterim

13 Ocak 2007

ÖNSÖZ

SONSÖZ

ÇOCUKLAR ÖLEBİLİR YARIN

...

Çocuklar ölebilir yarın,
hem de ne sýtmadan ne kuþpalazýndan
düþerek de deðil kuyulara filân;
çocuklar ölebilir yarın,
çocuklar sakallý askerler gibi ölebilir yarın,
çocuklar ölebilir yarın atom bulutlarýnýn ýþýðýnda,
ne bir santim kemik, ne bir damla kan,
çocuklar ölebilir yarın atom bulutlarýnýn ýþýðýnda
arkalarýnda bir avuç kül bile deðil
arkalarýnda gölgelerinden baþka bir þey býrakmadan.

...

Nazým Hikmet Ran

halkın denizi
denizleşen halkla

6 MAYISTA

İstanbul'da buluşuyor

irtibat telefonları

İstanbul: 212 249 44 43

Antep: 342 230 38 74

İzmir: 232 446 35 14

Adana: 322 363 70 62

Unutma!

**Tarih Bilinci ve Sınıfsal Öfkeyle
77'nin 30. yılında
1 Mayıs Alanı'na
TAKSiM'e**